Laurențiu Fulga

Alexandra și Infernul

roman

Editura Eminescu

LAURENŢIU FULGA

Alexandra şi Infernul

85

Coperta colecției: Val Munteanu
Ilustrația copertei: Dumitru Ionescu

EDITURA EMINESCU
1974

Cuprins

CAPITOLUL UNU _____ 5
CAPITOLUL DOI _____ 48
CAPITOLUL TREI _____ 98
CAPITOLUL PATRU _____ 142
CAPITOLUL CINCI _____ 187
CAPITOLUL ŞASE _____ 239
CAPITOLUL ŞAPTE _____ 305

Isabelei
şi fetiței noastre Ingrid

...Fiindcă dincolo de Infern începe, oricât n-ați vrea şi oricât v-ați împotrivi, oricâte arme ați mai inventa şi oricâte alte seminții de soldați ați trimite la moarte, începe, mereu începe Umanitatea!

LAURENȚIU FULGA

CAPITOLUL UNU

1

GATA, S-A TERMINAT, DUCĂ-SE DRAcului, nu-mi mai trebuie nimic! Decât să dorm şi să uit, dacă voi mai avea timp să dorm şi să uit, prea repede mi-a bătut ceasul. Nicio zi n-a trecut de când mă aflu pe front, şi ceasul mi-a luat-o razna. Timpul meu s-a smuls din ordinea timpului universal şi a luat-o razna. Orbeşte, bezmetic, împotriva firii şi împotriva tuturor certitudinilor în care mai credeam până ieri după-amiază. Timpul meu nebun, care nu ştie ce sentință i se pregăteşte şi ce arme stau încă de pe-acum ațintite asupra lui, urmărându-i atente goana dezlănțuită, să-l execute. Pe mine să mă execute, fiindcă eu şi timpul meu suntem totuna, cum aş mai putea exista în afara propriului meu timp ucis?

2

Ieri după-amiază, pentru prima oară pe front după trei ani de război. Prezent la comandamentul uneia din diviziile de pe frontul Moldovei, divizia să hotărască la ce regiment să fiu repartizat. Fac parte din acea ultimă pleavă de adunătură, soldați îndeobşte şi eu singurul ofițer în acest sector, menită să cârpească la repezeală câte ceva din crăpăturile şandramalei care se clatină sub loviturile ofensivei ruseşti. În perspectivă, aşadar, erou pentru țară şi rege.

Mă găsesc în faţa comandantului de divizie. El – general activ, eu – sublocotenent de rezervă. El – tolănit într-un scaun, eu – smirnă în picioare. El – pâinea şi cuţitul, eu – unealta docilă şi proastă. Sfânta, barbara ierarhie militară cu care va trebui să mă obişnuiesc şi căreia, de-acum încolo, va trebui să mă supun fără murmur şi fără şovăire. Mi-e puţin lehamite, dar n-am încotro. Am acceptat să intru în joc, va trebui să joc până la ultima consecinţă. Voi depinde mereu de alţi factori, dintre care mulţi imbecili şi demenţi, dar superiori raţiunii mele de a fi şi modului meu de a gândi numai fiindcă au pe umăr cu o tinichea mai mult decât mine. După cum, deocamdată, e sigur că depind de voinţa acestui general anonim, de capriciile şi perversităţile lui. De faptul dacă a avut crampe azi-noapte ori, dimpotrivă, s-a visat în braţele vreunei muieri, şi muierea nu l-a satisfăcut, depinde însuşi destinul meu. Sabia lui Damocles, deasupra capului meu! Cade sau nu cade? Voi fi adică trimis în linia întâi, unde, după cum se-aude, puţine şanse ar fi să mai scape careva viu, sau, dimpotrivă, voi fi reţinut aici, la comandament, unde, oricum, aş mai avea norocul să nu mă facă praf nicio bombă rusească?

Stau ţeapăn în faţa lui şi-l privesc ţintă. Generalul îşi ţine fruntea plecată şi cercetează încruntat datele din hârtia oficială cu care am fost expediat pe front. Dar eu mă chinui, chiar şi aşa, să-i impun gândul meu şi să-l sugestionez: *Conştiinţă obtuză de general, acceptă ce-ţi ordon eu! Nu mă trimite în linia întâi, încadrează-mă undeva pe-aici, la comandament. Indiferent în ce funcţie şi oricât de umilitoare ar fi. La furaje, la aprovizionare, mai mare, peste căruţe, mi-e totuna! Doar să nu dau ochi cu moartea, să nu-mi puie ruşii pielea pe gard...*

Aşteptarea mi se pare lungă cât o eternitate. Nu-i văd decât buzele molfăind nemulţumite şi ţeasta pleşuvă până aproape de ceafă. Cum dracu' să sugestionezi însă o asemenea ţeastă de care gândurile mele par că ricoşează ca gloanţele izbite într-o platoşă de fier? Generalul îşi ridică în sfârşit fruntea, alene, şi se uită la mine drept, fără să

clipească. Arc o față uscată ca de pergament şi privirea îi este rece, abia mijită printre pleoapele umflate.

— Ce-ai făcut dumneata în aceşti trei ani de când noi ne batem cu lifta păgână?

E limpede: omul şi stilul său, lepădătura!

— *Ține-te bine, băiete, s-a dus pe apa sâmbetei puterea ta de seducție! Cu ăsta nu-i de glumit, ăsta îți trânteşte o cizmă în tur de vezi stele verzi şi-ajungi de-a berbeleacul tocmai în linia avangărzilor de sacrificiu...* Am învățat! îi răspund, şi fac eforturi să rămân calm.

— Ai învățat... mă îngână în schimb el, şi un rânjet crud i se furişează în zbârcitura buzelor subțiri. Şi mă rog, dacă-mi dai voie, ce-ai învățat dumneata atâția ani?

— Vreau să spun...

— Am onoarea să vă raportez! mă corectează el cu o blândețe evident perfidă. A nu se uita că de-acum înainte eşti ofițer, ofițerii folosesc alt vocabular şi alte formule decât civilii, ai uitat?

— Am onoarea să vă raportez... repet ca un automat.

— Perfect!

— ...că mai întâi a trebuit să-mi termin studiile.

— Şi-apoi?

— Am intrat în învățământ, mi s-a dat o catedră la liceul...

— În locul cui?

— În locul nimănui, precizez nu fără oarecare uimire, incapabil deocamdată să descifrez ce gând urmăreşte anume. Catedra a devenit liberă odată cu începutul războiului, am fost numit eu.

— Şi până la numirea dumitale n-a funcționat nimeni la catedra aia, de la liceul ăla?

— Ba da, un suplinitor.

— Care însă, între timp, a fost mobilizat, a luptat pe front şi a murit eroic! continuă generalul cu aceeaşi satisfacție cu care ar fi dezlegat o enigmă. Aşa-i, domnule sublocotenent?

— Nu!

— Nu... face el, clătinându-şi a îndoială țeasta pleşuvă. Tocmai pe mine ți-ai găsit să mă minți?

— Nu! strig aproape cu vehemenţă. N-am de ce vă mînţi. N-am mînţit niciodată pe nimeni.

— Te rog să fii calm.

— Sunt calm... Suplinitorul acela, între timp, mai precis chiar în ajunul războiului, s-a însurat şi a plecat undeva în provincie. Catedra a rămas liberă, cineva tot trebuia s-o ocupe.

— Şi-atunci te-ai oferit dumneata.

— Nu! M-a numit ministerul, fără să fac nicio intervenţie.

— În schimb ai făcut toate eforturile ca să te sustragi de la mobilizare.

— Am fost scutit, explic eu. Doar ştiţi bine că legea...

— Ba te-ai sustras, tinere domn! o ţine morţiş generalul pe-a lui şi bate triumfător cu palma în hârtia oficială cu care venisem pe front. Ai fost scutit pe durata studiilor, dar după aia? Scrie şi-aici că, după aia, trei ordine de chemare, trei ordine, ia aminte, a trebuit să ţi se trimeată până ce-ai binevoit să te prezinţi la partea sedentară... De ce?

— Am fost bolnav, internat în spital...

— Te-ai sustras.

— Nu! Am luat şi acte justificative la ieşirea din spital, partea sedentară n-a mai avut ce să...

— Fiindcă la partea sedentară sunt nişte clăpăugi, îi cunosc eu! Iar dumneata ai profitat de tâmpenia lor şi te-ai sustras, ăsta-i adevărul! Şi-n locul dumitale au murit alţi români în război, de ce nu recunoşti?

— Am şi la mine còpi de pe actele acelea, pof...

— Degeaba, tinere domn, te-ai sustras!

Să fie doar monstruos de încăpăţânat sau, dimpotrivă, dotat cu o intuiţie diabolică? Oricum, bestia a reuşit să mă scoată din ţâţâni. Mai că-mi vine să m-arunc asupra lui şi să-l înhaţ de gâtlej, să-l strâng de gâtlej pân-ar fi să-i plesnească ochii în cap şi să-i urlu în obraz pân-ar fi să dea ortul popii: *Ei bine, scârnăvie, ai dreptate, m-am sustras! La fiecare ordin de chemare, am inventat mereu alte motive de amânare. Tot sperând c-o să scap, să nu-mi călcaţi voi în picioare raţiunea de a fi, puţin îmi păsa mie de războiul vostru.*

M-apucă greaţa numai la gândul c-ar fi trebuit să ucid oameni, cu atât mai mult să-mping alţi oameni la moarte, ori să-ngraş pământul Rusiei cu oasele mele. Că ruşii v-au pus pe fugă şi-acum faceţi în izmene din cauza lor, vă priveşte, scoateţi-va izmenele pe unde ştiţi, chiar şi-acum puţin îmi pasa de gloria voastră terfelită şi de isteria voastră tembelă. Crezi că mi-e mai puţin groază acum, c-aş fi acum mai pregătit să fac moarte de om şi să mor decât în prima zi de război?

Va trebui să mă resemnez. La urma urmei, mai mult decât să mă trimită în linia întâi ce poate să-mi facă? N-am avut noroc, şi basta! Deşi, parcă scrie undeva că trebuie numaidecât să omor oameni sau, mai ales, dintre atâţia români câţi vor mai fi azi în linia întâi, să mor tocmai eu? Mi se bate ochiul stâng şi pentru mine, am verificat-o de-atâtea ori, de câte ori mi se bate ochiul stâng, e de bine! Mă agăţ de acest pai de superstiţie, ca naufragiatul în vâltoare, şi sper nebuneşte că Dumnezeu e mare şi bun, le vede şi cântăreşte pe toate, n-o să mă ucidă tocmai pe mine.

Observ, deodată, că generalul are globul ochiului foarte galben şi mari pete cenuşii îi tincturează mâinile şi obrajii. Observ, de asemeni, că venele de pe tâmple i se zbat cu atâta violenţă încât mă şi mir cum de nu se sparg dracului mai repede. Ciudat, dar descoperirea asta îmi dă o satisfacţie grozavă. O *să crăpi, şefule!* gândesc şi, nu ştiu de ce, tare-aş vrea să-mi audă gândurile. *Eu poate că n-o să mor, dar tu e sigur c-o să crapi. De ciroză, de apoplexie, de inima câinească pe care o ai, mai devreme sau mai târziu tot o să crăpi! Măcar de-ai avea conştiinţa acestui deznodământ fatal şi să-l denunţi, să te duci adică în linia întâi şi să te belească ruşii, să mori cel puţin eroic, cu dumnealor de gât. Numai că ţi-e frică, e limpede că ţi-e frică, joacă spaima tontoroiul în ochii tăi şi-ţi bâţâie turul pe scaun. Ori poate crezi că vei supravieţui cataclismului, te vei încununa cu lauri şi vei intra glorios în Bucureşti, pe sub Arcul de Triumf? Pe dracu', o să dea cataclismul peste tine şi o să te facă terci, n-ai să mai vezi Capitala cât îi lumea şi nici eroic n-ai să mori, ai să mori ca un şobolan înainte de clipa supremă, dacă va fi să fie una*

supremă – de ciroză sau de apoplexie, m-auzi?

S-a ridicat. De-abia acum constat cât e de lung şi osos. Uniforma stă pe el ca pe un manechin, dar autoritatea lui de general continuă să mă umilească. Tresare. De undeva dinspre răsărit, peste distanța celor trei-patru kilometri care despart comandamentul diviziei de linia întâi, străbate un vuiet înăbuşit de explozii. I-or fi tocând ruşii pe-ai noştri, sau s-or fi jucând ai noştri de-a baba oarba cu ei? Generalul ascultă un timp, cu urechea ciulită, cutremurarea sacadată dintre cer şi pământ. Întinde mâna spre telefonul de campanie, răsuceşte de câteva ori nervos manivela şi ridică receptorul.

— Ce se-ntâmplă acolo? întreabă el pe nu ştiu cine. Apoi aşteaptă, uitându-se peste mine, tulbure, în gol, şi-şi molfăie buzele parcă scârbit. Bine-binc, spune după un timp către nevăzutul interlocutor, să mă ții la curent.

A închis, porneşte să măsoare odaia de la un capăt la altul. E odaia mare a unei case țărăneşti dintr-un sat evacuat, căruia comandamentul diviziei, cu toți învârtiții şi toate gloabele lui, n-a izbutit să-i umple pustiul. Nici casa asta n-arată prea acătării, pereții sunt goi şi geamurile sparte de bombardament, doar strălucirea cadaverică a generalului de o mai însufleţeşte cumva. Generalul care se opreşte pe neaşteptate în spatele meu şi a cărui privire o simt cuțitându-mi ceafa. Dau să mă-ntorc.

— Nu! strigă însă generalul. Stai aşa. Te prefer aşa.

Mama lui! Nu-mi place să-mi stea nimeni în spate, să-mi ardă ceafa cu privirea lui, cu atât mai mult să-şi scuipe vorbele în ceafa mea ca pe nişte gloanțe. Mi-a plăcut întotdeauna să mă uit în ochii oamenilor drept, oamenii să nu se ferească de privirea mea, oricât le-ar fi conştiințele de încărcate sau oricâte ar dospi chiar atunci împotriva mea, împotriva altcuiva. Dar uite că sunt pe lume ticăloşi care preferă... generalul preferă...

— Câți ani ai, tinere?

— *De unde vii, tinere? Către ce te îndrepți, tinere?*

— Câți ani ai?

— Douăş' cinci! răspund, ca sufocat de presimțiri grele.
— Însurat?
— Da.
— Copii?
— Nu.
— Cum o cheamă pe nevasta dumitale?
— Alexandra.
— O iubeşti?

Poftim, să mai ziceți că n-are haz boşorogul! Nici n-am apucat să-mi vâr dorurile sub obroc, să stea acolo cât o mai dura războiul, că nemernicul ăsta mi le şi dezlănțuie, ca pe şerpii din cutia Pandorei, să mă stranguleze înainte de vreme.

Răspund strangulat de emoție:

— În septembrie se-mplineştc anul de când ne-am căsătorit.
— Deci o iubeşti, te iubeşte?
— Ne-am luat din dragoste.
— V-a fost greu ceasul despărțirii?
— Ne-a fost.
— Ştiai către ce porneşti? Nevasta dumitale ştia că-i posibil să nu vă mai vedeți niciodată?
— N-am vorbit nimic despre asta.
— Dimpotrivă, ați încercat să vă mințiți, da?
— Da.
— V-ați confecționat nişte iluzii şi v-ați amăgit cu ele, da?
— Da.
— V-ați jurat prin urmare credință, aşa se-ntâmplă întotdeauna cu cei tineri când se despart în asemenea condiții, şi sunteți convinşi că respectarea acestui jurământ vă salvează pe amândoi de la pierzare, da?

Nu mai pot suporta, mă-ntorc exasperat şi-l înfrunt:

— Domnule general, ce vreți de la mine?

Dar pe buzele sale subțiri zâmbetul sclipeşte ca un ascuțiş de cuțit.

— De fapt, zice el cu acelaşi glas fără culoare, dumneata te zbați între spaime şi incertitudini. Dumneata eşti pe

deplin conştient că iluziile pe care ți le-ai confecționat în pat cu nevasta, în ceasul dinaintea despărțirii, sunt false. Nu mai e cu putință nicio minciună salvatoare. Singura consolare pe care ți-o mai acorzi o constituie dulceața jurămintelor reciproce de credință. Dar nu ca pe o dată a salvării eventuale, ci ca pe un anestezic la toate mutilările pe care ai să le trăiești în război. Mutilări sufleteşti, vreau să spun, fiindcă acestea dor mai mult decât oricare altele... Am sau n-am dreptate?

Tac, mamelucul arc dreptate, îmi descifrează conştiința de parcă i-aş fi oferit-o singur pentru radioscopie.

— Or misiunea mea este tocmai asta, reia generalul după o clipă. Să te ridic până la înălțimea mea morală, dacă moral te afli undeva pe jos. Să-ți ponderez efervescențele posibile, dacă-mi dau seama de gratuitul acestor efervescențe. Mi-a plăcut întotdeauna ca divizia pe care o comand eu să gândească numai prin mine, inima fiecărui soldat şi ofițer să pulseze odată cu inima mea. Iartă-mă dacă adineauri te-am şicanat un pic *à propos* de nevastă şi celelalte, m-a acrit şi pe mine războiul destul, izbutesc foarte greu să comunic cu vreunul dinafara războiului... Mă-nțelegi, tinere?

Nu, spre ruşinea mea recunosc că nu-l înțeleg, e ceva încă nebulos în *Danemarca* asta.

— În fond, continuă neabătut generalul, dumneata ai pornit în întâmpinarea mea de bună voie. Iar eu sunt obligat să te îmbrățişez ca atare. Fiindcă dumneata ai optat pentru propriile mele idealuri, chiar dacă ai optat în ceasul al doisprezecelea de război. Între iubire şi datorie, dumneata ai ales datoria. Între femeia care va fi voit să te aibă numai al ei, egoistă ca orice femeie, şi patria aflată în primejdie de moarte, dumneata ai optat pentru destinul patriei. Până şi peste pasiunea de cărturar ai trecut, învingând-o strălucit, între catedra de la înălțimea căreia probabil că oficiai bucuria de a trăi şi conştiința absolută de a te sacrifica, dumneata ai ales calea sacrificiului concret. Atâtea puncte comune între noi, atât de dăruiți amândoi aceleiaşi cauze sfinte! Onorându-mă pe mine, ca general, te onorezi în

primul rând pe dumneata şi generația pe care o reprezinți... Sau, poate, greşesc eu?

Ochiul său, rece ca de sticlă, stă holbat asupra mea ca o amenințare iminentă.

— Nu greşiți, domnule general.

— E de presupus, aşadar, că dumneata n-o să-mi înşeli aşteptările?

— Nu, domnule general!

— Eşti gata să-ți dovedeşti devotamentul față de patrie chiar şi cu prețul vieții?

— Da, domnule general!

— Fără să te doară inima că laşi pe pământ nişte vise neterminate şi o femeie care te va aştepta zadarnic?

— Da, domnule general!

— Da sau nu? O să te doară inima sau nu?

— Nu, domnule general!

Idiot! De o mie de ori idiot! Atât am ajuns să spun: *Da, domnule general! Nu, domnule general!* Ca un papagal tâmpit, ca o morişcă blestemată. Rahat în loc de creieri, bragă în loc de sânge, râme în loc de idei. Rațiunea mea de a fi, de a visa, de a iubi – redusă la zero, lungită pe patul tâlharului ăstuia şi ciopârțită cu fierăstrăul, nici mai mare şi nici mai mică decât propria lui rațiune de Procust în uniformă. Cum se mai poate trăi după acceptarea unui asemenea automatism, cum să mai înduri asemenea laşități?

Generalul însă jubilează. Se apropie de mine şi mă bate pe umăr, fericit.

— Ei bine, ai câştigat!

— *Ce mama dracului am câştigat, cobe?*

— De-acum încolo n-o să te mai zbați între spaime şi incertitudini.

— *Parcă ştii tu, pacoste, ce-i în sufletul meu?*

— Te redăruiesc dumitale însuți, tinere. Mai precis, restabilesc contactul dintre dumneata şi iluziile cu care ai plecat în război.

— *Iluzii la ordin, satrapule!*

— Într-un cuvânt, vreau să te salvez, înțelegi?

— *Cum, care-i prețul?*

— Dumneata o să-mi dai imediat o dovadă de devotament, eu îți garantez că te vei întoarce viu la nevasta dumitale.

— *Garanțiile tale de cioclu, mulțumesc!*

Dar nu-mi explică despre ce devotament e vorba şi care-i măsura acestui devotament. Nici măcar nu se uită la mine, să vadă cât de prăpădit şi nătâng arăt. Se îndreaptă spre uşă, împinge uşa cu vârful cizmei şi strigă către cineva, de prin fundul casei, probabil vreun ofițer de ordonanță sau vreo santinelă:

— Să vie şeful de stat-major!

A venit, sunt foarte prompți cățeluşii ăştia. E un omuleț scund, cu capul cât o baniță şi gradul de colonel. Îşi țăcăne pintenii şi se-mpieptoşează cocoşeşte, doar-doar de-o mai creşte cu câțiva milimetri peste dimensiunea lui de gândac.

— La ce oră s-a hotărât execuția de mâine? întreabă cu gravitate generalul.

— În zori, la ora patru! răspunde colonelul foarte precis.

— Ați găsit comandant pentru plutonul de execuție?

— S-a oferit un ofițer din linia întâi.

— Nu mai e nevoie. Înaintea aceluia, care o fi, s-a oferit domnul sublocotenent aci de față.

Parcă m-ar fi lovit Dumnezeu cu o ghioagă în moalele capului, simt că mi se taie picioarele. Sângele îmi bubuie în tâmple, mi-e gura paralizată. Ochii îmi caută de la unul la altul prosteşte, se-nvârteşte pământul cu mine şi trebuie să mă sprijin de perete ca să nu cad.

— Dacă-mi permiteți... l-aud pe colonel bolborosind. Locotenentul Halmez o să fie dezolat. A mizat totul pe promisiunea dumneavoastră. I-ați promis, în schimbul misiunii de mâine dimineață, că-l scoateți din linia întâi.

— Ce-i al lui e pus deoparte. Dar cealaltă parte, şi generalul zâmbeşte complice, îi revine amicului nostru.

Dumnezeule, *amicul* lor sunt eu! De s-ar despica pământul în două, să mă-nghită pământul. De-ar avea loc o explozie, să mă spulber în aer fărâme. De-ar fi cu putință...

Nu, degeaba, nu mai e cu putință nimic. Absurdelor soluții pe care le invoc, li se opune această absurdă perspectivă de neînlăturat. Eu – comandant al plutonului de execuție, eu dând suprema dovadă de devotament față de patrie! Şi dovada asta pusă în balanța singurei probabilități a întoarcerii mele printre cei vii, de acasă: executarea unui om! Schimb la schimb, prin urmare: viața acelui condamnat la moarte pentru viața mea de nemernic!

De-abia reuşesc să îngăim:

— Domnule general, după câte înțeleg...

— Ai înțeles perfect, dragul meu! mă-ntrerupe însă generalul. Mâine în zori, dumneata vei comanda plu...

— Dar nu se poate! țip scos din fire. N-aveți dreptul...

— Ce drept nu am, domnule sublocotenent?

— Sunt ofițer de infanterie, nu sunt jandarm. Trimiteți-mă în linia întâi, pentru asta am venit pe front. Vreau să mă bat cu luptători înarmați, nu cu dezarmați. N-aveți dreptul să mă transformați în călău, s-a oferit călău Halmez acela. Nimeni n-are dreptul să-mi dea un astfel de ordin, nici chiar dumnea...

— Recunoşti, aşadar, că e vorba de un ordin?

— Da, ordin, dar pe care eu refuz să-l execut.

— Mai clar, te rog!

— Refuz să-l execut.

— A nu se pierde din vedere că ne găsim în război.

— Nu pierd din vedere nimic.

— Şi totuşi continui să refuzi?

— Da, refuz.

— Ştii, eventual, cu ce se pedepseşte refuzul de a executa ordinele superiorilor, în condiții de război?

E dement, doar nu-i posibil aşa ceva. În ce țară ne găsim, la ce legi ne supunem, nu-i nimeni pe lumea asta care să mă apere de ordinele acestui general dement?

— Cu moartea! răspunde singur şi chicoteşte batjocoritor. Ți-e clar, stimate domn?

— *Ți-e clar? Ți-e clar? Ți-e clar?*

— Aştept ultimul dumitale cuvânt.

— *La mine o fi lătrind dulăul ăsta*?
— Aştept, am spus!
— *Dulăii care latră nu muşcă, ăsta constituie o excepție.*
— Ultimul dumitale cuvânt, amice!
— Refuz, domnule general!
Generalul, atunci, se întoarce către şeful de stat-major:
— Eşti martor, şi Dumnezeu din cer de asemeni, c-am făcut tot ce mi-a stat în putință ca să-l salvez. Deocamdată, să treacă în supravegherea lui Halmez. Vreau să spun, dezarmat şi pus în imposibilitatea de a dispărea din zonă. Dacă până mâine dimineață nu-şi bagă mințile în cap, dacă tot se-ncăpățânează să refuze, întocmite imediat actele de dare în judecată. Să asiste în orice caz la execuție, ca să vadă ce dulce e moartea prin împuşcare. După aceea, Consiliul de Război... Sunteți liberi! *Eşti liber,* domnule sublocotenent!

...Eşti liber domnule sublocotenent Liber să faci toată viața pe saltimbancul şi liber să te ploconeşti în fața oricărei mărimi Liber să fii disprețuit şi liber să fii călcat în picioare de orice nătărău cu stea în frunte Liber să-nhați cu evlavie arma cu care te-au blagoslovit dumnealor şi liber să ucizi pe cine-ți hotărăsc ei Ucide Ucide Ucide Istoria nesătulă are nevoie de cât mai multe crime Nu te teme de răspundere în fața posterității se angajează ei să răspundă în numele tău Nu te speria de chinurile conştiinței vor avea ei grijă să ți-o neutralizeze cumva Eşti gata aşadar să-ndrepți puşca asupra acelui om şi să-l ocheşti drept în crucea inimii Bravo felicitările noastre şi tu draga mea care spuneai că nu poate să mai dureze mult că războiul se va termina mai înainte ca să pun şi eu mâna pe armă N-am să pun e drept Dar uite că mi s-a dat în schimb libertatea să comand un pluton de execuție E grozav nu-i aşa pe treapta asta nu te-aşteptai să mă vezi ridicat Asemenea glorie nici nu visai că mi se pregăteşte E drept că nu voi pune mâna pe armă şi nu voi apăsa pe niciun trăgaci Dar e ca şi cum eu însumi aş trage toate gloanțele în omul acela care va fi cum Tu eşti O Dumnezeule tu eşti Ce-i cu tine aici Alexandra ce cauți tu aici draga mea Cine te-a legat la stâlp şi cine de ce te-a osândit la moarte Glumeşti Alexandra

Dumnezeule dar e absurd să-ți închipui că oferindu-te pe tine îl poți salva pe celălalt Ei n-au nevoie de vise la stâlp Alexandra Au nevoie de oameni în carne şi oase Gloanțele să trosnească în oasele lor şi oamenii să moară Te rog Alexandra Fugi pentru Dumnezeu Întoarce-te imediat acasă ce nebunie ce nebunie să te joci cu viața ta cu viața mea De ce te uiți aşa la mine Tu nu vezi că se-apropie plutonul de execuție şi comandant al plutonului de execuție sunt eu Fugi Alexandra Fugi dragostea mea Chiar dacă m-aş aşeza împotriva lor ei tot te vor ucide Vis lumină iubire ce-mi eşti te vor ucide Alexandra şi va fi ca şi cum te-am ucis eu Eu Eu...

— Eşti *liber,* domnule sublocotenent!

Pornesc împleticit. Mi s-a lăsat deodată un gol în stomac şi parcă am uitat cum mă cheamă. Înregistrez totuşi cu chiu-cu vai, afară, ca pe ecoul unei noi umiliri, vorbele colonelului:

— Nenorocitule, ce-ai făcut! Ți-era greu să-nchizi ochii şi să comanzi *Foc*? Îți dai seama ce te-aşteaptă acum?

Nu, nu-mi dau seama. Nu reuşesc să realizez conținutul, dimensiunile catastrofei al cărei personaj principal am devenit pe neaşteptate. Am impresia că mi se joacă o farsă. Lugubră, dar simplă farsă. Oamenii se distrează, au nervii prea încărcați de anomaliile războiului şi simt din când în când nevoia să se distreze. Ce importanță are că tot o anomalie aleg ca să se distreze, aşa o fi jocul. Dar de ce tocmai cu viața mea, de ce?

3

Noaptea mi-o petrec împreună cu Halmez într-una din încăperile grajdului comunal, pe nişte aşternuturi de paie împuțite, fiecare în alt colț al grajdului. Fiecare în colțul său, duşmăneşte! Duşmăneşte, sau numai în imposibilitate de a comunica unul cu altul, de la om la om, călăul cu victima? Cert este că monstrul ăsta frumos (e de-adevărat al dracului de frumos, de parcă l-ar fi făcut mă-sa numai din rozmarin

şi lapte de măgăriță, are obrazul ca de caisă coaptă şi ochii galeşi-lăcrămoşi ca de curvă scumpă!), cert este aşadar că, din clipa în care am fost aruncat în brațele lui, Halmez nu mi-a adresat un cuvânt. Doar jandarmilor le-a ordonat să mă dezarmeze, până şi cureaua de la pantaloni mi-au luat-o, să nu mă spânzur cumva, bestia are ordin să mă țină în viață pe toată durata festivității de mâine, pe tot timpul care mă desparte (ca să zic aşa) de organizarea şi desfăşurarea propriei mele festivități. Apoi mi-a arătat culcuşul din fundul grajdului, el însuşi s-a trântit pe aşternutul de lângă uşă, doarme sau numai se preface că doarme, dracu' ştie ce colcăie în sufletul lui împuțit!

De altfel, aici, toate sunt împuțite şi de neîndurat – paiele şi podeaua, aerul şi pereții. Pişoarca atâtor generații de iepe şi armăsari, câte vor fi locuit grajdul până mai ieri, a pătruns atât de adânc în toate şi exală un miros atât de acru intens, că-ți vine să borăşti şi mațele din tine! O gazorniță agățată afară, chiar în dreptul singurei ferestruici zăbrelite a grajdului, face să pătrundă înăuntru o lumină gălbuie-murdară. Iar la intervale egale de timp, în pas rigid ca de sperietoare mecanică, trece pe dinaintea ferestrei umbra cu baionetă a unei santinele, exponenta trează a nemerniculuiăluia de general.

De spânzurat, prin urmare, nu mă pot spânzura. Gazornița nu-i chip s-o trag înăuntru, ca să dau foc grajdului, scapă cui i-o fi dat să scape. Iar dacă, prin absurd, aş reuşi să-l gâtui în somn pe Halmez şi să fug unde-aş vedea cu ochii, mai mult ca sigur că m-ar achita santinela de afară. Prins deci în cercul virtual al morții ca o gânganie, şi cercul ermetic se micşorează mereu, simt fiziologic cum se micşorează încet dar implacabil, până la sufocare.

Doamne, de mi-ai oferi măcar un punct de sprijin, din universul tău nemărginit, pe al cărui vârf de ac să pot da stabilitate jalnicei rămăşițe a propriului meu univers! Zac întins pe aşternutul de paie, cu fața în sus, mâinile adunate sub creştet, încercând desperat să restabilesc o cât de infimă legătură cu lumea dinafara cercului în care mă aflu

pecetluit. O convoc pe Alexandra, dar Alexandra nu vine. Îl chem pe tata, dar tata nu m-aude. O chem pe mama, dar mama e oale şi ulcele. Până şi bunăvoința materiei o solicit, a lucrurilor care au aparținut cândva vieții mele rebele şi care ar trebui să fie sensibile la tragedia mea, dar materia tace. Mă asaltează totuşi fără încetare mii şi mii de imagini, şoapte, ecouri, noțiuni, miresme, chipuri, melodii – într-o haotică rostogolire pe sub fruntea arsă de febră, dar zadarnic întind mâinile după ele, măcar de una să mă prind, să conversez de pildă cu imaginea cuiva până-n zori sau să-mi umplu golul din suflet cu şoaptele nu ştiu cui. Trecutul îmi scapă printre degete, prezentul îmi moare înainte de a se naşte, pentru mine timpul viitorului nu mai există.

Atunci constat, cu o biată zdreanță de luciditate, că febra scade treptat şi încep să mă răcesc. O infuzie ca de gheață îmi pătrunde sângele şi carnea. Valuri de lipitori, parcă, se iscă din beznă şi mă acaparează. Tot cuprinsul grajdului e invadat de neființa spaimei. Iar spaima se concretizează acum în ochii mamei, ochii tatii, ochii Alexandrei, ochii tuturor lucrurilor care mi-au aparținut cândva. Ochii au apărut pe neaşteptate prin spațiul grajdului, pâlpâie ca nişte flăcări şi se uită la mine holbați. Şi o tăcere mare se lasă, tăcerea armelor dinainte de a se apăsa pe trăgace...

Deodată, în această tăcere aproape neverosimilă, aud pe cineva plângând. Cineva, dincolo, zgârie nevăzut peretele care ne desparte de cealaltă încăpere a grajdului şi plânge înfundat.

— Domnule locotenent! strig uluit.

Observați ce politicos, folosind formula protocolară, sunt cu cerberul meu. Până şi-n şoaptă sufocată m-am adresat, de teamă să nu-l trezesc prea brusc din somn. Dar tâlharul nu doarme, sau doarme numai cu un ochi şi cu o jumătate de conştiință, a auzit şi el ce se petrece dincolo, cu neputință să nu-l fi intrigat şi pe el întâmplarea, dar se grăbeşte să mă liniştească:

— Nu te speria. E *ăla* de mâine.

La atâta se reduce acum soldatul osândit la moarte, un *ăla* bun de aruncat la câini.

— Plânge! subliniez eu, totuşi înfiorat.

— Se mai întâmplă.

— Plânge şi zgârie peretele.

— O fi scriind acasă! izbucneşte Halmez în râs, convins desigur că explicaţia lui e foarte spirituală.

Eu însă mi-l închipui pe oropsitul acela de soldat, singur în bezna încăperii alăturate, cel mult înconjurat ca şi mine de ecouri şi halucinaţii, după ce va fi descoperit pe undeva vreun cui sau ciob de sticlă, cum zgârie peretele subţire, cu scrisul său şontâc: *Aicea şi-a trăit ultima noapte soldatul Cutare din comuna Aşa-şi-pe-dincolo judeţul Nu-ştiu-cum înainte ca să fie împuşcat de fraţii lui români anul 1944 luna august...*

Mă ridic în capul oaselor şi-mi reazem ceafa de marginea ieslei.

— De ce a fost condamnat la moarte?

Halmez şovăie să răspundă, nu-i înţeleg ezitarea. Mai târziu i-o voi înţelege, când voi avea revelaţia similitudinii soartei sale cu soarta soldatului necunoscut. De-aceea şi stărui:

— Domnule locotenent...

— A dezertat! răspunde Halmez, şi-l aud cum se mişcă agitat printre paie. Da' ce dracu' te-a apucat? izbucneşte el cu o mânie inexplicabilă. Ai mâncărime la limbă? Culcă-te odată, lua-te-ar dracu', şi lasă-mă-n pace!

— Nu mi-e somn. Şi vreau să ştiu tot.

— Ţi-am spus.

— Cum de l-au prins?

— O fi crezut că se duce acasă ca-n brânza, n-o fi ştiut că spatele frontului e-nţesat cu jandarmi. L-au înhăţat jandarmii, şi gata! Acum îmi poţi da pace? Mi-e somn şi mâine am treabă.

— *Nu, pramatie, n-am să-ţi dau! Ştiu că ai treabă, aşa treabă să fie de sufletul mă-ti, mă şi mir că-ţi mai este somn. Dar acum te-am dibuit, acum ştiu ce poamă-mi eşti şi n-am*

să-ți dau pace... E tânăr? continui să-l întreb.

— Nu l-am văzut, răspunde a lehamite Halmez. Când am sosit eu aici, l-am găsit închis în grajd.

— Nici n-ai avut curiozitatea să-l vezi?

— La ce bun?

— Ca să stai de vorbă cu el, ca să ştii pe cine omori mâine.

— Nu-mi trebuie.

— Dar mâine ai să-l vezi.

— Nu sunt obligat.

— Crezi c-ai să scapi de ochii lui?

— Nu sunt obligat să mă uit la el, răspunde repede Halmez, şi devine evidentă dorința lui de a fi absolvit de orice răspundere. Mi-am şi făcut planul de cum au să se petreacă lucrurile, mi-e capul plin numai de asta. Dacă vrei să ştii, o să mă uit toată vremea la cer, pe tot drumul până unde o fi să fie. Acolo e treaba procurorului să-i citească sentința, să-l ducă la marginea gropii şi să-i rupă epoleții de pe umăr. Treaba mea e doar atât: să-i pun pe jandarmi în linie, la câte cinci paşi unul de altul, apoi în genunchi, cu armele la ochi, şi să ordon: *Foc!* Restul îl priveşte pe doctor, să se apropie de el, să constate moartea şi să dispună îngroparea. Eu o să mă uit toată vremea la cer.

— Aşa se petrec de obicei lucrurile?

— Cam aşa.

— Cunoşti foarte bine ceremonialul, ai mai comandat şi alte plutoane de execuție?

— Am asistat la destule execuții.

— Eşti un om tare, domnule locotenent!

— Războiul m-a făcut tare.

— Dar ce se-ntâmplă cu dumneata dacă amărâtul acela de mâine profită de nu ştiu ce neatenție a jandarmilor, te-nşfacă pe neaşteptate de piept, se uită adânc în ochii dumitale şi te întreabă: *Domnule locotenent Halmez, nu vă e ruşine să faceți ce faceți?* Spune, ce se-ntâmplă atunci cu dumneata?

Sare din aşternut ca o panteră. Îl văd în lumina murdară a gazorniței aproape ireal, ca pe o făptură de coşmar. Are

obrazul galben – desfigurat de furie, ochii căscaţi şi sticloşi, gura strâmbată ca de un spasm epileptic. Îngerească lui frumuseţe s-a preschimbat brusc într-o mască a hidoşeniei. Se repede dintr-un salt asupra mea şi-şi înfige ghearele în umerii mei. Mă zgâlţâie din temelii şi urlă asurzitor:

— Ce ai cu mine, mă? Spune, ce ai?

Încerc să-i înlătur mâinile alene, cu aceeaşi scârbă cu care aş înlătura un limbric, cam put a moarte mâinile lui, şi-l privesc calm în ochi, sfidându-l zâmbind:

— Încetişor, frăţioare!

Dar el nu se lasă înduplecat de duhul blândeţii. Continuă să mă tragă în sus, ca pe un sac, şi-şi varsă duhoarea drept în obrazul meu.

— Crezi că-ţi dă cineva dreptul să-ţi baţi joc de mine?

— Eu nu mai am ce pierde, Halmezule!

— Şi te-aş ruga să fii reverenţios cu mine, sunt locotenent.

— Nu mă înnebuni!

— Ţi-aş putea face de petrecanie chiar de pe-acum, iar mâine aş pretinde că ai vrut să dai bir cu fugiţii.

— N-ai s-o faci, mortul de mâine ţi-e de-ajuns.

— Atunci de ce nu-mi laşi sufletul în pace, mă? Spune, de ce?

Nu mă aşteptam la o reacţie atât de sălbatică din partea lui. Ca să fiu drept, vorbindu-i cum i-am vorbit, nu voiam decât să-mi cunosc călăul. Pe toate feţele şi mai ales în adâncime. Să-i scotocesc sufletul până-n măruntaie şi să descopăr ce buboaie pline de venin i-au putut zămisli şi întreţine conştiinţa de ucigaş. Mi-ar fi nu ştiu cum să mor, să m-aşez adică de bună voie înaintea plutonului de execuţie şi s-accept moartea, fără să-mi fi confruntat măcar o dată conştiinţa cu conştiinţa celui care va ordona să fiu omorât. Cu atât mai rău pentru el dacă soarta ne-a pus faţă în faţă, acum, oferindu-mi prilejul acestei confruntări. N-are decât să suporte şi n-are decât să-i blesteme (ar fi singura lui consolare) pe idioţii de la comandament, care au avut ideea să ne închidă pe amândoi în acelaşi grajd. Ce şi-or fi închipuind dumnealor, că prezenţa lângă mine a călăului

prezumtiv îmi va spulbera orice speranță eventuală, un om care-şi vede moartea cu ochii suferă răsturnări capitale, şi că asta mă va determina să-mi schimb hotărârea, voi accepta adică să comand plutonul de execuție?

— Ascultă, domnule locotenent! îi spun. Vreau să-ți fie limpede de la bun început. În privința ordinului pe care mi l-a dat generalul, care dintre noi doi să fie călăul de mâine. Eu nu-mi schimb hotărârea.

— Te priveşte.

— Asta trebuie să-ți dea o mare satisfacție, ce-i al dumitale e pus deoparte, scapi de linia întâi.

— Ştiu.

— Mâine seară, după judecată, sau poimâine în zori, ai să mă conduci şi pe mine la locul execuției.

— Ce sunt eu de vină?!

— Nu-ți fac niciun proces de intenție. Delimitez numai raporturile dintre noi doi.

— Perfect!

— Pe soldatul de dincolo ți-a fost frică să-l vezi şi să stai de vorbă cu el. Nici mâine n-ai să te uiți la el, o sa te uiți toată vremea la cer, iar întrebarea de-adineauri, pe care ți-am pus-o în numele lui, sigur că amărâtul acela nu va îndrăzni să ți-o pună niciodată.

— Iar începi?

— Dar pe mine mă vezi şi mă auzi. De mine n-ai cum fugi. Mâine seară, sau poimâine în zori, când va fi ce o să fie, eu o sa te trag de mânecă şi am să te oblig să-mi răspunzi.

— La ce?

— La întrebarea pe care ți-o adresez încă de pe-acum: *Nu ți-e ruşine să faci ce faci?* Răspunde!

Mâinile i se moleşesc deodată, ca şi cum s-ar fi scurs din el tot sângele, devin deodată inerte şi foarte reci. Cât mai am putința să mă uit în ochii lui, îi constat privirea fixând buimacă peretele din spatele meu, electrizată ca de imaginea unui abator al conştiințelor (haide să zicem tribunal, e mai puțin macabru!), la porțile căruia conştiința lui a fost mânată pe neaşteptate. Se-ndepărtează până spre mijlocul

încăperii frecându-şi ochii ca să-i dispară din orbite vedenia, şi rămâne înfipt în podea ca un uriaş păianjen negru.

— Ce ştii tu! murmură el amărât.

— Ce să ştiu, domnule locotenent? îl întreb. Spune!

Probabil că buboaiele de care v-am pomenit mai înainte s-au spart în el, iar veninul care i-a zămislit şi întreţinut conştiinţa până-n această clipă l-a inundat cu atâta intensitate, otrăvindu-i ţesuturile şi celulele gânditoare, încât omul simte nevoia să vorbească. Dar vorbeşte fără să mi se adreseze mie, poate numai propriei bezne din el ori acelui vierme de Dumnezeu care o mai fi sălăşluind în el, singurul căruia o mai fi crezând necesar să dea socoteală.

Face războiul de trei ani neîntrerupt, de la Prut până la Volga şi înapoi. S-a aruncat în război orbeşte, încă de pe băncile şcolii militare, de-ndată ce i s-a pus pe umăr tresa de sublocotenent (locotenent a fost făcut pentru nişte isprăvi în retragere) şi a fost investit cu dreptul de a ucide şi a se lăsa ucis pentru ţară şi rege. De ucis, nu ştie dacă a ucis. Când declanşezi asupra inamicului o mie de gloanţe şi-n drumul tău spre poziţia de cucerit nu descoperi decât zece leşuri, nu ştii cărui om dintre ai tăi aparţine fiecare leş, cu atât mai mult care leş îţi aparţine ţie, în orice caz te speli foarte uşor pe mâini şi-ţi spui că tu n-ai omorât pe nimeni. Asta te scuteşte de orice complexe şi dureri de burtă. Complexele au început s-apară mult mai târziu, mai precis pe calea înfrângerilor repetate şi a retragerilor elastice, la început aproape insesizabil şi-apoi din ce în ce mai stăruitor, până aici, în Moldova, când au culminat în adevărate crize de nebunie. Războiul în România? Nici că se poate mai absurdă realitate – şi totuşi ăsta e adevărul, crud, amar, de nesuportat! El, Halmez, nu ştie decât atât – că nervii nu-l mai ţin, frica îi macină ficaţii ca un cancer nepotolit, prevestiri negre de moarte îi dau târcoale mereu, se simte sleit de orice curaj, în ce gaură de cârtiţă să se-ascundă ca să nu-l găsească moartea? Forţele ruşilor sunt de-a dreptul infernale, socoteşte el, tancurile şi katiuşele lor vor fi suficiente să treacă ţara prin foc şi sabie, cine ştie a cui stea

va mai străluci mâine pe cer? Ospăț sardanapalic de sânge va fi, ruşii îşi vor duce mânia răzbunătoare în vârful baionetelor, cine-i garantează lui Halmez că mâine va mai rămânc viu? I s-a întâmplat şi un lucru îngrozitor, povesteşte el. După trei ani de ascetism, gonind încolo şi-ncoace numai peste vaste câmpii pustiite, neavând în trei ani la îndemână nicio femeie pe care s-o despice în două ca pe un harbuz şi trupul femeii să pârâie sub cuțitul bărbăției lui, iată că tot în Moldova i-a căzut şi pleaşca asta din cer. O țărancă, într-un atac local, sub plin bombardament de iad, dibuită în fundul unei grădini, răstignită pe pământul gol, ea însăşi cu simțurile devastate, îngrozită de moarte, preferând însă morții îmbrățişarea şi furia oricărui taur de bărbat, altfel ea însăşi tânără şi voinică, văduvă şi flămândă, doar să pui gura şi să muşti, doar să-i dai poalele peste cap şi să te pierzi în ea până la pierderea cunoştinței, nicio grijă, te va scula ca din morți cu toate cele. Dar Halmez n-a fost în stare de nimic, a rămas ca de lemn, zadarnic s-a chinuit femeia să-i trezească morții din morți, sângele zăcea în el înghețat şi carnea se făcuse pe el iască, până la urmă Halmez a izbit-o cu cizma în tâmplă (mai-mai să-i trântească, de ruşine, şi un glonte în cap!) şi s-a dus la ale lui, de războinic.

Acum înțeleg eu, ăsta cum m-o fi chemând, profesorul, că altă soluție ca să scape de moarte, de prizonierat, de procesul lent al atrofierii organice, singura soluție nu-i decât fuga. De aceea a şi jubilat Halmez când i s-a oferit ocazia să scape de linia întâi, în schimbul funcției voluntare de comandant al plutonului de execuție. Puțin îi pasă de disprețul celor din linia întâi, de faptul că la catastiful lui se va înscrie şi funcția asta. Mâine o să se uite toată vremea la cer, la dracu' remuşcări şi probleme, va fi liber şi se va remedia sufleteşte, se va putea remonta fizic, războiul tot nu va ajunge până aici şi, chiar de va fi să ajungă vreodată, aici sunt mai multe şanse ca să fugi mai departe, să fugi definitiv, să nu te-nhațe moartea prea de tânăr, să-ți pui iarăşi nervii la punct, glandele să funcționeze din nou, să te mai culci o dată cu o femeie...

— Dar şi dumneata eşti un dezertor! strig uluit, ca-n fața unei revelații, după ce Halmez sfârşeşte de povestit.

— Poftim?! exclamă el intrigat, de parcă abia atunci ar fi descoperit că sunt şi eu prezent. Ce spui?

— Ce foarte bine ai auzit, domnule locotenent, eşti un dezertor! Soldatul acela a fugit de pe front fiindcă i-a fost dor de ai lui de acasă; dumneata, fiindcă ți-e frică de moarte. Soldatul ca un prost, luând-o brambura prin porumb. Dumneata – mai abil, ca pungaşii deştepți, în numele datoriei față de țară şi rege.

— Nu-ți permit... încearcă el să mă-ntrerupă.

— Ba ai să-mi permiți, domnule locotenent. E ultimul cuvânt pe care ți-l mai adresez, acesta! Şi ia bine aminte, cu atât mai mult cu cât mamelucul dumitale de general n-a tras concluzia cea mai dreaptă. După toate legile din lume ar trebui să fii şi dumneata considerat dezertor, să fii şi dumneata condamnat la moarte şi executat, chiar mâine, odată cu soldatul acela. Dar nu eşti, şi-atunci ce-mi rămâne altceva decât să te felicit?

Se-ntoarce deodată spre mine, acelaşi păianjen uriaş înfipt în podeaua grajdului, şi urlă:

— Dar nu-nțelegi, omule, că vreau să trăiesc? Cu orice preț, dar vreau să trăiesc!

În aceeaşi clipă, ca un făcut, e sigur că soldatul l-a auzit, de dincolo izbucnesc bubuituri în perete.

— Mai e cineva care vrea să trăiască, domnule locotenent. Du-te şi vezi ce vrea, măcar atâta să faci şi dumneata pentru el. Eu n-am să-ți cer nimic... Hei, momâie, n-auzi?

Şovăie încă un timp, dar până la urmă dă uşile într-o parte şi iese. În cadrul uşilor se proțăpeşte în schimb matahala santinelei, cu arma la mână, gata să-mi trăsnească una în bot dacă aş avea intenția să dau buzna peste el. Parcă de asta îmi arde mie acum! Aştept nemişcat, încordat, întoarcerea lui Halmez. Urmează un timp gol, ca sincopa dintre viață şi moarte, când aştepți să-nceteze una, să înceapă cealaltă. Halmez revine cam după vreun sfert de oră împleticindu-se ca beat. Trage uşa la loc, simt că nu-i în

toate apele. Tace şi se agită, măsurând grajdul de la un capăt la altul, spune într-un târziu:

— Cred că şi-a pierdut mințile.

— Ce voia?

— Un smoc de iarbă sau o floare, câteva spice de grâu sau o creangă de copac, orice de-al pământului.

— I-ai dus?

— Am cules nişte iarbă şi i-am dus.

— Înseamnă că tot mai e un pic de omenie în dumneata, domnule. Te-a întrebat ceva?

— Nimic. Doar a vrut să-mi prindă mâna şi să mi-o sărute. Nu l-am lăsat.

— Noapte bună, domnule locotenent!

Mă-nşel eu, sau e adevărat? Da, e adevărat. Locotenentul Halmez a căzut ca trăsnit pe culcuşul de paie, strânge acum paiele în brațe şi plânge încet, ca un copil oropsit...

4

Am pornit.

Nu e dimineața blestemată care se concepe obişnuit pentru asemenea evenimente, cu cerul de plumb şi ceţuri spânzurând până la pământ, ceea ce ne obligă uneori să pretindem că însăşi natura îngrozită, umilită, resemnată aderă din toată ființa ei la tragedia respectivă. Dimpotrivă, e o dimineață criminal de frumoasă, iar natura de o indiferență sublimă, să chiui de fericire că trăieşti, nici duşmanilor să nu le doreşti o moarte atât de tragică într-o asemenea beată şi nebună dimineață.

De cum am părăsit curtea comandamentului, la fel de tâlhăreşte pe cât de tâlhăreşte ne strecurăm acum spre marginea satului, adică într-o muțenie absolută, ca nu cumva să atragem luarea-aminte a celorlalți soldați din comandament sau poate să nu stingherim somnul generalului ăluia-beşleagă, am pătruns într-un şir de ulițe întortocheate şi pustii, ca să coborâm şi să ne târşim

picioarele acum de-a lungul unei vâlcele strâmte, la capătul căreia e de presupus că organizatorii au hotărât locul execuției. Ne înregistrează trecerea doar păsările de prin copaci, gângurind în legea lor, aiurite, şi ne-nsoţeşte de-adevărat, în coada convoiului, un jigărit de câine al nimănui, care şi-o fi închipuind că mergem la cine ştie ce banchet regal, de unde e posibil să se-aleagă şi el cu ceva oase de ros.

Convoiul nostru are următoarea aşezare: în faţa, deschizător de drumuri, Halmez; imediat în spatele lui, grupul celor doisprezece jandarmi, cu armele la mână, în cumpănire, încadrându-l pe osândit într-o perfectă figură geometrică; în sfârşit eu, încadrat la rându-mi de doctor şi procuror; iar în urma noastră, încheind convoiul, fiindcă nu-l alungă nimeni, face acum parte din compunerea convoiului, sunt tentat să-mi imaginez că-l reprezintă chiar pe general, jigodia vagabondă.

Jigodii, într-un fel, sunt şi ăştia doi din stânga şi dreapta mea, companionii mei oficiali. Pe găinaţul ăsta de doctor n-aş da nici două parale, e sfrijit ca o scovergă şi poartă un smoc de bărbiţă roşcată (pasămite, Doamne, ca să arate şi el a bărbat!), iar glasul îi e subţire ca de scapet. În schimb procurorul arată ca o huidumă, numai şunci şi osânze, afişează un zâmbet atât de cretin şi-şi beleşte ochii atât de şăgalnic-muiereşte, încât pot jura că-n afara legii e o experimentată hoaşcă homosexuală.

Unul zice, dezvinovăţindu-se pesemne faţă de conştiinţa lui imbecilă, faţă de mine:

— Nu pentru asta am eu diplomă de doctor, să ştii, nu!

Iar celălalt, prinzându-mă la răstimpuri de braţ, strângându-mă cu subînţelesuri obscene şi frecându-şi şuncile de mine, se tânguie cu buzele unsuroase lipite de obrazul meu:

— Mai ai timp să te răzgândeşti, prietene! Un cuvânt, şi eşti salvat. M-ar durea sufletul să nu te pot salva, crede-mă! Ce zici, tinere, hî?

— *Fac ceva pe sufletul tău şi pe diploma lui, asta zic!*

Dar de-adevăratelea nu zic nimic. N-am niciun chef să conversez cu potăile astea, pentru mine sunt însăşi forța ocultă care guvernează această lume absurdă, n-am ce discuta cu ei. Unul îşi screme de trei ani creierii să justifice cu paragrafe de lege fiecare condamnare la moarte, celălalt (de trei ani) nu face altceva decât să asiste oameni executați prin împuşcare: – ce să comunic eu cu sufletele lor nenorocite?

Atenția, toată, mi-e concentrată asupra soldatului necunoscut. E în picioarele goale, îmbrăcat doar în izmene şi cămaşă, cu capul descoperit. Țara a sărăcit, aceşti trei ani de război i-au dezechilibrat economia, dacă poate să mai recupereze chiar şi o pereche de bocanci scofâlciți, o capelă şi nişte țoale jegoase – foarte bine, să le recupereze, înseamnă că tot i-o mai rămâne ceva de sămânță. Mâine vor fi date altui soldat, care nu va şti niciodată cui au aparținut inițial, dar care va continua destinul celui dintâi, dacă nu cumva, potrivit aceloraşi legi absurde, îi va repeta şi sfârşitul.

Asta însă n-are nicio importanță. Singurul lucru teribil, de neconceput şi totuşi real, pe cale de a se săvârşi, este moartea acestui om. Făptura lui albă se conturează straniu, aproape halucinant, pe verdele peisajului campestru. Atât de straniu, încât am senzația unei dedublări, de parcă eu însumi m-aş fi desprins din mine şi m-aş fi proiectat în acea iluzorie pată albă pe care foarte curând vor ucide-o jandarmii. Dar încerc zadarnic să trăiesc şi să gândesc în numele soldatului necunoscut. Fiecare ins îşi trăieşte şi-şi gândeşte propria moarte. Oricât de legat m-aş simți de el, prin fatalitatea noastră comună, el împuşcat azi, eu urmând să fiu împuşcat mâine, resemnarea lui eventuală sau mâniile lui îmi rămân străine. Chiar dacă de azi aş fi împins lângă el, amândoi în fața aceluiaşi pluton de execuție, tot n-am comunica în vreun fel, ceva tot ne-ar separa definitiv. Nu mă refer numai la faptul că fiecare ar veni în fața armelor cu altă biografie şi altă spiritualitate, esențial diferite, ci mai ales la opoziția categorică dintre determinanta morții lui şi

determinanta morţii mele. În fond, eu ar trebui să-l urăsc pe omul acesta! Dacă el va muri pentru el însuşi, din cauza dorului său de libertate nerealizat, eu voi muri din cauza lui. Dacă el n-ar fi îndrăznit să fugă, eu n-aş fi fost pus în situaţia de a alege între a comanda o execuţie şi a suporta consecinţele neexecutării ordinului superior. Sunt convins însă că logica asta nu va rezista deseară, ca argument decisiv, în faţa Consiliului de Război, în eventualitatea că voi fi chemat să mă apăr. Şi-atunci de ce să-l urăsc pe soldatul necunoscut? Mi se pare dimpotrivă că, în raport cu toate elementele conjugate în această dublă crimă, suntem amândoi la fel de inocenţi. Cel puţin de-ar ajuta la ceva moartea noastră, de-ar da alt curs istoriei şi umanitatea ar câştiga ceva de pe urma sacrificării noastre! Probabil însă că nu stă nimeni să facă asemenea socoteli. Şi generalul, şi Halmez, şi doctorul, şi procurorul, şi jandarmii, şi toată liota angajată, cu răspunderi majore sau de mâna a şaptea, în această porcărie de război, sunt atât de înspăimmtaţi de ceea ce se întâmplă, încât numai împuşcarea unor nerozi ca noi le mai poate acorda, pentru un timp, iluzia că sunt stăpâni pe situaţie. Parcă a fost vreodată altfel? De când lumea, de ucis n-au fost ucişi decât cei care anunţau vreun vis în contradicţie cu ideile perimate ale epocii respective! Şi criminali n-au fost decât cei care mai sperau că pot rezista în istorie datorită exclusiv gloanţelor! *Iată de ce, dragul meu, n-am niciun motiv să te urăsc! Tu însuţi n-ai de ce să-ţi simţi conştiinţa împovărată de soarta mea. De altfel, tu nici n-ai habar cum, fără voia ta, mă tragi după tine în groapă! Pe cine ar trebui totuşi să urâm amândoi?*

Am ajuns.

Ne găsim chiar la închizătura văii, dinaintea unui bot de deal. E de presupus că s-a ales anume locul acesta, pentru ca strâmtimca văii să înăbuşe ecoul împuşcăturilor. Război-razboi, dar, oricum, împuşcături prea apropiate pot pune oamenii pe gânduri! Groapa, săpată pesemne din ajun, se holbează la noi ca o gură hidoasă. A fost săpată chiar sub botul dealului, pe un fel de terasă îngustă, pentru ca

jandarmii să poată avea înălțimea necesară pentru luarea liniei de ochire iar gloanțele, pierdute eventual, să se înfigă în peretele de pământ şi să nu primejduiască viața vreunui rătăcit peste deal. Deasupra gropii, la o palmă de loc, pe latura cea mai lungă a dreptunghiului ei, se află înfipt un ciot de lemn, cam strâmb şi noduros, la care va fi legat osânditul. Frânghia zace alături, colac, pusă desigur acolo tot de cu seara. Mi-nchipui că, după ce se va fi sfârşit totul, doctorul constatând moartea şi vreunul din jandarmi dezlegând leşul, le va fi foarte uşor, cu o simplă împingere de picior, să răstoarne leşul în groapă.

Îl caut cu privirea pe Halmez şi constat că se ține tare, nu i-a venit încă timpul să intre în scenă, se uită la cer. Deocamdată e rândul procurorului să-şi joace rolul. Îl prinde pe soldat de braț, alături de osânzele lui soldatul arată sfrijit. Procurorul mai mult îl târăşte decât îl conduce spre stâlp, soldatul a devenit deodată moale ca de cârpă şi, prin contrast, îngrozitor de greu. În sfârşit, iată-l sprijinit de stâlp, întors către noi. Abia acum îl văd şi eu pentru prima oară la față. Are un obraz negricios şi uscat, îi tremură mâinile şi nu ştie ce să facă cu smocul de iarbă pe care i l-a cerşit lui Halmez azi-noapte, se uită năuc la gloata jandarmilor care aşteaptă ordinul de a lua poziție de tragere. Nu se citeşte niciun act al sentinței, procurorul e hotărât să termine cât mai repede, aproape în toți presimt aceeaşi grabă, o nelinişte dureroasă ca o rană deschisă brusc, pe toți îi biciuie timpul din spate şi-i crispează. Mişcările procurorului însuşi au ceva de spasm, deşi cred că treaba asta o putea lăsa în seama oricui. Probabil însă că aşa o fi scriind la regulament, sau o fi plăcerea lui (sunt pe lume şi hahalere dintr-astea care nu trăiesc decât pentru asemenea plăceri!), să lege el osânditul la stâlp. L-a legat, pe buzele omului a apărut un biet surâs de abdicare, o mai fi crezut până-n această clipă în vreo minune, de-acum însă nu mai e cu putință nicio minune, jandarmii aşteaptă, Halmez se uită la cer, doctorul bâiguie ca un țicnit o rugăciune (*Primeşte-l, Doamne, în împărăția ta pe robul tău... – Cum l-o fi chemând?*

se-ntoarce ţicnitul spre mine, dar eu tac, la fel o să se-ntrebe şi mâine despre mine, la urma urmei, cine sunt, ce caut aici, ce coşmar mi-a fost dat să trăiesc, monstrul ăsta de Dumnezeu de ce rămâne indiferent la crima care are loc sub ochii lui, există tragedie mai mare decât asta care se consumă acum?), scapetul aşadar continuă să se roage, câinele urlă sinistru (eternele instincte care funcţionează ideal!), procurorul a scos din buzunar o panglică neagră...

Cine ştie peste câte perechi de ochi a fost pusă aceeaşi panglică neagră, ultima indulgenţă umanitaristă a călăilor, victima să nu-şi vadă ucigaşii, iar ucigaşilor să li se dea iluzia că trag asupra unui manechin! Dar omul acesta refuză, îşi răsuceşte capul într-o parte şi alta refuzând panglica neagră. Şi atunci se petrece un lucru de necrezut, menit să schimbe într-o singură clipă întreg ceremonialul consimţit de veacuri al execuţiilor prin împuşcare. Tot zbătându-se într-o parte şi alta, constatând probabil că ciotul de care e legat cedează, putred fiind, ai un efort neomenesc în care se amestecă desperarea şi speranţa, omul izbuteşte să smulgă stâlpul din pământ. Această mişcare sălbatică îl răstoarnă pe procuror în groapă, soldatul însuşi e uluit de întorsătura tragediei, ochii lui ne privesc halucinaţi, şi gura parcă ar da să râdă, e oricum un rânjet imens pe buzele lui, mintea fireşte că-i lucrează numai în fulgere, s-a răsucit pe loc şi a pornit-o pe botul dealului în sus, din câteva salturi e sus, cu mâinile legate de stâlp ca un Cristos fugit de pe Golgota cu crucea în spinare, încă o clipă şi a dispărut.

— Tâmpiţilor! Imbecililor! urlă, înnebunit de groază, procurorul către jandarmi. Ce staţi ca nişte popândăi? continuă şobolanul prins în capcană. Fugiţi şi-l prindeţi, tâlharilor!

Maşina însă, e limpede, s-a dereglat. A fost suficient o singură piuliţă să sară, pentru ca tipicul ceremonialului execuţiei să fie dat peste cap. Nu atât în ceea ce priveşte ordinea după care ar fi trebuit să se desfăşoare lucrurile, cât în ceea ce priveşte răsturnările care au loc subit în sufletul

fiecăruia dintre călăi. Mă găsesc în spatele lor, nu le văd mutrele, dar îi bănui cutremurați. Stupoarea dintâi s-a preschimbat în groază. Fiecare se închipuie la stâlp, în locul celui evadat. Dacă nu vor reuşi să-l prindă şi să-l aducă înapoi, să moară la stâlp, după litera legii, e sigur că anatema se va abate asupra lor. Descopăr însă că groaza s-a întipărit cel mai mult pe obrazul lui Halmez, comandantul *ad-interim* al jandarmilor. E ca un blestem, după ce a acceptat funcția de călău şi după ce i s-a promis că va fi scos din linia întâi, răsturnarea asta, oare, să-l ducă chiar pe el în fața plutonului de execuție?

— Mamelucilor, dați-i drumul! țipă din nou procurorul, din care doar botul i se vede pe marginea gropii, ca de buldog. Vă mănânc de vii, dacă nu-l lichidați! Halmez, nenorocitule, ce mai aştepți? Vrei să te pun pe tine la zid în locul lui?

Haita a pornit, în sfârşit. Se desfăşoară în lanț de trăgători pe panta dealului. Aş putea să fug, s-o iau razna înapoi, unde-oi vedea cu ochii, neşansa acelui nefericit să fie singura mea şansă de salvare. Nu ştiu însă de ce pornesc buimac pe urmele lor, urc panta dealului odată cu ei, odată cu procurorul care de-abia îşi poate duce osânzele şi gâfâie ca un porc. Doar câinele, jigodia vagabondă, a rămas pe buza gropii, să urle în continuare lugubru. De unde suntem acum, sus pe deal, se deschide înaintea noastră o mirişte neagră fără hotar. Omul cu stâlpul în spate, alb ca o arătare, goneşte în neştire spre un liman necunoscut. Lanțul trăgătorilor se dezorganizează, unii aleargă mai repede, alții mai încet, pământul glodos le îngreuiază tuturor urmărirea. Ori poate, scăpați de sub orice control, pătrunşi de cuțitul cine ştie căror târzii remuşcări, jandarmii anume merg alandala, să nu se mai împovăreze şi cu această crimă?

— Trageți, tembelilor! le strigă dinapoi procurorul. Trageți odată şi lichidați-l!

Chiar dacă ar vrea să tragă, tot nu şi-ar atinge ținta. Fiindcă, împins înainte de aceeaşi obscură spaimă care i-a acaparat acum conştiința, între haita jandarmilor şi acel

Cristos al anului 1944, s-a interpus locotenentul Halmez. Cum să deschizi focul, fără să te temi că-l vei lovi chiar pe comandantul plutonului de execuție, care pare a fi luat asupră-şi, aproape frenetic, răspunderea întreagă a chestiunii?

Da, şi-a luat-o! Distanța dintre Halmez şi Cristos descreşte văzând cu ochii. Un glonte, şi țăndări din crucea de pe spinarea Omului sar şuierând în lături. Al doilea glonte, şi Cristos se clatină. Al treilea glonte, şi Omul se împleticeşte, se ridică, zboară din nou peste câmp. Al patrulea glonte, şi Cristos e mort... *Crucea mă-ti, Halmez, te felicit! Ai fost grozav, din numai patru gloanțe ai omorât un dor de libertate!*

Acum s-a terminat, ne întoarcem. Vreau să spun că pe soldat l-au târât ca pe un câine până la groapa deschisă şi l-au îngropat, doar jigodia vagabondă a rămas să hăuie nostalgic pe mormântul soldatului necunoscut, jigodiile astelalte au reintrat în normal. Procurorul spune:

— Mi-e o foame de lup. De fiecare dată mi se-ntâmplă la fel, mi-e o foame de lup.

Doctorul îl consolează:

— Mai am eu nişte conserve. Sper să ne sature pe amândoi.

Mă întorc spre Halmez, care-i în urma noastră cu jandarmii. Nu ştiu însă ce l-a apucat pe Halmez, s-a oprit pe marginea drumului şi vomează. Comic final, nu-i aşa? Cei doi se plâng că li-e o foame de lup, dar ăsta îşi varsă şi mațele din el...

5

De-aici începe şi suferința mea. De la constatarea că totul sfârşeşte în comedie. Blestemul care ne-apasă e de o logică monstruoasă. N-a scăpat, nu scapă, nu va scăpa niciodată nimeni din lanțurile acestei logici. A te revolta înseamnă a-ți sublinia şi mai mult umilința. Ați văzut doar ce s-a

întâmplat cu soldatul acela, zadarnic a încercat să se revolte, hăitaşii lui l-au socotit fiară şi l-au tratat ca atare. La fel m-ar trata şi pe mine, de ce să mă mai revolt? Jocul are nişte reguli foarte precise, eu am refuzat să le respect, în consecință voi fi pedepsit. O fi fost uman gestul meu, aş zice chiar senzațional pentru împrejurările în care crima îşi face de cap în numele țării, dar gestul meu e sortit să rămână anonim. Admițând prin absurd c-aş avea puterea să-l anunț întregii omeniri, sperând într-o coaliție universală pentru salvarea mea, ştiu bine că omenirea va da din umeri indiferentă. Nu fiindcă pe fronturi au loc masacre mai numeroase, cifrele (oricât de mari) tot nu scandalizează pe nimeni, ci pentru simplul motiv că logica despre care v-am pomenit funcționează ireproşabil. La ora asta omenirii îi este foame, la ora asta omenirea face dragoste, omenirii nu-i convine la ora asta să renunțe la tabieturile sale domestice, omenirea şi-a acceptat blestemul şi n-are de gând la ora asta să facă nicio suferință suplimentară!

— *Cine e amenințat cu moartea?*

— *Un vierme din România.*

— *Pentru ce?*

— *A îndrăznit să-şi denunțe condiția de vierme.*

— *Cu ce scop?*

— *Să-şi demonstreze sieşi că-i posibil, chiar şi-n circumstanțele crimei legiferate a războiului, să pună ideea de om deasupra oricărei condiții animale. E un romantic iremediabil!*

— *E un tâmpit iremediabil! Cine a mai pomenit asemenea îndrăzneală, pentru atâta lucru ne-ați deranjat de la ale noastre, lumeşti? Bocancii cu trese ofițereşti din Consiliul de Război al României n-au decât să-l strivească...*

Mi se pare că asta se şi pregătesc să facă. Mă găsesc pe treptele casei comandamentului, cu un dulău de jandarm alături, de pază. Membrii Consiliului de Război au trecut pe lângă mine ca pe lângă un butuc. Până acum nu m-au chemat, sunt convins că nici n-au să mă cheme înăuntru. Ce lucru revelatoriu le-aş putea aduce pentru negarea

actului meu de refuz, ce jurământ solemn de solidaritate la cauza lor le-ar putea anula hotărârea anunțată încă de ieri după-amiază prin dulcele grai al generalului? Dacă ăsta-i războiul pentru care s-a vărsat inutil atâta sânge şi dacă comandatarii lui nu mai pot supraviețui decât apelând la execuții, atunci sunt fericit că nu l-am slujit măcar o clipă şi pot muri împăcat. Deşi nu e deloc uşor s-accepți moartea tocmai într-un asemenea ceas... Aştept, prin urmare, şi constat că aşteptarea sentinței mă doare, aşa cum o să mă doară şi scurgerea timpului până la executarea ei, mai mult decât chiar clipa în care gloanțele mă vor izbi în plin. E totuşi viața mea pusă pe tapet şi, oricât de groaznice ar fi întâmplările ce au acum loc pe fața pământului (alte execuții şi alte măceluri), tragedia mea e singura pe care o înregistrez, singura mare tragedie din lume.

Cel puțin de-aş putea-o împărtăşi cuiva! Să se petreacă de pildă o minune, spațiul să se despice în două către *tine,* şi *tu* să vezi totul. Măcar de mi s-ar lăsa dreptul la ultima dorință, le-aş cere hârtie şi creion, să-ți scriu. Cu toate că soldatului aceluia nu i-au acordat acest drept, e sigur că nici mie n-o să mi-l acorde. Ai săi n-au să ştie niciodată cum a murit, nici *tu* n-o să afli vreodată adevărul. E de închipuit că secăturile astea n-au să lase niciun document privitor la executarea soldatului şi a mea, cum o să descoperi atunci în ce chip am dispărut de pe pământ?

Forțez în schimb eu densitatea spațiului care ne desparte şi încerc să pătrund, până la *tine.* Mă gândesc la *tine* cu înverşunarea omului nevoit să îngrămădească într-un timp-limită tot ceea ce într-o iubire ca a noastră n-a avut nicio limită... *Dormeai. Nu te speria Eu sunt Alexandra De ce plângi Ți-am făgăduit că n-o să lipsesc prea mult şi uite c-am venit Doamne că flămândă mai eşti De parcă nu ne-am fi văzut de-un veac Bine acum culcă-te Somn uşor draga mea Dormi Trebuie Mâine mergem la pădure Nu uita să-ți iei mantaua de ploaie Bate vântul şi sunt semne de ploaie Dă tu haina albastră la curățat şi ai grijă de cărțile mele Eşti foarte frumoasă Alexandra Să nu uit Deseară luăm masa la bar*

italian Da Ca-ntotdeauna Vreau să mănânc melci şi broscuțe pane Uite ce neroadă e luna cum se uită la noi de parcă n-ar fi văzut îndrăgostiți de când lumea Vrei să-mi aprinzi o țigare A căzut o stea Cine o fi murit Bine aprinde-ți şi ție una şi aşază-te alături E loc pentru amândoi Te rog Niciun cuvânt ce mai face alunița de sub sânul tău stâng Taci Parcă bate cineva Mi s-a părut Nu e nimeni De ce plângi Alexandra Lasă-mă să te descalț eu Ştii ceva Hai mai bine să ne plimbăm pe străzi şi ce dacă-i trecut de miezul nopții Stai puțin Ascultă Auzi cum plesnesc mugurii pe crengi Tu eşti ca iarba şi ca vântul Vântul te bate iarba te odihneşte Tu eşti ca arşița şi ca vinul Arşița te arde vinul te naşte din nou Uite o veveriță Hai mai bine să înotăm în larg Tu Alexandra te pricepi să faci tocăniță de ciuperci Păcat Aveam o poftă nebună de ciuperci cu mămăliguță De ce plângi Alexandra Alexandra ce-i cu tine Iar te-ai plimbat singură prin ploaie Aha nu singură Ia seama Fac moarte de om dacă aflu că mă-nşeli Te ucid Zău că te ucid Jură că mă vei iubi toată viața Toată viața Aşa Acum dă-mi mâna Repede repede ce dracu tu altă mâncare nu ştii să mai găteşti O Dumnezeule da' lasă-mă-n pace Alexandra Mi-e somn Când mi-e somnul mai dulce ție-ți arde de dragoste Unde vrei să mergem la vară în vacanță Nu te-aud Unde Ai să râzi dar ți-am cumpărat o păpuşă De ce zâmbeşti Nu mă împac Eşti rea urâtă nu te-am iubit niciodată Ştii ce iubesc eu cel mai mult din făptura ta Alexandra Umbra pe care o fac sânii între ei când îmbraci rochia roşie cu decolteu Trec eu pe la şcoală să te iau Cumpără-mi nişte covrigi cu susan Uite-aşa am eu chef să măninc covrigi cu susan şi să beau coniac Ridică-te puțin mi-a amorțit brațul ce te-ai fi făcut tu în viața asta dacă nu m-ai fi întâlnit pe mine şi nu te-aş fi luat eu de nevastă Zadarnic fetițo ai pierdut îmi datorezi o mie de sărutări şi o butie cu vin Mi-e grozav de sete Piaptănă-te aşa cu părul lăsat pe spate îți stă mai bine aşa Te iubesc Alexandra De ce râzi îți jur că te iubesc ce faci tu acum Ştii că idioții ăştia au de gând să mă omoare Crede-mă Alexandra E adevărul cel mai cumplit pe care ți-l pot comunica la ora asta Ascultă-mă Vreau să-ți împărtăşesc ultima mea dorință şi tu

să mi-o îndeplineşti Doamne doar nu mint De ce râzi De ce râzi De ce râzi Acesta e adevărul Mă vor împuşca Astăzi pe seară sau cel mai tirziu mâine în zori Au mai împuşcat un soldat Generalul procurorul doctorul jandarmii Halmez Ei l-au împuşcat Ascultă-mă De ce te-ai încins în casă Deschide uşa Vreau să intru Ascultă-mă Nu te mai văd Nu te mai aud De ce nu mai râzi Ascultă-mă Unde te-ai ascuns De ce nu răspunzi Alexandra De ce nu răspunzi Pentru Dumnezeu eu sunt Răspunde Alexandra Răspunde Alexandra Răspun...

Legătura s-a rupt, revin la condiția mea de vierme. Privesc în depărtarea dinspre răsărit, acolo e frontul. Ca şi cum nici n-ar fi război, o tăcere de piatră s-a lăsat peste toate. Poate că şi universul, tot, s-a strâns şi s-a înghesuit în jurul meu. Doar eu mai exist şi jandarmul de-alături, Consiliul de Război din casă şi Halmez care aşteaptă sa fiu dus la execuție... Cât o să mai dureze până vor da sentința?

Se spune că sunt pe lume oameni care receptează, în subite cutremurări lăuntrice, orice nenorocire s-ar petrece, indiferent unde, cu semenii lor cei mai dragi... *Oare tu, singura femeie pe care o iubesc şi la care gândesc în acest ceas, care mă socoteşti la rându-ți a fi parte integrantă din întregul tău şi care de asemeni mi-ai jurat credință, oare tu, în clipa de adio, la fel vei simți, cum gloanțele te vor izbi deopotrivă şi pe tine, odată cu mine, e posibil să mori de-adevărat şi tu?*

6

Cred că n-o să mai fie nevoie. Se întâmplă, deodată, ceva. Nu-mi dau prea bine seama ce anume, dar se întâmplă ceva. E ca un vânt de nebunie care-ncepe deodată sa bată dinspre linia frontului. Ca o rostogolire de valuri seismice care străbat, deopotrivă, prin văzduh şi prin pământ. Un huiet formidabil, neîntrerupt, umple zarea de la un capăt la altul. De parcă, la declanşarea unei forțe diabolice, catapetesmele cerului ar fi fost scoase din țâțâni, cosmosul întreg ar fi fost

supus unei dezagregări lente, dar cu atât mai convulsive şi pe durată lungă... *Să fie ăsta sfârşitul?*

Nu pot să-mi descifrez sentimentele, e în mine un amestec de bucurie şi dezmăţ. Mai puţin din cauza neprevăzutului menit să mă salveze de la moarte, cât din cauza panicei care invadează pe neaşteptate, ca un duh al dezlănţuirilor de spaime şi neputinţe, tot cuprinsul comandamentului. Încremenit pe trepte, am posibilitatea s-aud şi ce se vânzoleşte în interiorul casei, să văd şi ce se petrece în afara ei. Tot ceea ce zăcuse până atunci în nesimţire, sub zăpuşeala toridă a acestei după-amiezi de august, sare deodată în aer. Ordinea aproape abstractă, în care omul şi războiul apăreau în relaţii indestructibile şi a cărei posibilă dezorganizare, cu o clipă mai devreme, nu îndrăznea nimeni nici măcar să şi-o imagineze, iat-o acum ruptă în bucăţi. Tot ceea ce până acum o clipă mai constituia o certitudine despre capacitatea noastră de a apăra ţara pe frontiera de răsărit, cu oricâte eforturi şi jertfe, s-a preschimbat acum în nonsensul ei, adică în zădărnicie... *Să fie ăsta sfârşitul?*

I-aud pe telefonişti cum urlă şi se tânguie în pâlniile aparatelor lor, cerşind celor din linia întâi amănunte; pe radişti cum lansează în eter aceeaşi lamentabilă implorare: *Răspunde dacă m-auzi! Răspunde dacă m-auzi!* – tot sperând că desperata lor chemare, va fi recepţionată de vreun comandament superior, capabil să priceapă ce se întâmplă pe front şi suficient de lucid ca să găsească soluţii pentru evitarea catastrofei ce se presimte. L-aud pe general ordonând, în ţipete isterice şi necontralate, să se trimită de urgenţă agenţi în toate părţile, spre linia întâi şi spre cei din rezerva primei linii, pentru a se constata la faţa locului adevărul. Dar adevărul a căpătat între timp, într-un timp fulgerător şi rapace, asemenea proporţii. Încât evidenţa lui apocaliptică se face simţită şi aici, mai înainte: chiar ca motocicliştii şi agenţii călări să fi pornit la drum. Acel huiet formidabil şi neîntrerupt, încă neverosimil acum o clipă, se rostogoleşte către zona noastră ca o uriaşă masă de materie răzvrătită. Se clatină văzduhul şi tremură pământul, mi se

pare uneori că, printre teribile hohote metalice şi vaste explozii surde, înregistrez şi amarnice ţipete omeneşti, ale acelei umanităţi strivite acolo, în depărtare, fără milă şi inutil... *Să fie ăsta sfârşitul?*

În schimb, aici, telefoanele tac, aparatele de radio tac, agenţii şi motocicliştii umblă prin curte ca somnambulii, ofiţeri livizi îi biciuie din spate repetând ordinele generalului, jandarmii s-au strâns ca nişte pui de căţea unul în altul, îngroziţi de moarte, agenţii pornesc în sfârşit, dar e limpede că vor goni în deşert, n-au către cine să se mai ducă, un gol imens pare că s-a căscat pe neaşteptate de jur împrejurul nostru. Niciodată, mai mult ca-n acest ceas, n-am avut asemenea senzaţie de subită decapitare, în afara ta să nu mai existe nimeni şi să nu mai ai cu cine comunica, doar acel huiet fantasmagoric să capete din ce în ce mai certă consistenţă materială şi singurul care să râdă în sinea lui să fiu doar eu, fiindcă perspectiva morţii mele s-a preschimbat de necrezut în perspectiva unei morţi generale, de la general la ultimul soldat... *Să fie ăsta sfârşitul?*

Numai generalul, se pare, nu crede acest lucru. Sau îşi impune să creadă că e cu neputinţă ca realitatea de-aici să scape autorităţii sale de comandant. A apărut lângă mine, pe trepte, rigid ca-ntotdeauna dar pământiu la faţa. Citindu-mi parcă în gânduri şi descoperind, în orice caz, licărul de dispreţ din privirile mele, mă izbeşte cu cizma în şold şi scrâşneşte înăbuşit:

— Nu te bucura, anarhistule! E vorba doar de o amânare, atât. Apoi se-ntoarce spre jandarmul de-alături, santinela: Ochii pe el, toată vremea! La prima-ncercare de fugă, tragi în el fără somaţie! Coboară treptele şi continuă obsedat: Fiindcă nu-i decât o simplă animare, băiete, înţeles? Atât!

Nefericitul, mai bine s-ar gândi că orice groapă săpată pentru altul poate să devină şi propria-i groapă! S-a oprit în mijlocul ogrăzii, ţeapăn, şi-i simt făptura crispată, simţurile electrizate, desperat că din pustietatea ce-l desparte acum de linia întâi nu-i vin decât semnele aceleiaşi halucinante rostogoliri, căreia niciuna din forţele sale subalterne nu i se

mai poate opune. În fond, mi-e milă de el. Trebuie să fie groaznic, după ce trei ani le-ai fost oamenilor şi maşinilor tale de război Dumnezeu, biciul lui Dumnezeu, să constaţi deodată că nu mai ascultă nimeni de tine, nu mai poţi determina nicio cotitură radicală în soarta războiului, în realitate nu mai ai pe cine comanda, ai devenit deodată un amarnic şi colosal Nimic. Nimicul prezent, manechinul ăsta cu trese de general pe umăr, care stă acum faţă în faţă cu cadavrele propriilor sale himere... *Să fie ăsta sfârşitul?*

Un urlet, atunci, ca de fiară înjunghiată, spintecă asurzitor văzduhul. Alt urlet, la fel de sălbatic, îl încalecă pe cel dintâi şi-i îngroaşă tragismul. Al treilea, în sfârşit, dacă nu cumva chiar ecoul celorlalte, multiplicându-le astfel pe amândouă până la intensitatea unor desperări de muribunzi, vesteşte lumii de-aici:

— S-a spart frontul! Fugiţi, că s-a spart frontul!

Sunt motocicliştii şi agenţii călări trimişi acum un ceas pentru confruntarea cu adevărul de la faţa locului, dar care e sigur că nici n-au ajuns acolo, acel huiet formidabil întorcându-i înapoi de la jumătatea drumului, să-l anunţe pe general că singurul adevăr în care se mai poate crede, care foarte curând se va verifica pe propria piele, e acesta: *S-a spart frontul!*

Motocicliştii şi agenţii călări nici măcar nu se abat spre comandament, să raporteze despre ce au văzut şi aflat, să dea amănunte. Gonesc orbeşte înapoi, ca nişte fantome, spre o ţintă de nimeni cunoscută, pe care însă minţile lor înceţoşate de groaza morţii o mai pot imagina salvatoare: *Spre inima ţării, spre zarea natală*! Dar zarea s-a şi populat cu avioane ruseşti. Au ţâşnit de după coama dealului exact în acea firimitură de clipă care precizează, în asemenea circumstanţe, linia despărţitoare dintre viaţă şi moarte. Rafalele lor i-au şi prins din urmă pe năpăstuiţii agenţi şi motociclişti, nu le lasă răgaz nici măcar să mai cuprindă pe retinele lor ceva din fantasticul peisaj al lumii acesteia, cel puţin imaginea (ultimă satisfacţie în comă) a vreunui copil sau neveste. Cad fulgeraţi unul peste altul, de-a valma, ori

desenând ciudate sinoidale agonice de-a lungul şoselei, în timp ce în scenă îşi fac apariţia bombardierele grele.

Şi acesta-i cel dintâi semn concret al halucinantei rostogoliri de materie, sub a cărei bănuite ameninţări aşteptăm de-atâta vreme cu sufletul la gură. E de închipuit că acesta-i cel mai îndepărtat val din suita de valuri de avioane, vânătoare sau bombardiere grele, care toacă de câteva ceasuri, neîntrerupt, omenirea alungată de atacul frontal din tranşeele primei noastre linii defensive. E de închipuit că acest continuu şi surd uruit, care răzbate pe sub pământ până la noi, trebuie să fie uruitul motoarelor de tancuri, tot în valuri succesive şi răspândite pe mari suprafeţe de pământ, care-i calcă sub şenile, făcându-i piftie şi foi de plăcintă, pe bezmeticii fugari ai nimănui din linia întâi. E de închipuit că nici nu ne mai aflăm în război, ce război mai poate fi şi acela în care unii şi-au aruncat armele şi fug iar alţii şi-au dezlănţuit furiile în plin şi ucid, ăsta nu mai e război ci limita lui absolută, adică sfântul sfârşit. De altfel, cât mi-e dat să cuprind cu ochii, de o parte şi alta a satului, le şi zăresc aceste biete resturi ale omenirii noastre cum cad pradă, umilită şi resemnată, valului neobosit al morţii, istoriei care-şi scrie aici ultima pagină neagră.

Unde-i dumnezeul care ar trebui să răspundă de soarta lor?

A dispărut, generalul meu s-a dus dracului, cine ştie în ce gaură de şoarece s-o fi ascuns, nici nu-mi dau seama când a dispărut. Ultima verigă, astfel, din lanţul care-i ţinea legaţi pe căpcăunii de la comandament, unul de altul, s-a rupt. Fiecare se simte absolvit de constrângerile anterioare şi liber să ia viaţa pe cont propriu, sperând că riscurile pe care şi le asumă singuri vor fi mai puţin primejdioase decât riscurile pe care li le-ar fi impus generalul. E, fireşte, numai un fel de a te amăgi. Fiindcă focul avioanelor s-a înteţit, s-a concentrat atât de intens şi cu atâta siguranţă asupra comandamentului, încât numai nebunia te-ar putea împinge să străbaţi de bună voie cercurile concentrice ale acestui infern. Se pare însă că nebunia a devenit acum

singura expresie a raţiunii umane. Rând pe rând, căpcăunii se năpustesc afară din case şi caută, săgeţi, într-o sălbăticie neierarhizată, soldaţi peste ofiţeri, ofiţeri peste soldaţi, cu toţii acelaşi refugiu: şanţurile de protecţie antiaeriană din jurul comandamentului, săpate aşa ca să fie, dar care acum ar putea face minuni. Cei mai mulţi însă nu ajung. Exact în clipa pe care ei vor fi crezut-o de sincopă între o explozie şi alta, suficient de lungă ca să le garanteze străbaterea distanţei până la şanţuri, alte explozii intermediare îi lipesc pe unii de ziduri, îi prind pe alţii chiar în focarul lor şi-i fac terci. Dacă m-aţi întreba: *Unde-s companionii dumitale oficiali, cioclii care ar fi urmat să te conducă la execuţie, doctorul şi procurorul diviziei, parcă mai adineauri au ţâşnit ghiulele din casă, unde sunt acum?* – n-aş şti ce să vă răspund, i-am văzut şi eu ieşind de-a berbeleacul din casă, pe amândoi în aceeaşi miime de clipă, dar în miimea de clipă următoare nu mai erau, chiar aşa, unde or fi? Nici jandarmul de lângă mine nu mai există, coloana de fum şi pământ care l-a înghiţit nu mi-a zvârlit înapoi decât un ciot de labă neagră. Iar pe şeful de stat-major, colonelul acela microscopic cât un gândac şi cu capul cât o baniţă, suflul exploziei l-a izbit cu atâta putere de zid încât n-a mai rămas din el, desenat pe zid, decât conturul fostei sale făpturi, caraghios ca o caricatură.

Cât mă priveşte, continui să stau încremenit pe trepte. Nu mă ispiteşte defel acest mod barbar de a căuta moartea cu lumânarea, de a mă azvârli ca tâmpitul drept în braţele ei. Dacă o fi să fie, n-are decât, poftească, o aştept aici, nemişcat. E mai odihnitor şi cinstit aşa, a fugi tocmai acum din condiţia personală mi se pare o laşitate de neiertat, s-a văzut bine cum laşităţile (indiferent de conţinutul şi justificarea lor) până la urmă tot se plătesc. În comparaţie cu toţi aceşti generali şi procurori militari care timp de trei ani s-au desfătat împărţind generoşi moartea, convinşi că numai aşa se clădeşte o lume în care nu va mai fi ucis nimeni, după care pacea va dăinui cel puţin o mie de ani, dar care au plătit cu viaţa chiar în clipa de constatare a

dezastrului, eu mai păstrez totuşi (aşteptând neclintit pe trepte) o ultimă şansă: aceea de a rămâne în afara jocului, salvat, nemolipsit de ideile lor, credincios prin urmare exclusiv mie însumi. Restul nu mă interesează. Nici raţiunea (Ah, raţiunea!) acestui asasinat în masă care durează de trei ani, nici consecinţele, perspectivele lui pentru România. O cârtiţă oarbă e mai fericită decât una căreia vreun deştept de veterinar ar reuşi să-i redea vederea. Declar fără niciun sentiment de umilinţă: *Sunt o cârtiţă, lăsaţi-mă să mă târăsc prin labirintul meu subteran, n-am nevoie de lumina nici unui alt adevăr în afară de al meu. Adevărul ăsta sucit şi poticnit mi-e de ajuns, n-are a face că se limitează doar la pâinea şi la femeia mea cea de toate zilele, eu sunt fericit aşa, în orice caz mai fericit decât aceşti morţi căzuţi în numele idealului vostru sublim. Voi, ceilalţi, care pretindeţi că numai adevărurile voastre sunt sfinte şi necruţătoare, ameţind lumea că merită să mori pentru ele, duceţi-vă în mama voastră, n-am nevoie de voi!*

S-a întunecat şi, ici-colo, tot mai bubuie câte o explozie anapoda, tot mai înfioară văzduhul câte o rafală gratuită. Simt deodată în ceafă, ţintită asupră-mi ca o ţeavă de puşcă, privirea cuiva. Mă întorc brusc, ar fi culmea şă-mi dea moartea tocmai acum ocol, şi ca prin ceaţă îl zăresc pe Halmez. Ochii lui au ceva de câine care cerşeşte îndurare, mi se pare că am rămas singurul martor al crimei lui. Spune:

— Te-am urmărit prin fereastră. O vreme am crezut că eşti nebun. Mare noroc pe tine că ai scăpat.

— Ce vrei?

— De-abia acum începe greul, ruşii ne-au prins în laţ. Cum o să mai ieşim de-aici?

— Nu ştiu.

— Eu ştiu. În orice caz, am o idee. Să sperăm că-i salvatoare, trebuie să fie. Cel puţin până mâine dimineaţă. Mâine, pe lumină, o să ne orientăm mai uşor. Haide!

Mă las dus de Halmez. N-aş putea spune de ce o fac, şi nici de ce se îngrijeşte Halmez de viaţa mea. Poate pentru că la amândoi ne-o fi frică, sau o fi altceva? Bâjbâim pe întuneric

în căutarea şanțurilor de protecție antiaeriană, le-am găsit, coborâm, mergem de-a lungul lor, ne împiedicăm de nişte cadavre şi acolo ne oprim. Halmez are inițiativa în toate, înlătură cadavrele din drum, le aşază pe altele boltă peste buza şanțului, mă târăşte după el în această sinistră ascunzătoare. Glasuri străine de neamul nostru au şi început să se-audă în afara noastră, se mişcă umbre confuze prin jur, de undeva răzbate vaietul stins al unui muribund, tăcerea nopții e plină numai de bănuieli şi temeri. Noi înşine tăcem înspăimântați şi ne petrecem noaptea foarte strânşi unul în altul, ca doi frați oropsiți, ai nimănui, dormind sau numai înşelându-ne că dormim, sub protecția duioasă a morților de deasupra noastră *Morții de deasupra noastră Butucii de lemn de deasupra noastră Foştii noştri camarazi – țarină Visurile lor – țarină Iubirile lor – țarină Micul infern al unui război „sfânt" Cu atât ne-am ales Limitat la dimensiunile unui simplu şanț cu morți deasupra cu morți căptuşind intrarea şi ieşirea cu morți de vii la mijloc Fără putință de evadare Osândiți pe vecie la infernul din noi şi la infernul dinafară ce cauți tu aici Alexandra Mă bucur fireşte că ai venit Dar mă şi-nfricoşez cum o sa mai ieşi de-aici Degeaba te chinui să dai morții la o parte Morții sunt acum în noi vor dăinui în noi cât lumea şi nu vor avea linişte niciodată Mânia lor ucisă va renaşte în mânia noastră viitoare Mă-nşel eu sau e adevărat Te-nsoțeşte cineva Cine-i omul acesta Parcă l-am mai văzut undeva De ce se uită aşa la Halmez cu ochii lui orbi cu zâmbetul ăsta ucigător Da acum mi-amintesc îl recunosc Ştii după ce-l recunosc Alexandra După straiele albe cu care e îmbrăcat şi după smocul de iarba pe care-l ține lipit de buze E soldatul împuşcat azi-dimineață Alexandra Acum înțeleg de ce se uită aşa la Halmez Unde l-ai întâlnit Rătăcea singur pe câmp Căuta cumva drumul spre casă E bine că l-ai adus aici E şi firesc să salăşluiască aici De-acum înainte el n-o să mai fie decât umbra lui Halmez. Unde va fi Halmez va fi şi el De câte ori va râde Halmez el o să-i întunece râsul De câte ori va fi Halmez gata să-nhațe vreo fericire el o să-i smulgă fericirea din mână De câte ori va-ncerca să-l mângâie cineva pe*

Halmez el se va introduce între Halmez şi acela aceea Halmez nu va mai avea parte de mângâierea nimănui E bine că l-ai adus aici Alexandra Cineva trebuia să facă dreptate Numai tu puteai face dreptate Uite acesta e Halmez Soldatul poate să se-apropie şi să-l judece şi pe general vrei să-l judece Nu nu l-am văzut Probabil că-i şi el ascuns pe-aici pe undeva Bine Alexandra E drept Alexandra Hai să-l căutăm pe general...

Abia în zori aveam să descopăr că hoitul cel mai aproape de noi şi cel mai cert, ca mijloc de protecţie, nu era altul decât hoitul generalului. Niciun glonte, nicio zgârietură. Generalul a murit aşa cum prevăzusem, crăpase fierea în el...

7

Ne-am sculat dintre morţi tot împreună, ca nişte strigoi vii, dar n-are cine să se sperie de arătările noastre. Ruşii au fost şi nu mai sunt, au pornit-o spre apus. Iar priveliştea din jurul nostru e prea dezolantă în însăşi esenţa ei, ca să merite din partea noastră o cât de infimă contemplaţie. Ieşim la drum şi ne aşezăm pe pământul gol. Halmez a cules de prin resturile prăpădului ceva de mâncare şi ne ospătăm. Parcă am mai văzut cândva, undeva, o scenă asemănătoare – un om fusese omorât, alţi doi se ospătau lângă mormântul lui. Dar când a fost asta, unde a fost asta, nu-mi amintesc şi pace! Poate că numai am visat, sau fabulez fără sens.

Însoţitorul meu mă întreabă:

— Ce ai de gând să faci acum?

Şovăi să răspund, ce l-a apucat pe flămândul ăsta să-mi pună întrebări atât de piezişe? Tocmai lui să-i mărturisesc că mi-e silă de toate câte s-au întâmplat şi-abia aştept să rămân singur? Că nu-mi mai trebuie nimic altceva decât refugiul de-acasă, cu preocupările mele mărunte şi cu femeia mea iubită? Răspund totuşi:

— Cred c-o să mă-ntorc la ale mele.

— Vrei să facem drumul împreună?

— Fiecare se-ntoarce la ale lui.

— Cel puțin o bucată de drum, până va veni vremea să ne despărțim.

— Prefer să ne despărțim de pe-acum.

Însoțitorul meu îşi muşcă neliniştit buzele, parcă s-ar teme să nu-l omor pe la spate cum l-a omorât el pe Cristosul român. Îi surprind în ochi aceeaşi privire de câine care cerşeşte îndurare, sunt singurul pe lume care s-ar putea îndura de el. Se reculege greu şi mi se adrescaza din nou:

— Ai să mă poți ierta vreodată?

Răspunsul vine mai grabnic decât l-am gândit:

— Nu te cunosc. Nu ştiu cine eşti. N-am pentru ce să te iert.

— Ieri-dimineață, lucrul acela...

— N-am memoria nici unuia din lucrurile care mi s-au întâmplat de ieri-dimineață până acum.

— Vrei să spui că...

— Du-te, omule, atât îți spun! Du-te cu Dumnezeu şi lasă-mă în legea mea!

Se ridică anevoie şi caută dezorientat de jur împrejur. Dar nu ştiu ce caută anume, poate să nu fi înviat morții şi să-l înhațe de gât. S-a hotărât în sfârşit, pleacă târşindu-şi picioarele prin praf. Şi deodată, cum se-ndepărtează anevoie, mi-aduc aminte că pe omul acesta de nimic îl cheamă Halmez, frumosul locotenent Halmez. Privesc lung pe urmele lui şi văd că Halmez poartă pe spinare un stâlp de lemn, care seamănă foarte mult cu o cruce...

CAPITOLUL DOI

1

DUPĂ UN TIMP AVEA SA PORNEASCĂ şi Filip. Dar conştiinţa lui îşi pierduse orice facultate de înregistrare a timpului, astfel că Filip nu ştia nici în ce timp se petrecuseră celelalte şi nici în ce timp se afla acum. Ştia doar atât: că se târa singur printr-un teritoriu fără hotar. Cel mai deprimant teritoriu pe care-l străbătuse vreodată. Copaci schilodiţi de bombardament şi iarba pârjolită de explozii; tunuri căutând spre cer cu ţevile boante şi tancuri răsturnate pe o rână, fumegând încă; soarele arzând cu o violenţă incandescentă, care şi începuse să topească materia, şi pământul despicat în mii de crăpături prin care răzbăteau la suprafaţă valuri de abur fierbinte. Nicăieri, niciun semn de viaţă! Doar păsări nenumărate – albe, albastre, galbene, roşii, verzi, violete – păsări abia ieşite din găoace şi păsări mature cu aripile larg desfăcute zăceau ucise pe câmpuri, şi-n ochii tuturora, ochi deschişi spre lume cu o imensă nedumerire, sclipeau lacrimi. Ce se întâmplase, oare, cu viaţa de pe pământ?

Filip îşi aruncase de multa vreme bocancii şi se târa acum în picioarele goale, tălpile i se făcuseră carne vie şi sângerau din belşug. Îi era, astfel, drumul înapoi însemnat cu sânge şi-l mistuia o sete grozavă, i se uscase limba în gură şi ar fi dat orice pentru o picătură de apă. Când zări foarte departe, cu o claritate de cristal, cumpăna unei fântâni şi găleata spânzurând deasupra ghizdurilor de piatră. Dar pe măsură ce

gonea înnebunit, urlând de speranță și durere, vedenia se depărta neîncetat, pas cu pas, rânjind către el şi hohotind. Ofițerul se împleticea şi cădea, se ridica din nou şi o lua razna la goană, fântâna îi juca acum dinainte la numai un întins de braț, doar să întindă mâna şi să-nhațe găleata, dar cumpăna se şi pulverizase în văzduh, iar deasupra ghizdurilor fântânii ardeau flăcări. Filip se opri locului, frânt, şi căută de jur împrejur să-şi vadă moartea. Fiindcă-şi da seama că alt sfârşit nu poate să-l aştepte, moartea trebuia să fie pe undeva pe-aproape, pândindu-il ca-ntotdeauna mişcările şi apropiindu-se tiptil, hohotul de-acum o clipă nu putea să fie decât al ei.

Atunci, întorcându-şi într-o doară ochii spre răsărit, descoperi zarea plină de oameni. De unde să fi răsărit atâția oameni în pustiul acela deprimant şi cine să fi fost oamenii aceia necunoscuți?

Veneau de pretutindeni, fără sfârşit, şi zarea era plină numai de ei. Răsăreau de după coama dealurilor şi se ridicau din bălării, ieşeau de prin păduri şi uneori însuşi pământul se sălta în sus, brazde-brazde, lăsând s-apară la suprafață alți oameni, care doar îşi scuturau țărâna de pe umeri şi se adăugau valului principal ce se scurgea de-a lungul şoselei. Călcau neauzit, mişcările lor aveau ceva din automatismul soldaților disciplinați, privirile le erau oarbe şi ținteau avide acelaşi gol dinaintea lor. Unii purtau încă uniforme, alții erau îmbrăcați doar în izmene şi cămăşi. Unii aveau capetele sau piepturile înfăşurate în bandaje, alții – frunțile însemnate de glonte ori de schijă. Se deosebeau şi dintr-aceia betegi de-a binelea, amputați de mâini sau de picioare, şi alții care-şi purtau ca pe nişte ofrande scumpe mațele în mâini ori şi-arătau la vedere burțile ciuruite de gloanțe. Ba se zăreau şi câțiva fără capete, şi alți câțiva făcuți ferfeniță, sugestii doar a ceea ce vor fi fost cândva, greu de acceptat că mai puteau fi identificați. Dar şi aceştia mărşăluiau în cadență, făceau parte integrantă din rostogolirea generală şi fără oprire. Nu se împiedicau de nicio opreliște şi materia dispărea din calea lor, făpturile lor n-aveau consistență şi nici contur, doar un soi de

cutremur se-apropia odată cu ei, ceva gemea şi se agita între cer şi pământ. Va fi avut desigur fiecare un nume şi o biografie, ceva propriu care să-i distingă pe unii de alţii, dar păreau cu toţii pecetluiţi de aceeaşi taină şi înţeleşi de la bun început să n-o dezvăluie nimănui.

Ca la un semn, însă, păsările (ucisele) începură să se ridice de la pământ. Mai întâi într-un fâlfâit slab, fără vigoare, apoi cu mişcări din ce în ce mai precise şi parcă ordonate de o forţă unitară. Dar nu-şi luau zborul, să se împrăştie de-a valma încotro le-ar fi bătut vântul, ci pluteau alene, planat cu pământul, însoţind astfel nesfârşita coloană a umbrelor doar la câţiva metri înălţime. Ai fi crezut că fiecărui om îi corespunde o pasăre, şi păsările şi oamenii trăiau din plin emoţia acestei nesperate regăsiri, oamenilor le râdeau ochii de bucurie, iar păsările cântau. Cerul tot devenise acum o vastă, ondulatorie umbrelă multicoloră, iar cântarea păsărilor suna ca un triumf al vieţii asupra morţii, fiecare om cu iluzia lui înviată din morţi.

În acest timp, coloana oamenilor se apropia tot mai mult de locul unde Filip zăcea frânt la pământ. Filip era convins că oamenii vor trece peste el, ca peste nimic, preschimbându-l în pulbere şi mărşăluind indiferenţi mai departe. Zadarnic ar fi încercat să se dea la o parte din calea lor implacabilă, n-ar fi avut unde se ascunde şi nici puterea să se mişte din drum, aşa îi fusese sortit, să moară acolo, neştiut de nimeni şi călcat în picioare de oamenii-umbre. Când simţi, deodată, că e luat de subţiori şi încadrat în primul rând al coloanei, susţinut să meargă odată cu ei.

Filip se uită la vecinii din dreapta, la vecinii din stânga. Dar nu recunoscu pe nimeni, întrebă:

— Cine sunteţi?

— Floarea României! i se răspunse.

— De unde veniţi?

— De sub pământ.

— Şi unde vă duceţi?

— Acolo unde iarba creşte deasupra pământului.

— Acasă!

— Fiecare la casa lui.

— Credeți că vă mai aşteaptă cineva?

— Aşa ni s-a făgăduit la plecarea în război.

— Dar cine să mai aibă nevoie de voi, aşa cum sunteți acum?

Întrebarea păru că-i zguduie. Întrebarea străbătu înapoi, din gură în gură, până la ultimul ins din coloană:

— Am cules de pe drumuri un om viu. Îl ducem cu noi, în frunte. Omul acesta se îndoieşte c-ar mai avea cineva nevoie de noi, acasă, aşa cum suntem acum. Ce să-i răspundem?

Se scurse un timp gol de aşteptare, coloana aştepta locului încordată, valul tălăzui în cele din urmă spre cei din frunte:

— Răspundeți omului aceluia că e un idiot! De-aceea ne şi întoarcem acasă, fiindcă am auzit glasuri care se tânguiau: Ce o să ne facem noi fără voi, dacă rămâneți pe-acolo pe unde v-a dus războiul? *Erau glasuri de neveste şi de copii, glasul vitelor şi glasul ierbii. Noi le-am auzit şi n-am mai putut răbda să întârziem, zi şi noapte veneau acele glasuri către noi, ne-am adunat laolaltă de pe sub pământ şi am pornit înapoi spre casă. Acesta este adevărul! Şi dacă omul acela tot nu vrea să creadă în ce credem noi, dați-l în mama dracului şi mergeți mai departe!*

— Ai auzit? îl întrebă unul dintre însoțitori. Acum ce mai spui?

— Vă invidiez pentru credința voastră. Eu nu mai cred în nimic.

Dar locotenentul Filip continuă să meargă pas cu pas cu ei, nici ei nu-l aruncară afară din mijlocul lor. Peisajul rămăsese neschimbat, privelişte a câmpurilor de după sfârşitul măcelului – aceeaşi. Tunuri holbate spre cer şi tancuri lugubre răsturnate pe o rână, copaci schilodiți de bombardamente şi iarba pârjolită de explozii. Doar păsările, cu penajele lor orbitoare şi alunecarea lentă prin aer, acordau un anume fast mutei şi dezolantei lor parăzi.

Nimic totuşi n-ar fi tulburat această solemnă şi paşnică întoarcere acasă, dacă, deodată, pe înălțimea unui bot de deal, chiar pe direcția urcuşului lor, n-ar fi apărut o

mogâldeață culcată la pământ, grad şi stea de general, cu mâinile încleştate pe o mitralieră. Era cel dintâi războinic viu, după atâta timp, care le ieşea în cale, aşteptându-i parcă ostentativ, şi de care privirile mulțimii se izbiră nedumerite.

Filip simți cum un fior îi clatină pe camarazii din frunte.

— Cine-i căpcăunul ăla de pe deal? întrebă careva.

— Vreunul, probabil, din cei care au gândit şi determinat războiul.

— Dar porcăria aia, din mâinile lui, ce este?

— Mă mir că n-o recunoaşteți, e o mitralieră.

— Şi ce vrea să facă cu ea?

— Să vă ucidă.

— Dar noi am murit o dată. Cine ne-ar mai putea ucide şi a doua oară? Şi de ce să ne mai omoare o dată?

— Asta e meseria lui.

— Adevărat, consimți umbra. Uitasem că sunt pe lume şi meserii dintr-astea.

Porniră totuşi să urce pieptiş. Căpcăunul se pricepuse ce poziție să aleagă, ideală pentru omorât oameni. Iar la gura mitralierei lui clănțăneau parcă toți dracii din infern. Rafală după rafală, fără-ncetare, în secerare lungă de la stânga la dreapta şi de la dreapta la stânga, înapoi, focul lui ar fi fost menit să lase morți, val după val, toți morții care se-ntorceau acasă din război. Numai că morților puțin le păsa, continuau să urce dealul pieptiş, cu acelaşi pas fără zgomot şi muți, cu o ațâțare sporită doar de cântarea speriată acum a păsărilor multicolore. Gloanțele îi loveau în plin, pe cei din frunte de câte zeci de ori, treceau prin ei şi-i loveau la rându-le pe cei din spate, erau gloanțe diabolice, gloanțele acelui căpcăun, de o forță pe care n-ar fi putut-o egala nici toate maşinile de război ale României. Câleodată se întâmpla să pătrundă cu o precizie matematică prin înseşi găurile gloanțelor de odinioară, prin aceleaşi frunți şi prin crucea aceloraşi inimi, dar niciunul nu cădea.

Nici Filip nu cădea, gloanțele îl străpungeau şi pe el, dar nu-l omorau.

În schimb, pe măsură ce coloana înainta, gravă şi

sfidătoare, ochii căpcăunului se căscau tot mai intens, îngroziți, propria lui făptură creştea deformându-se până la dimensiuni de fiară preistorică, mitraliera însăşi (care tot îşi mai vărsa asupra coloanei ploaia de gloanțe ucigaşe) se preschimbase acum într-o unealtă senzațională, pe care nici mintea celui mai netrebnic dintre constructorii de arme n-ar putea-o concepe vreodată. Dar pe buzele oamenilor-umbre stăruia acelaşi zâmbet de dispreț, nu se sinchisea nimeni de forma hidoasă pe care o căpătase acum căpcăunul, coloana trecea nepăsătoare mai departe, strivindu-l şi risipindu-l, cu armă cu tot, în pământ.

Cel puțin de s-ar fi sfârşit acolo tristul lor pelerinaj! Sau poate că tocmai acela avea să le fie sfârşitul? Nici n-apucară să uite penibilul incident de pe deal, că numai după vreo sută de paşi capul coloanei se izbi de un zid. N-aveai cum şti cine-l ridicase acolo ca din senin, dacă n-o fi fost acolo de când vecii! Era ca un hotar dintre o lume şi altă lume, hotarul dintre infern şi paradis, destul de înalt ca oamenii să nu-l poată escalada şi suficient de lung ca să se teamă că, dând să-l ocolească, laturile lui se vor lungi la infinit. Piatră peste piatră, deci, dură şi impenetrabilă ca orice piatră de zid! Vor reuşi oare morții aceia să străbată prin el şi să-şi continue drumul spre casă?

De pătruns, e adevărat că pătrunseră (şi oamenii şi păsările lor), dar de ieşit, morții şi iluziile lor, nu ieşi nimeni.

Doar locotenentul Filip străbătu până dincolo, n-avea să-şi explice niciodată cum de reuşise să se smulgă dintre pietre şi să iasă de partea cealaltă a zidului. Mai zăbovi o vreme locului, întors cu fața către zid, şi aşteptă la început răbdător. Apoi se enervă şi începu să bată cu pumnii în zid, strigă după ceilalți şi-i imploră să iasă, măcar un semn de viață să dea, în măsura în care morții ar fi putut da semne de viață. Dar nu-i răspunse nimeni, morții tăceau şi păsările amuțiseră, piatra era acum insensibilă şi dușmănoasă, sigur că, de-ar fi încercat să treacă din nou prin zid, de astă dată piatra l-ar fi refuzat.

— Proştilor! rosti el atunci. Voi care pretindeați că de asta vă întoarceți acasă, fiindcă sunteți aşteptați şi aveți

convingerea fermă că aici o să mai fie nevoie de voi! Nu v-aşteaptă nimeni, vedeți? Nici vitele şi nici iarba, nici nevestele şi nici copiii, nu mai sunteți necesari nimănui, chiar ai voştri v-au ridicat zidul în cale, anume, ca să vă interzică întoarcerea acasă. Țara n-are nevoie de nişte morți ca voi, istoria pe care ați scris-o cu sângele vostru n-ajută cu nimic României. Acum pricepeți că v-ați înşelat, că, mai ales, ați fost înşelați?

Peisajul era acum altul, nimic nu mai amintea de teritoriul deprimant pe care-l străbătuse până atunci, Filip nici memoria morților n-o mai avea. Fiindcă lui i se restituia altă fericire. De necrezut, dar acesta e adevărul! Alexandra se afla acolo, la numai zece paşi, lipită de un copac. Era goală, doar frunzele copacului jucând umbre pe carnea ei albă, şi foarte frumoasă, cum niciodată n-o văzuse Filip mai frumoasă şi mai lacomă de dragoste. Filip o privea fulgerat de uimire şi simțea cum îl gâtuie o gheară nevăzută, ca-n ceasurile când el o dorea şi ea venea de bună voie să i se dăruie.

N-avea totuşi puterea să se apropie, nici ea puterea să se dezlipească de acel copac.

— Tu! şopti Filip. Ce-i cu tine aici, Alexandra?

— Te aşteptam, răspunse femeia. Vino!

Filip porni către ea ca beat, şi i se păru foarte straniu să se găsească din nou, viu şi nevătămat, în paradisul comun de altădată...

2

Se trezi împotriva voinței lui, pe neaşteptate, sub impulsul unei lovituri venite dinafara somnului. Starea de excitație şi beție din vis încetă la fel de brusc, asemeni unei legături electrice smulse brutal din priză, şi trupul cunoscu în aceeaşi clipă senzația unui gol dureros. Lui Filip îi trebui un anume timp ca să restabilească, puțin derutat, contactul cu realitatea. După-amiaza era fierbinte şi camionul gonea de-a lungul unui drumeag de țară, printre porumburi şi lucerna

uscată. Încercă să-şi dea scama cam pe unde s-ar afla, față de oraşul spre care se îndreptau, dar nu reuşi să descopere niciun amănunt cunoscut. Constată în schimb că suflarea războiului nu ajunsese până aici, după toate semnele nici n-avea să ajungă vreodată, şi asta fu cea dintâi certitudine câştigată în nevoia lui de a-şi recăpăta pacea.

L-auzi pe Toma spunând:

— Ai dormit ceva, sper că somnul ți-a priit, acum ce gândeşti?

Toma sta rezemat de peretele cabinei, cu genunchii la gură şi bărbia proptită pe genunchi, privindu-l atent. Avea obrazul scofâlcit şi barba crescută sălbatic, ochii arzând în fundul capului şi un aer de martiraj pregnant în toată făptura, ca o altă identitate, străină, pe care n-ai cum o refuza, eşti osândit s-o duci cu tine până la sfârşitul vieții: *Probabil că la fel arăt şi eu, nu-i înfățişarea cea mai indicată cu care sa te prezinți înaintea unei femei, după trei ani de război!*

Filip şi-aduse aminte de discuția lor, era convins că se lămuriseră. De-aceea se şi lungise pe paiele de pe platforma camionului, convins că n-are rost să mai continue discuția. Totul era limpede şi definitiv, va putea să doarmă liniştit şi împăcat. Se vor despărți, fiecare urmându-şi destinul, poate că n-au să se mai vadă niciodată: *Într-un fel, toți ne întoarcem mutilați din război, la ce bun să ne răscolim reciproc rănile? Destul că trei ani am fost considerați carne de tun, măcar noi să ştim ce suntem de-adevărat fiecare şi să ne respectăm. Am jucat, am pierdut, jocul pe mai departe nu mă interesează. Sunt de acord că e necesar, dar joace-l cine-o pofti!*

Nu pricepea rațiunea pentru care Toma îl sâcâia cu aceeaşi întrebare, zâmbi totuşi:

— De ce-ți închipui că acum aş gândi altceva?

Toma stăruia să-l privească țintă, întunecat şi trist.

— Am avut impresia că refugiul tău în somn a fost mai degrabă regizat.

— Ba mi-era somn şi mă bucur c-am adormit. Am avut un vis frumos.

— Te felicit pentru vis, dar te desfid pentru ironie. Continui să faci teatru.

— Dacă tu pui atât de puțin preț pe hotărârile mele.

— Pretinzi, aşadar, că eşti hotărât?

— Da.

— Nu mergi mai departe cu mine, pe front?

— Nu.

— Rămâi să creşti căței şi purcei, aici, pentru piață?

— Simplu, rămân!

Gestul celuilalt fu prea spontan, ca să-l poată preveni. Se trezi încleştat şi cu vocea lui Toma gâfâindu-i în obraz:

— Dar de ce, omule? De ce?

Se eliberă alene, parcă înlăturând o povară. Erau cam de-aceeaşi vârstă, locotenenți amândoi, şi erau prieteni. Se cunoscuseră în război, războiul le oferise destule verificări pentru o prietenie durabilă:

— *Dar, oricât de deschis ai comunica cu cineva, tot mai păstrezi ceva şi pentru tine. Sunt zone misterioase personale, pe care nici ție însuți nu izbuteşti să ți le descifrezi, darămite altcuiva, oricât de apropiat ți-ar fi. În asta şi constă bucuria de a exista, ai conştiința propriului tău mit. Poate că asta sună puțin a egocentrism, n-are decât fiecare să se substituie în centru al universului, eu nu mă supăr! O, dar e vorba de cu totul altceva...*

Filip nu-şi justificase niciodată actele față de nimeni, cu atât mai mult nu găsea necesar s-o facă acum. Credea nestrămutat în libertatea omului de a alege între o atitudine şi alta, fără să fie obligat la explicații publice:

— *Destul că trei ani am suportat calea impusă de alții, cel puțin acum, când catastrofa a devenit evidentă, să mi se lase dreptul să aleg singur!*

Se ridică în capul oaselor şi căută sprijin în peretele platformei. Toma nu-l slăbea din ochi:

— *Răspunde!*

Filip îi suportă stoic atacul:

— *Nicio grijă, îți voi răspunde!*

Scoase tabachera din buzunar şi-şi aprinse o țigară.

Zâmbetul îi pierise de pe buze şi faţa lui arăta acum severă. Camionul străbătea aceleaşi lanuri de porumb pleoştit sub soarele fierbinte, dar privirea lui Filip, aruncată în gol, urmărea altă mişcare, tainică, a căderilor şi salturilor propriei sale fiinţe, egale cu moartea şi învierea, din trecutul imediat al războiului...

— *Dacă există o raţiune a cauzelor care explică un război, în schimb pentru actele inumane la care ne obligă războiul nu există nicio raţiune. N-o să pot niciodată să determin linia despărţitoare dintre omul care eram în timp de pace şi omul care am devenit de-ndată ce m-au aruncat în război. Cum de-am renunţat la visurile mele umane, ca să accept condiţia de gânganie războinică? E suficient un simplu ordin de mobilizare, al celor care se pretind singurii deţinători ai formulelor de fericire a patriei, la un moment dat, ca să-mi justifice şi de ce trebuie să ucid sau să mă las ucis pentru ei? Vrând-nevrnd, trebuie să convin că de fapt ne aflăm cu toţii înghesuiţi într-un cerc închis ermetic din care nu poate ieşi nimeni. Dumnezeu, la care apelăm adesea ca să ne salveze, nu-i în cazul de faţă decât un simplu corolar al imposibilităţii oricărei salvări şi de care conştiinţa mea se izbeşte neîncetat. Fiindcă Dumnezeu niciodată n-a fost invocat pentru a interzice răul general, ci pentru a ne salva de inevitabilul finalităţii. Nu veţi întâlni un singur om în război care să strige:* Dumnezeule, opreşte-mă să ucid! *Toţi vor striga desperaţi şi numai în clipa în care au atins finalitatea:* Dumnezeule, nu mă lăsa să mor! *Până la acest ceas al derutei, conştiinţa soldatului trăieşte în extaz. Certitudinea că banalul său gest de a apăsa pe trăgaci poate să împingă o viaţă de om spre moarte îi creează iluzia că e nemuritor. Abia în clipa în care şi pe el l-a lovit de moarte un glonte, lăsându-i desigur şi timpul să-şi consume conştient agonia, conştiinţa lui suferă o sincopă: a fost înşelat, de fapt cineva s-a folosit de el ca de un instrument, aşa-zisa lui nemurire e de fapt o minciună lugubră. Ei bine, asta e singura clipă care mă interesează! Niciun act presupus eroic de până atunci şi nicio eventuală glorificare postumă nu valorează mai mult decât această clipă unică pentru un soldat, când pentru*

prima dată în război omul e singur cu sine însuşi. Dar e prea târziu să le ridici în picioare şi să ceri socoteală, eşti mort!...

Cum să-i explice Filip lui Toma că şi el a trecut o dată prin asemenea clipă, clipa de-atunci îi e de-ajuns, de alta nu mai are nevoie, că datorează prea mult visurilor sale părăsite din cauza războiului, ca să nu se mai întoarcă niciodată la ele?

— Am obosit, băiete! începu el să vorbească. Aceşti trei ani de război m-au îmbătrânit prea mult, ca să mai pot suporta o nouă tinereţe războinică. I-am dat războiului tot, războiul nu mi-a dat în schimb nimic. Ba nu, uitasem, cu ceva tot m-am ales! rectifică el, nu fără oarecare nuanţă de batjocură în glas. Îşi dezlegă cureaua de la pantaloni şi scoase de pe curea tocul de piele roşcată, cu pistolul înăuntru. 1–1 întinse pe palmă, ca pe un dar de preţ, şi zâmbi: Poftim, îl vrei?

— Mulţumesc! refuză însă Toma. Îl am şi eu pe-al meu.

— Perfect! şi-n clipa următoare pistolul zbură peste peretele platformei, undeva între cuiburile de porumb. Privi lung într-acolo: Dacă mi-aş putea-arunca la fel de uşor şi trecutul!

— N-ai să poţi.

— Ştiu. Memoria e cel mai al dracului blestem cu care ne-a blagoslovit Dumnezeu.

— În cazul nostru nu-i vorba numai de memorie.

— Cât mă priveşte, da! Fiindcă eu vreau să uit.

— Ca şi cum ai avea conştiinţa încărcată de cine ştie ce nelegiuiri.

— Eu nu pot să-mi detaşez conştiinţa de angrenajul general al războiului.

— Atunci, cu atât mai bine! Mi se parc c-a bătut şi pentru noi ceasul unor clarificări.

Filip clătină amar din cap şi scuipă:

— Uite ce e, băiete! Nu-mi vorbi ca o staţie de propagandă. Sunt sătul până-n gât. La ce dracu' clarificări te referi? Aşa, pe nepusă masă, numai fiindcă ruşii ne-au bătut şi noul guvern a ordonat să-ntoarcem armele împotriva nemţilor? Ce fel de clarificări or mai fi şi astea, la ordin? Şi-n ce

măsură eşti tu gata să ţipi iar *Ura!* şi să porneşti iar la atac?

Toma îl privi încruntat:

— Fireşte, lucrurile sunt ceva mai complicate…

— A, complicate! făcu Filip în silă. Ei bine, eu m-am săturat de complicaţii. Mai ales de complicaţii care te-aduc pe pragul desperării şi te-aruncă din nou în braţele morţii. Nu pricep nimic din ce se-ntâmplă azi în România, mai precis nu mă satisface simpla schimbare a unor stăpâni cu alţi stăpâni, iar generali şi iar politicieni, ca atare nu mai am chef să mor pentru nimeni.

— Dac-ar gândi toţi ca tine…

— Nu-mi pasă ce gândesc alţii! strigă Filip. Sau, dacă vrei, foarte bine că sunt şi dintr-aceia care gândesc altfel. N-o să bage nimeni de seamă că eu absentez de pe front.

— Asta se cheamă loialitate?

— Spune-i cum vrei, mi-e indiferent!

— O să te doară.

— Am devenit imun.

— Mă reţin, totuşi. Fiindcă am uneori sentimentul că văd în tine mai adânc decât reuşeşti singur.

— Şi ce vezi, mă rog?

— Că abdicarea ta de azi e puţin artificioasă, nu e susţinută de nicio raţiune solidă. În tine nu pot coexista, în părţi egale, şi lucidul şi laşul. Te cunosc bine. A fost o vreme când…

— Mie teamă că greşeşti.

— Nu mă-ntrerupe! strigă la rândol său Toma. Lasă-mă să termin. A fost, aşadar, o vreme când tu singur aşteptai ziua asta, a dezastrului şi a clarificării. Să-ţi aduc aminte de toate convorbirile noastre, noaptea, în tranşeele de pe graniţă? Când acuzai şi războiul şi obiectivele lui, propunând în schimb război războiului, adică nemţilor, şi forţarea poziţiilor spre altă lume decât asta în care trăim azi? *Dragă Toma, altă soluţie nu există, trebuie să ne asumăm răspunderea acestei soluţii!* Unde-i omul de-atunci, şi ce s-a petrecut cu tine de-ai ajuns ce eşti acum?

— Stai puţin…

— De ce confunzi, continuă însă nepotolit Toma, schimbarea de azi cu o schimbare de etichete, când de fapt e vorba de o simplă tranziție spre altceva, nu ştiu cum va fi şi cum se va chema, dar sigur spre altceva? Crezi că se mai poate trăi cum am trăit până la război? Spune!

— Multe ar fi de spus, dacă...

— Nu, Filip! Fiindcă lucrurile încep să se limpezească. Dacă armistițiul şi ordinul de întoarcere a armelor ne-ar fi surprins la dracu-n praznic, nu ştiu unde, fără să poți fugi încoace, tu ai fi mers mai departe cu noi, în acest al doilea război. Ce te reține s-o faci? Hai să spunem lucrurilor pe nume, chiar dacă prietenul tău Toma o să te cam disprețuiască un pic. Undeva, în maşinăria ta de celule şi glande, a apărut un dereglaj, un viciu de funcționare... Unde te duci acum, domnule locotenent Filip?

— Acasă.

— Şi cine te-aşteaptă acasă?

— Nevasta.

— Nu cumva asta-i şi enigma?

— *Da, recunosc, ai dreptate. Dar mai e ceva, ceva foarte grav...*

— Cel puțin de te-ai opri doar pentru o noapte, regimentul şi-aşa deocamdată n-are niciun dumnezeu, până se pune iar pe roate ar fi timp şi pentru cinci neveste, în cinci ceasuri ai fi din nou la regiment, ce gândeşti?

— *Nu, nu doar pentru o noapte. Fiindcă...*

— De ce taci, Filip?

— *Oricum nu m-ai înțelege!*

— Spune-mi, dacă prin absurd nu-ți găseşti nevasta acasă, tot rămâi?

— Da! răspunse Filip.

Ar fi trebuit să se explice, el care avea oroare de explicații:

— *Adevărul, băiete, e că m-am săturat să fiu scos mereu la licitație ca bun numai pentru război, când simt în mine nevoia de a deveni şi altceva decât un bun de sacrificat. Până de curând eram convins că destinul le ordonează pe toate; constat acum că stă în puterea mea să înfrunt destinul şi să-l*

îmblânzesc în favoarea visurilor mele. Grozav aş vrea să realizez şi eu ceva în viaţa asta, e dreptul şi raţiunea mea de a exista. Gloria de fum a eroilor din război nu m-a ispitit niciodată, visez la un lucru care să dureze mai mult decât mine. Îmi va fi greu să mă dezintoxic de toate veninurile cu care m-a otrăvit până acum războiul, dar mă voi bate să-mi recâştig umanitatea. Ce-mi rămâne altceva, atunci, decât să-mi caut vizuina de şoarece în care să m-ascund până la sfârşitul războiului şi-n care să nu răzbată nimic din tristeţea de a nu se fi realizat ale celorlalţi, de pe front? Nu sunt eu de vina că, întâmplător, în vizuina asta de şoarece se află şi o femeie. Aş zice, dimpotrivă: cu atât mai bine! Va fi cine să m-ajute să dau viaţă visurilor mele, fiind ea însăşi Visul meu cel mai de preţ. Numai aşa voi uita ce am fost în răsărit şi n-o să mă doară sufletul pentru ca n-am mers mai departe cu voi. Îţi sta adineauri pe buze un cuvânt, dar ţi-a fost greu să mi-l zvârli în obraz. Zvârlă-mi-l acum: laşitate! Ha-ha, băiete! Când te-ntorci la visurile la care mă-ntorc eu, nu-ţi mai pasă de disprețul nimănui...

Toma schiţă un gest a lehamite, părând a nu mai avea nevoie de nicio explicaţie.

— *Degeaba, nu se mai poate face nimic cu tine, pentru mine eşti un om pierdut!*

Se rezemă din nou de peretele cabinei şi oftă:

— Îmi pare rău. Eram prieteni buni.

Filip tresari, sincer contrariat, şi-şi muşcă buzele.

— De ce spui *eram*?

— Ceva s-a rupt între noi. Aş zice, ireparabil. Când două conştiinţe nu mai au ce să-şi comunice, după ce se verificase că sunt trainic legate una de alta, înseamnă că una a încetat să existe.

— A mea?

— Exact! Până azi eram convins că ne leagă şi altceva decât mizeria războiului. Un anumit mod de a gândi, comun, o anumită rezistenţă la filosofia crimei, care ne onora pe amândoi. Să-ţi spun c-am fost foarte fericit că te-am cunoscut, şi că-n bună măsura revolta ta m-a contaminat?

— Înseamnă că tot ți-am folosit la ceva.

— Dar revolta ta de până azi, pe front, era primară. Tu ai fost întotdeauna şi continui să fii tributar al instinctelor. Acum îmi dau seama că de fapt jucai teatru, în esență sunai a gol.

— De ce crezi că-i necesar să mă blamezi?

— Fiindcă mă laşi singur. Deşi, acolo unde mă duc acum, nu singurătatea o să mă ucidă. Ci regretul că omul în care am crezut, exact în clipa în care trebuia să-mi dea dovada superiorității lui, m-a trişat. Prietenia care te-nşală e mai condamnabilă decât o duşmănie fățişă. Şi asta n-am să ți-o iert niciodată... Ți-aduci aminte de zilele şi nopțile petrecute împreună, atunci, în *țara nimănui*?

— Oarecum.

— Printre altele mi-ai salvat viața.

— Nu ți-am cerut nicio recompensă pentru asta.

— Dar eu m-am simțit tot timpul obligat față de tine.

— Sper că n-o să-mi ceri acum să merg anume în război ca să mă salvezi şi tu!

— Fireşte, nu! Dar mi-ar fi plăcut să-ți demonstrez ce-am devenit prin tine.

— Mi-e suficient că mi-o spui.

— Hain mai poți fi, omule! De ce nu m-ai lăsat să mor acolo?

Amintirea explodă fulgerător sub frunte. Fusese un atac deznădăjduit, dacă nu, mai degrabă, neghiob. Fiindcă divizia îl gândise cu picioarele, regimentul atacase în gol. Seara se trezise strangulat, pentru ca într-o singură noapte regimentul să fie supus unui masacru rece şi calculat pe metru pătrat. Nici după ce, a doua zi, se-ncercase străpungerea încercuirii, n-au putut fi salvați toți supraviețuitorii. Mulți aveau sa rămână între linii, unii să-şi consume agonia, alții s-aştepte coborârea lui Cristos din cer. Aşa-l descoperise Filip pe Toma, îngropat sub o explozie de obuz greu şi cu mințile un pic învălmăşite. Patru zile şi patru nopți se bătuse cu moartea, ca să nu i-l înhațe. Îl hrănise ca pe un pui de bogdaproste, renunțând la sine, şi adesea îl

acoperise cu propriul său trup împotriva altor explozii. N-ar putea spune de ce o făcuse, în război astfel de lucruri sunt comandate de un umanism specific, şi cu un duşman s-ar fi purtat la fel, nu bătuse niciodată monedă pe treaba asta, asemenea fapte sunt atât de curente în război, încât gloria lor rămâne de categorie minoră. Uluitor fusese altceva, prima lui manifestare de revoltă şi nevoia nebună de a-şi afla în Toma un confesor gata să-i recepteze revolta: *De-aici, băiete, vreau să spun din porcăria asta de război, nu se poate ieşi decât scoţând sabia şi tăind capete, doborând toţi idolii la care ne-am închinat până azi: de la rege până la ultimul satrap de politician!* De-aici începuse totul: şi modul deschis de a comunica unul cu altul, pe alte coordonate decât cele prescrise de război şi revelaţia mai ales (apoi confruntarea definitivă) că sunt atât de legaţi unul de altul, încât şi gândul despre un divorţ posibil ţinea de domeniul absurdului: *Hai să hotărnm o dală pentru totdeauna!* spusese într-o bună zi Filip. *Să mergem împreună până la capăt. Indiferent câte iaduri ne vor sta în drum. Sunt convins că împreună o să le trecem pe toate. Iar ajunşi la capăt, să bem pentru cea mai frumoasă şi durabilă prietenie din lume... De acord?*

Filip se porni, pe neaşteptate, să râda. Ceea ce îl cam descumpăni pe Toma.

— De ce râzi?

Hohotele sunau vulgar şi parcă-l pălmuiau. Daca-n ei n-ar fi dospit încă durerea, grea ca un cancer! Dacă doar cu câteva clipe mai înainte nu s-ar fi mărturisit şi, la urma urmei, nu s-ar fi umilit!

— De ce râzi?

— Mi-aduc aminte de tembelii ăia de la regiment, răspunse Filip. Care, atunci, după dispariţia noastră, s-au şi grăbit să ne dea morţi şi să trimită acasă plicurile de consolare. Ai uitat? Mie, cel puţin, mi-au trimis şi lada de campanie ca pe un sicriu. Râsul izbucni din nou, de o satisfacţie intensă tocmai prin contradicţia cu adevărul sumbru de odinioară. Când mă gândesc, reluă Filip, că-n ladă se găsea un veston mânjit de sânge, cărasem o dată un

muribund în spinare, şi-mi închipui cu ce evlavie s-o fi uitând nevastă-mea la el, m-apucă jalea şi-mi vine să plâng. Ochii îi lăcrămară subit şi buzele îi tremurau. Puteam să-i scriu imediat, s-o liniştesc. N-am făcut-o, îmi plăcea să-mi torturez imaginaţia anume în perspectiva acestei zile. Când ştiam bine că-n ciuda veştilor despre moartea mea, despre aşa-zisa mea moarte, ea totuşi mă va aştepta. Când ştiam bine că mă voi întoarce, dar învăluit într-un fel de aură, ca de legendă. Iar acum uite că mă-ntorc viu dintre morţi, nu-i grozav?

— O iubeşti mult?

— Cum să-ţi spun? Mai presus de orice, acum e altceva, după trei ani de castitate forţată...

— Înţeleg!

— E ca şi cum mi s-ar face cadou o nouă noapte de nuntă, o...

— Înţeleg!

Şi brusc, nebunia năvăli asupra lui Toma ca un val fierbinte, proiecţia se declanşă dinaintea ochilor lui ca o sarabandă sălbatică. O vedea, îl vedea, îi vedea pe amândoi. Clipă de clipă, într-o suită de imagini halucinante. Întâmpinându-se, uluindu-se, trezindu-se, căutându-se, încleştându-se, despuindu-se, iar încleştându-se, muşcându-se, despărţindu-se, chemându-se, din nou încleştându-se. Gemând şi ţipând, murind şi înviind, temându-se de minuta epuizării şi întârziind cât mai mult epuizarea, topindu-se unul în altul şi revendicându-l mereu unul pe celălalt, buimaci că se află unul lângă altul şi căutând mereu să se încredinţeze că nu-i minciună, răscolind mereu taine de mult cunoscute şi descoperindu-şi reciproc alte taine, până ce...

Toma simţi că se îneacă şi se înspăimântă de slăbiciunea lui. Nu atât fiindcă se lăsase de bună voie victimă acestei crize, cât de faptul că dintre toate femeile pământului tocmai pe femeia prietenului său o vedea pervertindu-se în propria-i fantezie. N-o cunoştea, nici măcar nu ştia cum arată, cum o cheamă, Filip îi înfăşurase existenţa în mister, iar el îi

respectase discreția. Dar acum, datorită acelor capricii inexplicabile ale absurdului, iată că-n starea lui de frenezie nu pe Filip şi pe nevastă-sa îi vedea, ci pe această femeie necunoscută şi pe sine, reluând de la capăt imposibila aventură. Trebui să facă un efort desperat ca să scape de tentațiile nălucii şi să se trezească la realitate, cu un gust amar totuşi pe buze:

— *Eu n-am pe nimeni. Dar chiar dac-aş avea, oare aş urma pilda lui Filip, aş rămâne adică şi eu, poți abdica la tine şi la ideile tale pentru o femeie? Nu!*

Căută, eliberat, peste peretele platformei şi spuse:

— Mi se pare că ne apropiem de oraşul tău.

Într-adevăr, oraşul se zărea departe, vag, prin ceața iluzorie a arşiței de august. Apoi se deosebiră coloane groase de fum înnegrind cerul, ardeau probabil ceva case, n-avea cine te lămuri cum şi de ce. Camionul opri brusc, se auzi clar geamătul unuia din răniții aflați în cabină. Camionul se afla în căutarea regimentului prăpădit pe frontul Moldovei, se spunea că s-ar fi retras în zona munților (dincolo de oraşul acesta), să-şi tragă sufletul şi s-aştepte noi ordine pentru războiul cu Germania.

Şoferul doar scoase capul prin fereastră, adresându-se locotenentului Filip:

— Dracu' ştie ce se petrece acolo, nu prea am chef să intru în oraş. Cum putem ajunge în zona regimentului?

— Ocoleşte oraşul pe la sud. Drumul spre munți porneşte chiar din barieră.

— Dumneavoastră tot vreți să rămâneți?

— Da.

— Coborâți aici, eu în oraş nu intru.

— Bine.

Atunci Toma încercă ultimul argument:

— Ascultă, Filip, gândeşte-te bine: comiți o mare eroare, mai târziu o să regreți, hai cu noi pe front!

— Inutil, băiete! Sorții au căzut. Îi întinse mâna: Cu bine şi noroc! Dacă după război o să-ți mai aminteşti de mine, caută-mă. O să te revăd întotdeauna cu mare plăcere. Dar

Toma sta țeapăn. Toma, nu-mi dai mâna?

Toma tăcea, privea încremenit podeaua.

Filip se învârti de câteva ori de jur împrejur, tot căutând ceva, n-avea ce găsi, nu se avea decât pe sine, părea prins într-o rețea nevăzută din care voia să scape, dar nu era chip. Ori poate că nu era totuşi decât o ultimă rezistență, şovăire? Şovăirea se spulberă însă repede, omul încălecă grăbit platforma şi coborî. Căută încă o dată privirea lui Toma şi-l strigă, dar acesta tot nu răspunse. Filip rămase stingher în mijlocul drumului, abia acum dezorientat de-a binelea şi zâmbind strâmb, până ce depărtarea înghiți camionul într-un nor gros de praf...

3

Ceva, aşadar, nu mergea. Cuirasa confecționată anume, ca să-l ocrotească de orice lovituri, se dovedea încă de la început vulnerabilă. Filip simțea cum clipă de clipă îl invadează o nelinişte, ceva insesizabil încă măcina temeliile disciplinei pe care o crezuse stabilă şi definitivă, până şi decizia care-l adusese acolo ceda sub presiunea tot mai puternică a îndoielilor: *Nu cumva am greşit, nu cumva Toma are dreptate?* Dar nici să fugă înapoi nu era capabil, o forță obscură îl împingea mereu înainte, camionul şi-aşa dispăruse, despre regiment nu ştia nimic cert, singurul om prin care şi-ar fi putut recâştiga liniştea şi echilibrul dispăruse din viața lui, disprețuindu-l, chiar şi revenind să-l caute în zona munților, cum l-ar mai fi putut convinge de sinceritatea revenirii lui?

În această scurtă luptă cu îngerul, Filip izbuti să-şi îngenuncheze încă o dată conştiința şi porni mai departe amețit, stăpânit de acea dulce beție a inconştienței, prin aburul căreia binele şi răul ne apar foarte confuze şi la dimensiuni foarte groteşti, binele înghesuit într-un colț ca un şoarece şi răul rânjind din toate părțile ca o dihanie diformă, zadarnic instinctele ne alarmează neîncetat asupra

primejdiei de moarte de la capătul drumului, alt drum nu mai suntem în stare să căutăm, euforia e prea păcătoasă ca să ne mai batem pentru altă soluție.

Tot ce mai spera, desperat, era să stabilească o relație de compromis cu oamenii de aici, din interior. Oamenii să-l accepte fără întrebări şi să convină la hotărârea lui fără a-i cere justificări. Mai mult decât atât, dacă s-ar ivi acuzatori ai gestului său, el să găsească partizani gata să-l apere. Să-l apere mai ales împotriva propriilor sale, eventuale, noi ezitări şi mustrări de conştiință. Fiindcă niciun adevăr nu ne scuteşte de remuşcări mai mult decât minciuna amabilă a prietenilor noştri: *Fii serios, bătrâne! Ai făcut foarte bine, dă-l dracului de război! Ce contează unul în plus ori în minus pe front, nemții au să mănânce bătaie şi fără tine. Important e că-n sinea ta s-a petrecut ceva, o revoluție! Pledezi pentru libertatea absolută a individului de a adera sau nu la o cauză, noi îți respectăm libertatea. N-o să ne uităm pe fereastră când o să te culci cu nevastă-ta, culcă-te sănătos şi fii fericit!*

Dar constată că oamenii oraşului aceluia nu manifestă niciun interes față de ofițerul în uniformă boțită şi sălbatic la înfățişare, nebărbierit de câteva zile şi cu ochii arzând încercănați, care se îndrepta stingher spre centrul oraşului. Nu păreau nici măcar curioşi să afle din ce iad se întoarce, cu ce mânii pe suflet şi ce găoace a trecutului caută în care să se refugieze. Oraşul oferea imaginea unei bălți stătute, prin suprafața căreia acaparată de alge putrede mişcările populației acvatice abia se întrezăresc. Impresia se datora mai puțin zăpuşelii toride a după-amiezii, care preschimbase casele în simple blocuri inerte de carton, cât unui anumit aer de tristețe generală care copleşea umanitatea oraşului ca o molimă.

O primă încercare a lui Filip de a descoperi cauza acestei atmosfere stranii, pentru un oraş cunoscut îndeobşte ca exaltat şi superficial, se izbi de muțenia acerbă a interogaților. Ai fi zis că ori oamenii pierduseră facultatea de a comunica, ori legi speciale le interziceau să comunice cu străini ca Filip. Nu se poate spune însă că oamenii se izolau

sau fugeau din calea lui. Deşi tăcuți şi sumbri, ei arătau totuşi foarte preocupați, urmăreau ca duşi de o vrajă un obiectiv la fel de ciudat şi greu de descifrat din prima clipă, lui Filip îi lipsea tocmai amănuntul revelator, cert este că-şi părăseau pe rând casele şi porneau spre o țintă deocamdată necunoscută.

Dar amănuntul revelator nu întârzie să i se prezinte. Dacă oamenii de până acum îşi purtau tristețea numai întipărită pe obraz, următorii şi-o aduseră chiar în ținuta vestimentară. Nenumărate femei tinere şi femei bătrâne, copii şi bătrâni deopotrivă, în doliu, apăreau de pe ulițele lăturalnice, în grupuri mai mici sau mai mari, să se adauge valului mereu crescând de pe strada principală. N-aveau nimic somptuos în veşminte, se vedea bine că se-mbrăcaseră aşa la repezeală, cu ce aflaseră negru la îndemână, doar să facă față unei anume ceremonii. Ceremonia părea însă de neînțeles, fiindcă aproape fiecare grup venea pe urma câte unui sicriu. Erau sicrie mici şi sicrie mari, unele împodobite bogat şi altele abia închegate din scânduri negeluite, purtate în fastuoase care funerare sau pe simple platforme de căruță, unele mai uşoare purtate în roabe sau chiar în cărucioare de copii – diferențiind astfel starea materială a morților sau excesul de dragoste tardivă din partea celor rămaşi în viață. Doar că morți nu existau, ceea ce vedea Filip în sicrie nu erau decât lucruri dintre cele mai anapoda: straie civile mai scumpe sau mai ieftine, lenjuri amestecate de felurite culori şi pantofi sau ghete, cărți şi unelte de tot felul, în aproape fiecare câte o fotografie reprezentând mereu alt om tânăr, foarte tânăr, şi bani la vedere, monede, fireşte, pentru plata luntraşului de peste Styx, icoane şi cruciulițe, flori şi beteală de miri, chiar şi o jucărie zări. Nu plângea nimeni, toată durerea era mută, adunată doar în priviri şi-n obraz. Convoiul, pe unde trecea, scotea oraşul în stradă, ca să spună adio acestor morți atât de ciudați.

Clopote apoi începură să sune, şi-n piața oraşului convoiul fu întâmpinat de un sobor de preoți.

Pe Filip nu-l mai țineau nervii, avea senzația că se repetă

întâlnirea cu morții din vis. Dar visul se spulberase, realitatea de acum dura peste puterile lui. Se agăță de brațul unei bătrâne, în ochii căreia se păru că citeşte oarecare compasiune pentru ofițerul rătăcit pe-acolo, şi întrebă:

— Ce se-ntâmplă aici, măicuță?

— Se îngroapă morții din război, răspunse simplu femeia.

— Care morți? strigă furios Filip. Nu văd niciun mort.

— Amintirea morților, domnule! preciză bătrâna. Până ieri se mai spera că morții au să stea la locul lor şi au s-aştepte, nu va fi nicio oprelişte şi ne vom putea duce la ei, să ne-nchinăm la mormintele lor şi să le-aprindem câte o lumânare. Dar acum se ştie bine că n-o să se mai poată nici duce pe pământul acela străin şi nici aduce osemintele morților acasă, la toamnă sau la primăvară o să se treacă cu plugurile peste gropile lor, ce putem face? Numai că sufletele morților au nevoie de odihnă pe lumea cealaltă, iar noi n-am avea linişte dacă nu ne-am îngriji de odihna lor. Aşa că, domnule ofițer, ne-ngropăm morții, a doua oară, aici...

Filip cunoştea legea nescrisă a relațiilor dintre vii şi morți, morții fără groapă şi fără lumânare aprinsă la căpătâi te vizitează noaptea şi-ți chinuie somnul. Maică-sa însăşi, la sfârşitul primului război mondial, după ce primise hârtia oficială şi se convinsese că n-are la ce mormânt să se închine, adunase într-un sicriaş câteva lucruri de-ale omului ei şi-i făcuse înmormântare (ca şi multe alte văduve, de altfel, oamenilor lor) după toate canoanele, în cimitirul satului. Se ducea sâmbătă de sâmbătă la cimitir, aprindea candela şi îngenunchea, plângea încet şi se ruga pentru odihna celui reprezentat sub pământ doar prin câteva nimicuri. Semnificația, oricât de primitivă, salva măcar în felul acesta eroii de la uitare. Acorda, vrând-nevrând, o glorie de două lumânări la leu unor sacrificii care, cel puțin pentru acele femei, se dovediseră inutile.

Aşa cum avea să le-o acorde şi cestorlalți, acum, la aceeaşi valoare. Deşi ceremonia de-aici, desfăşurată în formulă atât de bizară şi sub apanajul unei psihoze colective, era impresionantă. Dar pe Filip nu-l impresiona decât prin

raportarea la el însuşi: O *fi zguduitoare ceremonia, sufletele morților n-au decât să fie fericite pe lumea cealaltă, dar eu mă prefer pe lumea asta şi-s bucuros că sunt viu!* Abia atunci îşi explică rezerva, dacă nu chiar ura, pe care oamenii o manifestaseră față de el la intrarea în oraş. Oraşul tocmai se pregătea să-şi îngroape morții, el era viu. Ceilalți n-aveau să se mai bucure niciodată de nimic, despre el oricine putea să-şi închipuie că-n aceeaşi noapte se va culca într-un pat curat, cu o femeie vie alături. Ca să se înalțe acum deasupra mulțimii şi să acuze războiul care le omorâse bărbații şi fiii, ar fi apărut demagog şi caraghios, adevărații acuzatori se aflau pe front, încleştați în războiul cu Germania. Ce-i mai rămânea decât să fugă şi să se ascundă, să se-ngroape în trupul femeii iubite şi să nu mai ştie de nimic, nici de morți şi nici de război, până la sfârşitul războiului? *Dați morților ce socotiți că-i al morților, dar lăsați-mi şi mie dreptul să fac ce vreau cu viața mea! Ce sunt eu vinovat că n-am murit în Rusia şi sunt prea obosit ca să mai fac alt război? Nevastă-mea o să m-accepte şi fără să fiu neapărat erou, iar disprețul vostru am să-l îmblânzesc eu cumva. Atâta vreme cât se mai poate dialoga, va trebui să mă ascultați şi să mă înțelegeți. La urma urmei puțin îmi pasă, n-o să-mi pun eu cenuşă pe cap din cauza voastră!* Se lipi de zid şi hotărî s-aştepte neclintit scurgerea convoiului spre cimitir, după aceea îi va fi mai uşor să se strecoare până acasă, nu-l despărțeau de casa lui decât cinci străzi.

Atunci o văzu pe Alexandra!

Femeia era îmbrăcată tot în doliu. Dar, spre deosebire de multe altele, veşmintele ei fuseseră croite atent şi meticulos, parcă pe îndelete şi anume gândite pentru a-i pune în valoare farmecul şi frumusețea. Oricât de încarcerată îi era făptura în rochia foarte strânsă pe trup, sau poate tocmai de aceea, negrul armonizându-şi distincția cu misterul, făptura i se bănuia pe dedesubt în panică voluptuoasă. Paliditatea feței, cu buzele aproape albe şi ochii verzi încercănați, în lumina cărora durerea lăsa totuşi loc şi eternului feminin, îi da aerul unei madone prea mândră de amintirea excitantă

pe care o lasă omenirii, ca să nu urce la ceruri în extaz.

După prima clipă de spaimă şi încremenire, Filip se arătă într-atât de fascinat de apariția ei, încât şi uită un timp că femeia duce la groapă însăşi amintirea lui. Femeia nu era însoțită de nimeni, admițând că gloata de cască-gură care însoțea convoiul n-avea nimic de-a face cu el sau cu ea. Mergea, aşadar, singură în urma unui car funerar, pe platforma căruia se afla aşezată propria lui ladă de campanie, lada pe care o trimisese regimentul odată cu scrisoarea de consolare după acel memorabil atac ratat, iar în ladă, la vedere, peste alte lucruri care-i aparțineau fireşte, Filip îşi zări vestonul, acel veston mânjit de sânge, cu sângele camaradului muribund pe care-l cărase cândva în spinare, iar deasupra, sau mai precis acolo unde ar fi trebuit să-i fie capul, fotografia lui.

După prima clipă deci de încremenire şi spaimă, înregistrată lucid, scena îi relevă ceva de comic şi ilogic, pe temeiul absurdității care ne guvernează adesea coşmarele. Apoi se trezi cercetându-şi nevasta atent, neutru, cu acea curiozitate şi lăcomie cu care ne place să descifrăm, vizual, tainele fizice ale unor necunoscute frumoase. Pentru el desigur nu mai existau taine, doar îşi cunoscuse nevasta în nesfârşite ceasuri de desfrâu sau mută adorație. Dar cei trei ani de absență îl distanțaseră infinit față de trupul ferecat acum într-o rochie de doliu, trupul (dimpotrivă) i se înfățişa acum inedit şi cast, tulburător ca orice enigmă care te solicită şi lăsându-se dorit cu înverşunare tocmai prin severitatea vestimentară cu care i se interzicea.

O clipă de fulger privirile lor se şi întâlniră. Filip se simți invadat de plăcere la gândul c-ar putea fi descoperit chiar acolo, clar femeia rămase indiferentă şi rece. Ori nu-l recunoscuse (era cu neputință de recunoscut în neverosimila lui înfățişare de acum), ori n-avea cum concepe alt om viu în locul *mortului* de odinioară. De altfel asta fu şi cauza, certificarea acestui devotament orb față de aşa-zisa lui memorie, pentru care nu-şi urlă acolo, în piață, drepturile de supraviețuitor al măcelului şi de proprietar

absolut al femeii iubite. De asta şi consimţi să participe, străin, la înmormântarea propriei sale amintiri, cu acea satisfacţie scandaloasă cu care urmărim uneori prin gaura cheii nu ştiu ce banale ori senzaţionale întâmplări. Aventura i se părea hazlie şi tragică în egală măsură, de un gust îndoielnic şi dezolantă în acelaşi timp, dar pregătind pe îndelete, ca o beţie preliminară, cealaltă aventură, de-acasă, în patul conjugal – când trupurile nu mai admit între ele nicio fantomă şi mor de plăcere, încolăcite, fără totuşi să moară.

Dar la cimitir, după ce soborul preoţilor sfârşi slujba şi mamele, taţii, nevestele, fraţii, iubitele, surorile tocmai se pregăteau să pună capacele peste sicrie, Filip simţi deodată cum i se împăienjenesc ochii şi se clatină. Observa spectacolul de pe înălţimea unei movile, neslăbindu-şi soţia din priviri, când simţi că-l cuprinde o ceaţă şi se pierde în adânc. Trebui să-mbrăţişeze copacul de-alături, desperat, ca să nu cadă el însuşi mort la pământ. Conştiinţa lui suferi o ruptură năprasnică, şi o suferinţă mare puse stăpânire pe el. Fiindcă întâmplarea de-acum îl întorcea din nou în lumea beznelor, *şi beznele abia aşteptau să-l înghită definitiv. Se zbătea muţii să-şi recapete luciditatea, alt adevăr părea de neconceput. Din depărtări se făcea auzit un fel de vaiet, vaietul creştea cu fiece clipă. Văzduhul tot se coloră în roşu sângeriu, de parcă-ar fi luat foc cerul, şi pământul se cutremură sub goana precipitată a unei mulţimi fără număr.*

— Ei, voi! strigă atunci o bătrână (aceeaşi care vorbise mai devreme cu Filip), adresându-se femeilor şi bărbaţilor în doliu. Nu vă grăbiţi s-acoperiţi sicriele, aşteptaţi!

Se lăsă o tăcere grea, plină de nelinişte şi încordare.

— Ce se-aude?! Vin?

— Aşteptaţi, aşteptaţi! le strigă peste umăr bătrâna.

Şi după numai câteva clipe, coloana morţilor din vis apăru dinaintea porţilor larg deschise ale cimitirului. Filip îi recunoscu, un fior străbătu mulţimea celor vii.

— Dragii de ei, au venit! exclamă în lacrimi bătrâna, şi porni să-i întâmpine. Intraţi, dragii noştri, intraţi!

Îşi pierduseră aerul mândru cu care le-nfruntaseră pe toate până atunci, arătau foarte obosiți şi resemnați. Iar păsările erau toate din nou moarte, fiecare şi-o purta pe-a sa pe brațe. Se făcură deodată mici, fiecare pe dimensiunea sicriului respectiv, şi-şi ocupară locul ce le era sortit pentru odihna de veci.

Doar unul rămase stingher şi orb, parcă al nimănui. Avea peste ochi o panglică neagră şi mâinite legate la spate pe un stâlp de lemn putred. Bătrâna îi smulse mai întâi panglica de pe ochi şi-i dezlegă mâinile, aruncând lemnul cât colo. Apoi îl conduse de braț până la un sicriu mic, ca de copil, şi-l ajută să se aşeze:

— Aici, dragul mamei! Aşa, uşor, să-ți fie somnul lin!

— Gata? întrebă careva.

— Da! spuse bătrâna. Acum puteți acoperi sicriele. S-a terminat...

Zgomotul aşezării capacelor stârni în aceeaşi clipă ecouri lugubre peste bocetul abia acum izbucnit al mulțimii, şi Filip îşi veni în fire. Nu era greu de imaginat că poate exact la acelaşi ceas, în mii de alte sate şi oraşe ale României, cu fast ori fără fast, se desfăşoară ceremonii asemănătoare. Înhumarea unor simple amintiri sau iluzii, ale celor despre care se ştia bine că n-aveau să se mai întoarcă din război. Dar războiul continua, anume ca să li se răzbune moartea şi să se plătească pentru zadarnica lor jertfire. Şi Filip avu din nou senzația că se clatină pământul cu el, morții s-au ridicat deodată în picioare şi-l privesc țintă. Filip ar fi dat orice ca să poată fugi de judecata lor:

— N-ai fost tu acela care pretindeai că singura soluție ca să ne salvăm e război războiului şi că trebuie să ne asumăm răspunderea acestei soluții? De ce am fost ucişi înainte ca să ne fi convins de acest adevăr? Şi de ce trebuie să suportăm în gropi laşitatea şi ruşinea ta? Locotenent Filip, pe cine mai slujeşti tu acum?

Dar Filip renunță la dialogul cu morții, ochii lui stăteau țintuiți pe mâinile Alexandrei care țintuia singură lada de campanie, şi-atunci îl cuprinse groaza: *Exist sau nu mai*

exist? Pe cine îngroapă femeia asta acolo? O superstiție idioată îl proiectă brusc într-un destin asemănător (azi, mâine, poimâine, peste şapte zile) care trebuia să se împlinească numaidecât, era fatal să se împlinească, şi-l cuprinse deznădejdea, ura, mânia. Să se repeadă asupra femeii şi s-o pălmuiască, să se răzbune sfâşiindu-i hainele negre şi siluind-o față de toată lumea, să muşte fiară din ea şi măcar ei să-i țipe în obraz: *De ce ai făcut asta, pe cine îngropi tu aici? Trebuia să crezi că mă voi întoarce şi m-aştepți, de ce nu m-ai aşteptat şi de ce m-ai îngropat? Fiindcă, uite, sunt viu, nefericito! Mă vezi, mă simți, mă auzi? Eu te sărut, eu te snopesc în bătaie, eu te am – cel viu, nu fantoma lui, de ce ai făcut asta?*

Dar îşi potoli şi această mânie, îi era milă de nevastă-sa, milă de jalea ei şi de frumusețea ei ofilită. O vedea căzută peste sicriul acelei lăzi de campanie, îmbrățişată cu trupul său fictiv pecetluit între cele patru seânduri şi bolborosind ultime cuvinte de dragoste, spectacolul nu mai avea nimic grotesc şi barbar, era cumplit şi greu de îndurat. Filip îşi spuse că va trebui să amâne cu o noapte întoarcerea acasă, nevastă-sa n-ar suporta să-l vadă viu dintr-o dată în cadrul uşii, va trebui mai întâi s-o prevină şi s-o obişnuiască cu ideea întoarcerii lui dintre morți, se va bărbieri şi va pune oarecare ordine în ținută, nu te poți prezenta ca un sălbatic înaintea femeii pe care o iubeşti, aşadar totul să se petreacă pe date certe şi la lumina zilei.

Filip aşteptă să rămână singur şi se abătu pe la proaspătul său mormânt. Îşi citi numele scris pe cruce şi constată că nu-i doare nimic. Murmură *Adio, băiete!* şi pleca. Intră în prima cârciumă ce-i ieşi în cale şi ceru de băut...

4

Pe la miezul nopții era prea beat ca să mai reziste tentației de a se duce imediat acasă. Tot răsucea paharul între degete, la înălțimea ochilor, şi-n lumina tulbure a vinului n-o vedea

decât pe Alexandra, goala. Dar de câte ori încerca să se ridice de la masă, o mână autoritară se-ncleşta pe mâna lui şi-l reținea:

— *Stai, n-am terminat, şi-aşa spui că n-ai unde te duce până mâine dimineață, ai să dormi la mine, am atâtea să-ți spun, nu te pot lăsa la voia întâmplării, ce se petrece cu dumneata?*

Filip şi-aducea vag aminte că omul din fața lui îi fusese cândva profesor de istorie, la fel de vag că omul tocmai ieşise dintr-un lagăr de concentrare, tot ce vorbiseră până atunci plutea în ceață şi vag. Omul se aşezase la masa lui într-un timp prea crâncen pentru Filip, când pământul şi începuse să se clatine cu el, astfel că mintea lui înnegurată abia de înregistra câte un amănunt. Mai ales acum, când năluca Alexandrei îi biciuia sângele, nu pricepea nimic.

Profesorul totuşi (având de partea lui avantajul lucidității) se-ncăpățâna să vorbească, poate din nevoia de a-şi deschide cuiva sufletul, ori sperând că va reuşi să răzbată până la rămăşița lui de conştiință trează:

— Între ce şi ce vrei să alegi? E uşor de spus: *M-am săturat, am oroare de război, nu vreau să mai duc oameni la moarte!* E uşor şi, desigur, consolator. Când te hotărăşti să te-nchizi într-o odaie, cu femeia pe care o iubeşti, laşi preconceput la uşă toate întrebările sâcâitoare. Într-un pat cald, alături de o femeie goală, nu încap şi idei. Dar cât durează un act sexual? Sunt gata să admit că dumneata eşti de o natură specială, o poți duce tot într-o beție, iar pauzele dintre un act şi altul să le acoperi mâncând semințe, dar odată şi-odată tot va trebui să te dai jos din pat şi să deschizi fereastra. E chestie de higienă elementară! Şi-atunci ai să constați îngrozit că întrebările sâcâitoare nu şi-au luat valea, or fi ele acum un pic mai leşinate, dar tot te înhață şi te-aduc la realitate. Fiindcă nebunia care ți-a imprimat dumitale oroarea de război continuă să-şi facă mendrele în Ardeal, şi dumneata n-ai ridicat niciun deget împotriva ei. Fiindcă oamenii se duc în războiul cu nemții nu ca să moară de florile mărului, ci ca să repare erorile istoriei de ieri, convinşi

că România nu poate intra în istoria de mâine fără acest certificat al onoarei, dar dumneata te mulţumeşti să transpiri într-o nesfârşită paparudă erotică. Şi-atunci dă-mi voie să te întreb: cu ce ochi ai să te uiţi într-o oglindă, ca să te speli sau ca să te recunoşti, când vei descoperi că din oglindă se uită la dumneata un laş?

Se pare însă că numai ultimul cuvânt avu în conştiinţa lui oarecare ecou, deşi de scurtă durată, deoarece în clipa următoare Filip se ridică de la masă cu o siguranţă surprinzătoare pentru starea în care se găsea.

— Toate astea nu mă privesc.

— Ascultă-mă! se agăţă totuşi profesorul de braţul lui.

— Nu!

— După ce te trezeşti, izbuti profesorul să continue, adică după ce te trezeşti din nebunia asta, treci pe la mine. E-n interesul dumitale.

— Nu vreau să mai ştiu nimic, bâigui însă Filip şi porni împleticindu-se spre uşă. Absolut nimic!

Aerul nopţii operă asupra lui efectul amoniacului în doze mici. Negura de sub frunte se risipea pe încetul iar el îşi recăpăta, la fel de lent, puterea unui anume discernământ. Deocamdată numai asupra realităţii înconjurătoare, întunericul era întuneric şi străzile – străzi, fiindcă pe planul celălalt, ai speculaţiilor imaginative, rămânea prizonier tot al vechii obsesii.

Avea cheia de la poartă şi cheia de la intrarea principală, nu-i va fi greu să pătrundă înăuntru fără să-l simtă nimeni. Asta şi fusese marea lui plăcere de totdeauna, să se-ntoarcă acasă în târziul nopţii şi să între în casă pe nesimţite, să-şi însemneze calea până la dormitor cu hainele aruncate alandala şi să se furişeze în dormitor în vârful picioarelor, s-o găsească pe Alexandra dormind adânc şi să se strecoare lângă ea ca un abur, mângâierile să-i fie atât de molatice încât ea nici în vis să nu recepteze prezenţa lui şi s-o aibă în somn, când primul ţipăt al ei suna mereu a spaimă (ca-n faţa unui necunoscut), iar continuul geamăt următor (tocmai fiindcă totul se petrecea ireal) suna mereu a dulce şi

ameţitoare tânguire. Femeia nici nu se trezea măcar şi a doua zi ar fi jurat că el minte, ceea ce însă nu ascundea lucirea din ochi a satisfacţiei sau dorinţa secretă ca jocul să se repete noapte de noapte, ea n-o să se supere niciodată.

Filip găsi poarta grădinii dată de perete, dar nu se sinchisi, străbătu grădina năuc. Găsi şi uşa de la intrarea principală neîncuiată cu cheia, dar nici pe asta n-o luă în seamă, îşi rupse vestonul din copci să nu se sufoce. Îi trebui un timp ca să se obişnuiască cu întunericul şi să se încredinţeze că n-a pătruns într-o casă străină, întunericul era dens şi parcă populat cu fantasme. Constată că şi uşa dormitorului era deschisă larg ca o invitaţie, dar acum nu mai ştia pe ce lume se află, se strecură pe nesimţite înăuntru şi se lipi de perete. Inima îi batea în mare agitaţie, tot trupul se chinuia ca prins într-o centură de foc, aşteptă să i se potolească primul val de panică şi doruri, mai întâi să stabilească o cât de infimă relaţie cu raiul de odinioară, doar ea se afla acolo, la numai câţiva paşi în faţa lui, îi auzea respiraţia regulată şi-i bănuia trupul destins în somn *(Dumnezeule, în sfârşit!),* mai întâi să se lepede *(Repede, repede!),* odată cu uniforma, de toate micimile şi decadenţele îndurate în război, abia după aceea (redevenind el însuşi) s-o redescopere şi pe ea.

Atunci o auzi pe Alexandra vorbind, oarecum înăbuşit, de parcă şi-ar fi avut capul îngropat în pernă:

— Te-ai întors? Dacă ai uitat cumva ceva, ia-ţi repede ce ai uitat şi du-te! Nu vreau să te mai văd.

Era evident, deşi cu neputinţă de acceptat dintr-o dată, că femeia vorbea altcuiva, străin. Pus astfel în contact atât de brutal cu o realitate la care nu se aştepta, pe care mai degrabă era dispus s-o creadă de domeniul fantastic (femeia visează şi vorbeşte în vis cu cine ştie ce durere sau nelinişte, dacă nu chiar cu imaginea lui, care era un mort), Filip îngheţă. Spera că femeia va trage peste coşmarul ei o perdea groasă, strigoii să nu mai răzbată în somnul ei, şi va adormi.

Dar femeia reluă cu o claritate înverşunată, impusă pesemne tocmai de tăcerea umbrei ce se furişase în odaie:

— Ți-am dat tot, ce mai vrei? Ne-am înțeles pentru o singură noapte, ai avut-o, de ce te-ai mai întors? Te rog să pleci, nu vreau să te prindă ziua aici. Chiar dacă-mi juri că te-ai întors pentru toată viața, n-am nevoie de tine. Ar fi şi asta o minciună, ca multe altele de până ieri ale altora, nicio deosebire între tine şi ceilalți, m-am săturat, ia-ți ce-ai uitat şi pleacă!

Filip sta ca paralizat, lipit de perete. Solilocviul femeii suna în auzul lui asurzitor, deşi vorbele veneau spre el şoptite ca o tânguire. Nu putea scăpa de senzația că e sub narcoză, întâmplarea aparținând parcă unui subconştient în efervescență, pe care amenințarea nici unui bisturiu nu-l putea convinge să tacă. El însuşi, în ciuda evidențelor care ar fi trebuit să-l alarmeze şi să-l înfurie, accepta umilit ridicolul situației.

Atunci femeia, speriată de tăcerea inexplicabilă a umbrei (acum îi vedea clar forma neagră pe perete), sau intuind poate că săvârşise o mare eroare, se mişcă brusc în aşternut şi țipă:

— E cineva în odaie! Cine e acolo? Răspunde!

Filip se trezi definitiv din beție. Ridică doar mâna deasupra capului şi răsuci comutatorul. Lumina țâşni între ei ca o explozie.

— O! făcu holbată femeia, nevenindu-i a crede şi totuşi convinsă că se află în fața singurului adevăr la care nu se aştepta – omul ei în carne şi oase. Tu eşti?

Filip îi căută ochii, dar ochii lui căzură din prima clipă pe floarea vânătă a unei muşcături ce-i stigmatiza umărul stâng. Zadarnic femeia, instinctiv, cu un ultim rest de pudoare, se chinuia (trăgându-şi cearşaful peste piept) s-acopere semnele vinovăției. Semnele erau prea multe, privirea lui Filip se lovea de ele ca de nişte şerpi vii. Veşmintele ei de doliu zăceau aruncate pe podea, la întâmplare, sugerând graba şi sălbăticia cu care fusese dezbrăcată; patul arăta zvârcolit, cu pledul atârnând pe o margine, şi-n fiecare cută a pernelor şi a cearşafurilor se simțea prezentă patima care o mistuise îndelung; tot aerul

odăii era îmbâcsit de sudoare şi parfum, sudoarea ei şi sudoarea celui ce va fi fost, într-o senzuală osmoză evocatoare a însuşi dezmățului pe care-l consumaseră împreună.

Cum să mai negi (există femei care să nu-şi nege trădarea), sau cum să te justifici?

— De ce te uiți aşa la mine? întrebă femeia. Doar nu-ți închipui că...?

Filip zâmbea, privind-o acum neclintit, cu un zâmbet în care nu se cuprindea nici durere şi nici scârbă, ci numai o seninătate amară şi tristă. Până şi gândurile şi le cenzura (un dialog mental cu ea, în contradictoriu, ar fi sunat acum absurd, deşi disputele mentale constituiseră una din plăcerile lor dinainte de război, stăteau muți unul în fața celuilalt şi-şi vorbeau, se certau şi se împăcau, mimau ura şi-şi făceau declarații de dragoste), dar acum până şi gândurile şi le cenzura, căpăta tot mai mult sentimentul unei detaşări, idolul se dovedise putred pe dinăuntru şi omul nu mai avea la ce să se închine, cel mult de nu va deveni şi el iconoclast şi-şi va călca idolul în picioare, s-o sugrume de pildă sau, şi mai simplu, cu conştiința deplină că face dreptate, s-o oblige pe ea să se omoare – cine va afla vreodată că el a trecut pe-aici şi şi-a osândit nevasta la moarte?

— Eşti liber să-ți închipui orice, spuse femeia. Dar eu nu sunt vinovată de nimic. Mie mi s-a scris că ai murit. Se răsuci brusc pe o parte şi cearşaful alunecă alături (Filip îi vedea şoldul rotund şi sânul incandescent dezgolit sub îndoitura brațului, dar nici nu tresări măcar), smuci sertarul noptierei şi scoase la iveală o hârtie împăturită. Pentru mine nu eşti decât un mort! adăugă femeia, fluturând spre el hârtia. Uite, citeşte, scrie negru pe alb, un simplu mort!

Filip continua să zâmbească imperturbabil şi trist. Nu manifestă față de hârtia oficială a regimentului niciun interes, şi era de ajuns crucea de lemn pe care, şase ceasuri mai devreme, îşi citise numele. Între cele două coordonate, astfel, viața lui căpăta valoare de simbol. Sau, mai precis, de

simplu semn abstract într-o ecuație zguduitoare: infinit plus infinit egal infinit! Să fii mort şi să ai totuşi posibilitatea de a-i frecventa pe cei vii! Nu cu rol neutru, să te uiți doar prin fereastră şi să înregistrezi cum jubilează după moartea ta. Ci, dimpotrivă, cu un rol percutant: să te faci văzut şi să ceri socoteală, să chinui fizic subiectul pe care-l frecventezi şi să-i arzi conştiința cu fierul roşu! Ar fi bineînțeles grozav, asemenea magie neagră ar da satisfacție multor nefericiți şi înşelați de pe lumea cealaltă.

— *Dar eu sunt viu, această femeie a trădat, justiția mea nu cunoaşte mila, această femeie trebuie să moară!*

— E un fapt că te-am iubit, te iubesc! spunea femeia, şi glasul ei răsuna în tăcerea odăii cu o fermitate scrâşnită, aproape desperată. Dumnezeu mi-e martor că te-am aşteptat şi ți-am fost credincioasă. Numai noi, femeile cu bărbați plecați în război, ştim ce dureroasă e aşteptarea şi câte viclenii trebuie să învingi, ca să rămâi cinstită. Eu am rămas, şi sunt mândră că am rămas! Pentru tine şi pentru mine. Nimeni să nu se laude vreodată că m-a avut, mi-ar fi fost toată viața silă de mine, nu mi-aş fi iertat-o în vecii vecilor! (Vorbea prea mult, şi lui Filip nu-i plăcea. Justificările prea metaforice miros de departe a minciună sfruntată, doar cocotele fără imaginație folosesc asemenea debordantă poezie, ca să-şi amețească mai repede clienții.) Dar ieri după-amiază, reluă femeia, a avut loc înmormântarea simbolică a celor care nu se vor mai întoarce niciodată din război. Iar în noaptea asta... (Filip tresări: *Ei, da, ce s-a întâmplat în noaptea asta?)* Pentru prima oară, cum să-ți spun? izbucni deodată femeia într-un strigăt şuierat, de fiară încolțită, văzuse oare ceva în ochii lui Filip? Dar trebuie să mă-nțeiegi, a fost o nebunie, mă-ntorceam de la cimitir, unde te-ngropasem, vezi? vorbesc despre tine ca şi cum n-ai fi, chiar şi-n clipa asta mă-ndoiesc că eşti cu adevărat, prea stai lipit de peretele ăla, una cu peretele, şi prea taci, de te-ai dezlipi odată de-acolo şi te-ai apropia de mine, am visat de-atâtea ori cu ochii deschişi cum te-ntorci acasă şi eu te aştept în prag, eu te dezbrac şi eu te-mbăiez ca

pe un copil, ți-aduc să mănânci şi eu stau rezemată de genunchii tăi, nu ne spunem nimic şi numai ne sorbim din ochi, arar tu îmi dezmierzi părul şi eu îți sărut mâna, de ce te uiți aşa la mine? Nu pricepi că eu n-am nicio vină?

— *Această femeie a trădat, justiția mea nu cunoaşte mila, această femeie trebuie să moară!*

— Pentru Dumnezeu, spune ceva, de ce taci? continuă femeia să se lamenteze. Bate-mă, ucide-mă, plăteşte-mi oricum, dacă socoteşti că trebuie să-mi plăteşti neapărat! Orice, numai vorbeşte! Dă-mi un semn că eşti viu, altfel înnebunesc, m-auzi?

Filip se mişcă în sfârşit, dar nu pentru a oferi certitudini femeii. Femeia nu-l mai interesa, femeia constituia acum pentru el un simplu obiect, ca o figură de metal din acelea de la bâlci (pasăre, lighioană, mireasă) în care tragi şi nimereşti, mireasa dansează, lighioana dă din coadă, mulțimea de gură-cască aplaudă. Filip simțea însă nevoia să se confrunte cu lucrurile care-i aparținuseră cândva, nimicurile între care se mişcase şi visase, de care războiul îl despărțise atât de brutal. Când femeia după care goneşti o viață întreagă, ca după o iluzie, încetează să mai existe, cu ce altceva să te mulțumeşti decât cu cinstea lucrurilor de rând?

— Filip! şopti atunci femeia, sincer înfiorată, ispitindu-l. Te rog, Filip!

Dar el n-o auzi, fiindcă nefericirea venea să-l întâmpine cu alte flamuri negre de peste tot. Pe un perete zări o acuarelă, acureala reprezenta o balerină, balerina era Alexandra lui, iar cartonul era semnat cu două inițiale şi o dată calendaristică dinainte, cu mult, de presupusa lui moarte. Pe măsuța toaletei, printre fleacuri femeieşti, se găsea o hârtie mototolită, un program de cinematograf la un film german. Filip netezi hârtia şi află că cineva a venit, a constatat că nu e acasă, a plecat, dar va reveni a doua zi, datându-şi fireşte şi acesta (sub semnătură indescifrabilă) incursiunile pe aici. În sertarul deschis al noptierei se afla cartonajul unui pachet de țigări, în pachet doar o țigară, iar pe învelişul cutiei numele ei şi numele altuia, repetat de

câteva ori, mereu în suprafaţa altor inimi săgetate de arc. Apoi o carte, autorul şi titlul nu-i spuneau nimic, în orice caz cartea aceea nu figurase vreodată în biblioteca lui, o răsfoi la întâmplare, era o antologie de anecdote scabroase englezeşti, pasaje întregi erau subliniate cu roşu şi comentate de mâna ei, în replică de mâna unui al patrulea, toţi se pare că aveau mania datării şi a autografelor. Toate la îndemână şi toate relevând o femeie necunoscută lui, care doar în altă viaţă va fi fost a lui, el nici memoria acelei vieţi n-o mai avea.

— *Justiţia mea nu cunoaşte mila, această femeie trebuie să moară!*

— Filip! se auzi strigat pentru a doua oară.

Se întoarse foarte alene, îi stăruia pe buze acelaşi zâmbet: de astă dată puţin crispat şi obosit. Femeia se găsea acum în picioare, în mijlocul odăii, la doar patru paşi înaintea lui. Femeia i se arăta acum cu întreg trupul gol, într-o aţâţare căreia calculul şi inconştienţa specifică îi sporeau intensitatea. Însuşi gestul abia schiţat de a acoperi ceea ce nicicum nu se putea acoperi doar cu două mâini ascundea intenţia de a hipnotiza şoarecele pe îndelete şi definitiv. E adevărat că sânii erau acum mai lăsaţi, cu spaţiul dintre ei mai larg, dar suficient de grei şi patetici ca să descleştеze din nefiinţă şi piatră. E adevărat că pântecul nu mai avea netezimea nervoasă de odinioară, aproape adolescentină, dar în crucea coapselor se adunau încă suficiente ispite ca să scoată din minţi până şi un ascet. Femeia aştepta neclintită în picioare, neverosimil de albă în lumina crudă a lămpilor, oferindu-se ostentativ şi conştientă de gloria cărnii sale, ca-n vremurile imemoriale când apariţia ei, aşa, era suficientă să-l piardă pe Filip.

— *Această femeie trebuie să moară!*

Atunci descoperi, chiar sub o cută a rochei de doliu, pistolul. Cel ce va fi fost aici, al cincilea, al şaptelea, al nouăzecilea, tot uitase ceva şi ar fi avut motive puternice să se întoarcă. Cine ştie ce domnişor sclifosit de pe partea sedentară a regimentului sau rătăcit pe aici, dintre războinici, în drum spre front! A venit, s-a îndestulat, a

plecat. La suita celor fără număr din trecut, acestuia îi fusese destinat să aducă nu numai revelarea cumplitului adevăr, presupunând că fără el femeia s-ar fi priceput să înlăture rapid semnele celelalte ale vinovăției, ci şi unealta cu care urma să se plătească adevărul.

Filip se aplecă şi ridică pistolul. Era o jucărie mică, de metal negru, cu aplicații de sidef alb pe prăsele. Atât de gingaş că te şi temeai să nu se topească în palmă, tocmai bun pentru asemenea distracții.

— Nu! urlă femeia şi se dădu, înfricoşată, înapoi. Nu mă omorî! Nu mă omorî!

Filip o mai privi o clipă, zâmbi la fel de trist şi obosit: *Această femeie trebuia să moară, această femeie a murit! A murit! A murit!* Vârî apoi pistolul în buzunar şi ieşi pe nesimțite, aşa cum şi intrase...

5

O singură întrebare se mai punea, şi la această întrebare nu era decât un singur răspuns.

Îşi petrecuse restul nopții şi bună parte din ziua următoare dormind în câmpul de la marginea oraşului. Se aruncase în somn cu voluptatea oarbă a celor care caută, într-un act desperat, neantul. Nu-l găsise, conştiințele nu mor decât odată cu trupurile respective. Dacă e adevărat că fiecare oră de somn e un acont acordat morții, în nenumăratele etape pregătitoare pentru moarte, somnul lui fusese dimpotrivă un continuu proces agitat cu reprezentarea Alexandrei. Femeia îi apăruse în vis mereu în altă ipostază – întinsă pe pat ori dreaptă în mijlocul odăii, prăbuşită peste sicriul lăzii de campanie ori şezând comod într-un fotoliu şi citind aceeaşi carte de anecdote neruşinate, pieptănându-se goală înaintea oglinzii ori coborând din cadrul acuarelei şi dansând, aşteptând în cadrui uşii dormitorului să-i vină nu ştiu cine sau lepădându-şi singură veşmintele de doliu, ca să rămână goală în fața nu ştiu cui –

dar având mereu o gaură de glonte în piept, ca pe un trandafir roşu, şi întrebând: *Acum ce-ai să faci?*

Întrebarea avea să-l chinuie şi după ce se trezi din somn, rostită însă de astă dată, la infinit, ca pe o placă uzată, de mecanismul propriei sale minți: *Acum ce-ai să faci? Acum ce-ai să faci*? – fără să-şi dea seama dacă întrebarea se referă la întâmplările din timpul nopții sau la drumurile lui viitoare. Cel puțin de-ar fi fost convins că n-a omorât-o, s-ar mai fi liniştit, eliminarea acestei probabilități ar fi exclus şi obiectul remuşcărilor, întrebarea s-ar fi limitat în acest caz la o singură suferință: *Ce-ai să faci cu viața ta pe mai departe?*

Ciudat cum întrebarea, considerată exclusiv din acest punct de vedere, îl calma. De parcă întrebarea s-ar fi adresat altcuiva, care trăia în el dar nu era el, care avea amintirea unor anume fapte dar putea la fel de bine să le nege, care orbecăia printr-un fel de labirint dar pe care tocmai el (cel viu) îl conducea spre ieşirea salvatoare. La urma urmei, şi-aşa avea senzația că planurile real şi ireal se confundă, trecutul trece insesizabil în prezent şi prezentul se sublimează în trecut. Poate că nici n-a fugit de la regiment şi deci prietenul său Toma n-are ce să-i reproşeze, poate că nici n-a intrat până acum în oraş şi deci participarea la propria-i înmormântare ține de hazul arbitrariului, poate că nici n-a fost acasă şi deci n-avea cum să fi luat cunoştință de trădările Alexandrei, tot ce i se pare a se fi întâmplat aparținând mai degrabă acelor reziduri ale subconştientului de care un om întors din război nu va scăpa niciodată. Se şi imagina îndreptându-se spre oraş *pentru prima oară după trei ani de război* şi ducându-se acasă. Îi plăcea să constate că nevastă-sa nu poartă doliu şi-l întâmpină înmărmurită de emoție, se repede apoi în brațele lui şi-l strânge pătimaşă, râde şi plânge deopotrivă: *Sunt atât de fericită că te-ai întors! Atât de fericită, dragul meu drag!* Zadarnic va căuta el pe pereți şi-n sertare, pe sub pat şi-ntre foile cărților semne ale vinovăției femeii, nu va găsi nimic, cinstea îi stă înscrisă pe obrazul ofilit de dor şi-n lăcomia cu care-l va dezbrăca,

nebună, în lumina beată a zilei, sfâşiindu-i ca o fiară carnea şi încleştându-se desperată de trupul lui: *Filip, n-am să te mai las să pleci nicăieri. N-o să mai am răbdarea s-aştept vie să te-ntorci şi din războiul ăstălalt. Mai bine moartea, acum, să murim împreună, decât...* Ce-ar însemna asta atunci, nebunia ei ce-ar vrea numaidecât să justifice? Aşteptarea lungă de trei ani, sau conştiința evidentă a trădării? Ar dispărea cu totul amintirea acuarelei de pe perete şi semnele altor popasuri nocturne, ale altora, pe acolo? Vorbele ei de dragoste şi scâncetele ei de falsă fecioară: *Nu, te rog, te rog! Ce faci? Ce faci?* – cui i-ar fi de fapt adresate şi-n ochii ei imaginea cui, altul sau alții, ar pâlpâi? După asta, extenuați, n-ar constata că de fapt n-au ce-şi mai vorbi şi nu le-ar fi silă, reciproc, de prezența celuilalt alături, scandaloasele, acuzatoarele amintiri nu vor sări iar pe pereți şi prin sertare, să-şi ocupe vechiul loc în istorie şi să le otrăvească viața până la sfârşitul vieții cu permanența lor fictivă (chiar dacă între timp au fost arse, chiar dacă au fost aruncate la lada de gunoi) şi, când nervii nu vor mai rezista la asaltul atâtor fantasme, nu tot strangularea sau împuşcarea să constituie plata?

— *Dar am şi omorât-o!* strigă în sinea sa Filip. *Nu mai am la cine mă-ntoarce. Orice joc deşănțat al imaginației poate fi mai primejdios decât adevărul însuşi. Femeia nu mai există, am omorât-o azi-noapte, acum doar eu exist, doar pe mine mă priveşte această întrebare: Ce-ai să faci cu viața ta pe mai departe?*

Întrucât îngerul scosese sabia din teacă, lui Filip nu-i mai rămânea decât s-accepte lupta. Chiar dacă toate şansele erau de partea îngerului, n-ar fi vrut să-i dea satisfacția de a-l vedea fugind din calea lui. De ajuns că fugea de propriu-i trecut, de sabia ticălosului care-i ținea din nou calea nu se mai temea. Doar mai avusese de-a face cu el, pe durata celor trei ani de război în Rusia, şi-i cunoştea vicleniile de spadasin:

— *N-ai să mă dobori tu pe mine, băiete! Pot face prinsoare pe ce vrei – de cad eu, îmi iei sufletul şi mi-l duci în iad; de cazi*

tu, nu-ţi cer decât o femeie care să mă iubească şi să-mi fie credincioasă. Te prinzi?

Lui Filip i se păru că şi aude un mic hohot de râs, că şi vede înscris cu vârful săbiei pe pământ:

— Da!

Atunci printre ierburi se auzi un foşnet şi apăru Alexandra. Smulse sabia din mâna îngerului şi încercui cuvântul decisiv înscris pe pământ. Voi să-l şi taie cruciş cu două diagonale, dar vârful săbiei se frânse.

— Prea târziu! spuse Filip.

Îngerul, alături, se ghemuise cu genunchii la gură şi zâmbea. Îşi tot petrecea privirea de la unul la altul şi zâmbea amuzat. La rându-i, Alexandra îi zvârli înapoi sabia boantă, pe care îngerul o prinse fără dificultate, şi constată amar:

— Doi împotriva mea! Sunteţi mulţumiţi?

Îngerul tăcea, jucându-se nepăsător cu ciucurii săbiei. Filip sta rezemat de trunchiul unui copac şi fuma. Căuta pierdut peste apa lacului, spre o barcă rătăcind pe valuri, a nimănui, sau poate ocupată de alte umbre la fel de năpăstuite ca şi ei. O văzu pe Alexandra apropiindu-se şi tresări. N-avea nevoie de ea, se temea de mângâierile ei. Ochii lui fulgerară scântei, şi femeia încremeni locului ca de piatră.

— Filip, întrebă, e ultimul tău cuvânt?

Urmă o clipă de gol, ca o şovăire.

— E ultima mea hotărâre, se grăbi Filip să răspundă.

Femeia îşi muşcă buzele, crispată.

— Din desperare o faci?

— Din nevoia de a-mi rămâne credincios până la capăt.

— Când ai pornit spre mine, lepădându-te de ceilalţi, nu-ţi erai credincios tot ţie?

— M-am înşelat.

— Asta s-a-ntâmplat abia ieri, nu te-ai schimbat prea repede?

— La mijloc a fost o noapte întreagă de gânduri.

Eram totuşi visul tău cel mai de preţ, alături de mine gândeai să-ţi realizezi şi celelalte visuri părăsite din cauza războiului... Ce o să fie cu ele acum?

— *Am murit odată cu tine.*

Femeia se clătină, ca sub arsura unei dureri ascunse. Îşi recapătă însă repede calmul şi spuse cu oarecare uimire:

— *Filip, dar tu nu poţi trăi fără visuri!*

— *S-au şi născut altele, între timp. Dar în legătură cu Altceva, cu Altcineva. Aşa că voi avea la cine şi la ce să mă-ntorc după război.*

Femeia şi-aruncă fără să vrea privirea asupra personajului ghemuit alături şi zâmbi ciudat. Întrebă:

— *Crezi că tocmai el îţi va da femeia la care visezi?*

Filip ridică din umeri, disprețuitor:

— *Oricare alta îmi va fi mai necesară decât tine.*

— *Ce virtuţi ar trebui să aibă, ca să se bucure de alegerea ta?*

— *Exact virtuţile pe care tu le-ai pierdut într-o singură oră.*

— *Te-ai gândit totuşi că ora mea de slăbiciune, dacă vrei s-o numeşti aşa, a coincis cu însăşi ora slăbiciunii tale?*

— *N-o să fiu mai înţelegător din cauza asta.*

— *Dar loial poţi să fii?*

— *E destul că te dezleg de orice obligaţii faţă de mine.*

— *Fără să te-ntrebi cât de săracă rămân?*

— *Întreabă-te, mai bine, cât de sărac plec eu la război.*

Pe obrazul femeii se aşternu o paloare grea şi ochii i se umeziră de lacrimi. Schiţă intenţia să se apropie, întinse chiar mâna să prindă mâna lui Filip. Dar Filip o refuză cu brutalitate, şi gestul femeii rămase frânt la jumătate. Femeia nu mai îndrăzni alt gest şi oftă adânc:

— *Chiar n-ai să mă ierţi niciodată?*

Omul tăcea, împietrit.

— *Filip! imploră femeia. Te rog!*

— *Cel puţin de mi-ai spune numele acelui om, replică Filip.*

În ochii femeii sclipi lumina unei speranţe.

— *La ce ţi-ar folosi?*

— *Să ştiu pe cine va trebui să desfid, sau să ucid!*

Îngerul, atunci, se ridică brusc în picioare şi înfipse sabia în pământ. Alexandra scoase un ţipăt şi se dădu înapoi înfricoşată. Pe pământ, de jur împrejurul vârfului săbiei, iarăşi

întreg, se desenase chipul unui bărbat. Dar Filip se chinui zadarnic să-i descifreze trăsăturile mâzgălite pe ţărână, chipul omului rămânea confuz şi misterios...

Nu mai era nimic de făcut, Filip reveni în oraş. Cumpără un pachet de ţigări şi intră într-o frizerie să se bărbierească. Se privea neclintit în oglindă şi zâmbea. Frizerul, desigur neobişnuit cu asemenea clienţi, îl întrebă de ce zâmbeşte. Filip nu socoti necesar să-i explice şi continuă să privească, de fapt zguduit, oglinda. Pe front, în Crimeea, fusese obligat să asiste la executarea unui om. A unui ofiţer tânăr şi frumos, pentru un motiv care ulterior se dovedise a fi o nemernică şi ireparabilă eroare. În ajunul execuţiei (şi amănuntele scurtei convorbiri se răspândiseră ca fulgerul în toată zona, dându-le cu atât mai mult asistenţilor sentimentul grozăviei ce urma să se consume), procurorul diviziei îl întrebase pe ofiţer dacă are cumva vreo ultimă dorinţă, aşa scrie la regulament şi regulamentul trebuie respectat. *Da!* răspunsese condamnatul la moarte. *Să mă bărbieresc şi să beau o cană cu lapte bătut!* Dorinţe care-i şi fuseseră împlinite.

Dar lui Filip nu-i plăcea laptele bătut, aprecia dimpotrivă coniacul de Segarcea şi vinul de Târnave. Aşa că, ieşind din frizerie, se opri pe marginea trotuarului să se orienteze, în căutarea unei cârciumi. O găsi, cârciuma îşi lăfăia firma câţiva paşi spre centru, pe partea cealaltă a străzii. Filip trebui să mai zăbovească un timp, fiindcă strada fu deodată invadată de o coloană de căruţe militare şi tunuri de infanterie, cai samarizaţi cu lăzi de muniţie şi soldaţi împovăraţi pe umeri cu piese de armament greu. Recunoscu oameni din propriul său regiment, se-ndreptau spre gară, unde probabil avea loc îmbarcarea pentru front. Oraşul privea tăcut defilarea coloanei, de la balcoane se aruncară câteva flori răzleţe, dar soldaţilor nu le fu la îndemână să le prindă, le zdrobiră caii sub copite.

Filip intră în cârciumă şi nu se miră să-l vadă pe Toma bând singur la o masă. Nici Toma nu se miră văzându-l şi luând loc la masa lui, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic

între ei, de parcă Filip s-ar fi dus doar după ţigări şi era firesc să se întoarcă. Lui Toma îi râdeau ochii, bucuros totuşi că-l reîntâlneşte, şi se grăbi să-i toarne vin în pahar.

— Ei, cum a fost noaptea ta de nuntă?

Filip dădu paharul peste cap şi-şi şterse buzele.

— Nimic deosebit, spuse el în doi peri.

— Arăţi grozav! Se vede cât de colo că ai avut o noapte plină.

— Găseşti?

— Sunt convins. De altfel şi eu sunt în al nouălea cer, am avut şi eu azi-noapte o aventură. Să-ţi povestesc?

— Umple paharele!

Puţin îi pasă lui de aventura celuilalt! *Târfe găseşti pe toate drumurile, apar ca ciupercile (mai ales în vremuri de război) chiar şi-n case foarte onorabile. Se vede treaba că anumite femei afirmă din plin acel instinct, feroce şi filantrop, potrivit căruia oferă amatorilor cele mai ieftine iluzii, iar lor îşi satisfac orgoliul de a fi posedat nişte oameni aparte. Când te gândeşti că multe ni se dăruiesc, înainte de plecarea noastră pe front sau în plin război, numai fiindcă mâine nu vom mai fi, iar noi vom duce în veşnicie amintirea lor ultimă, e explicabil de ce nici noi şi nici ele nu mai stăm să alegem. Parcă actul posesiunii e altceva decât demonstraţia spaimei pe care o parcurgem de-a lungul anilor maturi, când ne-agăţăm unii de alţii şi ne pierdem unii în alţii, sperând că timpul se va opri în loc şi vom face, astfel, să dispară dintre noi gângania morţii!* Filip gândea toate acestea furios şi scârbit, fiindcă Toma (nevinovat şi inconştient) venea cu aventura lui să vâre cuţitul într-o rană încă deschisă. Cum să-i interzică însă lui Toma plăcerea de a povesti, când nu i-ar fi putut închide gura decât cu aruncarea adevărului pe masă? *Noaptea mea de nuntă a fost de fapt sângeroasă. Am descoperit că nevastă-mea mă-nşală şi am omorât-o!*

Paharele erau pline, ciocniră şi băură. Filip zâmbi:

— Şi acum dă-i drumul, băiete! Sunt numai ochi şi urechi.

Nu era chiar aşa, o vreme nu-i acordă nicio atenţie. Toma

povestea cum ajunsese în zona regimentului şi cum comandantul le dăduse liber până a doua zi. Unii refuzaseră această porție de libertate echivocă şi rămăseseră să doarmă cu soldații pe câmp. Alții o acceptaseră însă frenetici şi porniseră în oraş, să caute o casă de curve. Toma se despărțise de aceştia din urmă chiar la intrarea în oraş, preferând surprizele hazardului. Hazardul era însă capricios şi-l ducea tot pe căi neumblate. Dacă l-ai fi întrebat, nici el n-ar fi ştiut ce vrea. Poate un necunoscut cu care să bea un pahar de vin sau o necunoscută cu care să discute până-n zori. Să bea sau să discute, şi să se despartă la fel de străini. Toma pretindea că-i place uneori jocul acesta gratuit, al comunicărilor singulare şi vagi, care nu te obligă la nimic, dar care-ți lasă pe suflet ceva din parfumul florilor presate, a căror amintire nu reuşeşti niciodată s-o localizezi. Se întunecase, şi oraşul cu atât mai mult se interzicea oricărei invitații la dialog. Toma băuse de unul singur într-o cârciumă şi gândea să se-ntoarcă la regiment. Dacă zeii hotărâseră ca ultima lui noapte dinainte de a pleca în acest al doilea război să fie goală, poate-i mai bine aşa! Când pleci la război e greu să te împovărezi cu amintirea nu ştiu cui, sau cu promisiunea că vei fi aşteptat. Dar iată că, străbătând parcul oraşului, să iasă în şoseaua mare, auzise pe cineva plângând. Se apropiase intrigat şi descoperise, pe o bancă, o femeie care plângea. Femeia era îmbrăcată în doliu.

Atunci Filip tresări şi-şi ridică ochii din pahar. Privirea lui era acum umbroasă şi țintea avidă lumina ochilor lui Toma.

— De ce te uiți aşa la mine?

— Nimic! şopti Filip şi, ca să-şi disimuleze curiozitatea, dădu paharul peste cap. Nimic! reluă. Te ascultam.

— Adevărul, spuse la rândul său Toma, e că de-abia acum începe toată povestea. Să continui?

— Dă-i drumul!

Şi-n clipa aceea Filip se lăsă lansat pe o orbită amețitoare. Relatarea aventurii lui Toma se grefa pe propria-i tragedie ca o mască zâmbitoare pe un obraz desfigurat. Elemente doar

tangente şi uneori date comune foarte precise îl îndemnau să țipe: *Acesta-i omul care s-a culcat azi-noapte cu nevasta mea!* Alteori însă amănuntele erau cu totul diferite, răsturnând dintr-o dată tot vechiul eşafodaj al proiectărilor în conştiința lui, şi atunci Filip răsufla uşurat: *Nu! M-am înşelat, e vorba de altă femeie!* Pentru ca imediat coincidențele să-l scoată din sărite, suita contradicțiilor să țească în jurul lui o pânză de păianjen din ce în ce mai groasă, planurile real şi ireal din nou să fuzioneze şi el să n-o mai poată detaşa pe nevastă-sa de reflectarea celeilalte, în asemenea măsură încât se şi întreba dacă Toma nu cumva anume amestecă planurile şi introduce contradicții în povestire, ca să-l deruteze şi să-l batjocorească, plătindu-i în felul acesta (cu propria-i monedă, carnală şi dulce) pentru trădarea prieteniei în care Toma crezuse.

Dar privirea lui Toma era sinceră şi senină, cel mult uşor înfiorată de suava reverie a evocării.

Toma povestea că toate eforturile lui de a linişti femeia şi de a o determina să discute cu el se dovediseră inutile. E adevărat că femeia încetase să plângă, socotind poate prezența străinului alături un prejudiciu adus nevoii sale de singurătate, dar se refuza cu încăpățânare oricărei comunicări. La un moment dat se ridicase, fără cuvânt, şi plecase. Reacția lui Toma fusese promptă, deşi nu urmărind vreun scop obscur, aşa cum el ni se impune adesea în legătură cu femeile singure şi descoperite fără apărare, Toma o reținuse, prinzându-i cu autoritate brațul, şi-i spusese: *Nu te pot lăsa în halul ăsta. Cine ştie ce prostie eşti în stare să faci!* Atunci femeia se eliberase din strânsoarea lui şi rostise: *În cazul acesta, vino cu mine. Dacă nu te temi de o femeie singură, vino cu mine! Dar cu o singură condiție: nicio întrebare! Nici cum mă cheamă, nici ce este cu viața mea, nici de ce mă port cum mă port! Miine dimineață ne despărțim şi nu ne mai cunoaştem. Dacă vei avea puterea să uiți, cu atât mai bine! De acord?* Neaşteptata propunere, oricât de senzațională prin simplitatea cu care fusese exprimată, îi dăduse totuşi un sentiment de inefabil şi fantast, îndeobşte

nu agrea femeile care se oferă orbeşte, lupta pentru a cuceri o femeie proporționează geometric şi plăcerile biruinței, chiar dacă biruitorului i se pune până la urmă nota de plată pe masă. Dar aceasta se înfăşură în prea adânc mister, cu nuanțe de straniu care depăşeau condiția unei femei oarecari, pentru ca explorarea misterului să nu merite orice sacrificiu. La urma urmei, în ce primejdie l-ar fi putut eventual împinge (Toma n-avea de ce se speria, doar avea pistolul în buzunar) şi ce i-ar fi putut cere mai mult decât obişnuit cere o femeie în asemenea circumstanțe? O urmase docil, femeia tot nu răspundea la întrebări, indiferent de banalitatea sau semnificația lor; încercase cel puțin să şi-o reprezinte, dar femeia purta văl, iar imaginația oricât de febrilă se izbea de realitatea doliului ca de o materie impenetrabilă: riscurile nu mai țineau acum de imprevizibilul vârstei sau al frumuseții, ci de acel lent proces de acumulare în carne şi în sânge care-l durea ca un foc. Se pare însă că nici femeia nu rămăsese în afara acestei contagiuni oculte prin care două trupuri, străine la un moment dat, dar pornite alături pentru acelaşi scop, se caută reciproc şi se pregătesc pe îndelete, la tensiuni identice. Toma avea să-şi dea seama de asta, firește, abia în clipa în care, ajunşi acasă, nu-şi mai putură suporta hainele pe ei şi jocul paralel al morții începu.

Din clipa aceea Toma nu mai păstra nicio amintire, furiile ei de femeie văduvă se ciocniseră de furiile lui de om întors din război, intenția lucidă de a dezlega misterele identității femeii se subordonaseră singurului mister veşnic care ne topeşte, după nu ştiu ce legi diabolice, trupurile unul în altul, al nostru şi al femeii pe care o avem. Când a adormit sau când a murit, cât a dormit sau cât a zăcut mort în brațele ei, Toma nu-şi aducea aminte. Atât îşi mai amintea – că, trezindu-se, femeia nu era nicăieri. O strigase, o căutase, femeia nu era. Toma găsise uşa deschisă şi plecase.

— Asta e tot! sfârşi de povestit Toma. De azi-dimineață umblu ca năuc. Tot mi se pare că am visat.

— Interesant! murmură Filip.

— Dar n-am visat, strigă cu înverşunare Toma. Înțelegi?

— Interesant! repetă Filip.

Îşi simțea gura uscată şi-şi muşca buzele, să nu vadă Toma că buzele-i tremură. Ardea carnea pe el şi-l mistuia o sete grozavă, deşi băuse pe toată durata povestirii şi tot ar mai fi băut, dar nu era beat şi ar fi vrut să fie, ca să poată urla: *Tu ai fost! De ce tocmai tu?* N-avea însă nicio certitudine, se lăsa convins o clipă dar se nega singur în clipa următoare, cum să smulgi adevărul dintre atâtea confuzii şi, la urma urmei, la ce i-ar sluji adevărul? Orgoliul lui nu suferea, dar cât de uşor i-ar fi fost să țipe în gura mare ceea ce bărbații îngroapă îndeobşte sub grămezi de compromis, minciună şi ipocrizie? Admițând că acesta ar fi adevărul – Toma nu era vinovat de nimic, n-avea de unde să ştie că necunoscuta fusese Alexandra lui şi patul în care se culcase cu ea fusese patul lor conjugal – cum să-i ceri socoteală şi, de pildă, să-l împuşti? Cu ce ochi totuşi te-ai uita după asta în ochii lui – doar îi eşti prieten, i-ai salvat cândva viața pe front, chiar şi ceea ce gândeşte azi gândeşte datorită ție? El însuşi, Toma, nevinovatul vinovat, ultima picătură de otravă în paharul prea plin, fără de care poate că Filip n-ar fi aflat niciodată nimic, admițând că acesta ar fi adevărul, cu ce ochi şi-ar privi prietenul în ochi? Amândoi, deopotrivă, cum să ducă toată viața pe suflet tortura unui asemenea blestem?

— Ascultă, Toma! Spuneai adineauri că ai fi gata să juri că n-ai visat, pe ce te bizui?

— Pe simplul motiv că trăiesc cu picioarele pe pământ, răspunse Toma. Şi nu-mi închipui că războiul m-a înnebunit în asemenea măsură, încât să nu mai pot deosebi visul de realitate.

— Aşadar, niciun amănunt?

— Concret, niciunul. Am stat tot timpul pe întuneric.

— Vrei să spui că n-ai văzut-o la față?

— Ba nu! am văzut-o, o miime de clipă, într-un timp de odihnă. Stăteam întinşi pe covor, toate câte s-au petrecut pe covor s-au petrecut, am vrut să fumez şi am aprins bricheta,

mi-a stins-o imediat.

— Cum arăta?

— Prea mare lucru n-am distins. În orice caz, tânără şi, cred, foarte frumoasa.

— Ce păr avea?

— Parcă roşcat, destul de aspru.

— Ce ochi avea?

— Cred că negri. Da, negri, sunt sigur. Parcă fulgerau scântei, când mi-a stins bricheta.

— Era mică, era înaltă? Asta se constată şi pe întuneric, cum era?

— Înaltă şi trupeşă. Într-un fel, aducea cu o statuie.

— Dacă ar fi să intre acum pe uşă, împreună cu alte şapte femei, ai recunoaşte-o?

— Ştiu eu?! Poate numai din instinct.

— Lasă instinctele. Altfel.

— Nu!

— Dar dacă, prin absurd, ar fi să te culci într-o singură noapte, sau opt nopți la rând, cu opt femei deosebite, ai putea-o descoperi pe aceea de azi-noapte?

— Poate că da. Doar ştii bine că femeile au, fiecare, un mod aparte...

— Amănunte, Toma! Dacă pe aceea de azi-noapte ai recunoaşte-o după un anume amănunt?

— Da, mi-aduc bine aminte. Avea o aluniță pe ceafă, chiar la încheietura omoplaților.

— Sigur?

— Sunt amănunte care nu se uită niciodată. Zadarnic le cauți la alte femei, nu le mai găseşti la niciuna.

— La ce oră a început aventura voastră?

— Zău că nu ştiu. Timpul încetase să mai existe pentru mine.

— La ce oră s-a sfârşit?

— Nici asta nu ştiu.

— Cum îți explici dispariția ei?

— Poate că totuşi nu dispăruse. O fi stat pe undeva ascunsă şi nu mai avea chef să-mi răspundă.

— De ce n-ai aprins lumina, s-o cauți?

— Am căutat-o, dar tot pe întuneric. Am răsucit comutatorul, dar casa n-avea lumină. Probabil era stricată siguranța.

— Bănuiesc că ți-ai aprins bricheta, odaia sau odăile în care ai căutat-o nu ți-au lăsat nicio amintire?

— Odăi ca toate odăile. Sau dacă vrei, într-una, care dădea spre o verandă, pe un şevalet, o pânză abia începută.

— Altceva?

— Tot acolo, pe o etajeră, fotografia unui bărbat.

— Ai privit fotografia atent?

— Nu m-a interesat... Râse deodată şi întrebă: Nu te supăra, Filip, de ce mă supui la un interogatoriu atât de minuțios?

— Ca să-ți întăresc convingerea că n-ai visat.

Acum lucrurile se clarificaseră, în măsura în care câteva date concrete puteau delimita o realitate de altă realitate. Nevastă-sa era mică de statură şi avea trupul gingaş, ca de adolescentă; părul îi era negru mătăsos, în plete lungi, dezordonate, până pe umeri şi ochii verzi; avea şi ea o aluniță (toate femeile au?), dar a ei se afla sub sânul stâng, aurie, rotundă cât o boabă de năut; casa lor n-avea nicio verandă, cu atât mai mult n-o ştia pe nevastă-sa pasionată de pictură; aventura nevesti-si în pat se desfăşurase, nu pe covor, patul era zvârcolit de patimi, iar în casa lor lumina ardea: *Nu, femeia aceea n-a fost nevasta mea!* Ar fi avut acum toate motivele să fie calm, să fie fericit, se spulberase cel puțin incertitudinea în legătură cu prietenul lui, din cauza celorlalți n-avea niciun motiv să sufere. Deşi ceva tot nu era clar: *Minte sau nu minte Toma? Datele referitoare la acea femeie sunt sau nu sunt exacte?* Şi iarăşi îşi spunea că nu el îl forțase pe Toma să vorbească, deci Toma n-ar fi avut de ce mințI, Toma nu ştia şi nu va şti niciodată ce s-a petrecut între el şi nevastă-sa – va reuşi totuşi el să scape de gândul că Toma, în alt timp şi-n alte circumstanțe, i-a avut nevasta, ar fi putut s-o aibă?

— He, ducă-se! oftă atunci Toma. Crezi că e cazul să duc

dorul la ce a fost?

— Depinde! şopti mohorât Filip.

— Nu, nu! Cel puțin acum, nu! Războiul, acum, pentru mine... Şovăi, parcă amenințat de o presimțire, şi începu să râdă. La ce dracu' tot despre mine vorbesc? Tu de ce nu-mi spui nimic despre noaptea ta de nuntă?

Filip îşi înălță ochii din pahar şi-l scrută atent:

— Chiar te interesează cum mi-am petrecut eu cea de-a doua mea noapte de nuntă?

— Fireşte! se miră Toma. De ce nu?

— Atunci află, prietene, că n-am avut parte de ea. Degeaba am fugit dintre voi. Nevastă-mea a murit.

Toma împietri, cu paharul la gură.

— Nu se poate! Mă laşi atâta vreme să-ți povestesc tâmpeniile mele, şi tu... Cum? De ce?

— S-a sinucis!

Lăsă anume un timp, să constate efectul senzaționalei declarații pe obrazul lui Toma, şi zâmbi în sinea sa văzându-l deodată palid. Reluă apoi zguduit, convins el însuşi că spune adevărul:

— Ți-aduci aminte când tembelii ăia de la regiment ne-au dat morți pe-amândoi? Când mi-au trimis acasă condoleanțele oficiale şi lada de campanie? Nevastă-mea n-a suportat ştirea şi s-a împuşcat. Niciodată nu-şi imaginase că va reuşi să mintă cu atâta neruşinare, foarte calm. Citea groaza în ochii celuilalt şi se bucura de reuşita jocului pe care-l joacă. Scoase apoi, foarte cumpănit, pistolul din buzunar şi-l puse pe masă între ei: Cu ăsta s-a împuşcat! preciză. Era convins că lovitura de teatru îl va scoate pe Toma din țâțâni, dar constată că apariția pistolului nu adăugase pe fața lui Toma niciun element nou de surpriză şi oroare. De-aceea se şi grăbi să întrebe, tot nu mai avea ce pierde: Toma, tu mai ai pistolul?

— Da, desigur! răspunse celălalt, oarecum intrigat, şi i-l arătă. De ce mă întrebi?

Dar Filip tăcu, lovitura eşuase. *Al cui totuşi e pistolul acesta*? Îşi turnă şi bău, îşi turnă din nou şi rămase cu

paharul ridicat la înălțimea ochilor, privind prin pahar şi zâmbind. Altădată vedea o singură ființă, nălucire obsedantă după chipul şi asemănarea celei de-acasă, acum nu vedea decât licoarea tulbure, pustie...

— Acum ce-ai să faci? întrebă Toma.

Celălalt tăcea, concentrat: *Acum ce-ai să faci cu viața ta pe mai departe?*

— Filip! stărui prietenul său.

— Aici, nimic! răspunse Filip. Lăsă paharul pe masă şi-şi înălță fruntea. Vreau să ştiu la ce oră se pleacă dincolo, peste munți?

— Deseară, la şapte.

(Mai fusese cândva o plecare. Conveniseră să se despartă la uşă, simplu, fără cuvinte, după obiceiul de totdeauna. Alexandra totuşi spusese: *Ți-aminteşti de ghemul pe care i l-a dat Ariadna lui Theseu, să afle drumul la întoarcere prin labirint? Eu îți dau chiar viața mea, desfăşoar-o după tine! Ca să nu te pierzi şi să ştii că la capătul celălalt sunt mereu eu...* Când a fost oare asta?)

— *Poate numai am visat, e sigur c-am visat!*

Tocmai se dăduse semnalul pentru plecarea trenurilor militare de la rampă. În clipa aceea Toma îl făcu atent pe Filip asupra apariției unei femei foarte tinere lângă ultimul stâlp al peronului gării. Femeia era îmbrăcată într-o rochie albă de voal şi avea un mic trandafir roşu-incandescent prins pe încheietura corsajului, între sâni, ca o rană. Sta neclintită, rezemată de stâlp, apariție singulară în pustietatea tristă a gării, şi privea dusă pe gânduri vagoanele cum defilează pe dinaintea ei.

— Pe cine o fi conducând frumoasa asta? întrebă Toma.

Era tot ce-i mai putea oferi lui Filip, adică nimic, sau mai precis minciuna unei iluzii de nimic, la această a doua şi ultimă despărțire, femeia pe care atât de mult o iubise şi-n al cărei devotament crezuse necruțător. Căzu chiar a doua zi, în prima luptă...

CAPITOLUL TREI

1

A AVUT O AGONIE LUNGA, INEXPLIcabil de lungă pentru un trup sfârtecat de schije, deşi fără dureri. Fiindcă, până la sosirea mea aici, doctorul s-a-ngrijit să-l îndoape cu morfină, singura soluție de a-l trece pe lumea cealaltă pe nesimțite. Aşa că toate ale sale dinăuntru sunt acum atrofiate definitiv, de un calm imperturbabil. Uneori, doar, câte o şuviță subțire de sânge se mai iveşte în colțul buzelor, semn că inima tot nu şi-a încetat bătaia. Mă grăbesc să-i şterg sângele cu o bucată de pansament şi-atunci, atingându-i fără să vreau obrazul, simt cât de temeinic s-a statornicit neființa în ființa lui. Răceala specifică, un pic umedă, şi rigiditatea pielei, ca de pergament, mă pun în contact nemijlocit cu însuşi misterul care generează moartea. E limpede că nu se mai poate face nimic, ori cât aş implora eu zeii să-l salveze. De altfel, doctorul nici nu gândeşte să revină, prea mulți răniți au năvălit azi la postul său de prim-ajutor pentru ca, după o triere sumară, să se mai ocupe şi de cei pe care-i socoteşte condamnați. Sunt singurul aşadar care-i asistă agonia şi n-am la îndemână nicio iluzie cu care să-l mint, parcă nu-mi dau seama că-i zadarnică orice iluzie?

Dar nu certitudinea că e pierdut mă intrigă, ci nepăsarea cu care el îşi acceptă moartea. Faptul mi se pare cu neputință, ca o trădare declarată împotriva propriei sale

naturi. Omul acesta care iubea cu atâta frenezie viața, pe toate coordonatele şi sinoidalele ei, care se bătea sălbatic pentru viață şi nu admitea să se lase bătut, iată-l acum îngenunchеat şi indiferent față de îngenuncherea lui. Zeci de muribunzi mi-a fost dat să asist, multora fiindu-le chiar confesorul de pe urmă, dar n-am întâlnit încă unul atât de anihilat sufleteşte mai înainte ca moartea biologică să se fi consumat. Ceilalți urlau şi țipau, înjurau şi blestemau, plângeau şi cerşeau cerului îndurare, se agățau cu înverşunare de mine şi mă implorau să-i salvez, în ultimă instanță, când presimțeau că-i gata să plesnească şi ultima coardă a viorii lor lăuntrice, tot mai găseau puterea, printre lacrimi şi vaiete, să-mi transmită vreun mesaj: *Spuneți-i Cutăreia să aibă grijă de copii! Cutare să afle că m-am gândit la ea până-n ultima clipă! Spuneți-i Cutăreia că n-am iubit altă femeie în afară de ea!* – pentru ca imediat, odată despovărarea terminată şi eliberați de orice obsesii, spaima din fața eternității pustii (ori populată de spectrele remuşcărilor nerezolvate) să-i acapareze din nou, iar să țipe şi să blesteme, camarazii aceia să-şi dea sufletul crispați de durere şi mânie.

Numai omul acesta şi-a lepădat armele şi tace, nu vrea nimic şi nici n-are ce să transmită, nu geme şi nu plânge, s-a resemnat. S-a resemnat sau, dimpotrivă, e altceva? Cine anume a intervenit între el şi destin, obligând destinul să-i iasă în cale înainte de termen sau pe el însuşi împingându-l să se ducă de bună voie în ghearele bestiei? Şi muțenia lui încăpățânată, surprinzătoare, ce taină oare ascunde?

Zace întins pe pământul gol, sub un salcâm, la numai câțiva paşi de tranşeea din care au fost alungați germanii. E acoperit peste pântec, să nu i se vadă rănile, cu o foaie de cort. Mâinile şi le ține lungite pe lângă trup, țepene, şi doar degetele, înfiorate poate de pâlpâitul ierbii, tremură arar ca pe nişte clape de pian. I s-a scos casca şi, cum capul stă căzut pe spate, fără sprijin, privirile lui țintesc neclintite cerul. E singura relație ce pare că-l preocupă, nicio alunecare a privirilor spre foştii lui soldați din tranşee sau

spre mine. Deşi, încă din prima clipă a sosirii mele aici, am încercat să stabilesc o cât de infimă legătură cu el, rugându-l să se uite la mine şi să mă recunoască, întrebându-l cum se simte şi dacă doreşte ceva anume. Eram pe deplin conştient de ridicolul vorbelor în asemenea circumstanțe, ce sens are să-ntrebi un muribund cum se simte şi ce haz are să-i ceri comunicări speciale? Până la urmă am renunțat. Mă mulțumesc să-l veghez în tăcere, dar tăcerea lui mă-nfricoşează. A ajuns oare în acel stadiu în care n-aude şi nu mai vede nimic din lumea înconjurătoare, sau *refuză* să vadă şi să mai audă ceva? Chiar şi pe mine să refuze să mă recunoască, şi mie să refuze a-mi împărtăşi ultimul său gând?

Faptul că aproape toți ceilalți, pe care i-am asistat în ceasuri asemănătoare, îşi strigau mamele ori nevestele şi copiii, cu speranța poate că vor veni, era o dovadă că agonicii caută întotdeauna sursa primordială din sângele şi carnea căreia au fost plămădiți, ori se-aruncă disperați spre luminile plămădite din ei şi menite să-i continue pe pământ. Dar omul acesta nu cheamă pe nimeni! Deşi o are şi el pe nevastă-sa, pe care ştiu c-o iubea nebuneşte, n-am întâlnit încă om mai dăruit ca el unei iubiri, despre nevastă-sa însăşi spunea că n-ar fi conceput viața fără el. *Ne suntem fiecare celuilalt ca un fel de Ariadna!* îmi mărturisise cândva. *Fiecare poarta cu sine, prin labirintul acestor ani de război, firul vieții celuilalt. Ca să afle fiecare, după uciderea Minotaurului propriu, drumul întoarcerii la celălalt. Durând iubirea noastră, vom dura şi noi până la capăt. Pierind unul, fiindcă nici moartea n-ar putea să ne despartă, va pieri şi celălalt în aceeaşi clipă. Acesta-i legământul nostru de credință, acesta-i şi blestemul nostru pentru fiecare în parte!* Cum e cu putință atunci să tacă, să n-o cheme şi, dacă pe ea însăşi refuză s-o cheme, care să fie cauza refuzului său? A-ncetat oare el să-şi iubească nevasta, ea însăşi moare odată cu el undeva? A căzut ea oare victimă vreunui accident în țară, el însuşi aici, la aceeaşi oră, nefiind decât victima nevinovată a păgânului lor legământ?

Nu!

De fapt, totul se desfăşoară după alte legi, iar speculaţiile mele sunt la fel de absurde ca şi legile care l-au ucis azi pe el şi nu pe mine, dar care mă pot ucide şi pe mine într-o zi, la fel de arbitrar ca şi pe el.

Un soldat venit din partea căpitanului m-anunţă că la noapte schimbăm poziţia, ocupăm o nouă bază de plecare la atac, la poalele *Oarbei,* toată noaptea noi şi *Oarba* faţă în faţă, mâine dimineaţă reluăm atacul, să cucerim numaidecât *Oarba.* Asta-i totuna cu: *Până la noapte trebuie să moară! Chiar dacă nu moare, va trebui să-l părăsiţi şi să vă duceţi la plutonul dumneavoastră, el va rămâne să moară singur!* Mi se pare nedrept şi inuman, dar războiul e război, până ce ne va veni şi nouă rândul – morţii cu morţii şi viii cu viii, şi-apoi câţi n-au pierit uitaţi de Dumnezeu ca nişte câini, parcă mai are vreo importanţă amănuntul ăsta, singur sau nu, în ce măsură va muri el mai împăcat ştiindu-se asistat de mine sau de lumea întreagă? Nu cumva însăşi prezenţa mea îl stinghereşte, n-ar fi mai bine să ne retragem lângă perete şi să-i lăsăm pe agonici singuri cu ale lor? E adevărat că unii vor preot, să-şi descarce sufletul; alţii aşteaptă să le vină cineva, abia după aceea îşi dau sufletul uşuraţi. Dar omul acesta continuă să tacă şi să nu vrea nimic.

Totdeauna am cerut muribunzilor, ajunşi la un păs de apele Styxului, să ne împărtăşească descoperirile lor şi să ne dezvăluie cine şi cu ce cuvinte îi întâmpină la graniţa eternităţii, să ne înarmeze pentru această întâlnire cu Nu-Ştiu-Cine sau să ne garanteze că n-ar trebui să ne mai fie frică. Niciunul însă n-a fost în stare să se detaşeze de propria groază şi să ne comunice esenţialul! Fiindcă li se interzice să vorbească, fiindcă nu vor sau nu au ce comunica?

M-aplec spre el, să-i şterg sângele ivit din nou în colţul gurii, şi-i constat ochii împăienjeniţi de o mare tristeţe:

— *Ce-i cu sufletul tău, omule? Ce-ai vrea să despovărezi şi nu poţi, pe cine aştepţi să vină şi te doare sufletul că nu vine? Ce vezi tu dincolo şi cu cine de dincolo vorbeşti în sinea ta,*

ce-ai vrea să fac pentru tine şi ce gândeşti să-i transmit Ei?

Trebuie să-i dau iluzia că Ea a venit, s-a petrecut o minune şi Ea se află aici, în locul meu. Îi cuprind o mână într-ale mele, dar mâna lui e rece şi indiferentă ca de pământ. Îi mângâi fruntea, alene şi tandru, dar fruntea lui e uscată şi impersonală ca de pământ. Îi caut inima sub veston, dacă mai bate, dar am senzaţia că pieptul lui e de pământ şi că sub pământ nu bate nimic. Mi-e frică! De ceilalţi nu mi-a fost frică, erau alţii, camarazii mei întâmplători, dar *alţii,* acesta-i *cel mai bun prieten al meu* şi mi-e frică! Mă uit la el şi aud miile de fire nevăzute care ne leagă, din copilărie şi de pe băncile aceloraşi şcoli, cum pârâie şi se rup, oare moartea din el să-şi fi lăsat şi-n mine sămânţa?

Tresar... *prin grâu vine cineva. E un ghemotoc de băiat-cu părul ciufulit şi obrajii mânjiţi de marmeladă, cu pantalonii peticiţi şi genunchii zgâriaţi. De unde o fi răsărit, cum se face că a răsărit tocmai aici, pe câmpul de lupta, şi tocmai acum? Băiatul se apropie şi se uită într-un fel ciudat la omul întins pe pământ, omul se uită la băiat şi zâmbeşte...*

— Pe el îl aşteptai, omule?

S-au recunoscut, dar nu-şi spun nimic. Eu, cel puţin, nu aud nimic. Sunt bucuros doar că el zâmbeşte, pentru întâia oară agonia lui e luminată de un zâmbet. Acum nu-mi mai este frică, băiatul n-a venit decât pentru el. Băiatul care să vină pentru mine cine ştie pe unde s-o fi jucând încă, în depărtarea copilăriei? O clipă, şi băiatul acesta de aici se apleacă spre omul prăbuşit în iarbă, spre sine însuşi adică, şi-i vâră mâna în sân. Scoate la iveală o pasăre, o pasăre plăpândă, parcă-i gata să se topească în căuşul palmei sale. Băiatul deschide larg pumnul, văd şi eu pasărea acum, e roşie ca focul, n-am mai văzut pasăre atât de plăpândă şi roşie! Pasărea îşi fâlfâie de câteva ori aripile şi urcă drept în sus, nu prea sus, cam la o înălţime de pom. Se roteşte de câteva ori în jurul omului culcat la pământ, dându-i parcă onorul, luându-şi parcă rămas bun. Apoi porneşte săgeată şi dispare în nemărginirea de peste munţi, la Ea, să-i anunţe ce s-a întâmplat pe Mureş. Încă o

clipă, şi mă întorc: băiatul nu mai este, s-a mistuit în pământ...

Caut spre prietenul meu, prietenul meu e mort!

Atunci l-aud pe căpitan, sosit pe neaşteptate în linia întâi:

— Pregătiți-vă! Peste un ceas schimbăm poziția.

Ceea ce dovedeşte că prietenul meu a respectat întocmai programul războiului. Războiul poate să continue...

2

Dar nu-mi vine să mă despart de mormântul lui, ceva din mine va rămâne pe vecie îngropat aici. Stau pe buza tranşeii, alături de căpitan, şi-i privesc neclintit mormântul, aliniat chiar sub salcâm, în fruntea altor zece morminte de soldați căzuți odată cu el. Am senzația că ochii lui au străbătut prin țărână la suprafață, imobili şi trişti ca înainte de moarte, şi se uită țintă la mine. *Nici în pământ n-ai linişte, omule?* Căpitanul aprinde două țigări şi-mi întinde una. Fumăm tăcuți, concentrați asupra aceleiaşi amintiri. Poate numai am visat, nicio minune dacă el ar apărea de undeva viu şi ne-ar întreba cu oarecare aplomb: *Domnule căpitan, pe cine ați îngropat acolo sub salcâm, în fruntea acelor morminte*, e *ofițer?* Nu ştiu ce i-am răspunde, şi gândul acestei probabilități ireale mă îngheață. Timpul trece însă gol pe lângă noi, mişcările oamenilor care se pregătesc de plecare aparțin parcă unei lumi dinafara realității noastre. Ar trebui să mă duc la plutonul meu şi să mă dăruiesc pe istovite pregătirilor proprii, ca să uit. Să uit că prietenul meu cel mai bun a murit şi să nu mă las dominat de teama că moartea, acum, vine probabil hoțeşte pe urmele mele.

Căpitanul îmi strânge uşor brațul şi spune:

— Sincer, îmi pare rău!

Cuvinte! Care n-au compensat şi nu vor compensa niciodată viața unui om. De ce o fi simțind oare nevoia să vorbească, n-ar fi mai bine să mă lase în pace? E toamnă şi țipă cocorii deasupra noastră, le bănuiesc siluetele caligrafiate pe bolta cerească. Amurgul a căpătat o culoare

violetă şi e multă linişte, nicio primejdie deocamdată nu-şi arată colţii pe-aproape. De ce, atunci, n-am vorbi despre orice în afară de morţi?

— L-am preţuit mult pe prietenul dumitale, reia însă căpitanul. Se fereşte să-i pronunţe numele, şi asta îmi dă o impresie de neutralitate stranie faţă de fosta lui existenţă. Era un ofiţer loial şi curajos. Credea în necesitatea acestui război şi-n fiecare acţiune de luptă punea o luciditate extremă. Nu-ţi spun nimic nou, dumneata îl cunoşteai mai bine. Îi plăceau victoriile grele, dar ura sacrificiile inutile. Cu atât mai mult mă doare *hotărârea* lui de a muri.

Mă-ntorc şi-l fulger cu privirea. Cunosc această categorie de comandanţi care, după fiecare luptă, simt nevoia (măcar faţă de ei) să-şi absolve conştiinţa de orice mustrare eventuală. Cu mine însumi se-ntâmplă de fiecare dată la fel. Dacă însă pe mine n-a îndrăznit nimeni să mă înfrunte până acum, eu nesăvârşind greşeala pe care o săvârşeşte el de a impune procese publice, n-are decât să suporte, i-o zvârlu în obraz fără milă:

— Am impresia că vreţi să vă justificaţi pentru pierderile de azi: un ofiţer şi zece soldaţi.

Dar căpitanul surâde amar:

— Pentru a lui, în niciun caz!

Asta mă descumpăneşte şi mă-nfurie:

— Aveţi cel puţin în vedere că de-abia l-am îngropat.

— Voi continua să-i respect memoria, cum l-am respectat şi-n viaţă.

— Ridicând piatra asupra morţii lui?

— Explicându-ţi raţiunea pentru care s-a aruncat orbeşte în ghearele morţii.

— Ce ştiţi dumneavoastră mai mult decât ştiu eu?

— Se pare că dumneata nu ştii nimic.

Coboară şi se plimbă de-a lungul şanţului, într-o parte şi alta. E înalt şi slab, cu obrazul negru ca tăciunele. Doar lumina ochilor, de un albastru deschis, acordă obrazului desenat în linii dure o anume căldură şi îndulcire. Se spune că soţia i-ar fi murit pe masa maternităţii, odată cu pruncul

nou-născut, ceea ce explică într-un fel rigiditatea în relațiile cu subordonații şi înverşunarea cu care se refuză oricărei comunicări intime. Descopăr însă azi în omul cunoscut îndeobşte ca metodic şi rob strict al regulamentului, care nu-şi prea pierde vremea cu examene de conştiință, o vibrație lăuntrică inedită. Se pare că moartea prietenului meu l-a afectat peste măsură, din cauze deocamdată necunoscute mie, fapt care mă contrariază şi mă umileşte.

— *Se pare că dumneata nu ştii nimic!*

— Domnule căpitan, ce nu ştiam şi-mi va fi dat să ştiu?

S-a oprit în dreptul meu şi se sprijină de peretele tranşeii. Nu-i refuz privirea, dar privirea lui, ca niciodată, e umbrită de o melancolie grea. Vorbeşte cu buzele strânse, aproape încleştat, şi vorbele au în ele ceva ca o presimțire care mă înfioară înainte încă de a-i afla conținutul.

— Azi-dimineață, înainte de atac, spune aşadar căpitanul, aveam toate informațiile despre organizarea inamicului. Îşi concentrase toată puterea de foc pe centru, convins că pe centru îi vom da şi noi lovitura principală. Efortul nostru de şoc, după cum prea bine ştii, ar fi trebuit să-l susțină chiar plutonul prietenului dumitale. Dar în zori am schimbat planul de atac. L-am prevenit în acest sens şi i-am ordonat să stea pe loc, până ce flancurile vor evolua suficient ca să-şi uşureze înaintarea. N-aveam niciun chef să transform atacul într-o baie de sânge şi să risc eşecul regimentului pe toată linia. Dar prietenul dumitale mi-a nesocotit ordinul şi a pornit la atac pe cont propriu... De ce a făcut-o?

Sunt nevoit să observ că mai niciodată previziunile de acasă nu se confirmă pe câmpul de luptă, mai totdeauna apar surprize şi imponderabile cărora trebuie să le faci față, rapid, pe teren. Să-şi aducă aminte că nici flancurile n-au evoluat cum se prevăzuse, inamicul ne-a ținut şi pe noi, aproape trei ceasuri, cu botul în pământ.

— De ce n-acceptați că anume a declanşat atacul, ca să ne scoată pe noi de sub focul inamic?

— Fiindcă adevărul e altul. – şi glasul lui scade înfiorat, ca-n fața unei revelații de necrezut chiar pentru sine, care se

pare că avea toate datele despre dispărut.

Numai că eu zâmbesc superior-ironic, bocănind cu picioarele în peretele uscat al tranşeii.

— Şi care-i, vă rog, acest alt adevăr?

— Prietenul dumitale şi-a premeditat moartea!

Îmi vine să urlu: *Eşti nebun!* Dar simt în mine o surpare şi o stare de paralizie, nu-mi regăsesc cumpătul şi mi se pare că alunec lent, fără a mă recunoaşte ce am fost şi ce sunt, ca într-un vid.

— Domnule căpitan... bâigui mototolit, cerşindu-i parcă îndurare.

— Prietenul dumitale s-a aruncat orbeşte în acest atac, fiindcă *dorea* cu orice preț să moară.

— Nu vă dau dreptul... izbutesc totuşi să strig, şi, dintr-un salt, sunt pe fundul gropii, la un pas înaintea lui, gata să-l înşfac de piept şi să dau cu el de pământ. N-aveți dreptul... spumeg din nou. Înțelegeți?

— Adevărul, continua însă el neabătut, e că prietenul dumitale s-a sinucis!

— Nu-i adevărat! strig sălbăticit. A fost lovit în plin de o grenadă. Chiar pe punctul de a pătrunde în tranşee. L-au văzut oamenii.

— Da, recunoaşte căpitanul, grenada l-a lovit în plin. Dar prietenul dumitale a căutat *anume* explozia acelei grenade.

— Pe de altă parte, reiau întărâtat, sacrificul lui i-a ridicat pe soldați în picioare. Numai aşa au putut cuceri tranşeea.

— Asta nu schimbă cu nimic lucrurile, prietenul dumitale *s-a sinucis!*

Dau înfricoşat înapoi, despicat ăn două de oroarea acestui sacrilegiu. Mă răsucesc şi cad cu capul frânt pe taluzul tranşeii, înecat de plâns şi înveninat de ură. La câțiva paşi doar, sub salcâm, aliniat în frontul altor zece morminte de soldați, zăresc mormântul lui. Îl implor pe cel din groapă şi strig către el: *Ridică-te şi pălmuieşte-l pe ticălosul ăsta de căpitan! Nu-ți lăsa memoria pângărită şi pedepseşte-l! Sau dă-mi mie dezlegarea s-o fac, la primul atac îl omor*! Dar pământul tace, şi numai ochii prietenului meu, la fel de

imobili şi trişti ca înainte de moarte, se uită din pământ țintă la mine.

L-aud pe căpitan întrebând:

— Când ai stat de vorbă cu el ultima oară?

Ezit să răspund, aproape duşmăneşte. Prea sună a pacoste glasul lui şi prea-şi arogă drepturi de judecător al memoriei celuilalt – să ne lase mai bine în pace şi să se ducă la ale lui!

— Vreau adică să ştiu, stăruie însă căpitanul, când ai stat de vorbă cu el ultima oară mai pe îndelete, de la om la om?

— Înainte de a trece munții, răspund în silă, fără să pricep ce scop urmăreşte.

— La multe zile după permisia ce i-am dat-o, să se-abată pe la el pe-acasă?

— Cum a revenit la regiment.

— Era în epoca în care ieşeai şi dumneata din spital?

— Exact.

— N-ai observat nicio modificare în comportarea lui?

— Doar în măsura în care popasurile pe-acasă, chiar şi pentru un ceas, ne schimbă pe fiecare.

— Ați discutat despre asta?

— Nu obişnuia să facă confidențe despre viața lui intimă.

— Crezi, prin urmare, că era acelaşi din totdeauna?

— Fiecare devine altul când pleacă la război.

— Chiar şi-n modul nostru de a gândi, de a privi lumea, devenim alții?

— Cât îl priveşte, era prea exaltat pentru a-i dibui toate ascunzişurile.

— În ce chip se manifesta exaltarea lui?

— Râdea şi brava, a şi băut cam mult în seara aceea.

— Şi asta ți s-a părul normal?

— La fel de exaltați eram şi noi, ceilalți. Tot la război plecam şi noi.

— Crezi că pe-aceleaşi date?

— Esențiale, da!

— Dar în privința celor personale?

— Acum, dacă mă obligați să reflectez bine, cred c-avea

motive foarte precise.

— Ți le-a mărturisit?

— Ar fi trebuit să i le fi descifrat de pe-atunci şi să fi impus o discuție.

Urmează o clipă de şovăire, ca un regret, şi glasul căpitanului, într-adevăr, sună acum muşcat între dinți:

— Deci nu ți-a spus nimic...

— Ce să-mi spună?

Stăm din nou față în față, galbeni deopotrivă şi încordați, Eu – lacom de curiozitate, el – doborât sub gânduri. Oftează din greu, nu cu sentimentul eliberării, ci mai degrabă al unei noi constrângeri lăuntrice, şi începe să vorbească:

— Ciudat om omul ăsta! şi privirea lui rămâne o clipă strecurată spre neființa celui foarte prezent între noi. N-am întâlnit încă om care să se pregătească de moarte râzând şi disimulându-şi cu atâta cinism, chiar şi față de dumneata, suferința care-l măcina în adânc.

— Ce trebuia să-mi spună şi nu mi-a spus? insist ca pe jar.

— Acum îmi pare rău că n-am păstrat taina pentru mine. Dar eram convins că dumneata ştii ce se petrece cu el, şi-n acest caz o datorie elementară mă obliga să te consult în primul rând pe dumneata.

— Despre ce taină e vorba?

— Nu sunt de acord cu cei care caută în război rezolvări la dramele personale, îşi urmează însă el nestrămutat gândul. Cunosc un om care duce cu el în război amintirea a două mari pierderi, e definitiv singur şi s-ar zice că după asta nicio bucurie pământească nu-l mai poate vindeca de rănile veşnic deschise în el. Dar nicio clipă omul acesta nu gândeşte să caute în moartea care ne este foarte la îndemână, fără niciun efort, vindecarea de care totuşi ar avea nevoie... Prietenul dumitale a ales tocmai soluția inversă, de ce a făcut-o?

— Domnule căpitan... intervin din nou.

— Tot atât de adevărat, continuă însă el încăpățânat, e că războiul ne rupe în două încă din clipa primirii ordinului de

mobilizare. Jumătate din noi rămâne acasă, pasămite să-şi păzească de intruşi casa şi amintirile. Dar cohorta de fantome a acestei jumătăți se târăşte mereu după noi: nevasta, copiii, pământul, vitele, ce-am visat şi n-am realizat – într-un cuvânt tot trecutul şi jalea lui! Cealaltă jumătate se duce înainte să înfrunte gloanțele şi obuzele, crezând în această necesitate sau numai fiindcă aşa au vrut sorții, sperând că va ajunge la capăt şi uneori ajungând, dar de cele mai multe ori căzând, numai fiindcă jumătatea dintâi atârnă prea greu şi-i trage pe oameni mereu înapoi. Căpitanul pare că se reculege, obrazul lui a devenit mai aspru, se uită la mine înverşunat: Am să cer, în consecință, soldaților şi ofițerilor mei să rămână întregi. Numai aşa poți privi moartea în față şi o poți învinge, sau (dacă e necesar) s-o accepți, altă rațiune pentru sacrificiile noastre nu cunosc... Prietenul dumitale de ce s-a împotrivit acestei rațiuni?

— Pentru Dumnezeu, țip atunci, spuneți-mi! Ce ştiți?

Scoate cu mişcări domoale din porthart o scrisoare, dar nu-mi oferă decât foaia dinăuntru.

— Poftim!

— Ce-i asta? şoptesc nedumerit.

— Citeşte!

Scrisul nu-mi spune nimic, nu-l cunosc, e un scris lăbărțat şi nervos. Nici numele femeii care iscăleşte scrisoarea, *Alexandra,* aruncat şi acesta pe ultima pagină parcă în furie, nu-mi spune mare lucru. Deşi înțeleg că e vorba de nevasta prietenului meu, hotărât, dar care mi-e la fel de străină ca orice străină de la marginea lumii. N-am văzut-o, n-am comunicat niciodată cu ea. Iar datele oferite de prietenul meu au fost întotdeauna mult prea vagi, omul interzicându-se aproape sălbatic oricărui fel de confesii pe acest plan, ca să mi-o fi putut reprezenta vreodată. Exista undeva o femeie, soția lui, care-l aştepta să se-ntoarcă din război şi pe care el o iubea, atât! Încerc acum, din cele câteva linii ale scrisului, să mi-o închipui – dar nu izbutesc, imaginea ce se creionează cu claritate pentru o clipă se tulbură în clipa următoare şi piere. Nici valențele sufleteşti

nu izbutesc să i le cuprind, femeia se refuză oricărei descifrări, ca o enigma. La dracu'? Însă examenul grafologic, scrisoarea mi-a fost dată pentru altceva! Numai că privirile mele gonesc peste cuvinte în panică, dezordonat, căutând cât mai repede fraza-cheie, fraza fatală, menită (după opinia căpitanului) să dezlege misterul unei morți. Nu găsesc fraza, trebuie să iau lectura de la capăt, liniştit şi pe îndelete. Dar de la primele rânduri sunt zguduit. Nu adevărul relevat în aceste rânduri mă zguduie, ci cruzimea cu care e mărturisit.

Femeia recunoaşte că l-a înşelat pe prietenul meu, dar îşi justifică fapta printr-o nebunie de moment pe care el e implorat s-o înțeleagă şi să aibă puterea să uite. Nu dă amănunte, presupun că scrisoarea urmează unei discuții violente (desigur chiar din ziua în care a trecut pe-acasă pe neaşteptate) şi mai ales hotărârii de a se despărți. Dar aducându-şi pesemne aminte de ceea ce-şi declaraseră cândva: *Pierind unul, fiindcă nici moartea n-ar putea să ne despartă, va pieri şi celălalt în aceeaşi clipă!* – femeia pare că trăieşte o sinceră criză de conştiință, se teme ca bărbatul ei să nu comită vreun act necugetat, pieirea ei din viața lui să nu-l împingă desperat spre moarte, odată rupt firul Ariadnei el să nu mai găsească drumul la întoarcere prin labirint, îl roagă să accepte un armistițiu până după război, ea o să-l aştepte, îi jură din nou credință, crede nestrămutat că după război vor fi suficient de înțelepți ca să nu mai acorde *nimicului* dimensiuni de tragedie.

Am terminat lectura, şi mâna îmi spânzură moale pe lângă trup. Mi-e puțin silă! Şi de femeia căreia nu-i pot acorda nicio indulgență, pe mine însumi parcă m-ar fi trădat, şi de căpitanul acesta care şi-a închipuit că, pentru atâta lucru, prietenul meu ar fi fost în stare de asemenea laşitate.

Îi dau înapoi scrisoarea:

— Asta nu explică nimic. Şi v-aş ruga respectuos să cereți imediat scuze memoriei...

Căpitanul surâde compătimitor şi-mi întinde, de astă dată, însuşi plicul scrisorii:

— Dar asta ce explică?

Pe toată întinderea plicului, dintr-un colț în altul, prietenul meu scrisese cu roşu: *Spuneți-i că n-am s-o iert niciodată!* Recitesc şi iar citesc îngrozitoarele cuvinte, sentință dată cu luciditate propriului său destin, şi nu-mi vine a crede. Tăcerea serii s-a făcut deodată parcă mai grea şi prezența morții parcă mai evidentă.

— *Cum de-ai putut gândi aşa ceva, omule?*

Dar pământul de sub salcâm tace, înşişi ochii care se uitaseră până atunci țintă la mine, copleşiți de o imensă tristețe, s-au stins în pământ.

— Sună sau nu sună a testament? întreabă căpitanul, şi pe buzele lui a apărut acum o anume duritate. Nu nevestei lui i-a adresat ultimele cuvinte, ci nouă ni le-a adresat, care râmâneam după el: *Asta-i dorința mea ultimă şi vă rog să mi-o respectați. Spuneți-i-că n-am s-o iert niciodată!*

— De unde aveți scrisoarea?

— El mi-a trimis-o, înainte de atac.

— El?!

— Da, acum înțelegi?

Nu, nu vreau să-nțeleg, nu vreau să convin la o asemenea concluzie! Oricât de brutal s-ar lega faptele între ele, moartea unei iubiri determinând o moarte fizică, după logica dubioasă a legământului lor reciproc, nu vreau să concep că omul acesta a vrut cu orice preț să moară. De vină nu-i decât coincidența absurdă, poate o presimțire funestă care adesea ne mistuie conştiințele în război, altceva nimic! Mi-l închipui murdărit de faptele femeii aceleia şi lovit drept în obraz de neruşinarea ei, având totuşi puterea să ducă cu el în război stârvul iubirii lui şi să râdă, să bea cu mine la masă şi să-şi confecționeze o mină de om fericit, prizonier al propriului său coşmar, dar fără să-l declare nimănui. Cine l-a ucis, atunci? Gândul otrăvit că numai un asemenea deznodământ îl va scuti de orice durere şi umilință, faptul că ea însăşi i-a oferit cu cinism această soluție sau numai întâmplarea idioată care i-a venit în întâmpinare sub forma unei simple grenade?

La ce bun însă comentariile? Chiar dacă nu e adevărat ce pretinde căpitanul, că omul acesta şi-a premeditat moartea, ruptura din el nu poate fi pusă la îndoială. Ochii lui privind neclintiți cerul (acum îmi dau seama) erau prea împietriți de tristețe şi dezgust, ca să n-am dreptul, în numele lui, să acuz pe cine el nu mai avea puterea să acuze. Fiindcă singurul adevăr absolut e acesta: el a murit, iar târfa aceea îşi face de cap în țară! Va trebui să afle şi, oricât s-ar împlătoşa în indiferență şi scuze plauzibile, un glas de undeva, din necunoscut, tot va trebui să-i torpileze la anumite ceasuri conştiința: *Din cauza ta a murit! Zadarnic încerci să te aperi şi să te-ascunzi, tu eşti vinovată de moartea lui!*

Adaug sub propria lui declarație: *Căzut azi, 28 septembrie 1944, în luptele de pe Mureş, cota 507...* şi-l rog pe căpitan să-i expedieze cu prima poştă aceste documente, nemernica să afle şi să n-aibă în vecii vecilor odihnă.

— Vrei să vezi cum arată? îmi întinde căpitanul o fotografie. I-a trimis-o odată cu această scrisoare.

Privesc fotografia şi simt, deodată, cum se clatină pământul cu mine: *Dumnezeule, dar pe femeia asta eu o cunosc! Mai mult decât atât...*

— Ce-i cu dumneata? mă-ntreabă, intrigat, căpitanul.

— Nimic! răspund şi mă chinui să rămân calm. Nu m-aşteptam să fie atât de frumoasă.

— Parcă-i mai ajută cu ceva prietenului nostru frumusețea ei?

Ne trezim privind amândoi, stăruitor, cele unsprezece morminte aliniate ca-n front. Căpitanul nu-l vede decât pe cel din frunte, eu n-o văd decât pe *Ea*! Dar pe cine am îngropat noi acolo, femeia din fotografie cine este?

Căpitanul spune, într-un târziu, ca pentru sine:

— Al cincilea strat de pământ pe care-l dă regimentul nostru în geologia războiului cu Germania! Câte vom mai da până la sfârşitul războiului? întoarce-te la pluton, e ora să pornim spre *Oarba!* adaugă apoi şi-mi strânge mâna. Îți urez, şi urează-mi, să nu facem niciodată parte din asemenea stratificări... De acord?

De acord, firește. Numai că nimeni nu ştie nimic, absolut nimic...

3

Singurul lucru pe care-l ştiu e că arde carnea pe mine. Aş vrea să mă fi-nşelat, dar mi-e teamă că nu mă înşel. Privesc din nou fotografia (căpitanul a uitat să mi-o ceară, sau eu m-am prefăcut că uit să i-o dau) şi mă întreb: este femeia asta din fotografie totuna cu *aceea* de atunci? Dac-ar fi să apară deodată aici şi şi-ar descoperi soțul ucis, ar accepta ea oare să mă recunoască şi (mai ales) ar avea curajul să repete noaptea de-acum exact o lună? Deşi, hotărât, mă înşel! Oricât de confuze ar fi trăsăturile femeii din fotografie, obiectivul surprinzând-o ca printr-un văl de ceață, n-o regăsesc nicicum în ea pe cealaltă. Ceva le deosebeşte, un anumit aer, altă privire şi alt surâs. De unde, atunci, iluzia că eu o cunosc şi că mi-a aparținut cândva? Numai fiindcă o cheamă Alexandra ca şi pe cealaltă, câte Alexandre n-or fi încă pe fața pământului, e obligatoriu ca fiecare Alexandră să ne treacă prin viață şi să ne lase conştiința mereu la răscruce? Ori numai fiindcă mă obsedează o anumită femeie, ultima pe care am avut-o înainte de a pleca în război, al cărei chip şi-aşa mi se arată destul de nebulos, din care motiv mi se pare că-l întrezăresc adesea în orice altă femeie, chiar şi într-o fotografie oarecare? Da, numai asta trebuie să fie! Altfel ar fi groaznic ca tocmai eu să fi constituit cauza pierzaniei prietenului meu, dacă admitem că trădarea acestei femei l-a împins la sinucidere. Şi totuşi nu pot scăpa de senzația că ochii aceştia uimiți (parcă verzi, parcă albaştri) s-au deschis odată larg asupra mea, iar gura asta mult prea mare (cu buzele uşor răsfrânte, voluptuos) eu am sărutat-o într-o caldă noapte de august, părul acesta gălbui, în plete lungi, dezordonate, eu l-am văzut revărsat prin iarbă, strălucitor în lumina lunii; trupul însuşi (pe care acum doar îl reconstitui, dincolo de cadrul fotografiei, din

ceea ce mi-a rămas în carne şi mă doare), nu pot scăpa de senzația că trupul însuşi e aceiaşi, al cesteilalte, zadarnic încerc să mă mint, vinovat sau nevinovat – acesta e singurul amarnic adevăr!

De ce însă a trebuit ca adevărul despre ea să mă fulgere chiar prin mijlocirea bărbatului ei mort, prietenul meu cel mai bun, şi să-mi despice conştiința în două pentru toată viața?

Sau poate că totuşi mă-nşel, de vină nu-i decât drumul ăsta prin necunoscut spre *Oarba* şi tulburarea în care m-a aruncat moartea acestui om? Cu cine să confrunt datele pe care le am despre una, despre cealaltă, când singurul om care mi-ar fi putut risipi îndoielile a-ncetat să existe? Alexandra lui, Alexandra mea? Nu cumva ele sunt deopotrivă statornicul, nebunescul nostru vis, în variante infinite, de care avem absolută nevoie ca să rezistăm în război?

Mi-aduc aminte că noaptea noastră de nuntă a avut loc tot sub semnul spaimelor morții. Spun *noapte de nuntă* fiindcă, deşi străini unul altuia, am trăit-o trecând prin aceeaşi suită de alarme şi fioruri, extaze şi exaltări pe care le cunoaştem îndeobşte într-o noapte consfințită de biserică şi lege. Cu toate că, desfăşurată după un protocol foarte propriu, de o stranie păgânitate, avea să sfideze până la urmă toate canoanele şi prejudecățile în vigoare. De asta, desigur, adăugând şi precizarea c-a fost unica noastră noapte de dragoste, s-a aşezat atât de profund în mine şi nu-i forță pe lume care să mi-o scoată vreodată din minți...

...Îmi făceam pe vremea aceea convalescența în spitalul St. Vincent de Paul, a doua zi urma să mă-ntorc la regiment. S-a întâmplat chiar atunci, în rezerva noastră, să moară un om. Camarazii au hotărât să-i dau eu onorul, în numele lor, ai săi se aflau în provincie. Când am urcat în maşina care trebuia să-l ducă pe ultimul său drum, la capătul sicriului, pe o banchetă, am găsit o femeie în doliu. Mi s-a spus că e sora acelui ofițer, venită anume să ia parte la ceremonie. Femeia tăcea împietrită, mi-a fost cu neputință să smulg vreun cuvânt

de pe buzele ei. Ceremonia s-a desfăşurat sobru, fără nicio lacrimă. Ne-am trezit apoi singuri, unul lângă altul, dar între noi dura prăpastia înstrăinării. I-aş fi putut spune câteva cuvinte de convenienţă şi să fi plecat. N-am plecat, nici ea (se pare) n-a avut puterea să plece.

Şi astfel am rămas împreună.

Dar eu mergeam pe străzi parcă dibuind pământul, mereu cu senzaţia unei alunecări în gol. Nu ştiam în ce chip s-o desferec din tăcerea ei şi cum s-o smulg, mai ales, din păienjenişul năucitor în care ne proiectează totdeauna moartea cuiva foarte drag. Pe ea însăşi o simţeam, alături, povârnită şi alarmată de aceleaşi temeri. Privea drept înainte, ca oarbă, cu obrazul foarte palid şi gura crispată. Oraşul ni se dezvăluia indiferent şi clocotitor, parcă mai beat şi excitant decât în oricare altă noapte. Oricum, certitudinea că nicio moarte nu opreşte viaţa în loc şi pe vecie mulţimile anonime vor refuza să adere la suferinţa ta, fiecare văzându-şi nepăsător de ale lui, această certitudine mi-a dat încă o dată sentimentul deşertăciunii şi m-a îngreţoşat. Aş fi vrut totuşi s-o feresc pe femeia de lângă mine de osânda acelei umiliri şi să-i mărturisesc compasiunea mea, s-o conving că se poate bizui pe mine, războiul m-a răzvrătit destul ca să-i respect suferinţa şi singurătatea. Dar de la primele vorbe ea s-a împotrivit, doar privindu-mă tristă, şi a trebuit să tac. Pesemne era conştientă de inutilitatea vorbelor, ne trebuia altceva.

Tot ea însă, cea dintâi, a vorbit:

— Mi-e frică să mă-ntorc acasă.

— Vino la spital! eram gata să-i propun. Măicuţele-surori l-au apreciat mult pe fratele dumitale şi vor fi bucuroase să te găzduiască pentru o noapte.

Dar femeia a adăugat repede, mai înainte ca să-mi fi putut mărturisi intenţia:

— Mi-ar fi cu neputinţă să suport pereţii unei odăi. Mai ales în noaptea asta, înţelegi? Ai oricărei odăi.

Înţelegeam, desigur! Imaginea mormântului strâmt, de care abia ne despărţisem, mi s-a fixat dinainte exact între coordonatele casei lor din provincie. Mi-o închipuiam pe femeia

de lângă mine fără somn şi zvârcolindu-se ca fiara în cuşcă între cei patru pereţi ai odăii de dormit, neînstare să scape de senzaţia că pereţii s-au desprins din încheieturi şi se strâmtează până la dimensiunile altui mormânt, în care s-o îngroape de vie. Nici eu n-aş fi suportat o asemenea modificare de geometrii, părându-mi-se mereu că bate cineva în geam ori scârţâie podeaua, şi aş fi fugit.

Aşa cum fugeam acum, lăsând în urmă tumultul oraşului cu toate ispitele lui, tocmai fiindcă orice ispită am fi acceptat, ca să uităm şi să ne rupem din încleştarea morţii, tot între patru pereţi ne-am fi desfătat, cu muzică şi cu vin, într-un fel tot ne-ar fi ucis pereţii. Doream numaidecât să pătrundem în alt univers, fără limită, chinuite jumătăţi de monadă care numai aşa se puteau regăsi.

— Cum te cheamă? am întrebat-o.

— Alexandra.

— Ce rost ai pe lume? De unde vii? A cui eşti?

— Nu mai răspund la nicio întrebare.

Şi astfel a început noaptea noastră...

Ne-am oprit în iarba deasa de pe marginea lacului, într-un cot ascuns, ocrotit de sălcii, ştiut numai de mine. Pădurea care ne despărţea de oraş, în spatele nostru, îngâna cu murmure misterioase clipocitul apei în maluri. Era neînchipuit de cald, noaptea de august torid păstra încă în catifelele ei ceva din zăpuşeala zilei. Pe cer, dintre tărâmurile întunecate ale orizontului, tocmai apăruse luna, cum rareori îmi fusese dat s-o văd, imensă şi orbitoare, împrumutând arborilor podoabe de fantast şi lacului o vagă irealitate. Stam în capul oaselor, cu genunchii la gură, şi mă căutam rătăcit printre constelaţii. Alexandra căzuse alături, răstignită cu braţele în lături, pierită în culcuşul ierbii ca într-o lacomă îmbrăţişare vegetală. Nu-i recunoşteam timpului niciun sens, pentru prima oară nu-l mai gândeam şi nu-l mai simţeam, îl subordonasem voinţei noastre de a trăi în afara lui. Poate că nici conştiinţa celuilalt n-o mai aveam, fiecare ne eram celuilalt totuna cu elementele naturii.

Dar mişcându-mă fără să vreau, şi mâna mea descoperind

deodată umărul mic al Alexandrei, am dorit cu înverşunare să ştiu că Alexandra există şi i-am strâns umărul în pumn. A gemut uşor, mai mult uimită de gestul neaşteptat, şi nu s-a refuzat flăcărilor pe care le va fi bănuit în degetele mele. Astfel c-am îndrăznit mai departe, căutându-i în neştire ceafa, şi ceafa a tresărit ca arsă, deşi însăşi pielea ei ardea. Stam neclintit, Alexandra neclintită – şi între noi doar mâna bolnavă de necunoscut şi tremurând la fiecare nouă descoperire. Dar când, tot cercelând năucă, s-a furişat prin încheietura bluzei şi a descoperit sânul stâng, lăcomindu-se prea mult şi vrând cu orice preţ să cuprindă sânul ca pe o pasăre în laţ, Alexandra s-a ridicat brusc în picioare şi s-a uitat înapoi, şoptind:

— Parcă m-a strigat cineva. Dumneata n-ai auzit nimic? Se poate să-mi fi pierdut şi eu luciditatea, sângele înfierbântat să-mi fi înnebunit şi mie vederea, auzul. Fiindcă, întorcându-mă de asemeni, mi s-a părut că văd strecurându-se printre copaci silueta unei femei şi aud tainele pădurii cum îi cântă numele. Abia după o clipă mi-am dat seama că de fapt numele ei sunase în mine, iar silueta risipită în beznă nu era alta decât propria ei reflectare despovărată de dolii.

I-am spus;

— Eu te-am strigat. Uite, ascultă: Alexandra! Alexandra! Acum recunoşti că te-ai înşelat?

Dar ea continua să contemple mută adâncul pădurii, tot iscodind şi aşteptând. Bănuiesc, mai degrabă, c-o bântuiau mari spaime ale morţii, nu putea scăpa de obsesia celui dispărut, Alt glas nu s-a auzit şi nicio vedenie nu străbatea pădurea. Totuşi a rămas insensibilă faţă de duioşia cu care-i dezmierdam braţul, faţă de chemarea sfioasă prin care încercam s-o trezesc la realitate, dorind s-o cobor din nou lângă mine.

S-a răzvrătit apoi din senin şi mi-a poruncit:

— Închide ochii!

— De ce? am întrebat-o surprins.

— Închide-i, îţi spun!

M-am supus. După foşnetul moale al veşmintelor, ca potrivit

unui ritual sacru şi meticulos, mi-am dat seama că Alexandra se dezbracă. Din prima clipă n-am intuit pentru ce nebunie se pregăteşte, eram încredinţat că nebunia n-o poate împinge decât spre mine, de-aceea şi clipele îşi urlau în mine pe rând satisfacţia, îmi muşcam buzele, ca să nu ţip de bucurie, tot sufletul mi se adunase vâlvătaie în gât. Fiecare mişcare a ei, abia bănuită, se descria sub pleoape ca într-un nou act de creaţie, nici Dumnezeu n-ar fi putut fi mai meşter dezvăluind-o, amănunt cu amănunt, din necunoscutele pumnului său de lut... Acum e cu umerii şi sânii goi, doar luna îi învăluie în pulbere de aur şi-i sărută. Acum îşi desface fusta din copci, cămaşa cade odată cu fusta, la pământ, şi numai un biet petic de mătase, alb, ne-o mai interzice mie şi lunii. Acum e goală pe de-a-ntregul, miracol încremenit ce se oferă cu bună ştiinţă pângăririi, aşteptând doar semnul diavolului din cer, pentru ca omul (flamândul şi însetatul de cunoaştere, eu) să renunţe la nemurirea făgăduită şi să se mulţumească doar cu infima plăcere a unui joc de paradisuri efemere...

Fie chiar şi atât, numai fie!

Dar o clipă apoi, nemairăbdând şi deschizând ochii, am văzut-o arc destins peste ape. Fugea din nou, de astă dată singură, spre un al treilea univers între limitele sau nelimitările căruia eu nu mai puteam determina nimic. Mă temeam totuşi, de cum dispărea în zonele de întuneric compact ale lacului, să nu se lase dusă de vraja depărtării şi, istovită, să n-o tragă morţii la fund. De cum răsărea însă din nou pe făgaşul lăptos al luminii lunare, ea însăşi ca o pasăre zămislită din lumină, recăpătam calmul robului credincios care-i păzeşte pe mal veşmintele şi-i aşteaptă întoarcerea. Întârzia să revină, deşi se-apropiase mult sub ochii mei, şi-atunci linia trupului gol, unduindu-se odată cu unduirea apei, mi-o releva pe cea austeră de-acum un timp într-o reprezentare bizară, de parcă n-ar fi existat de-adevărat, ci numai sângele meu beat inventând-o şi dorind-o anume după chipul şi asemănarea celei reale.

Era totuşi Alexandra, dar nu ştiam de cine fugise – de mine sau de spaimele ei? Nu ştiam mai ales pentru cine se va

întoarce – pentru mine sau pentru umbrele ei? O stea a căzut, în depărtarea neagră a lacului, amândoi am văzut-o şi, sigur, amândoi ne-am întrebat în aceeaşi clipă: A cui, din toată lumea, să fi fost steaua asta?

A urcat apoi malul printre sălcii, sălbăticiune superbă de rai, şi a venit să se culce alături. Nu i-a păsat de sunt orb sau o constat, cu privirile holbate, în deplina-i goliciune dureroasă. M-am aplecat asupra ei s-o învelesc (ori s-o usuc cu răsuflarea mea), dar m-a refuzat uşor într-o parte, ierburile fierbinți ale pământului îi erau de ajuns. Pieptul îi sălta în ritmul repezit al respirației şi sânii sfruntau cerul cu mânia lor trufaşă. Carnea avea acum o lucire de fildeş, cu picioarele lipite foarte strâns şi pântecul uşor tremurând. I-am zărit pe buze un surâs de abdicare şi în ochi un fel de cerşire. Timpul îşi recâştigase funcția de a fi şi de a ne măcina. Îl simțeam deopotrivă ca pe nişte semnale de alarmă, în carne şi-n sânge: Totuşi – eu încremenit, Alexandra încremenită, între noi şi peste noi noaptea, trupul unuia chemându-l pe al celuilalt în neant. Dar niciunul n-avea curajul răspunderii pentru alungarea din rai şi pentru consecințele fireşti, să-l ducă cu sine şi-n sine pe celălalt ca pe un triumf şi ca pe un blestem.

Alexandra m-a întrebat nemişcata:

— Crezi c-am săvârşit o nelegiuire dacă m-am scăldat tocmai în noaptea asta?

— Nu! i-am răspuns.

— Crezi c-am săvârşit o nelegiuire dacă mi-am lepădat, chiar în noaptea asta, hainele de doliu?

— Nu! i-am răspuns.

— Crezi că săvârşesc o nelegiuire dacă, tocmai în noaptea asta, vreau să fiu a ta?

Am tăcut, sufocat, şi sigur m-aş fi topit în propria mea tăcere, de foc şi aşteptări, dacă Alexandra n-ar fi strigat:

— Sărută-mă, omule!

Abia atunci, după ce atâtea ceasuri în prezența morții n-a vărsat o lacrimă, Alexandra a izbucnit în hohot de plâns. Eram omul-viu, şi Alexandra îşi înfigea unghiile în carnea acestui om viu ca să-l simtă ca atare. Eram singurul ei apărător

împotriva spaimelor morții, şi Alexandra îl muşca pe omul acesta până la sânge, ca să constate că nu se înşală. Eram omul-Dumnezeu, şi Alexandra se ruga plângând de dumnezeul ei să n-o cruțe, îi mulțumea râzând pentru ce-i da şi-i dezvăluia.

O imploram, sărutând-o:

— Cine eşti?

— Nu ştiu.

— De unde vii?

— Nu ştiu.

— A cui eşti?

— Nu ştiu nimic, nu vreau să ştiu nimic...

Târziu, am simțit nevoia să cobor spre marginea apei, să-mi răcoresc obrajii în apa lacului. Mi-ar fi plăcut să vină alături şi să ne petrecem tăcuți noaptea, pe mal, numai noi. N-a venit. Când m-am întors, culcuşul dintre ierburi era gol. Am strigat-o, am căutat-o, am aşteptat-o până în zori. N-a mai apărut.

Şi astfel enigma acelei Alexandre a rămas, pentru totdeauna, pecetluită în cercul ei ermetic...

Iar acum sunt aici, pe Mureş, sub munții Metalici, în drum spre muntele *Oarba.* Să ocupăm noua bază de plecare la atac, mâine dimineață reluăm atacul, să cucerim numaidecât *Oarba.* Până acum un ceas îl mai aveam aici pe prietenul meu, acum nu-l mai am, a murit şi l-am îngropat pe cota 507, sub un salcâm. Până acum un ceas eram liniştit, nu-mi torpila conştiința niciun duşman, puțin îmi păsa de moarte. Dar acum simt că se-ntâmplă ceva cu mine, am ca niciodată nişte mari îndoieli şi mi-e frică. M-am înşelat sau nu m-am înşelat? Sunt sau nu sunt răspunzător de moartea prietenului meu? Scot fotografia din porthart, o rup în bucăți şi arunc bucățile pe drum, frumosul ei chip ciopârțit să-l calce soldații în picioare. Şi strig în mine, asurzitor:

— N-a fost ea! Nu sunt eu vinovat de moartea lui! Femeia pe care am cunoscut-o eu, atunci, a fost alta. Alta! Alta!

Dar îmi va fi oare dat să aflu vreodată adevărul?

4

Deocamdată, adevărul cel mai cumplit pentru toți se cheamă *Oarba.* Încă din timpul nopții, după ce ne-am instalat şi ne-am organizat baza de plecare la atac, *Oarba* ne-a apărut ca o imensă pată neagră conturată pe bolta sinilie a cerului, desprinsă de cer, dar covârşind cerul cu materialitatea ei evidentă şi gata parcă să se prăvale peste noi. Senzația durează mai ales acum, în lumina tulbure a zorilor, când muntele ni se arată detaşat, la dimensiunile exacte şi cu înfățişarea-i nimicitor de lugubră.

O femeie uriaşă de rocă şi metal, dintr-o singură bucată diformă, cu picioarele încrucişate şezând şi masivii sâni goi revărsați până pe genunchi. Brațele i-au fost amputate iar capul de-abia-şi distinge trăsăturile, el însuşi ca mutilat de cuțite. Dar nici gura pecetluind un soi de oroare lăuntrică şi nici maxilarele încremenite într-un fel de spasm nu ne-nfioară mai mult decât orbitele vinete, pustii. *Oarba* capătă astfel o forță neaşteptată, secretă, aceea de a concentra asupra orbitelor sale privirile tuturor, hipnotizându-le. Cine ştie ce dezlănțuită mişcare geologică a terțiarului, gheața dinafară şi focul dinăuntru războindu-se pentru aşezarea definitivă a scoarței, a dus până la urmă la o atât de sinistră fixație! Ori cine ştie ce zeu furios, de pe vremea când pământul era populat de făpturi fabuloase, umilit sau trădat de vreo pământeană, socotind necesar să plătească, o fi autorul acestei odioase răzbunări!

Din nefericire, se pare, *Oarbei* i s-a lăsat totuşi o consolare: să tortureze la rându-i şi să ucidă pe nesăbuiții care-ar îndrăzni s-o cucerească, indiferent de faptul c-ar face-o împinşi de împrejurări absolute, cum aceştia, azi, suntem noi.

Stăm agățați de buza tranşeelor, îngropați în şanțuri până la gât, pe liziera subțire a unei păduri de fagi. Privirile, abia strecurate pe sub căştile grele, măsoară, metru cu metru, infinitul de-aici şi până pe ultima creastă. Nicio *țară a*

nimănui, dintre câte am străbătut până azi, nu ni s-a părut mai amenințătoare şi tăinuind atât de multe capcane ca asta de acum. De după care stâncă şi din care vizuină de metal ne-o fi pândind moartea?

Simt deodată în ceafă răsuflarea fierbinte a cuiva şi-n intensitatea acestei răsuflări desluşesc proporţia egală a fricii de necunoscut. Ca-n faţa unei planete bântuită de tăceri şi mistere, pe teritoriul căreia, la fiece pas, te poţi trezi cu câte o altă surpriză monstruoasă. Fiindcă niciun atac nu seamănă cu precedentul, oricât am face noi pe grozavii, pentru fiecare atac ne ocupăm locul în front cu aceeaşi doză de nelinişte şi cu aceeaşi încărcătură de întrebări fără răspuns. Parcă eu sunt plămădit din alt aluat decât ceilalți, nu muşcă frica şi din mine ca o pisică flămândă? *Oricine ai fi, omule, te-nțeleg şi ader la neliniştea ta!*

Mă-ntorc şi dau cu ochii de căpitan: *Vasăzică şi dumneavoastră?!* Obiceiul lui de a parcurge pozițiile, înainte de fiecare atac, pentru a ne împărți (ca pe bomboane) dulci minciuni convenționale. Îi fac loc lângă mine, pe buza şanțului foarte strâmt, şi-i spun arătând spre dihania *Oarbei:*

— O să fie cam albastră azi!

Căpitanul m-asigură că ni s-a făgăduit o pregătire de artilerie masivă, capabilă să despice muntele până-n măruntaie şi să le ia nemților piuitul pe veci.

Dar eu icnesc scurt, a ironie, şi remarc:

— Numai de-ar fi şi nemții de acord cu treaba astaI

Căpitanul mă face atent că, oricum, până dincolo de jumătatea muntelui au să ne ocrotească puzderia de lăstari uscați, înalți cât omul, de culoarea vântului. N-au să ne dibuie prea uşor supraviețuitorii de pe culmi, presupunând ca va mai rămâne careva viu după sarabanda artileriei noastre.

— Dar au şi ei artilerie! Credeți că n-au să ne-o trântească în cap, de cum o să ieşim din şanțuri?

— Barajele se termină repede.

— Şi-apoi? De-acolo înainte? întreb scrâşnit.. Muntele e

ca o țeastă de eunuc. Cine...?

— E tot ce-am avut să-ți spun, mă-ntrerupe el enervat. Treci pe la grupe şi pregăteşte-ți oamenii. Peste un sfert de oră pornim.

Izbucnesc deodată în râs.

— Ce te-a apucat?

— Sfertul de oră! răspund şi continui să râd.

— A, da! tresare el tulburat. Cine dracu' a mai inventat şi expresia asta?

Nu ştiu cine a inventat-o, eu am auzit-o încă din prima zi a războiului, cred că circulă pe toate fronturile, şi la noi şi la inamic, cu aceeaşi teribilă semnificație: Expresia are de fapt cinci cuvinte şi, oricât de banal ar suna aparent, nu îndrăzneşte nimeni s-o declare deschis. De-ar fi însă posibil să le spargi tuturor frunțile în două, la lucizi şi fricoşi deopotrivă, n-ar fi unul sub fruntea căruia să nu citeşti: *sfertul de oră înaintea morții!* Timpul dezagregării morale şi al renunțării la propria ta umanitate, răstimpul în care toate valorile autentice se răstoarnă pe dos şi-şi arată cealaltă față, primară, necesitatea de a ne convinge că de la o anumită oră mai departe trebuie să ucidem şi să murim. Ca să fugi înapoi nu se poate, să rămâi pe loc nu-i cu putință, timpul te ține prins în cleşte şi te târăşte după el. Moartea începe la oră exactă, moartea ta sau moartea inamicului, vrei nu vrei trebuie să-ți trăieşti sfertul de oră. Cam puțin pentru evocări şi reconsiderări, pentru ultime surâsuri şi declarații de dragoste lansate femeilor de-acasă, pentru regrete şi iluzii. Dar nici nu bagi de seamă ce repede gonesc secundele şi cât de insesizabil te transformi în altceva: omul care se pregăteşte să ucidă, omul care se pregăteşte să moară!

— Îți recomand să rămâi lucid! mi se adresează căpitanul. Pentru dumneata şi pentru soldații dumitale.

— Am înțeles! spun, dar simt că-n mine s-a şi produs o ruptură.

— Nu uita, continuă sever căpitanul, că nemții n-au să ne ierte niciodată lovitura pe care le-am dat-o întorcând armele

contra lor…

— Ştiu.

— Alungându-i peste Carpaţi, le-am dezechilibrat întreg sistemul defensiv şi am apropiat sfârşitul războiului pe puţin cu câteva luni.

Mi-nchipui.

Dar dacă-ţi închipui că ei vor ceda, fără să se bată pe viaţă şi pe moarte, pământul care-i mai separă de Germania, te-nşeli amarnic.

— Am şi simţit-o suficient.

— Vom simţi-o şi mai al dracului de-acum înainte.

— E limpede.

— Reacţionezi cam mecanic, dragul meu, şi nu-mi place. Parc-ai fi un automat, nu te mai recunosc. Ce se întâmplă cu dumneata?

Zâmbesc, de astă dată acru, şi-i arăt ceasul de pe mână:

— Mi se pare c-a-nceput *sfertul de oră!*

Din spatele nostru, într-adevăr, cu o precizie matematică, se declanşează vuietul pregătirii de artilerie. Prelungi, nesfârşite coloane de obuze trec pe deasupra noastră, în zbor nevăzut, spre *Oarba.* Suflarea frontului nostru, toată, în picioare, urmăreşte cu sufletul la gură temuta rostogolire a morţii materiale şi aşteaptă să vadă muntele sărind în aer. E-n tot văzduhul, dintre o zare şi alta, un fel de izbire ca de cataclism, cerul pornit împotriva pământului şi pământul înfruntând la rându-i, furios, cerul. Tone de oţel şi exploziv se prăbuşesc asupra *Oarbei,* s-o facă praf şi pulbere. Fruntea muntelui acum e prinsă ca într-o coroană de foc, numai jerbe de flăcări şi fum, s-ar crede că până şi roca se va topi şi *Oarba* va înceta să existe.

— Hu-hu! Dumnezeul şi paştile mă-si! Zi-i, mă!

Aşa începe pentru unii *sfertul de oră dinaintea morţii,* cu o veselie debordantă şi molipsitoare. Altora, însă, nici cu baioneta nu le-ai putea descleşta buzele. Înregistrăm astfel încă multă vreme (în fond, la fel de înverşunaţi deopotrivă) spectacolul care ne aduce *Oarba* tot mai aproape, în ochii arşi de insomnie şi spaime, ca pe o nălucire de infern ce stă

gata să ne înghită. Dacă se va dovedi că şi după o urgie ca asta germanii de pe *Oarba* tot vor supraviețui, atunci va fi rândul nostru să-i gustăm iadului de-acolo dulceața şi veninul

— Uitasem, spune la un moment dat căpitanul, A mai sosit o scrisoare pentru omul acela.

— Care om? întreb nedumerit.

— Prietenul dumitale.

— Scrisoare, de la cine?

— Cred că de la aceeaşi femeie, Alexandra cum o cheamă, – e scrisul ei. Poftim!

Îngrozitor individ căpitanul ăsta, de parc-ar fi întruchiparea destinului însuşi! Abia am reuşit să mă absolv de orice vinovăție şi să mă distanțez de obsesia acelei femei, că iată-l din nou, cu scrisoarea în mână, punându-mă în contact la fel de dur cu fantomele trecutului.

— Şi de ce socotiți necesar să mi-o dați tocmai mie?

— Am hotărât ca lucrurile lui să rămână în grija dumitale. După război va trebui să le duci acasă.

— Eu?!

— Dar e foarte firesc! Ai fost prietenul lui.

— Nu iau nicio scrisoare. Rupeți-o!

— Să ştii că nici pe cealaltă n-am trimis-o înapoi.

— Nu?

— Nu! N-avem dreptul să-i luăm acelei femei speranța că el se va întoarce.

— La ce-ajută asta?

— Cel puțin va pricepe că prețul a fost prea mare. Şi va deveni alta.

— Pentru cine?

— Pentru cel ce va urma. E omeneşte, nu?

— Da, e omeneşte! şi zâmbesc întunecat.

— Atunci, de ce mai şovăi?

A-i aminti însă căpitanului că doar aseară tot el mi-a recomandat să nu târăsc nicio amintire după mine şi să rămân lucid, dar că scrisoarea acelei Alexandre mă împovărează cu încă o soartă de om şi că n-aş putea să

pornesc la atac supus unei asemenea fatalităţi, ar însemna să-i povestesc ce a fost între mine şi acea femeie şi să recunosc mai ales că eu sunt răspunzător de moartea prietenului meu.

N-am s-o pot face niciodată. Iau în consecinţă scrisoarea şi o vâr în porthart. De-ar şti căpitanul ce greu mi-e sufletul acum!

— Îţi urez noroc! mă salută el respectuos, cu mâna la cască.

— Şi dumneavoastră... răspund moale, pierit.

A plecat, bombardamentul continuă, dar şi *Oarba* continuă să existe. Cade o frunză, apoi alta şi alta, necontenit alta. S-ar zice că toată pădurea se prăvale peste noi, sub presimţirea acestei apropiate desfrunziri omeneşti. De fapt, însă, adevărata vinovată e toamna! Această toamnă în care zborul cocorilor s-a frânt sub obuze iar eu aştept să răsară din senin o anumită femeie (goală, beată, nebună) şi să-mi spună: *Sărută-mă, omule!*

A venit toamna, oameni buni, şi peste numai zece minute noi vom ataca *Oarba*! Sau, ca să repet vorbele de-aseară ale căpitanului, vom porni să ne ocupăm cuminţi locul în geologia viitoare a războiului...

5

Mai sunt zece minute! E atâta linişte prăbuşită peste noi, în răstimpul dintre o avalanşă de obuze şi alta, sus pe *Oarba,* încât aud bubuitul secundelor în ceasornic. Sau or fi inimile tuturora adunate într-o singură bătaie bezmetică, o fi hohotul lui Dumnezeu din cer? Simt, pe măsură ce se apropie *ora,* concentrate asupra mea privirile oamenilor, duioase şi lacome în acelaşi timp, crâncene şi cerşetoare deopotrivă, ca şi cum de mine (numai de mine) ar depinde ce soartă li se hotărăşte azi. Parcă ei nu ştiu că şi soarta mea depinde de voinţa altcuiva, un lanţ nesfârşit de voinţe dependente una de alta, fără a se afla vreodată care-i voinţa

inițială, singura răspunzătoare de moartea fiecăruia dintre noi! Dar ei nu mă văd decât pe mine, eu li-s şi începutul şi sfârşitul, cum să mă apăr de judecata lor nerostită şi cum să-i apăr împotriva gingaşei doamne care încă de pe-acum îşi alege victimele?

N-o să mă credeți, dar *eu o văd* cum se apropie strecurându-şi figura printre copaci, siluetă fragilă, deşi fără consistență, îndeplinind un rol înfricoşător deşi cu zâmbetul plin de ispite, petrecându-şi privirea de la unul la altul şi înclinând uşor capul de câte ori alegerea e făcută, oare ceilalți o văd? Tot ce se poate că da, ori măcar o presimt, fiindcă am de asemeni senzația că fiecare gest al unuia sau altuia, uimirile sau refuzurile lor, acele inexplicabile şi inconştiente convulsii de care sunt străbătute trupurile înainte de orice atac (când oamenii se încătărămează ori îşi încarcă ranițele în spinare, se uită năuci de jur împrejur sau îşi înfulecă restul de merinde) răspund parcă exact chemărilor şi semnelor Domniei-Sale. Înseşi umbrele deşirate de-a lungul şanțurilor nu par a mai fi ale lor, ci ale altora străini, poate chiar ale viitoarelor poziții orizontale pe pământ, în pământ. Oare eu ce atitudine voi lua, când superba doamnă se va apropia de mine şi mă va atinge pe umăr?

— Nu! strig înăbuşit. Nu vreau!

— Ați zis ceva, dom' su'locotenent? tresare, pe fundul gropii, telefonistul.

— Nimic! spun, bucuros că intervenția lui mă smulge din plasa ticăloasei obsesii.

— O mai fi mult?

— Şapte minute.

— Poate vreți să-mbucați ceva? şi telefonistul îmi întinde ce i-a mai rămas dintr-o conservă şi un coltuc de pâine neagră. Poftiți, luați, că pân-ajungem sus...

— Nu, mulțumesc!

E drept că-l invidiez, nepăsarea lui biologică, oricât de firească, mă emoționează. Dar mi-s nervii şi carnea prea pătrunse de beția şi otrava atacului ce va urma, ca să nu mi

se întoarcă mațele pe dos chiar şi fără să mănânc ceva. Deşi stau drept în picioare şi sfidez toate necunoscutele *țarii nimănui* dinaintea mea. Scot din toc pistolul de rachete şi-i dau piedica într-o parte. Încă şase minute, încă cinci minute, încă... Aud timpul cum gâfâie în preajma mea, în mine, în ceilalți, cum gâfâie şi se poticneşte. E timpul sau propria noastră agonie?

Când iată, prin fâşâitul ierburilor uscate din spatele poziției, aud de-adevărat pe cineva cum se târăşte gâfâit spre noi.

— Care eşti? mă răsucesc brusc, ca săgetat de o primejdie aievea.

Abia-i deslușesc făptura, ghemuită după un fag.

— Eu, Gherghina, dom' su'lo...

— Ai căpiat, băiete? Ce cauți aici?

Se-apropie vreo câțiva metri pe coate, acum îi văd ochii scânteind sub cască şi gura boțită ca de un bocet interior.

— Dom' su'locotenent... începe el smerit. Dacă mor...

Şovăie o clipă, ghemuindu-se în pământ şi muşcându-şi până la sânge pumnul.

— Vorbeşti prostii, ce te-a apucat? Du-te la groapa ta!

— ...vă rog, continuă însă el, de astă dată într-un suflet, să luați un săculeț de țărână de pe mormântul meu şi să i-l dați lu' Rachieru de la a cincea, să-l ducă nevesti-mi...

Mi se pare c-ar fi glasul unei umbre care se zbate să iasă din întuneric spre lumină. Nu prea ştiu multe despre el sau, în orice caz, nu ştiu exact acele lucruri care să-mi fi relevat cât de sucit suflet are. Zgândăre pământul cu degetele crispate şi se uită la mine ca un câine cerşind milă.

— Da' ce ți-a intrat ție-n cap, măi Gherghina?

— Eu mor în atacu' ăsta, dom' su'locotenent! răsuflă el uşurat ca după spovedania unei taine.

Ar trebui să-l încurajez şi să-l mint. Că doar funcția de comandant mă obligă să mențin ridicat moralul soldaților, ce s-ar întâmpla dacă s-ar năpusti toți asupra mea şi mi-ar cere să mă-ndur de ei fiindcă au ei, aşa, o presimțire că vor muri? Dar nu-i asta (adică obligația de a le planta alte suflete

în locul celor cancerate) o complicitate stupidă la furia nebună cu care, peste două-trei minute, vom porni să înfruntăm destinul şi inamicul?

— Măi Gherghina, da' tu eşti om în toată firea! Cum poți vorbi asemenea tâmpenii?

— Eu pentru atât am venit, să vă spun.

— Căpitanul zice că nu-i bine să pornim la atac jumătăți de oameni.

— Parcă ştie domnu' căpitan ce-i în suflet la fiecare?

— Bine, bine! Acum du-te, că trebuie să-i dăm drumul.

Se-ntoarce, ezită, iar se răsuceşte, se uită la mine fără să clipească. Are nişte ochi mohorâți şi pe buze un surâs de sfială, de parcă şi-ar cere iertare pentru încăpățânarea lui.

— Să nu uitați de săculeț, dom' su'locotenent! şi se întoarce din nou, cu o decizie aproape desperată. Porneşte înapoi pe brânci, pentru ca să adauge de departe, sugrumat, peste umăr: Săculețu' de țărână... lui Rachieru de la a cincea... nevesti-mi...

Furia urcă în mine ca un venin şi mă sufocă:

— *Dumnezeii tăi de soartă! Doamnă scumpă şi târfă, dumnezeii tăi! Dacă ții neapărat să te bați cu careva dintre noi, de ce tocmai cu cei slabi de înger? Bată-te cu mine, dacă-ți convine!*

Însuşi telefonistul a-ncremenit cu pâinea la gură şi se uită la mine mut:

— *Faceți ceva pentru amărâtul ăsta! Altfel o să-l aveți pe suflet toată viața!*

Strig înnebunit către ființa celui pierdut în iarba din spatele nostru:

— Hei, tu, Gherghina, omule! Vino îndărăt!

Nu ştiu dacă va fi sperat vreodată într-o răsturnare atât de brutală a vieții lui. A revenit cu umilința soldatului care, vinovat-nevinovat, îşi aşteaptă resemnat pedeapsa, numai fiindcă legile războiului sunt cum sunt, iar în ierarhia militară el ocupă locul eternului rob. Dar eu îl trag de umeri peste şanț şi-l mototolesc pe fundul gropii:

— Să te ia dracu'! Muiere eşti, nu bărbat! Ai să-mi stai aici

până se termină atacul, telefonist intermediar între noi şi companie. Dă-i, băiete, aparatul de rezervă şi învaţă-l ce să facă! Să nu fugi de-aici pentru nimic în lume! mă adresez din nou celuilalt. Dumnezeu din cer de-ţi ordonă să pleci, tu să nu pleci! Ai înţeles? Te chem eu, când s-o sfârşi, după ce ajungem pe *Oarba.* Iar de mâine o să vedem ce mai facem cu tine... Acum, de ce bâzâi?

Poate că nu l-aş fi auzit plângând, cum stătea cu capul frânt pe genunchi, dacă-n aceeaşi clipă nu s-ar fi lăsat o tăcere mare. Tunurile au amuţit ca gâtuite de o putere nevăzută, doar ecoul ultimei concentrări de explozii mai dăinuie în văzduh. Ultimele coloane de schije şi pământ, ţâşnite spre înaltul cerului, cad acum asupra muntelui în bucle enorme, ca o ploaie neagră. Apoi perdeaua groasă de fum, care ne interzicea muntele până de curând vederii, se risipeşte, şi *Oarba* ne apare mai clar ca niciodată, respingătoare şi imensă rânjind parcă spre noi cu un dispreţ şi o trufie necunoscute încă. Îmi dau seama c-a sunat în sfârşit ora să pornim la atac, trebuie să lansez racheta, *Oarba* ne-aşteaptă.

N-aş putea spune însă de ce întârzii să lansez racheta, mi-o fi frică sau e altceva?

— *Mi-e frică să mă-ntorc acasă.*

— *Vino la spital! Măicuţele-surori l-au apreciat mult pe fratele dumitale şi vor fi bucuroase să te găzduiască pentru o noapte.*

— *Mi-ar fi cu neputinţă să suport pereţii unei odăi. Mai ales în noaptea asta, înţelegi? Ai oricărei odăi.*

— *Cum te cheamă?*

— *Alexandra.*

— *Ce rost ai pe lume? De unde vii? A cui eşti?*

— *Nu mai răspund la nicio întrebare.*

— *Alexandra... Alexandra...*

— *Parcă m-a strigat cineva. Dumneata n-ai auzit nimic?*

— *Eu te-am strigat. Uite, ascultă: Alexandra! Alexandra! Acum recunoşti că le-ai înşelat?*

— *Închide ochii!*

— De ce?

— Închide-i, îți spun!

— Alexandra... Alexandra...

— Crezi c-am săvârşit o nelegiuire dacă m-am scăldat tocmai în noaptea asta?

— Nu!

— Crezi c-am săvârşit o nelegiuire dacă mi-am lepădat, chiar în noaptea asta, hainele de doliu?

— Crezi că săvârşesc o nelegiuire dacă, tocmai în noaptea asta, vreau să fiu a ta?

— Alexandra... Alexandra...

— Sărută-mă, omule!

— Cine eşti?

— Nu ştiu.

— De unde vii?

— Nu ştiu.

— A cui eşti?

— Nu ştiu nimic, nu vreau să ştiu nimic...

— Nu!

— N-a fost ea! Nu sunt eu vinovat de moartea lui! Femeia pe care am cunoscut-o eu, atunci, a fost alta. Alta! Alta...

N-aş putea spune însă de ce întârzii să lansez racheta, simt deodată nevoia unei confruntări cu femeia al cărei mesaj pentru mort îl duc în porthart. M-aş împiedica mereu, pe toată durata atacului, de spiritul ei omniprezent, dacă n-aş cunoaşte conținutul acelui mesaj. Scot scrisoarea din porthart şi o privesc îndelung, dar nu îndrăznesc s-o deschid. Cine-mi garantează că pacostea asta de femeie nu va interveni între mine şi destin ca şi-n cazul celuilalt?

— Înapoi în turbinca, vidmă! N-am nevoie de tine în atacul asta, prefer să pornesc la atac singur. Singur! Singur!

Ridic pistolul şi trag. Racheta se înalță fulger de lumină roşie, rămâne o miime de clipă suspendată în văzduh, semn de viață şi de moarte pentru toți, după care coboară încet, ca o pasăre rănită. Ale căror straturi geologice se pregătesc sus pe *Oarba?*

6

— Înainte, băieți! Dați-i drumul!

Unii sar peste şanțuri, împungând aerul orbeşte şi cu brațele lăbărțate într-un fel de răstignire, în schimb ieşirea altora din gropi, încă amețiți de frică sau neconvinşi, capătă aspectul răscolirii unor şoareci dintr-o casă prăbuşită. Unii se-mpleticesc şi se uită de jur împrejur, ca beți, tot căutând ceva ce n-au uitat şi negăsind în consecință nimic. Alții îşi fac cruce de-a valma şi bolborosesc rugăciuni, ferindu-se încă de pe-acum de aripa nevăzută a frumoasei lui Dumnezeu.

— Haide, băieți! Curaj, înainte!

Am şi pătruns în zona de lăstari vineți şi uscați, care acoperă prima jumătate a urcuşului pe *Oarba.* Pantele sunt încă line şi credem că germanii de pe creste n-au să ne dibuie prea uşor. Ne mişcăm în lanțuri destrămate, sute şi sute de pioni ai aceluiaşi joc de şah, potrivit unei inerții mecanice şi uniforme. În culoarea de cenuşă a dimineții, prin plasele ca de junglă ale acestor ierburi, doar căştile şi țevile armelor sclipind uneori dau semn despre existența noastră pe aici. Deocamdată însă *Oarba* tace, şi nicio tăcere în atac nu-i a bună, prea-ți cutitează carnea şi-ți macină nervii, nu ştii niciodată spre ce abisuri te atrage mirajul tăcerii inamice. Ar fi totuşi extraordinar dacă bombardamentul i-a alungat la toți dracii pe germani, morți şi vii laolaltă, iar noi am cuceri *Oarba* fluierând!

— Înainte, fraților! Curaj!

Dar nu ni se mai lasă timp de iluzii, timpul s-a rupt deodată în două şi iluziile s-au dus dracului! Cred că ne aflăm chiar în inima junglei când, năprasnic, se-abate asupra noastră prima dezlănțuire a barajului inamic. Avertizate de vuietul surd prin văzduh, în infinitezimala pauză care ne mai rămâne până la contactul obuzelor cu pământul, trupurile cad trăsnite la pământ şi urlă: *Aha, n-ați fugit! Pui de lele ce-mi sunteți, aşa ne-a fost vorba*? Sperăm

totuşi nebuneşte că e numai o tatonare, un salut de adio, o rețea subțire pe care vom depăşi-o repede. Se pare chiar că, prea răzlețe sau prea îndepărtare de linia noastră, întâiele obuze au căzut în gol. Niciun vaiet şi niciun țipăt de groază. Ne amintim atunci lecția învățată pe multe alte câmpuri de luptă şi ciulim urechile pândind, gata să ne reluăm nepăsători urcuşul. Dar n-am sfârşit bine gândul, că altă avalanşă de foc ni se-nfige în față, şi-apoi încă una, şi alta, val după val, într-o succesiune frenetică şi rapidă. Cel puțin de-ar bate numai fâşia dinaintea noastră, care ne desparte de crestele golaşe ale muntelui, am aştepta locului să se potolească furia inamică. Doar n-au ei atâta muniție cât să ne țină cu botul în țărână până la sfârşitul războiului! Dar barajul acoperă acum întreaga suprafață a zonei de lăstari, rece şi calculat, într-un fel de bolgii concentrice. E de-nchipuit că satisfacția diavolului de observator, de sus de pe munte, care comandă şi reglează focul artileriei germane, e cu atât mai mare cu cât pentru fiecare în parte desenează câte o bolgie din care să nu mai scăpăm. De-ar exista măcar găuri de cârtiță în care să ne vârâm, de-am avea în noi sămânța nemuririi! Dar n-avem la îndemână decât ticăloşii ăştia de lăstari, prin care mai degrabă ne zbatem ca-n nişte păienjenişuri, şi pârdalnicul ăsta de pământ în care până şi lopata îşi rupe colții săpând. A şi început să geamă careva, un altul hăuie ca lupii la lună. Sub ochii mei, la doi paşi în dreapta, unul *(Care o fi, Doamne?),* decapitat ca sub lama unei ghilotine, îşi caută cu gesturi bezmetice capul prin iarbă, deşi capul zace răsturnat pe o parte şi se uită la ciotul fostului întreg cu ochi foarte mirați. Un altul, cu pieptul despicat în două, amăgit însă de cine ştie ce ispită, porneşte năuc înainte, în paşi ca de dans pe sârmă, ca să cadă exact în gura unei noi explozii care-l adoarme definitiv.

De ni s-ar lăsa cel puțin răgazul unei speranțe, al unei picături de dezmeticire. Să ne orientăm şi să ne calculăm şansele, să ne spunem rugăciunea de pe urmă şi să ne convocăm amintirile la un ultim colocviu, să ne doară sufletul pentru cei care au pierit şi să ne bucurăm că n-am

pierit noi. Diavolul însă, de sus de pe munte, continuă să ordone alte bolgii şi jubilează: *Iad aţi vrut, iad aveţi!* Cum să lupţi împotriva acestui masacru metodic, decât preschimbându-te tu însuţi în fiară? Mi-e ruşine de ura pe care o simt în mine fierbând contra acelui observator, contra tuturor, dar mi-e ruşine şi de condiţia la care am fost redus, de simplă gânganie ce-şi aşteaptă indiferentă moartea. *De ţi-e scrisă moartea, atunci în picioare, domnule sublocotenent!* N-o fac bravând, mi-e grozav de frică. Dar cineva trebuie s-o facă, altfel oamenii aceştia sunt pierduţi. Mi s-a dat o răspundere, nu mi-ar fi şi mai ruşine dovedindu-mă laş? Dracu' ştie cum, au greşit sau anume, cert e că germanii ne împroaşcă acum cu obuze incendiare. Pământul a luat foc, lanurile de lăstari uscaţi ard ca hârtia. Valuri de flăcări lacome ne ameninţă din toate părţile, fumul ne îneacă şi ne orbeşte. *Iad aţi vrut, iad aveţi!*

Mă ridic pe genunchi, pământul mă trage înapoi. Mă salt în picioare, Dumnezeule, ce frică mi-e!

— Înainte, camarazi! Altă scăpare nu-i decât înainte! Pentru Dumnezeu, înainte!

A fost glasul meu, glasul căpitanului? Ştiu doar atât: că-ntre cer şi pământ e acum un huiet unanim de spaime şi, mânii, de scrâşnete şi înjurături, de agonii şi halucinări. Suntem o simplă masă de instincte dezlănţuite, pe care nu-i forţă s-o ordoneze şi nici baraj să i se opună. Scăpaţi de prima îmbrăţişare a morţii, gonim ca fascinaţi spre altă îmbrăţişare. Trecem printre explozii şi peste flăcări în salturi groteşti de saltimbanci, fiecare cădere înseamnă un destin încheiat.

Recunoaştem în fiecare arătare de coşmar pe unul de-ai noştri, dar în aceeaşi măsură s-ar putea să nu fie decât umbrele lor, singurele care ar mai avea curajul să traverseze infernul până la capăt.

Omul acesta, de pildă, căruia schija i-a smuls arcadele ochilor din rădăcini, arătând ca o păpuşă de porţelan cu găoacele orbitelor negre, tot orbecăind pe loc şi tânguindu-se ca un copil rătăcit: *Unde sunteţi? Nu vă mai văd!* – e om, va

mai fi vreodată om? Şi ăstălalt care râde, ei, da! râde înnebunit de bucurie şi-şi flutură prin aer braţul însângerat, mă vede şi chiuie către mine: *Iu-iu, 'tu-i laptele mă-si, dom' su'locotenent, gata, am scăpat,* m-*a rănit, s-a zis cu războiul, v-aştept acasă...* – dar care exact în clipa următoare, întorcându-se spre ţară, e lovit în plin de alt obuz şi aruncat în neant – ce a devenit acum decât amintirea celui ce-a fost? Dar n-am timp, nimeni n-are timp să-şi pună întrebări şi s-aştepte răspuns. Trebuie să gonim mai departe, s-ajungem la capăt. Fiindcă la marginea junglei, când va fi să-nceapă iadul urcuşului pe gresia crestelor, viii se numără, nu morţii!

Mă-mpiedic deodată de trupul cuiva, mai precis mă trezesc cu picioarele încleştate de strânsoarea unui muribund. Zadarnic mă zbat să scap, îngrozit la gândul că tocmai acum aş putea fi ucis.

— Dă-mi drumul, omule! şi continui să mă lupt cu el. Ce ai cu mine, nu vezi că sunt viu?

E limpede că mă trage spre ultima lui spovedanie, n-am ce face, m-aplec să-l ascult. Are faţa desfigurată, un obraz i s-a întors peste celălalt ca o foaie dintr-o carte. Îi urmăresc morfolirea buzelor rupte, dar cuvintele sună fără formă în gâtlejul sufocat de hemoragie. Nu ştiu cine este, dar după război, de m-ar întreba vreo femeie despre un om tânăr care nu mai dă semne de viaţă, i-aş povesti: *L-am cunoscut, am stat de vorbă cu el până-n ultima clipă, mi-a spus...*

Îngenunchez lângă el şi-l rog:

— Haide, frate, vorbeşte! Ce să le spun ălora de-acasă?

Gura lui mai molfăie ceva cu neputinţă de descifrat şi capul încremeneşte cu jumătatea de mască îndreptată spre cer. Mâinile îşi slăbesc încleştarea, acum sunt liber. E asta libertate?

Şi în plinul acestei vărsări de sânge şi foc, văd alergând odată cu mine o făclie vie, un biet om care arde ca o torţă. Şi-a aruncat arma, casca, sacul de merinde, centura, grenadele, ranița din spinare. Acum se chinuie să-şi scoată vestonul, dar fumul îl înăbuşă, văpăile îl cuprind tot mai strâns ca nişte braţe de reptilă. Urlă lugubru şi continuă să

alerge prin jungla în flăcări, ca dus de cine ştie ce neagră putere nevăzută.

Strig spre el, răguşit şi înspăimăritat:

— Opreşte-te, omule! Tăvăleşte-te pe pământ! Stinge-te!

Dar el tot mai goneşte, lăsând în urmă o dâră de fum cenuşiu. Apoi se cocoloşeşte de la sine şi vezi bine cum fumegă încă hainele pe el, aerul miroase a carne prăjită. Degetele încârligate trosnesc în jărăgaiul molcom şi corpul se chirceşte ca o armonică. Lanţurile trăgătorilor trec peste el, sărindu-l ca pe un obstacol. Nu-l blagoslovim cu nicio privire de milă sau deznădejde, beţia de a nu fi noi aceia sau alţii e acum singura noastră raţiune.

Fiindcă şi raţiunea destinului e la fel de ticăloasă! Prin vuietul sacadat al exploziilor şi prin perdelele negre de fum, un glas străbate până la mine, anume spre mine, al telefonistului:

— A murit Gherghina! Don' su'locotenent, auziţi? L-a omorât pe Gherghina!

Din prima clipă nu pricep cine-i acest Gherghina, ce relaţie mai ales poate să existe între mine şi moartea lui. Apoi mi-l aduc aminte şi-l văd: un biet boţ de om şi pământ, cu priviri de câine milog şi glas de bocet amar. Săculeţul cu ţărână, Rachieru de la a cincea, nevastă-sa... *Ai învins, îngerule-diavol! Şi pe mine m-ai învins!* O singură satisfacţie i s-a mai lăsat celui ce s-a aflat în lupta cu umbrele proprii şi căzut chiar în şanţul în care eu îi acordasem, împotriva tuturora, o sentinţă de achitare: că de-acolo tot se mai poate culege un săculeţ de ţărână! Pe când ăstorlalţi de-aici, care au căzut pe muntele de piatră şi metal, ce le-am putea trimite acasă, la neveste?...

— Curaj, camarazi! înainte!...

S-ar părea că zarea se limpezeşte, bombardamentul inamic îşi potoleşte bătaia. Am şi ajuns la limita zonei de lăstari, de-aici până pe coama *Oarbei* ar mai fi vreo cinci sute de metri pieptiş pe piatra goală. I-om face şi pe ăştia oricum, însemnându-ne şi acest drum cu sânge. Dar tare am avea nevoie să ne tragem un pic sufletul şi să ne socotim! Câţi am

fost, câți suntem, câți n-au să mai fie! Ordon din om în om să rămână toți pe loc, care pe unde s-o nimeri, fiecare cu ale lui. Şi constat că pe soldați îi bucură acest repaus neprevăzut, e ca un supliment de viață la care nici n-au visat.

Vreți să ştiți cum şi-l petrec, în ce tăceri au să coboare mohorâți sau ce probleme capitale vor dezbate? S-au lungit cu burțile pe pământ şi-şi trag dinainte sacii cu merinde. Scot la iveală coji de pâine uscată sau codri de mămăligă acră, cepe şi brânză, struguri şi castraveți. Se-apucă să înfulece lacomi, cu o poftă şi grabă neobişnuite. Puțin le pasă că pe undeva, departe, gem încă răniți ori se dau de ceasul morții muribunzi. De aceştia să aibă grijă sanitarii şi brancardierii, de-aceea li-e dată unora moartea, altora viața! Se sperie doar de mai şuieră vreun proiectil, din suita ultimei convulsii a barajului inamic, şi-atunci îşi bagă repede capetele în pământ şi-şi acoperă cu sălbăticie resturile de mâncare.

— Poftiți la masă, domn' sublocotenent! Să ne stea pețitorii!

Omul care mă invită e singurul comandant de grupă ce-l mai am, sergentul Duda Valer. Şi-a găsit refugiu la umbra unei stânci, cu încă trei oaspeți la tain, şi aceştia ultimii oameni din grupa pe care o comandă. L-am recunoscut după vorbă, altfel fața îi este neagră de foc şi pământ. Doar ochii îi strălucesc în fundul capului, prea blânzi şi prea luminoşi pentru un trup atât de uriaş ca al său. Are nevastă şi copii, doi mi se pare, cărora le scrie doar în poezie, din amintiri sau uneori inspirație proprie, dar nu mai înainte de a le citi camarazilor săi şi a se prăpădi de râs pentru ce i-a trăsnit prin cap. Naiba ştie ce le spune şi acum acelora de lângă el, fiindcă oamenii râd cu gurile până la urechi.

— Domn' sublocotenent, poftiți, făceți-ne cinstea!

N-aş putea spune de ce-l refuz, e desigur în noi o necunoscută care hotărăşte la un moment dat (fără justificări) ce să facem şi ce nu. Duda pare cam dezolat, deşi cu acelaşi aer mândru şi nepăsător cu care i-a sfidat întotdeauna, pe superiori, şi destinul.

— Atunci vino tu, telefonistule! zice el. Că te văd cam sărac, şi la mine e berechet.

Telefonistul tocmai se pregătea să cheme compania la telefon, să vorbesc cu căpitanul. A rămas cu mâna țeapănă pe manivela telefonului, îi este desigur foame, şi se uită la mine aşteptând. Cred că nici n-am apucat să gândesc a-i da voie, când un obuz venit ca din senin explodează cu o precizie drăcească chiar în grupul de la umbra stâncii, strâns buluc lângă Duda. Se vede doar o coloană scurtă de fum, care urcă spre cer, aşchii de arme şi resturi de carne, căşti şi bucăți de postav. E un geamăt, surd ca într-o ciocnire de tampoane şi un țipăt, strangulat în care se adună țipetele a patru oameni. Apoi o tăcere de nesuportat se lasă, cu ecouri profunde care se repercutează în noi asemeni unor alte explozii reale. Prin fumul care se risipeşte zăresc plutind încă în aer nişte oameni, sau mai bine zis fostele lor identități efemere.

Doar sergentul Duda a rămas trântit la pământ, cu o firimitură de suflet în el. Piciorul drept i-a fost tăiat chiar de la jumătate, de tot, pe când cel stâng se ține încă legat de trunchi printr-o şuviță subțire de carne şi o bucată de pantalon. Eu şi telefonistul suntem singurii martori ai acestei scene, Duda e de un calm desăvârşit. Nu dă deocamdată niciun semn de suferință, ca şi cum nici n-ar fi vorba de picioarele lui. Îşi scoate briceagul din buzunar şi, foarte cumpănit, privindu-şi rănile, cu ochi limpezi, taie ultima şuviță de carne care-i mai lega piciorul stâng de restul trupului. Abia acum chinurile încep să-l mistuie amarnic, mâinile scormonesc nervoase țărâna. Duda stă pe şezut ca pe un cărucior cu roate, caută ahtiat înainte şi-l descoperă pe telefonist..

— Trage, telefonistule, nu pregeta! şi arată cu mâna sleită spre piept. Drept aici să tragi!

Telefonistul dă înapoi holbat, surprins că tocmai lui i s-a adresat, şi tot ar vrea să se-ascundă în spatele meu.

— Trage, câine! strigă sălbatic muribundul. Nu vezi cum mă chinui?

— Cum, mă, vere Duda? Am mâncat amândoi dintr-o gamelă şi-acum să trag în dumneata?

— Trage, telefonistule, duminica mă-ti! Că eu te-am instruit de recrut şi eu ți-am pus puşca-n mână. Închide ochii şi trage!

— Mă vede Dumnezeu, vericule.

— Trage, omule, şi Dumnezeu o să te miluiască?

Telefonistul şi-a ieşit din minți. Aruncă de pe el tot, armă şi telefon, lopată şi baionetă, grenade şi gloanțe, tot ce ține de legile războiului, şi izbucneşte în plâns.

— Nu pot, frățioare! Blesteamă-mă, omoară-mă, dar nu pot!

Atunci Duda îşi zăreşte alături pistolul-mitralieră, nevătămat. Pare că nu-i vine a crede, se uită la el ca la o adevărată minune. Prea târziu ca să mai pot interveni, pistolul se află acum în mâinile lui. Dă fulgerător piedica într-o parte şi-şi propteşte gura pe gura țevii. Pornesc totuşi spre el, n-am trăit încă asemenea groază în război. Dar Duda urlă, înnebunit de dureri:

— Te omor, ofițerule, zău, te omor! Pe toți vă omor, dacă v-apropiați!

Şi-n clipa următoare tâmpla îi cade moale pe colțul stâncii, ca pe o pernă.

— Dumnezeu să-l ierte! şopteşte, hohotind, telefonistul.

— Dumnezeu să ne ierte! adaug, şi mă închin.

A fost ultimul semn de moarte al acestei zile de septembrie. Am ajuns pe coama *Oarbei* ca-n excursie, fără să tragem un singur glonte. Fiindcă pe *Oarba* numai era nimeni...

7

Nimeni – e un fel de a vorbi. Sunt germanii morți, sunt apoi morții noştri adunați de pe urcuş. Nu-i chip să le săpăm gropi în gresia muntelui, noroc că muntele ne oferă două despicături strâmte şi adânci cât un înalt de om. Ne

îngropăm morții în picioare, în aceste despicături, români față-n față cu germani, şi le căptuşim geologia cu lespezi.

Şi asta-i tot, se lasă amurgul. Aş bea un vin bun şi m-aş culca cu o femeie. De fapt, mi-afum sufletul cu tutun prost şi strâng în brațe fantome. Mi-amintesc prin urmare de Alexandra, acum poate să iasă din turbincă. Sfâşii scrisoarea şi scot la iveală o nouă fotografie de-a ei; nici această fotografie nu-mi dă certitudinea că Alexandra prietenului dispărut este aceeaşi cu Alexandra din trecutul meu. Trăsăturile sunt la fel de şterse, niciun amănunt esențial care să mi-o infirme sau confirme pe cealaltă. E îmbrăcată într-o bluză albă şi are prinsă pe încheietura corsajului, între sâni, o broşă de aur roşu ca o rană. Surprinzător, însă, pe fâşia albă a cartonului scrie cu cerneală: *De ce mi-ai rupt prima fotografie? Sper că pe asta ai s-o păstrezi!* Desigur, nu era greu de bănuit cum va reacționa soțul ei la scrisoarea de-acum două zile. Şi totuşi ceva continuă să fie confuz şi derutant, ca într-un vis. Cine-i această femeie? Întorc fotografia şi pe partea cealaltă citesc: *M-am hotărât, chiar azi plec pe front, să te caut. Nu se mai poate trăi aşa, anume-ți scriu, să te pregătesc. Oare vei refuza, când mă voi afla în fața ta, să recunoşti că-ți sunt soție?* De necrezut, şi totuşi adevărat. *E nebună!* strig în sinea mea, deşi mă-nvăpăiază un val de duioşie. De parcă nu celui mort s-ar fi adresat, ci mie, cel viu. De altfel, presupunând că va veni cu adevărat pe front şi ne va ajunge din urmă, pentru cine va veni dacă nu pentru mine?

— *Da, da, pentru tine! Ce te miră?*

— *Mi-e teamă că nu-i adevărat.*

— *Atât de greu ajung amintirile până la voi?*

— *Se-ntruchipează foarte greu în făpturi aievea. De obicei, în război, trăim numai cu plăsmuirile voastre. N-am auzit încă să-i fi venit cuiva o ființă vie pe front. Tu eşti cea dintâi.*

— *Te-ntrebi totuşi de ce ți-am venit?*

— *Poate fiindcă îmi datorezi nişte răspunsuri.*

— *Doar pentru atât?*

— *Explică-mi, dacă mai e şi alt mister.*

— Cine sunt eu?

— Alexandra.

— Şi ce ți-am devenit, ce-ți sunt, după ce ne-am cunoscut?

— Aş prefera sa tac.

— Răspunde: ce-ți sunt?

— Gândul care se-aşază între mine şi moarte mereu, visul început şi rămas neterminat pe malul unei ape, iarba şi pământul la care-aş vrea să mă-ntorc. Deşi...

— Nu şovăi, spune tot!

— Îți voi spune: femeia din această fotografie eşti tu, scrisul acesta e-al tău? Pe omul acesta îl cunoşti, ți-a trecut vreodată prin viață? Cinstit însă, draga mea!

— Cinstit: Eu nu pot fi una şi aceeaşi cu Alexandra altui om! Dar adevărul e că Ea m-a trimis.

— Ştia că el a murit?

— Ştia că tu ai nevoie de mine.

— Asta înseamnă că preluăm de la morți visurile lor ne-mplinite? Şi dacă pe ei nu i-a salvat nimic, pe mine ce m-ar salva?

— Devotamentul reciproc, unul în altul până la capăt!

— Vrei să spui că de astă dată n-ai să mai fugi?

— Niciodată, omule!

— Şi eşti vie de-adevărat

— Sărută-mă şi te convinge... Sunt?

Da, fireşte, numai că simt deodată ațintiți asupra mea ochii altcuiva. Scrutez lumina tulbure a serii, printre stânci descopăr un ghemotoc de băiat. Are părul ciufulit şi obrajii mânjiți de marmeladă, pantalonii peticiți şi genunchii zgâriați. Se uită țintă la mine, mă recunoaşte şi-l recunosc: *Tu?! Ce cauți tu aici? N-ai auzit c-a venit Alexandra, pleacă! Pleacă, îți spun!*

Mă tem că am febră, de fapt nu e nimeni. Şi totuşi e cineva, căpitanul! Care se uită țintă la mine şi m-anunță că nemții au pornit la contraatac. O, Doamne! cum se leagă faptele, unele de altele...

CAPITOLUL PATRU

1

CEL PUȚIN DE-AR FI ŞTIUT PE CE lume se află, de câte ceasuri zace pierdut printre umbre! Orice efort de luciditate încerca însă, i-l reprima cu duşmănie aceeaşi forță necunoscută care-l ținea paralizat, de-atâta vreme, pe fundul gropii. Avea febră şi-l durea capul, fiecare gând părea că declanşează altă explozie. Un gust de sare şi iarba îi stăruia pe buze, poate al sângelui propriu care i se va fi scurs din rana încă deschisă pe frunte, dar de care el nu ştia nimic. Deocamdată nu-şi da seama decât că e noapte, un întuneric dens şi apăsător acoperind ca o pătură neagră pământul. Siluetele copacilor abia se desluşeau, cu atât mai mult zona dinaintea presupusei lor linii de apărare sta scufundată în mister. O ceață grea plutea pe deasupra tranşeelor, asemeni unei vietăți de pe alt tărâm îngreunând vederea chiar şi la un pas depărtare.

— Mama dracului! rosti Golia şi fu bucuros că nu se pierduse încă totul, mai avea darul să articuleze cuvinte, drept care şi izbucni înjurând: Dumnezeul mă-si de viață! Dacă asta-i noaptea imediat următoare dezastrului, înseamnă ca mâine-i 11 octombrie şi cu împlinesc 27 de ani. Grozavă aniversare, n-am ce zice!

Amețit, rana şi deznădejdea aveau acum aceeaşi consistență, încercă totuşi să se ridice. Dar vechea, istovitoarea sfârşire îl prăbuşi din nou, de-a lungul, ca pe un butuc, la pământ. Ceva se mişcă atunci spre capătul gropii,

ca o nălucă ruptă din însăşi fiinţa beznei. Parea a fi mâna cuiva, convulsivă de asemeni, dibuind parcă în căutarea vreunui lucru rătăcit prin iarbă.

— Care eşti, mă frate?

Chiar şi glasul împrumutase nota surdă a împrejurărilor grave pe care le trăise până la ceasul acela şi care, pe încetul, relevau un deznodământ la fel de tragic.

— Eu, domn' locotenent! Petre!

— *Petre?!* se-ntrebă, încă buimac, ofiţerul. *Trebuie să fie omul meu de legătură, sfetnicul şi îngerul meu păzitor. Pe unde o fi zăcut şi el pân-acum?*

Cercetă la rându-i printre necunoscutele beznei şi-i prinse soldatului mâna, trăgându-l spre sine mai aproape, cu lăcomia neajutoratului care simte nevoia absolută a unui ins viu alături, până ce ajunseră să stea ghemuiţi în adâncul şanţului, obraz lângă obraz. Soldatul avea răsuflarea fierbinte, lumina ochilor metalică. Ofiţerul îl ştia alături, dar nu-i simţea prezenţa decât prin această răsuflare greoaie, ca plină de spaime, şi prin lucirea tăioasă, încărcată de întrebări, a ochilor săi duri.

— Ce s-a-ntâmplat, Petre?

— Nu visam să vă mai găsesc, gâfâi înăbuşit soldatul. Ştiţi de unde vin eu acu'?...

— Doar nu vii din iad?

— Ba chiar d-acolo, şi arătă vag spre *ţara nimănui.* Dintre morţi vin, m-a-ngropat un obuz.

— Şi eu abia m-am trezit din leşin, fu nevoit Golia să recunoască.

— Atunci e-adevărat?

— Ce să fie adevărat?

— Că ne-au dat înapoi, pe vechile poziţii?

Era limpede că omul trăia din îndoieli, se trezise din năuceală pesemne cu sentimentul că s-ar putea să nu fie adevărat, doar un vis urât şi o nebunie, ar fi tras cu puşca-n Dumnezeu, dacă ofiţerul i-ar fi spulberat îndoielile: *Nu, nu-i adevărat, atacul a reuşit şi de fapt ne găsim în oraş, dincolo de oraş, de-acum ne vom putea odihni. Cel puţin câteva zile,*

până pornim iar mai departe, războiul n-o să mai existe pentru noi... N-avea de unde şti că trupul ofițerului fusese săgetat ca de o sfâşiere de cuțit.

— E-adevărat, Petre! şi Golia îi strânse puternic umărul în pumn, pentru ca nu cumva confirmarea dezastrului să dezlănțuie şi-n el aceeaşi reacție. Ne-au dat înapoi!

Dar reacția, în soldat, se dovedi şi mai pârdalnică. Golia l-auzi hohotind fără plâns, mut şi cu buzele încleştate.

— Ce-i cu tine, omule?

— Pentru a cincea oară, gemu Petre.

— Nu-i nimic! încercă ofițerul să braveze. Doar la război se mai întâmplă şi bucurii dintr-astea.

— E un război crud, domn' locotenent.

— Te-aşteptai să fie floare la ureche?

— Ne pusesem atâtea nădejdi în atacul de azi.

— Ne rămâne ziua de mâine.

— Şi mâine? întrebă zguduit soldatul.

— *Mâine e ziua mea de naştere, împlinesc 27 de ani. Dar nimeni nu ştie, chiar de-aş spune-o cuiva la ce mi-ar folosi? În război nu se acordă favoruri pentru asemenea aniversări, nu te scuteşte nimeni de război, voi fi singur, foarte singur. Numai Alexandra de şi-ar aduce aminte de mine, de-aş avea certitudinea că şi-a amintit şi se gândeşte la mine!*

— Iar tancuri şi iar avioane? reveni soldatul, parcă înciudat pe tăcerea ofițerului. Spuneți-mi: iar?

— Iar, iar, iar! scrâşni Golia, oarecum scos dintr-ale sale. *(Toate tancurile şi avioanele germane împotriva zilei mele de naştere, ce ştii tu!)* Şi tu, se răzvrăti pe neaşteptate Golia, mai taci odată din gură!

— Îmi vărsăm şi eu nădufu', murmură cu stângăcie soldatul.

— Gata, ajunge, ți l-ai vărsat destul!

— Măcar de-aş putea dormi, să dorm până se termină războiul şi să nu mai ştiu de nimic.

— Nimeni n-o să aibă somn în noaptea asta.

— V-ați supărat, domn' locotenent?

Răzvrătirea se domoli însă repede, ofițerul chiar

ruşinându-se de această enervare inutilă şi-l bătu prieteneşte pe umăr:

— Nu m-am supărat, Petre. Dar am şi eu nevoie de linişte. Ca să cumpănesc bine ce am de făcut. Uite că s-a lăsat noaptea, şi dracu' ştie ce mai pun *domnii* ăştia la cale! Trebuie să-ntăresc poziția pentru apărarea de noapte şi să iau legătura cu batalionul. Nici nu ştiu unde-i telefonistul, mai trăieşte, nu mai trăieşte, are sau n-are legătura cu batalionul, unde-i acum postul de comandă şi ce o fi gândind comandantul, înțelegi? Eu n-am somn, tu n-ai somn, nimeni n-are somn. Foarte bine! Toată compania trează, până la ultimul om, dacă s-ar putea să-nvieze şi morții, să stea şi ei treji, acum pricepi de ce nu-ți dau voie să-mi răscoleşti sufletul? *(Mâine e ziua mea de naştere, împlinesc 27 de ani, parcă el mi-a răscolit sufletul?)* Pricepi, Petre?

— Pricep! şopti oftând soldatul şi-i căută pe întuneric mâna s-o dezmierde, cu un sentiment umil de adeziune la suferința şi grijile lui. Să plec, domn' locotenent?

— Nu, stai aici! O să am nevoie de tine.

— Poate aveți de-o țigare?

— Caută prin cartuşiere, trebuie să mai fie ceva.

Soldatul bâjbâi spre celălalt capăt al gropii, până descoperi cartuşierele, şi scoase ultimele două țigări. Când să le-aprindă, sub pătura pusă coviltir, flacăra, inundând în plin fața lui Golia, dădu la iveală şuvița de sânge scurs pe obraz şi rana de pe frunte. Soldatul zâmbi trist:

— Ştiați că v-a mângâiat moartea pe frunte?

— Da?! se miră Golia şi instinctiv îşi trecu palma, protectoare, pe deasupra rănii. (*Moartea îmi da târcoale, mi-a şi lăsat primul semn pe frunte. Mâine e 11 octombrie şi eu împlinesc 27 de ani!)* Mai aprinse un chibrit, îşi lumină din nou fața şi întrebă: E adâncă?

— Semn bun, zâmbi însă Petre. A doua oară nu mai îndrăzneşte să vă atingă.

— Te-am întrebat dacă-i adâncă, băiete.

— Oricum să vă pansez. Unde vă țineți pansamentul?

Petre avea mâini grele şi butucănoase, obişnuite cu plugul şi sapa. Cam neîndemânatice pentru o treabă gingaşă ca asta, se chinuia să curețe rana lui Golia de parcă şi-ar fi curățat puşca. O fi fost şi întunericul de vină, în asemenea împrejurări întunericul e mai câinos decât orice duşman. Reuşi totuşi să smulgă coaja de sânge şi pământ a rănii, şi răsuflă uşurat. Dar o durere ca de cuțit spintecă deodată făptura ofițerului, din creştet pâna-n călcâie, *şi-atunci m-am frânt de mijloc. Altfel domnea o tăcere grozavă, inamicul nu dăduse încă semn că există. Doar senzația de totdeauna că inima mi-a fost prinsă în cleştele unor gheare nevăzute m-a obligat la aceasta pârdalnică şovăire.*

— Ce-i cu tine? s-a oprit, alarmată, Alexandra. Ai obosit?

— Nimic, nimic! m-am înfuriat pe slăbiciunea mea. Haide, mi-a trecut!

Mi-am revenit foarte repede şi-am continuat să gonesc spre poziția germană, cu Alexandra alături, una cu lanțul celorlalți trăgători.

— Nu-mi place tăcerea asta, a spus într-un timp Alexandra. De ce durează atât de mult? Şi când se va sfârşi oare?

— Când ajungem pe-aproape de poziția lor, am lămurit-o! eu.

— Acolo, sus, pe coama acelui deal?

— Exact! Dacă izbutim să urcăm dealul, îi dăm peste cap.

— Şi dincolo de deal e oraşul?

— Da! Cucerim oraşul şi ne odihnim. Cel puțin opt-zece zile n-o s-avem habar de război. Vom fi singuri, numai noi doi cu ale noastre.

— Mâine-i ziua ta de naştere, da?

— Ar putea să fie şi ziua cununiei noastre.

— O vrei tu?

— Da, Alexandra!

Atunci s-a pornit prin văzduh un vuiet surd de obuze, pământul s-a cutremurat sub şenile. Dar n-am luat seama la nimic, am gonit mai departe. Auzeam vaiete şi hohote de groază, frumoasa lui Dumnezeu ne secera oamenii. Am vrut să ştiu cum arată la față şi m-am îndreptat într-acolo. Dar în

aceeaşi clipă Alexandra m-a cuprins în braţe, ocrotindu-mă parcă, şi a ţipat:

— Nu te uita! Nu te uita!

A trecut pe lângă mine ca fulgerul, şi n-am apucat s-o văd în plin. Doar m-a atins uşor pe frunte şi m-am prăbuşit la pământ. Când m-am trezit...

— Dom' locotenent, acu' e bine?

— Da, mai bine.

Deşi sângele continua să zvâcnească amarnic sub pansament, ca o inimă slabă de pasăre. O vreme tăcură, fumând, urmărind fiecare alte jocuri ale beznei şi fiecare cu girului la ale sale, rezemaţi alături de marginea gropii, cu pătura peste cap.

— N-am terminat scrisoarea, o termin mâine, pe lumină, numai de ne-ar da pace blestemaţii ăştia de nemţi, oare o să atacăm şi mâine? Trebuie să-l întreb pe locotenent...

— Mâine e ziua mea de naştere, ce bine-ar fi să nu atacăm.

De dincolo de ei nu răzbateau niciun semn şi nicio mişcare, jalea nimănui şi niciun alt grai de om, toate fiind cuprinse în ceaţă ca într-un înec. Doar o rafală scurtă de mitralieră sparse într-un timp tăcerea grea a nopţii, careva speriat poate de legănările confuze ale ierbii sau vreun altul furios pe neclintitul pustiu, o fi fost de-al nostru sau poate chiar german, după care se aşternu din nou dureroasa linişte a tainelor adunate de-a valma, taine vii ori taine închipuite, între cer şi pământ.

— Măcar de nu ne-ar fi izbit din coastă! spuse într-un târziu soldatul, incapabil desigur să suporte muţenia din jurul său. Acu' am fi fost în oraş, dacă nu ne-ar fi izbit din coastă, aşa-i?

Ofiţerul nu răspunse. El însuşi era muncit de gândul înfrângerii din ziua aceea, dar prefera să şi-l mistuie fără mărturisiri, cu conştiinţa poate că numai aşa va fi scutit de confruntarea directă cu soldatul acesta prea curios din fire, venit parcă anume aici, în numele viilor şi al morţilor deopotrivă, să ceară socoteală.

I-apărură astfel limpezi toate, de parcă s-ar fi petrecut

încă o dată aievea, chiar sub ochii săi, la doi paşi. Asista deci ca un martor neutru, într-o stare de imobilitate proprie doar morții, la desfăşurarea aceloraşi elemente reale, dar conduse acum de forțe obscure şi pe un plan aproape fantast. Fiecare nerv şi fiecare fibră şi-aminteau, cu de-amănuntul, de tot ce se petrecuse, în urlete războinice şi cu lacrimi de agonie, până la ceasul acela.

Cu cinci zile în urmă se aflau pe culmile dominante de la porțile oraşului, doar să dea brânci porților şi să pătrundă în oraş. Atunci fuseseră pentru întâia oară zvârliți înapoi, inamicul coalizând împotriva lor, val după val, tancuri şi avioane laolaltă, atât de sălbatic încât le frânseseră oasele chiar din prima zi. Golia vedea şi acum avioanele mici, cu crucea neagră pe aripi, zburând doar la câteva sute de metri înălțime, aproape în batjocură, şi împroscându-i uneori, din belşug, doar cu grenade legate buchet şi cu mine minuscule cât nişte plăcinte. După ce-i torpilau, din cer şi de pe pământ, cu baraje succesive de obuze grele, porneau să-i prindă în plasa deasă a rafalelor de mitraliere şi a acestor jucării ucigaşe. Îi vânau ca pe puii de potârniche, de-a lungul şi de-a latul porumbiştilor, sau îi pândeau vicleni pe lizierele pădurii, de cum scoteau capul să-njghebeze cât de cât vreo apărare. Dispărea un val ca să apară altul, şi devenea limpede că numai desperarea îi împinge pe germani la asalturi repetate, uneori bombardând până-n buza propriilor tancuri. Cel puțin apariția şi mugetul acestora, macabru, ca al unor fiare evadate din cuşcă, muşcând pământul cu oameni cu tot şi dând peste cap tunurile surprinse în plin marş, fură suficiente să pună divizia pe goană, peste câmpuri şi prin păduri, dezorganizând şi fărâmițând frontul diviziei în zeci de bucățele de rezistențe la întâmplare, care nicicum nu izbuteau vreo legătură continuă între ele.

Şi de-atunci zi de zi, în zori şi pe înserat, alteori şi-n crucea nopților când, pe sub ochii holbați ai paraşutelor luminoase, supraviețuitorii rătăcitori în căutarea unui punct de sprijin, a vreunui spirit coordonator, lăsau în legea lui

Dumnezeu, din rândurile lor, mereu alte leşuri şi alți muribunzi – să se bată cu umbrele şi cu țărâna!

Cu cinci zile în urmă...

Fireşte că încă de-a doua zi se încropiseră unele contraatacuri izolate pentru stăpânirea unor obiective-cheie, generale pentru recâştigarea terenului pierdut. Dar sfârşitul era mereu acelaşi, pânza se arăta a fi putredă şi nu ținea la cârpeli. Numai cu ghearele şi cu dinții, oricât de mânioşi ar fi fost românii, nu puteai opri avalanşele repetate de tancuri şi nici doborî din senin avioanele germane. Pe deasupra, ca un blestem, se dovedi că nicio nenorocire nu vine singură. Comandantul diviziei căzu, şeful de stat-major al diviziei căzu, un comandant de regiment îşi află moartea sub şenile, ofițerii îşi răreau rândurile cu fiece zi, morți fără număr zăceau neştiuți prin şanțuri şi porumbişti. Răniții, umblând strigoi după posturile de prim-ajutor ale noastre, se-ntâmpla de multe ori să se trezească în liniile duşmane, se spunea despre ei că fuseseră văzuți undeva, cândva, rătăcind ca orbeții şi căutând, dar după un timp nu-i mai vedea nimeni, gata, puteau fi scoşi din controale. Cete răzlețe de înspăimântați se trezeau de asemeni în botul tancurilor inamice şi nu le mai rămânea decât să ridice mâinile în sus, la fel se spunea şi despre ei, au fost şi nu mai sunt. Nimeni nu sta să facă socoteala câți pieriseră şi pe câți vii se mai putea conta, fiindcă tot se mai spera că oamenii vor ieşi din beznă, ori din moarte, vii şi nevătămați, iar se încropeau contraatacuri şi iarăşi pânza pârâia, se rupea, pământul se-nvârtea cu cei vii, îi înghițea pe cei morți, toamna era foarte frumoasă şi uneori părea de-a dreptul neverosimil că lumea se află în război, somnul supraviețuitorilor era frecventat de fermecătoarele făpturi ale trecutului şi nimeni n-ar fi avut chef să moară. Dar de cinci zile divizia murea întruna...

Ultimul contraatac îl începuseră pe seară, al cincilea de când se găseau la porțile oraşului. După liniştea austeră a văzduhului ca de plumb şi după tăcerea mare prin care înaintau, ai fi crezut că duşmanul s-a tot dus în mama lui,

spre apus. N-ar fi fost nimic extraordinar, germanilor asta le şi era scris. Iar orgoliile noastre n-ar fi avut de ce suferi, ne plătisem cu destui morți drumul prin această tăcere fără moarte. Dar nici la poalele culmilor ce dominau oraşul n-apucaseră ai noştri s-ajungă, când, la fel de surprinzător ca şi la-nceput, pe culmi, se iviseră blindatele inamice iar văzduhul fusese invadat de avioane.

După care începuse prăpădul...

— Nu-i aşa c-am fi fost acu' în oraş? îşi repetă Petre întrebarea, convins că ofițerii nu l-a auzit. Domn' locotenent, ce ziceți?

Golia tot nu răspunse. Sfârşise de fumat țigara, aruncase pătura într-o parte şi, cum sta cu capul frânt pe un umăr, ochii săi zăreau în depărtare o lumină parcă anume scornită pentru el, dintr-un sistem fantastic de constelații şi miraje, singura prin care nemiloasa realitate din jur mai putea fi depăşită.

— De ce tăceți? întrebă soldatul.

— *Am fi fost, desigur!* răspunse Golia, adresându-se însă mental altcuiva. *S-ar fi terminat lupta şi mâine am fi avut* zi *de odihnă. Mi-aş fi petrecut ziua de naştere singur şi gândind la tine. Mi-aş fi evocat, retrăind-o, singura noastră întâlnire din noaptea aceea şi aş fi visat cu ochii deschişi la alte nopți,* de *după război. Ar fi fost minunat, draga mea, de altceva nici n-aş mai fi avut nevoie! Tu, nu la fel, aflându-te mâine cine ştie pe unde, ai fi gândit la ce a fost şi ai fi visat la ce va fi?*

Lumina din depărtări, pe care doar el o vedea, îşi modifică deodată structura şi conturul, iar ochilor săi lacomi le apăru de astă dată, neverosimil, însuşi chipul celei ce se chema *Alexandra...*

2

Pe unde eşti tu acum, ce faci tu acum?

Te întreb, ca şi cum frunțile noastre ar fi dotate cu asemenea unde încât ne-am putea transmite reciproc, la orice

oră din zi şi din noapte, chemări şi răspunsuri. Un lucru e totuşi cert – că eu te-am auzit cum mă chemai, glasul tău îmi tulbura adeseori somnul iar pe trezie mă cerşeau ochii tăi neclintiți, dorind să-ți fiu alături mai ales de ziua ta de naştere. Şi uite că mă găsesc acum la numai o noapte depărtare de tine, gonind prin noapte spre ziua ta de naştere, mie însămi mi separe de necrezut! Nu ştiu câte alte femei vor fi pornit de asemeni pe front, după bărbații lor (eu nici măcar nu-ți sunt soție), ce le va fi îndemnat să facă lucrul ăsta şi prin ce cumpeni vor fi nevoite să treacă, până vor ajunge la ai lor. Doar despre mine ştiu că ard toată, de dor şi nerăbdare, cu neputință să nu se găsească pe pământul ăsta pângărit de război şi moarte un loc, un braț de iarbă, o buză de rai şi pentru iubirea noastră. Deşi uneori mi-e grozav de frică, numai gândul mă şi înnebuneşte de pe-acum, şi totuşi te vreau, fie ce-o fi...

Dar pe unde eşti tu acum, ce faci tu acum?

3

Golia, continua să tacă, ferecat în tăcerea lui ca într-o carapace. Lumina din depărtare se stingea pe încetul, năpădită de întunericul nopții. Chipul-morgan al celei ce se chema Alexandra, încă stăruind asupra lui, se mistuia în tenebre.

— Asta e! Conveni în cele din urmă Petre, mai mult ca să umple golul prea obositor dintre sine şi ofițer. De-acu' Dumnezeu mai ştie ce o să se-aleagă de noi... Domn' locotenent, cam cât o fi ceasu'?

Golia căută cu o mişcare mecanică pe încheietura mâinii, dar drămuitorul fosforescent al timpului dispăruse. Făcu un gest a lehamite, deşi amănuntul îl cam sâcâia (*S-a dus dracului timpul meu, cine ştie pe unde o fi agonizând acum!)* şi răspunse:

— Nu-l mai am, pesemne l-am pierdut în atac.

— Eh, ducă-se atunci pe pustii! zise soldatul. Întrebam şi

eu aşa, că nu-mi place să tac. Se răsuci apoi spre umbra bănuită a ofiţerului şi întrebă: Dumneavoastră de ce vă place să tăceţi?

— Mă gândesc, murmură Golia.

— La câte s-au petrecut, la câte-or să mai fie?

— La de toate.

— Şi la cei de-acasă, poate? Sau la vreo femeie iubită?

— Uneori.

— E ca şi cum ai vorbi cu unul şi cu altul, nu?

— Da, Petre.

— Ei, drăcie! Eu de ce nu pot? Am încercat şi eu, nu zic, dar de fiecare dată mă-ngheaţă parcă ceva şi mi se pune un nod în gât. Nici ai mei, nevasta, copiii, când vin sa mă vadă, vreau să spun când îi văd eu cu ochii minţii că vin, doar se uită la mine şi tac. Doamne fereşte, parc-aş fi mort, aşa se uită la mine, şi-n vis la fel, de ce, domn' locotenent?

Ofiţerul râse amar:

— *Ce folos că mie mi se întâmplă altfel? Cu ce sunt eu mai fericit decât tine dacă eu pot să-i vorbesc femeii iubite, în închipuire şi-n vis, iar femeia iubită se uită la mine ca la un om viu? Crezi că-i mai puţin chinuitor, băiete? Dacă ţi-aş spune, de pildă, că chiar în clipa asta e cineva lângă mine, univers circumscris universului meu, după cum şi eu subordonat ei ca unei esenţe superioare, de fapt o simplă femeie pe care o cheamă Alexandra, stă acum cuprinsă la pieptul meu şi mă sărută, ai zice că glumesc, nu-i aşa? M-ai crede nebun şi te-ai cruci, nu-i aşa? Prostule, iubitule Petre, nu mă invidia! Sărutul unei fantasme e mai dureros decât al unei femei vii, crezi că sunt fericit? Şi totuşi o vreau încă, Petre, chiar şi fantasmă, Petre, mă mulţumesc şi cu atât, Petre, fiindcă e singura indulgenţă pe care mi-o acordă războiul... Pricepi, mă?*

Încetă să râdă şi-şi propti tâmpla pe marginea gropii. Îi era grozav de lene şi nu socotea necesar să-şi împartă beţia visării cu nimeni. Simţea cum trupul se desfătează în această dulce ispită, a oboselii şi a uitării de sine, ca într-o apă cu alunecări amăgitoare care te îneacă pe neştiute. Însăşi necuprinsa noapte neagră ca smoala, izolându-l de

orice preocupări şi răspunderi străine, avea darul să fascineze carnea şi spiritul până la deplina lor toropire. Dar fu de ajuns ca pe neaşteptate, undeva, parcă în duşmănie şi cu brutalitatea avertismentelor teribile, să se dezlănţuie un lanţ de explozii înfundate, pentru ca furia răspunderii să-l smulgă în sus ca dintr-o capcană gata să-l înhaţe definitiv. Ofta, bucuros că-şi recăpătase în sfârşit conştiinţa de sine, şi-şi spuse că trebuie să rămână lucid:

— *Câţi soldaţi nu şi-or fi sărbătorit ziua de naştere în război şi nu s-au mai lamentat atât, mai ales nu s-au înspăimântat, eu de ce m-aş înspăimânta? Chiar de-ar fi să urle carnea de durere şi spiritul să geamă, socotindu-se trădate. Doar am toată viaţa înaintea mea, am tot timpul să gândesc şi să visez la Alexandra, de ce s-acord zilei de mâine mai mare importanţă decât merită, nu cumva o împing singur spre neant, când de fapt ar trebui s-o tratez cu indiferenţă?*

— Haide! ordonă Golia. Să vedem ce fac oamenii...

Porniră. Pe lângă Petre care era masiv şi greoi ca un urs, locotenentul arăta subţiratic şi plăpând. Avea mâini albe, cu degete lungi ca de fată, şi fruntea înaltă, boltită uşor, sub care privirea mereu umbrită de gânduri reflecta însăşi agitaţia nepotolită din adânc. Doar trăsăturile feţei înăsprite de-atâta război şi un surâs abia schiţat de scepticism, tăiat în colţul buzelor ca o cicatrice, dezvăluiau cerbicia comandantului şi maturitatea, în ciuda vârstei tinere, cu care se pricepea să se descurce printre cumpenele vieţii de front. Altfel l-ai fi socotit un contemplativ iremediabil, rătăcit prin război doar datorită hazardului. Însuşi Petre i-o spusese cândva: *Dumneavoastră n-aveaţi ce căuta în război, eraţi făcut pentru alt fel de viaţă!* Dar Golia se mulţumise să tacă, zâmbind în sine: *Fiecăruia ne este dată viaţa pe care o meritäm, totul e să capete sens şi conţinut prin noi, cine-mi poate spune că nu tocmai ăsta-i şi sensul, conţinutul vieţii mele?*

— Întunericul dracului! şopti după un timp soldatul şi se opri. Pe-aici trebuia să fie plutonul lui Zardan.

— Nu încă, dă-i drumul! îl îmboldi însă Golia. Mai e până

la lizieră, ține-te după mine!

Îi descoperiră anevoie. O fi fost liziera pădurii ca trasă cu linia, dar linia frontului era destul de sinuoasă. Compania se întindea la nesfârşit, răsfirată cu cele două resturi de plutoane ale ei tot prin coclauri de întuneric, fiecare soldat cam pe unde nimerise după deznodământul ce-l suferiseră la căderea serii. Iar bezna nopții de acum nu le îngăduia celor doi căutători să deosebească mai mult decât nişte mogâldețe, adesea nemişcate, sau făcând trup unic cu noaptea, aproape cu neputință să-ți dai seama dacă-s vii ori au murit de-a binelea. E adevărat că unii săpau la şanțuri, doar icnetul lopeților auzindu-se ca un oftat greu, adaus la însuşi oftatul amarnic al oamenilor, care se răzbunau astfel asupra pământului de toate câte le înduraseră, şi poate chiar fiindcă ştiau bine cu ce nerăbdare aşteaptă pământul să-i înghită. Alții stăteau însă rezemați de trunchiurile copacilor şi se uitau peste priveliştea neagră a câmpiei dinaintea lor, cu ochii măcinați de febre şi buzele strânse, fără cuvânt, ca nişte stane de piatră.

Golia se apropie de unul din aceştia şi-l recunoscu pe Zardan. Sergent ca şi al doilea comandant de pluton, Ailenei, amândoi înlocuind cu egală autoritate pe ofițerii pieriți în aceste ultime cinci zile de prăpăd. Ofițerul se aşează alături şi-şi puse mâna pe genunchii lui:

— Cum stăm, Zardane?

— Prost! răspunse acesta mohorât. Îmi lipsesc şapte inşi.

— Nu înțeleg: morți, răniți?

— În afară de morți şi răniți. Lipsesc, i-a înghițit pământul, n-am de unde să-i mai iau.

— Şapte... murmură înfiorat Golia.

— Socotiți bob cu bob, preciză sergentul.

— Cine?

Numele dispăruților se rostogoleau prin fața lor ca nişte stânci, închipuind fiecare câte o prăvălire de trup omenesc, sub o secure de fulger sau sub bătaia vreunei pale de vânt ucigaş.

— Crezi că-s morți cu toții?

— Poate pierduți, rătăciți. Cel puțin aşa sper şi mă rog lui Dumnezeu să nu fie altfel. Doar ştiți bine cum ne-au vânzolit, când...

— Ştiu.

Tăcerea mugea de spaime, cifra abstractă concretizând moartea, răsuflarea ei şuierând parcă aievea, foarte pe-aproape, ca a unei fiare la pândă. Până şi vântişorul de toamnă paşnică, făcând să sune prin frunzare o melopee gravă, sugera prezența morții cu şi mai multă duritate.

— *S-a dus în mama mă-si toată frumusețea toamnei,* gândea Golia, *a desfigurat-o şi a otrăvit-o războiul! Pe sub aceşti copaci, în alte împrejurări, ne-am fi putut spune vorbe de dragoste şi ne-am fi putut iubi, ce a mai rămas din închipuitele tale farmece, blestemate*? *Ne-ai adus acum să stăm față-n față cu moartea, şi iarba ta miroase a mortăciuni. Aş vrea să mai trec o dată pe-aici, după război, tot într-un început de octombrie, poate chiar de ziua mea de naştere, cu Alexandra de mână, ca să te înfrunt şi să urlu de bucurie că trăiesc, să te batjocoresc şi să...*

Veniră atunci, ridicindu-se de prin gropile alăturate ca nişte fantome, oameni vii totuşi, cu sufletele atât de îngreunate însă că abia se mişcau. Tăceau aşteptând, nădăjduind (în umila lor cumințenie de subordonați) că Golia ar putea fi un fel de Mesia şi că acest Mesia al oarbelor lor speranțe s-ar putea salva. La răstimpuri, doar răsucirea repezită a manivelei telefonului de campanie se făcea auzită, când telefonistul se tot chinuia să capteze din eter vreun răspuns, şi glasul i se auzea răguşit de-atâtea chemări:

— Alo, *Privighetoarea!* Alo, *Privighetoarea!*

Golia se răsuci, înmărmurit, spre sergent:

— N-avem legătură cu batalionul?

În glasul lui Zardan sună o notă de ironie:

— N-o mai avem de când am fost dați înapoi. Probabil e rupt firul pe undeva. Am trimis om pe fir, să găsească ruptura, la nevoie s-ajungă până la batalion şi să vadă ce-i şi cum.

— *Dacă o mai fi existând şi batalionul!* Golia se temu să-şi

mărturisească gândul, nu atât din cauza oamenilor care s-ar fi molipsit de teama lui, cât anume ca presupunerea să nu se schimbe în realitate: *Nu invoca dezastrele, dezastrele abia aşteaptă să se repeadă asupra tal* Reluă: Dar legătura cu Ailenei ai stabilit-o? Patrulă pentru legătură cu vecinii din stânga ai trimis?

De astă dată, glasul lui Zardan sună gâtuit:

— Pe Ailenei l-am găsit, dar în stânga n-am nicio legătură. Vecinii au dispărut.

— Nimeni?! şopti, sufocat, locotenentul.

— Nimeni. Pustiu. Dracu' ştie ce s-a-ntâmplat acolo.

— Ai constatat cu ochii tai?

Pe buzele lui Zardan apăru vechea schimă de ironie tristă.

— Dacă nu credeți, veniți cu mine să constatați singur…

Dar cale de peste un kilometru nu se întâlniră decât cu nălucile beznei şi cu foşnetul înfiorat al pădurii. Scotociră fiece părere de groapă sau adăpost, din suita de gropi şi adăposturi care constituiseră cândva linia de rezistență a batalionului vecin, îşi lipiră urechile de pământ şi ascultară, pământul pe care cu numai câteva ceasuri înainte fuseseră stăpâni ai noştri, strigară sugrumați sau în huiet de nevolnicie către zarea pecetluită şi interzisă – dar mereu nimic! Acest nimic insignifiant în aparență, care pe hărțile militare nu se imaginează prin niciun semn convențional, pe hărți existența lui altfel te lasă indiferent, dar care aici devenea înfricoşător ca neantul.

Golia făcu toate presupunerile cu putință, unele mai inacceptabile decât altele, în afară de aceea (singura evidentă şi alarmantă) care avea să i se releve însă mult mai târziu, în aceeaşi noapte, la batalion..

— Acum v-ați convins?

— Aşteaptă-mă aici! spuse deodată Golia şi porni mai departe.

Dar sergentul îl prinse din urmă şi se-ncleştă de brațul lui.

— Domnule locotenent, unde vă duceți?

— Dă-mi pace, Zardane! se descleştă Golia şi-l privi drept

în ochi.

— Pesemne că vă trage aţa morţii, se-nfurie sergentul. Nu vedeţi că nu-i suflet de român pe-aici, ce mai căutaţi?

— E acolo o umbră lipită de copac, vreau să văd ce este.

Zardan caută atent într-acolo, ridică nedumerit din umeri:

— Nu-i nicio umbră, unde dracu' vedeţi dumneavoastră umbră?

— Tu eşti obosit şi n-o vezi, *eu o vad.*

— Zău, dacă mai înţeleg ceva.

— Bine-bine, aşteaptă-mă aici! Îi era totuna ce gândeşte sergentul, *nicio forţă din lume nu l-ar ţi putut întoarce din drum. Golia vedea foarte clar umbra, conturându-se albă în dreptul copacului. Avea siluetă subţire de femeie, în veşmânt alb până la pământ şi cu părul răsfirat-valuri peste umeri. Părea a fi obosită, cum se sprijinea de trunchiul copacului, ori în aşteptarea nu-ştiu-cui. Golia nu reuşea să-i desluşească faţa, deşi cu fiecare pas distanţa dintre ei se micşora tot mai mult. Fusese nevoit să părăsească liziera pădurii, străbatea acum o câmpie parcă fără sfârşit. Doar copacul stingher din inima câmpiei şi umbra albei siluete feminine continuau să dea viaţă acelui pustiu. Şi tot mai mult Golia avea senzaţia că ochii femeii stau aţintiţi anume asupra lui, atrăgându-l tot mai aproape ca într-o vrajă. După un timp însă Golia se-mpiedică şi căzu, fără vreo pricină obiectivă, cu sentimentul mai degrabă că s-a prins cineva de făptura lui.*

Atunci o auzi pe Alexandra vorbind:

— Sergentul are dreptate, pesemne te trage aţa morţii.

— Pe dracu'! izbucni furios Golia. Pur şi simplu, vreau să mă conving că nu m-am înşelat. E acolo o umbră, lângă copacul acela stingher, nici tu n-o vezi?

— Este, o văd! recunoscu Alexandra. Dar tu ştii cine este?

— Ştiu! strigă înverşunat Golia. Şi vreau s-o privesc drept în faţă, atât! Să afle că nu mi-e frică de Ea.

Alexandra râse uşor, parcă ironic, şi se strânse afectuoasă alături.

— Dragul meu, circulă prin lume o vorbă, aceeaşi la toate

popoarele: soarele şi moartea nu se privesc niciodată în faţă!

Golia, acum, sta rezemat de peretele gropii şi continua să privească alba umbră, confuză, din depărtare.

— Cel puţin spune-mi cum arată, se rugă el. Tu o desluşeşti bine?

— Destul de bine.

— E frumoasă?

— O frumuseţe stranie, voluptoasă şi rece în acelaşi timp.

— E mândră, seducătoare?

— Deopotrivă, ca nicio altă femeie din lume. Pe unii îi topeşte sfidându-i, altora li se dăruie ca o amantă.

— Ce ochi are, ce culoare – părul?

— Ochii de un albastru intens, părul gălbui ca spicul.

— Şi râde, vorbeşte, cum poţi şti ce gândeşte în legătură cu tine?

— De obicei tace.

— Acum parcă spune ceva, mă-nşel eu sau murmură un nume?

Într-adevăr, până la groapa unde zăcea el străbătu un nume, acelaşi:

— Golia... Golia... Golia...

— Te cheamă! confirmă Alexandra. O auzi?

Golia n-aşteptă să fie strigat a doua oară, se ridică în picioare. Alături de braţul lui sta strânsă Alexandra. Copacul, însă, odată cu umbra albă a tulburătoarei necunoscute, se mişca prin întuneric spre apus. Dar chemarea dăinuia în văzduh, mereu repetată cu aceeaşi insistenţă:

— Golia... Golia... Golia...

— De ce se trage mereu înapoi? întrebă Golia.

— E jocul ei de totdeauna, răspunse Alexandra.

— Ori s-o fi temând să dea ochii cât mine?

— Dimpotrivă, abia aşteaptă să se uite în ochii tăi.

— Şi crezi că m-ar învinge?

— Până acum n-a scăpat nimeni de uitătura ei.

— Dar te afli şi tu cu mine, n-ai să mă aperi tu?

Urmă o tăcere (*Alexandra, de ce nu răspunzi?),* dar nu răspunse nimeni. (*Alexandra, de ce nu răspunzi?),* dar

zadarnic cercetă Golia de jur împrejur, era singur. Sergentul îl găsi ghemuit pe fundul gropii, istovit.

— O, Doamne, cât v-am căutat şi v-am strigat! De ce nu mi-ați răspuns, ori n-ați auzit când v-am strigat? Şi ce era cu umbra de lângă copac, era om de-adevărat sau ce era?

— Nu era nimeni, Zardane. Să mergem!

Luară drumul întoarcerii. Golia îşi da seama că, oricum ar încerca să amăgească oamenii, aceştia tot nu vor reuşi să-şi înăbuşe întrebările şi spaimele proprii. De aceea, cum ajunse pe linia companiei, după ce întoarse trei grupe cu fața spre pustiul vecin, hotărî ca soldații să se-adune în cuiburi de câte doi.

— Îngropați-vă adânc la pământ, le mai spuse. Şi să nu închideți ochii pentru nimic în lume! Orice dibuiți şi aflați transmiteți din om în om la Zardan. La el îmi petrec noaptea, în caz de primejdie mare, lansați rachete verzi. Altfel nu v-apucați să trageți şi-n buruieni, înțeles?

Gonea de la cuib la cuib, agitat şi repetând aceleaşi porunci, împiedicându-se de cioturi şi căzând, tot căutând prin noianul de gânduri ce-l năpădise gândul cel mai drept, ca o pârghie de rezistența, împotriva tuturor amenințărilor nopții. Dar singurul om care ar fi putut, la ora aceea, să-l pună în contact cu universul uman răsucea inutil manivela, telefonului de campanie.

— Tot nu răspunde?'

— Nu.

— Şi omul plecat pe fir?

— Nu s-a întors.

Se aşezară tăcuți într-o cotitură de şanț. Părea că lumea începe şi sfârşeşte acolo, pe bucata aceea, de pământ, cu toate misterele nedezlegate. Altfel, era minunat! Să tot dormi sau să visezi cu ochii deschişi: *Numele tău e Alexandra, nu cunosc alt dumnezeu în afara de tine...*

4

Se vede ca m-a prins somnul pe nesimțite, nu știu când am ațipit şi cât am dormit, mă trezesc puțin speriată. Un soldat stă aplecat asupra mea, are o față mare pe care casca i-o lățeşte şi mai mult, şi-mi strânge mâinile într-ale sale:

— Ce-i cu dumneata, fată? Ai visat urât, de ce gemi?

Constat pereții camionului, lăzile printre care stau cocoloşită într-o manta soldățească, ceilalți trei soldați care merg de asemeni pe front – şi sunt bucuroasă că întâmplarea care m-a făcut să gem a rămas undeva în negura visului.

— Nu-i nimic, îi spun, mi-am revenit.

— Atunci e bine! consimte omul şi-mi căută pe întuneric mâna, să-mi dea un bidon. Dacă nu vrei să mai dormi, visele urâte nu-s bune de nimic, bea nişte cafea! adaugă el.

— Credeți că mai avem mult?

— Naiba ştie! După socotelile şoferului, pe la miezul nopții am fi tocmai bine la divizie.

— Şi aş putea să-l văd în noaptea asta?

— Depinde pe unde se află dumnealui în linia-ntâi.

— Se-ajunge greu acolo?

— Vedea-vom la fața locului... Acum bea-ți cafeaua şi taci! Că mi-e somn; soldatul are nevoie de somn ca pisica de purici. Dumneata nu ştii cum vine treaba asta, eşti cam tinerică. Da' războiu' o să te-nvețe multe, că n-ai găsit altă lume în care să-nveți la anii dumitale ce-i viața.

— Eu n-am venit decât pentru ziua de mâine, 11 octombrie, e ziua lui de naştere.

Bine, bine! Mi-ai mai spus-o de vreo mie de ori, de când te-am cules de pe drumuri. Acu' taci.!

Cafeaua m-a trezit de-a binelea, ultima tulburează a visului s-a spulberat. Nu vreau să-i caut visului nicio semnificație obscură, pesemne că mi-e prea încărcat subconştientul cu spaime de mi-a chinuit somnul, cu viziuni atât de nebuloase. Ducă-se încolo de spaime, nu te vreau decât pe tine! Mă-ntreb uneori: cum de-a fost cu putință, dintre atâția oameni cu câți mi-am încrucişat viața până acum, inima mea să te fi ales anume pe tine, să n-am puterea a te înlocui cu nimeni, tu să-mi fii pe viață şi pe moarte mirele, aşteptatul, visatul?

Uneori te văd clar, foarte clar, de parcă ai fi la un pas înaintea mea. Alteori chipul tău se estompează, ca văzut printre ploi, şi-atunci te chem. Numele tău are o sonoritate aparte, îmi place să te strig cu glas tare, pesemne că şi te-am strigat de-adevărat, acelaşi soldat (care-mi poartă de grijă ca unui copil) se-apleacă nedumerit asupra mea şi mă întreabă:

— Cu cine vorbeşti dumneata, fată?

Îi răspund râzând:

— Cu el!

O fi crezând despre mine că sunt puțin nebună, poate că sunt mai toți, de altfel, aflând ce gând nutresc şi după ce vis alerg, m-au socotit şi nu s-au sfiit să-mi spună că sunt într-adevăr nebună. Ce-mi pasă! Mâine e ziua ta de naştere şi de ziua ta îi cerşesc lui Dumnezeu un loc sub soare pentru amândoi, atât!

Dar pe unde eşti tu acum, ce faci tu acum?

5

Deodată, de undeva de foarte departe, vântul aduse un fel de vaier omenesc. Soldații ciuliră urechile, neliniştiți. Între adevărul constatat pe viu. Şi numai bănuiala lui, sta ascunsă, ca un vierme, tragedia. Vaierul acela se repetă, dar cu intermitențe şi tonalități care dovedeau ca-i tot vorba de mai mulți oameni, stăruind astfel în văzduhul pietrificat ca o durere continuă.

— De unde vine? întrebă Golia.

— Dinspre oraş, presupuse gâtuit Petre.

— Ba mai de-aproape, şopti sergentul. Din *țara nimănui.*

Stăteau laolaltă, cu capetele proptite pe buza şanțului, ascultând. Vântul aducea acum tânguirea ca pe un val ondulat, cu creşteri şi scăderi inegale, dar cu atât mai mult îngroşând noua stare de nesiguranță în acea noapte, până atunci tăcută şi pustie.

— Ai noştri! murmură, ca săgetat de o presimțire, Golia şi caută prin întuneric ochii sergentului. Oamenii tăi, Zardane,

cei dispăruți trebuie să fie!

Sări, fără să mai cugete, peste berma şanțului şi fu gata să se-avânte într-acolo. Dar Petre (în conştiința căruia pesemne se trezise îngerul păzitor) îl trase cu înverşunare înapoi.

— Şi dacă-i o capcană? îi suflă el în obraz.

— Nu!

— S-a mai întâmplat, se-ncăpățână Petre.

— Ceva îmi spune că nu-i o capcană.

— Să mai aşteptăm.

— Eşti nebun?! se răsti ofițerul. Tu n-auzi?

E-adevărat că nu de puține ori, ca să ne batjocorească sau ieşindu-şi din minți, duşmanul folosise şi asemenea mijloace, îi atrăgea pe ai noştri, într-un chip sau altul, între linii şi-i măcelărea cu mitralierele. Dar în clipa aceea, din valul de vaiete tocmai răzbăteau unele cuvinte limpezi, al căror înțeles nu putea fi pus la îndoială şi care sugerau o mare nenorocire:

— Fraților! Românilor! Dumnezeule!

— Acum auzi? reveni Golia şi porunci sălbatic: Sus, Zardane! Şi voi, băieți! li se adresă celor câțiva din imediata apropiere. Desfăşurat, după mine...

Se aruncară peste tranşee, orbecăind. Se împiedicau mereu de câte un alt leş, de-ale noastre ori germane, răsturnate pe spate sau chircite cu genunchii la gură ca pentru somn. După fiecare pas mai departe aşteptau încremeniți, să descopere sursa acelui misterios vaier omenesc. Naiba ştie pe unde se afla linia inamică şi n-aveau niciun chef să cadă şi ei de vii pe mâinile nemților! Deocamdată îi ocrotea bezna, dar şi tânguirea acelor năpăstuiți continua să rămână confuză, ca o ispită care te tot trage spre tainițe necunoscute.

— *Nu cumva căutăm moartea cu lumânarea? Ce caut eu aici, şi de ce a trebuit să-mi împing oamenii la moarte?*

Pe neaşteptate, o şoaptă străină gemu la un pas înaintea lor:

— *Kamerad! Kamerad!*

Înlemniră locului ca unul, doar Petre oftă printre dinți:

— Aha! Aţi văzut?

Golia îşi simţi inima ca muşcată de şarpe: să fi avut soldatul dreptate, asta să le fie capcana? Nemişcarea câmpiei făcea să se crispeze carnea pe tine, vaietele se bănuiau acum înăbuşite şi triste ca o litanie, altfel *ţara nimănui* părea populată doar de nălucile cetii, ameninţarea doar aici se vădea prezentă, la un singur pas, într-o simplă cerşire de agonie:

— *Kamerad! Kamerad!*

— *Ori mi s-a părut că moartea ne cheamă la ea pe româneşte, ori inamicul n-a reuşit să-şi strângă răniţii. Şi dacă muribundul ăsta, dându-şi seama că nu suntem dintr-ai lui, îşi va plăti scump sfârşitul, pentru mine nu-i acelaşi lucru?*

Golia totuşi nu ezită, se târî într-acolo una cu pământul. Iar pe urmele lui, Zardan, cu mâna încleştată pe automat, ca să spulbere orice surpriză eventuală. Dar n-avură de ce se teme, era într-adevăr un oropsit de soldat german, abia mai pâlpâia viaţa în el, implorând mereu cu acelaşi hohot de plâns:

— *Kamerad! Kamerad!*

O infimă frântură de clipă, şi locotenentul Golia mai mult presimţi mişcarea înceată, furişă, a lui Zardan de a-i lipi muribundului ţeava armei de tâmplă. Izbucni cutremurat:

— Zardane, ce faci?

— Îl omor! răspunse celălalt, îngrozitor de simplu.

— Stai! ţipă sugrumat Golia şi-i repezi braţul într-o parte. Gândeşte-te că-i şi el om.

— Pentru mine-i duşman.

— E dezarmat, Zardane.

— Mi-e totuna.

— Nu e drept, Zardane.

— Ba e drept, domnule locotenent! Pentru mine e dreaptă orice moarte de duşman.

— Gândeşte-te că ai putea ajunge şi tu ca ăsta de-aici.

— Mă gândesc şi ştiu că nici ei nu m-ar ierta.

— Zardane, n-ajută la nimic asta.

— Pe mine m-ajută, domnule locotenent. Am prea multe

pe suflet.

— Zardane, îţi ordon să nu tragi!

Sergentul se răsuci alene spre ofiţer şi faţa lui apăru aspră, ca o pată neagra de smoală în care lucea cu violenţă patima ochilor duri, de metal, fără pic de omenie în lucirea lor.

— Aduceţi-vă aminte de maiorul Vrancea! strigă el înfundat.

— *De ce tocmai el, când ştiu bine ca alt mort duci pe suflet?*

— Ce om era! Şi ce-au făcut nemţii din el?

— *Era, nu mai este, poate că mâine nici noi n-o să mai fim, ce ai tu cu morţii, Zardane?*

— Amintiţi-vă -de sublocotenentul Bulgăraş! adăugă Zardan.

— *Mi-amintesc, dar ştiu că la alt mort ţi-e gândul acum.*

— Căzuse rănit între linii, şi nemţii; au pus mâna pe el. L-am găsit a doua zi ciopârţit de baionete.

— *De ce nu laşi morţii în pace, Zardane?*

— Aduceţi-vă aminte de fratele meu! reluă cu înverşunare Zardan.

— *Vezi, ştiam unde o s-ajungi!*

— Domnule locotenent, nici de el nu v-aduceţi aminte?

— *Da mi-aduc, Zardane, doar am fost de faţă când l-au omorât. Pe Oarba, în noaptea aceea de coşmar, când ne-au atacat prin surprindere şi ne-au aruncat pâna-n Mureş. Câte nopţi or fi de-atunci?*

Privirea sergentului stăruia încă asupra tăcerii lui Golia, iar pe buzele lui sta întipărit un zâmbet ciudat, amestec de dojană şi dispreţ faţă de inexplicabila lui şovăială.

— Trebuie, domnule locotenent! Măcar cu atât să ne răzbunăm şi noi.

— Duceţi-l pe poziţie! ordonă însă Golia către două umbre de soldaţi. Şi niciun fir de păr să nu i se clatine din cap! La întoarcere, aduceţi cu voi o mitralieră. Nemţii trebuie să fie pe-aproape.

Abia se urniră iarăşi din loc, când o lumină puternică, în văpăi lacome de foc, despică bezna în două. Căzură ca

fulgerați la pământ, spintecați de alte spaime şi vârându-se cu capete cu tot în pământ.

— Au dat foc la căpițe, şopti Petre.

Parcă erau, într-adevăr, la poalele culmilor dominante din fața oraşului, nişte căpițe de paie. Flăcările se înălțau spre cer într-un buchet de limbi uriaşe, lăsând însă tăinuită nebunia pentru care germanii vor fi declanşat incendiul tocmai în toiul nopții şi chiar în botul poziției proprii. Acum panorama *țării nimănui* li se înfățişa în toată goliciunea ei, cu zeci de cadavre aşternute de-a valma peste câmp, printre tunuri părăsite şi atelaje părăsite între hamuri. Un singur cal, doar, scăpat cine ştie cum din ghearele morții, dar cu agonia în ochi, rătăcea al nimănui printre aceste resturi de război.

— *Am mai văzut undeva priveliştea asta. Nu în război, cel puțin nu în războiul la care iau parte acum. Mai degrabă, cred, priveliştea aparține timpurilor imemoriale ale umanității. De milioane de ani, la răstimpuri mai scurte sau mai lungi, aceeaşi privelişte! Oameni prăbuşiți pe spate cu ochii deschişi spre cerul inaccesibil şi oameni căzuți pe o rână parcă dormind somn de pace. Oameni împietriți în poziții bizare şi oameni rupți în bucăți. Numai armele au fost de fiecare dată altele: bâte şi cuțite de piatră, lațuri şi săgeți veninoase, buzdugane şi lănci, topoare şi coase, puşti cu pulbere chinezească şi tunuri de cireş... Oameni şi arme, repetând la răstimpuri mai scurte sau mai lungi acelaşi joc oribil, aceeaşi degradare, aceeaşi crimă... Se va mai repeta, şi de ce, oameni buni, să se mai repete?*

Golia simți că i se înecă răsuflarea.

— Mă Petre, n-ai un pic de apă?

Soldatul, culcat şi el la câțiva paşi cu gura în țărână, desprinse de la centură şi împinse către ofițer bidonul îmbrăcat în pâslă cenuşie. Apa era caldă şi stătută, dar Golia bău pe nerăsuflate. Se răsuci apoi spre Zardan, de partea cealaltă.

— Tu nu vrei, Zardane?

— Nu! răspunse el parcă în silă.

— Eşti supărat pe mine, Zardane? întinse mâna şi cuprinse mâna sergentului: Spune!

— De ce-aş fi? Poate-i mai bine aşa, m-ar fi durut sufletul toată viața.

— Sunt convins, Zardane.

— Mi-ați spus o dată c-ați fost de față când l-au omorât.

— Pe cine?

— Pe fratele meu. Chiar l-au omorât? Sau... Reluă aproape mediat: Ştiți de ce vă întreb? Fiindcă uneori mi se pare că e viu, l-ați trimis cu ceva treburi pe la batalion şi tot aştept să se întoarcă. De ce nu-mi iese treaba asta din cap, nu-i aşa că adevărul e celălalt şi eu numai mă amăgesc?

— Dacă va fi să fie, oare la fel o să se amăgească şi Alexandra? Că voi mai întârzia o vreme, să termin nişte treburi, dar că până la urmă tot mă voi întoarce? Ah, lua-te-ar dracu' de gând! Nu, Alexandrei nu-i va fi dat să trăiască din amăgiri, fiindcă eu nu voi muri în război... E sigur! E sigur! E sigur!

— Domnule locotenent! stărui Zardan. Care-i adevărul?

— N-are niciun rost, Zardane. Te chinui degeaba.

— Aveți dreptate.

Se scurse un timp gol, în aceeaşi tăcere sumbră a câmpiei şi sub aceeaşi îndepărtată văpaie a incendiului. Tot sergentul întrebă, pesemne prea muncit de nelinişti:

— Ce dracu' i-a apucat pe ăştia de-au dat foc la căpițe?

— Vreun căpcăun, probabil, şi-a aprins țigara şi...

— De-ar fi ăsta adevărul!

Adevărul era, din nefericire, altul. Gândurilor zbuciumate ale lui Zardan aveau să le dea răspuns înşişi germanii. Spre bolta cerului țâşni mai întâi un urlet ca de fiară. Un al doilea urmă, şi-apoi altele, prelungi şi sfâşietoare, atât de amestecate unele cu altele încât nu puteai deosebi care al cui este şi topindu-se deolaltă într-o singură groază:

— Fraților! Dumnezeule! Românilor!

Toate veneau din vălmăşagul flăcărilor, mai înecate uneori, intense în clipa următoare, iar ochii holbați ai celor de-aici păreau a descifra chiar şi convulsiile trupurilor care

vor fi dat să fugă de pe uriaşul rug, dar care se prăbuşeau înhăţate imediat de limbile focului ori împinse înapoi de cei care-i condamnaseră la o astfel de moarte.

— Acum pricepeţi? întrebă sugrumat sergentul.

— I-au aruncat în foc, şopti Petre.

— Pe cei şapte ai-mei, dispăruţii! reluă Zardan.

— *Şi eu care m-am arătat milos faţă de rănitul lor!*

— Acum ce mai ziceţi de omenia lor? întrebă Zardan.

— *Îl ucid! Cum mă-ntorc pe poziţie, îi trântesc un glonte în cap şi-l omor.*

— Credeţi că se mai poate face ceva?

— Mitraliera-n bătaie! strigă ofiţerul.

Credea că mai e posibilă vreo minune. Surprinşi de rafalele mitralierei, chiar în botul poziţiei lor, germanii să fugă şi să-şi părăsească prada. Prada care continua să se zvârcolească între flăcări, cu gâtlejurile strangulate de fum şi carnea pârjolită pe jar. Durerea lor răzbatea acum până aici ca o jelanie plină de lacrimi, în cuvinte bolborosite şi fără sens.

— Trage, Petre! izbucni Golia. Trageţi cu toţii!

Dar presupunerea ofiţerului nu se adeveri. Din imensa pată de întuneric, din vecinătatea zonei invadată de incendiu, după prima lor salvă, ţâşni în replică asurzitoare valul de gloanţe al mitralierelor inamice. Câteva rachete albe, lansate chiar pe direcţia alor noştri, uşurară şi mai mult sarcina acelor germani care asistau din gropi sau din tancuri la consumarea crimei. De câte ori Golia sau altul dintre ai săi îndrăznea să ridice măcar fruntea, de tot atâtea ori, ca-n plină zi, erau răpuşi la pământ. Astfel că armele alor noştri trăgeau acum orbeşte şi inutil, nu mai putea fi salvat nimeni. Rămaseră neputincioşi locului, careva plângea cu hohote, până ce se stinse, odată cu ultimul licăr al focului, şi cea de pe urma tânguire a celor arşi de vii.

— S-a terminat! spuse Zardan. Să mergem, domnule locotenent!

Gândind *Nu înţeleg nimic. De ce? Cum de-a fost cu putinţă aşa ceva?* Golia se ridică şi porni alături de ceilalţi,

împleticindu-se ca beat. Bezna compactă le asigura din nou drumul, mergeau în picioare. Şi chiar de-ar mai fi tras asupra lor, le erau sufletele prea cernite ca să nu le fie totuna de-i ajunge sau nu moartea din urmă. *După război,* reluă pentru sine Golia, *aş vrea să dau ochii cu omul care a comandat această crimă, şi cu ceilalţi care au săvârşit-o, să-i întreb: De ce aţi făcut asta? Lămuriţi-mă, ca să pricep, de ce! Doar există nişte legi de război, pe care eraţi datori, să le respectaţi. Lămuriţi-mă, ca să pricep: de ce nu le-aţi respectat?*

De cum trecu în linia românească, omul dintâi de care se izbi fu însuşi rănitul, prizonierul german.

— *Omoară-l! Un glonte în tâmplă şi ai terminat!*

— *Wasser!* murmură neamţul. *Wasser, bitte...*

Careva îl lovi cu bocancul în şold, Zardan trecu nepăsător pe de lături, Golia aruncă automatul în iarbă: *Nu pot! Nu pot!* Doar Petre se aplecă peste trupul rănitului, îl săltă puţin de umeri şi-i sprijini capul pe braţ, dându-i să soarbă apă din acelaşi bidon din care băuse locotenentul înainte.

Golia se trânti pe un muşuroi de pământ:

— *Îl urăsc! Pe acesta, în numele tuturor! Un singur semn de-aş face, s-ar găsi cine... Eu însumi... Nu m-ar judeca nimeni, ba dimpotrivă ar socoti c-a fost drept, c-a fost necesar. De ce, atunci, nu pot? De ce?*

Îşi muşcă buzele până la sânge şi se întoarse cu faţa către *ţara nimănui.* Ochii lui priveau cu mare tristeţe spre apus, acolo unde, deasupra vetrei de jar a rugului, bolta cerească fără stele reflecta spuza fierbinte a celor şapte morţi:

— *Mâine e ziua mea de naştere, împlinesc 27 de ani, vreau să stau drept în faţa conştiinţei mele şi conştiinţa mea să stea dreaptă în faţa Alexandrei când va fi să mă-ntâlnesc cu ea după război, să mă duc în întâmpinarea ei zâmbind şi să-i spun: Bine te-am găsit, Alexandra! Îţi mulţumesc că m-ai aşteptat, îţi mulţumesc pentru toate...*

Într-un târziu aţipi. Sau, mai bine zis, atât de mult îl toropi oboseala încât îşi lăsă capul să cadă într-o parte, cu tâmpla lipită de ţărâna umedă. Întinse mâna alene, să rupă cele câteva fire de iarbă ce tremurau în bătaia vântului,

dincolo de berma tranşeii. Dar mâna rămase leneşă, istovită, cu degetele amorțite pe pământ. Pleoapele păreau ca de plumb şi-n tot trupul se aşternu o linişte nefirească. Golia ar fi adormit de-a binelea, dacă degetelor nu le-ar fi plăcut să mai dezmierde acele gingaşe fire de iarbă, odihnitoare prin prezența lor acolo ca un anestezic, pentru toate sufletele atât de nemilos rănite în noaptea aceea.

Ca prin vis l-auzi pe Zardan adresându-se telefonistului:

— Tot nu răspunde?

— Nu.

— Şi omul plecat pe fir?

— Nu s-a întors.

— *Prin urmare, aceeaşi situație! Ruptura nu s-a găsit, omul plecat pe fir rătăceşte fără sens prin noapte, legătura cu batalionul nu s-a restabilit, batalionul tace, de ce n-o fi trimițând pe nimeni să ne caute? De-aş reuşi măcar s-adorm, să dorm buluc şi să mă trezesc mâine dimineață cu toate restabilite la locul lor, ca înainte de începutul dezastrului. De-a reuşi să...*

Atunci o muzică se iscă din pământ, din arbori, din cețuri, dintre vămile nedesluşite ale văzduhului. Muzica îl învălui şi-l invadă, amețitoare. Sunau alămuri şi trompete, viori şi viole îşi picurau pe-ndelete suspinul, râdeau flaute şi conturi englezeşti, violoncele şi corzi grave de pian amplificau diferitele variațiuni ale motivului muzical, un întreg tumult simfonic îi vuia lui Golia sub frunte, amintirea concertului la care se cunoscuseră, şi motivul muzical era, prin sugestie, aceiaşi: Al*exandra Alexandra...*

6

Ai venit pe întuneric, mult după ce începuse concertul. Erai ca o umbră, bâjbâind printre alte umbre compacte, în căutarea unui loc liber. Până la urmă ai renunțat, mai degrabă enervat de şuşotelile celorlalți care nu se voiau tulburați, şi ai dat să te aşezi jos, pe podeaua goală, soldățeşte. Atunci te-am prins de

mână şi te-am tras lângă mine, pe scaunul liber de-alături pe care-l păstrasem pentru medicul şef al spitalului. Nu ştiu de ce am făcut-o, mulţi alţii dinaintea ta, veniţi tot pe întuneric, îmi fuseseră indiferenţi. Nici tu nu-mi puteai fi altceva decât un oarecare din toată lumea, necunoscut.

Erai totuşi acum lângă mine, şi nu căutam îndemnului spontan de a te aduce alături niciun conţinut misterios. Doar tu, intrigat pesemne de atingerea mâinii mele, prea mică şi prea moale ca să fie mână de bărbat, câteva clipe după ce mâinile ni s-au despărţit, te-ai răsucit către mine să descifrezi pe întuneric ce sunt. Luasem la repezeală o manta pe umeri, mi-era cam frig, chiar şi părul mi-l adunasem sub o şapcă de soldat, probabil din simplă cochetărie, sunt sigură că mare lucru n-ai deosebit. Ai îndrăznit atunci să-mi atingi uşor obrazul, dar eu n-am schiţat niciun gest de reproş. Oricât respect purtam micii formaţii simfonice care se aventurase până-n zona spitalului nostru, să concerteze pentru răniţi şi pentru oamenii în drum spre front, şi oricât inefabil părea că revarsă muzica în mine, jocul gândit însă de tine, pentru identificarea făpturii mele, îmi da o nelinişte pe care n-o mai trăisem niciodată până atunci.

Era pentru întâia oară când cineva mă scotea în afara războiului, chiar şi pentru o durată de vis, cu atâta atentă şi neverosimilă gingăşie. Degetele tale stăruiau să-mi cerceteze faţa cu de-amănuntul, de parcă ar fi fost posibil să cuprinzi astfel detaliile feţei cuiva şi să ţi-o reconstitui apoi de-aievea, numai după semnele ce-ţi vor fi rămas în palpitul şi nervura degetelor. Cert este că-mi plăcea să mă las cunoscută astfel şi chiar mă emoţionam la gândul că peste un ceas, după terminarea concertului, aveam să fiu supusă unei confruntări pe viu: Eşti chiar aşa cum mi te-am închipuit pe întuneric! *Uimirea ta ar fi fost şi uimirea mea, când ar fi fost să te cunosc şi eu de-adevărat. Fiindcă multă vreme eu însămi, cu privirea furişă spre tine, prin vaga penumbră a lămpilor care luminau estrada orchestrei, m-am chinuit să descopăr cum arăţi şi ce ai tu mai propriu decât alţii, de-ai reuşit să mă tulburi dintr-o dată:* Şi tu eşti la fel, omule, cum mi te-am închipuit pe

întuneric!

Cam stranie această dorință reciprocă de a spulbera cât mai repede cu putință orice imponderabile dintre noi şi de a comunica tot ce esențial se poate comunica în fulgerarea unei simple încrucişări de drumuri. Ştiam şi unul şi altul că războiul nu ne îngăduie mai mult, va trebui să ne mulțumim fiecare cu iluzia celuilalt sugerată încă de-aici, dar statornic şi definitiv, pentru ca numai aşa să-i rezistăm războiului şi la sfârşit să ne regăsim cu certitudine al celuilalt. Nu-i om în război care să nu-şi proiecteze speranțele în persoana cuiva – chiar dacă nu are, să şi le confecționeze anume şi să-şi caute chipul de lut la care să se-nchine –, altfel cum ne-am orienta pe căile atât de întortocheate şi mereu pândite de primejdii ale acestui labirint?

M-ai întrebat, cum mă cheamă şi ți-am răspuns. Te-am întrebat cine eşti şi mi-ai spus. Erau însă suficiente doar câteva date fără semnificație, pentru ca destinul meu să-şi împletească firele cu firele destinului tău? Speram desigur deopotrivă că după concert vom avea la îndemână noaptea, ca să ne spunem ce rămăsese nespus. Muzica, acum, reflecta parcă însăşi goana iluziilor noastre, una spre alta, şi beția de care erau cuprinse dorindu-se, voindu-se întrupate în ceea ce de fapt eram amândoi: oameni vii şi lucizi, gata să ne recunoaştem ca atare chiar în noaptea aceea, de ce ar fi trebuit să mă tem?

— Doamne! gândeam. Uite unde mi-a fost dat să-ntâlnesc dragostea! Fii bun cu mine şi nu mă scoate prea repede din minți, sunt atât de tânără şi proastă! Şi spune-mi: va fi oare omul acesta de-adevărat Omul meu?

O şoaptă atunci a străbătut în fundul sălii, rând peste rând, până la noi:

— Regimentul X, plecarea! cei din regimentul X, îmbarcarea!

Bănuiala care m-a săgetat din prima clipă s-a adeverit, te-am simțit deodată cutremurat. Ceva, în aceeaşi clipă, s-a rupt în mine şi m-am încolăcit de brațul tău în neştire. Dar tu ți-ai revenit imediat, te-ai desprins uşor din strânsoarea mea

şi mi-ai zâmbit. Muzica tot mai stăpânea cuprinsul sălii, noi tot în penumbra lămpilor care luminau estrada ne aflam. Te vedeam zâmbind şi mă minunam de liniştea ta. Mi-ai spus că-n 11 octombrie e ziua ta de naştere, împlineşti 27 de ani, şi m-ai întrebat dacă mi-ar fi greu să mă gândesc la tine în ziua aceea, să-ți spun doar atât: Bună dimineața, omule! – *mi-ar fi greu? Stam mută în fața ta şi nu pricepeam ce se întâmpla cu mine.*

— Făgăduieşte-mi! ai stăruit, şi era în glasul tău o nevoie de mai mult, pe mine însămi, toată, parcă mă cerşeai.

Ştiam că n-am să te mai văd, cine să-mi garanteze că ne vom mai întâlni vreodată pe drumurile atât de sucite ale războiului? Şi până la sfârşitul războiului, ca să te-aştept, mă puteam sătura eu oare doar cu visuri şi închipuiri? Mi-era totuna, putea să mă vadă lumea întreagă, ți-am cuprins capul cu patimă între palme şi te-am sărutat nebună, apăsat, să-ți înăbuş răsuflarea, să te pot sorbi în mine, tot. Nu mai era timp, cei din regimentul tău se şi strecurau spre ieşire, te-am mai sărutat o dată, aproape țipând şi muşcându-te, ca să ştii c-o să-mi țin făgăduiala iar tu să nu pleci singur mai departe în război, fiecare să ducă cu sine ceva din celălalt.

Abia după ce te-ai îndepărtat, ai strigat către mine din cadrul uşii:

— Dă-mi adresa, vreau să-ți scriu!

M-am pierdut cu firea, timpul şi începuse să sape golul dintre noi, te priveam înmărmurită. Nici tu nu mai aveai timp să te întorci, mi-ai aruncat boneta şi te-ai pierdut printre ceilalți.

Îți mai aminteşti ce țineai între clapele bonetei? O *scrisoare de la părinți, cu adresa ta, două țigări mototolite, ață kaki înfăşurată gospodăreşte pe un ac. Şi o frunză roşie ca sângele, cine ştie de pe unde culeasă. De-ar fi toată lumea, să urle după o țigară, n-aş da țigările nimănui. Ferfeniță de-ar fi să umble şi Dumnezeu din cer, pentru nimic în lume nu i-aş da acul şi ața. Doar frunza, poate, deşi mi-e lucrul cel mai scump dintre lucrurile ce mi te reprezintă, aş ruga vântul să ți-o ducă tot ție, mai repede, vestindu-mi sosirea. Fiindcă n-am mai avut*

răbdarea şi am pornit către tine, doar o noapte ne mai desparte şi voi fi a ta...

Dar pe unde eşti tu acum, ce faci tu acum?

7

Era tot ce-i mai rămăsese lui Golia, amintirea ceasului de-atunci! L-ar fi prelungit la nesfârşire, de fapt repetându-l, să-i descopere sau anume să-i inventeze culori şi nuanțe inedite. Sunt amintiri care, deşi reflectând întâmplări aparent banale, capătă în timp o pondere aparte. Forța lor de atracție creşte pe măsură ce, de sub pojghița subțire a banalului, se face evidentă altă semnificație. Iar când semnificația devine bun comun pentru amândoi partenera acelui joc al întâmplării de odinioară, conținutul ei primeşte numele de iubire. Adeseori, nici cea mai excitantă dintre amintirile ulterioare nu ne solicită atât de mult sufleteşte ca poezia ori dramatismul ceasului de început. De-aceea şi revenim asupra lui, ca asupra unui nucleu al genezei, să-i aflăm nuanțele şi culorile ce ne vor fi scăpat cu prilejul altor evocări. Chiar dacă nu ni se mai relevă ceva deosebit, faptul însă că el există, ca *un lucru în sine* prin care noi înşine existăm, noi şi conştiințele noastre superioare, ne salvează de anonimatul general şi acordă propriei noastre pasiuni pecetea nemuririi. Aşa cel puțin gândea Golia despre ceasul de concert când o cunoscuse pe Alexandra, toate câte urmaseră apoi ordonându-se şi justificându-se exclusiv prin această lege.

De astă dată însă n-avu parte de o mai intensă comunicare cu trecutul, oricât se detaşase el de lumea înconjurătoare. Apariția neaşteptată în tranşee a unui soldat străin fu suficientă să-l rupă de tărâmul contemplației şi să-l repună, brusc, în contact cu realitatea imediată.

— Domnu' căpitan a ordonat să vă lăsați înlocuitor şi să mergeți urgent la batalion.

Soldatul era un simplu contur de întuneric, mai

pronunțat pe întunericul nopții. Avea glasul uscat, fără tonalitate. Oricât se chinui Golia, față de surprinzătoarea chemare la postul de comandă, nu reuşi să dibuie ce-i alarmant în vorbele lui.

— Unde vă găsiți acum?

— Cum unde?! păru a se mira sincer soldatul. Unde am fost şi înainte. La marginea satului, în aceeaşi casă

— La telefon de ce nu răspundeți?

— V-am adus fir nou, pe ălălalt îl tocase bombardamentul. De-acu' o să puteți vorbi şi la telefon.

— Atunci de ce mă mai cheamă căpitanul?

— Îi cheamă pe toți comandanții de companii.

— Ceva grav?

— Nu-i nimic grav.

— Despre regiment ce ştii?

— Ce să ştiu?! făcu el din nou a uimire. Toate sunt bune.

— Nu prea cred eu spusele tale, da-n sfârşit... Du-te! Cunosc drumul şi singur.

— Am ordin să v-aştept şi să vă conduc.

Golia tresări, pătruns iar de văpaia aceleiaşi tulburări:

— Omule, ce ştii şi nu vrei să-mi spui?

— V-aştept! replică însă, parcă sâcâit, soldatul.

— *Mâine e ziua mea de naştere, împlinesc 27 de ani, numai Alexandra de şi-ar aduce aminte de mine, de-aş avea certitudinea că şi-a amintit şi se gândeşte la mine...*

Confecționară mai întâi, dintr-o foaie de cort legată pe două crengi, brancardă pentru rănitul german. Problema salvării lui intrase acum în firea lucrurilor curente, oamenii se eliberaseră de constrângerile urii. Dar se ocupau de el cu un fel de solemnitate amară, datorită pesemne tocmai contradicției tragice dintre viața lui şi moartea pe rug a foştilor camarazi. *Oricât ar încerca războiul să ne degradeze,* gândi emoționat Golia, *ceva tot mai dăinuie nealterat în noi! Chiar dacă istoria nu înregistrează asemenea fapte, personal le prețuiesc mai mult decât pe cele mai senzaționale acte de vitejie!* Îl lăsă pe Zardan stăpân peste toate, doi soldați se înhămară la brancardă, Petre îşi luă pistolul automat (ca

orice înger păzitor ce se respectă) şi micul grup porni prin noapte spre comanda batalionului,

Străbăteau pădurea tot mai anevoie, despicându-şi drum de-a dreptul prin tufişuri. Golia, cel puțin, îşi zdreli mâinile şi-şi sângeră obrajii tot repezind crengile într-o parte şi alta, ca să uşureze trecerea brancardei. Ciudat e că umblau pe căi necunoscute şi parcă spre alt punct cardinal decât acela spre care trebuia să fie satul. Dacă n-ar fi ştiut că omul dinainte, care la rându-i urma firul telefonic, i-a fost trimis de batalion, nu s-ar fi mirat să fie prins în altă capcană.

— De ce mergem pe drumul ăsta?

— E mai scurt, răspunse laconic soldatul.

Şi totuşi Golia simțea că-l ard măruntaiele, aceeaşi senzație păcătoasă de totdeauna ca o presimțire. Nu se mai putu stăpâni şi se-ncleştă de umărul soldatului:

— Ascultă, omule! Aşa-i că batalionul e-n altă parte?

Dar soldatul nici nu se sinchisi.

— O să vedeți singur... şi porni mai departe nepăsător.

— *Ehei, băiete-băiete*! făcu în sinea sa Golia. *Nu mă păcăleşti tu pe mine, se vede cât de colo că situația-i proastă. Tu faci pe misteriosul, postul de comandă e la dracu-n praznic. De ce, altfel, ne cheamă căpitanul la batalion, să ne-mparta bomboane?*

Hazardul, sau aceeaşi ciudățenie deocamdată inexplicabilă, făcu să bubuie nişte tunuri chiar în coasta zonei pe care o străbăteau. Păreau atât de aproape, ascunse prin văgăunile de sub liziera pădurii, încât şi văzură lunga fulgerare a obuzelor pe bolta văzduhului negru. Iar exploziile se declanşară la fel de aproape în ropot sacadat, chiar de-a lungul poziției pe care abia o părăsiseră.

— Cine trage? zâmbi disprețuitor Golia.

Soldatul tot nu se opri, răspunse cu acelaşi glas egal şi plictisit:

— Ştiu eu?!

— N-or fi cumva nemții?

— Poate să fie şi nemții...'

Era limpede că soldatul fusese anume dăscălit să dea

răspunsuri în doi peri, oricât de categorice întrebări i s-ar fi pus, tocmai pentru a nu se pierde cu firea cei din linia întâi. *Şi-adică, de ce ne-am pierde cu firea?* gândi Golia, deşi puţin cam opintit, fiind de fapt nevoit să-nvingă împotrivirea tot mai tenace a vechii nelinişti. *Sunt eu oare mai slab decât soldatul acesta, sau numai faptul ca el ştie despre ce-i vorba îl face mai tare decât mine?* Astfel că bucuria de a se socoti mai tare decât toate împrejurările nefaste prin care trecea îl lansă la extrema cealaltă a experienţei războiului, în afara lui, cel puţin pentru o bucată de vreme. Era bine şi era odihnitor, de parcă noaptea ar fi căpătat inexplicabil virtuţile unei vrăjitorii. Nevoit să ocolească un pâlc de arbori ce-i ţinea calea, se abătu câţiva paşi de la drumul celorlalţi *şi-atunci o zări pe Alexandra, aşteptându-l.*

— *Iartă-mă, îi spuse, am întârziat!*

— *Nu-i nimic, zâmbi Alexandra, te-aş fi aşteptat oricât.*

— *De-acum s-a terminat cu dorurile şi aşteptările tale. Am venit pentru totdeauna, mă primeşti?*

— *Pădurea, toată, e-a ta. Şi eu sunt, voi fi a ta. În numele pământului natal şi al vieţuitoarelor ce-l locuiesc, în numele ierbii şi al stelelor, îţi spun: Fii bine venit, dragul meu! Uite, după legea străbunilor, pâine şi sare! După legile iubirii, uite-mă! Ia-mă şi te-ndestulează... De ce ţi-s buzele atât de aspre?*

— *M-a bătut vântul, am dormit pe zăpadă.*

— *Eşti obosit?*

— *Nu. Dă-mi să beau, lasă-mă să te sărut! După un ceas voi fi altul, vei vedea, singură te vei uimi de cum voi arăta.*

— *Bine, foarte bine! Fiindcă va trebui să luăm totul de la capăt, viaţa noastră să nu semene cu a nimănui din trecut.*

— *Unde aşezăm temeliile casei?*

— *Am găsit un luminiş tocmai bun, pe malul unei ape.*

— *Minunat!*

— *Am putea începe chiar de azi.*

— *Perfect! Eu voi ridica pereţii, tu vei pregăti mortarul. Eu voi pleca după vânat şi la pescuit, tu vei pregăti acasă tainul şi cina.*

— Te vei duce şi la oraş, dincolo de pădure?

— Nu prea des. Fiindcă dincolo de pădure oamenii se urăsc şi se ucid, sunt mici la suflet şi egoişti. Nu vreau, din lumea lor, să străbată nimic în pădurea noastră.

— Dragul meu, dar am uitat esențialul: la copii nu ne-am gândit! Pădurea noastră, are nevoie şi de copii.

— Chiar aşa, ia dă-mi mână!

— Vrei să ştii câți copii vom avea?

— Îndoaie mâna şi numără liniile de la încheietură.

— Dumnezeule, sunt vreo şaptesprezece linii... Tot atâția copii o să şi avem? Cum o să hrănim noi atâția co...?

Se izbiră în acea clipă, ajungând la marginea unui luminiş de o aşezare mătăhăloasă şi cu acoperişuri denivelate. N-aducea a casă, mai degrabă a staul de vite pentru iernat sau cam aşa ceva. Felinare oarbe, circulând de colo până colo prin beznă, indicau şi formele confuze ale oamenilor aflați în necontenită agitație. După gemetele concentrate între pereții unui fel de grajd, bănuiai localizarea postului de prim-ajutor şi eforturile doctorului de a cârpi ce se mai putea ține în ațele lui de catgut. Alți răniți, afară, întinşi pe pământul gol, agonizau ori îşi aşteptau mântuirea. Cineva înjura pitoresc şi asurzitor, dacă nu cumva chiar medicul batalionului, ca să potolească pesemne urletele vreunuia, trezit sub bisturiu. Alte înjurături, apoi, şi mai amarnice, contrapunctau convulsia unui telefonist nevăzut, care zadarnic, lansa chemări pe firele probabil din nou tocate de bombardament, nu-i răspundea nimeni. Agenții de transmisiune, în acelaşi timp, ivindu-se pe goană din taina pădurii sau înghițiți la fel de lacom de necunoscutele ei, semănau prea mult cu semnalele unui repetat S.O.S. ca să mai ai vreo îndoială despre situația diviziei.

— Aici? întrebă totuşi Golia.

— Aici! răspunse soldatul, şi-i arătă intrarea povârnită a unei alte aşezări, scundă şi pipernicită, cu un ochi de geam spart, în dreptul căruia ardea o gazorniță de front.

Golia oftă şi-şi muşcă buzele, abia acum, îşi da seama că satul de altădată căzuse la duşman. Se răsuci spre soldații

care purtaseră brancarda, ei înşişi captaţi de presimţiri grele.

— Duceţi-l la postul de prim-ajutor. Să sperăm că nu v-aţi chinuit degeaba.

Golia pătrunse înăuntru, stăruia peste toate o tăcere grea şi mohorâta. Lipit de perete, în picioare, comandantul primei companii îşi curăţa preocupat unghiile cu vârful unui briceag. Abia de-şi ridică fruntea să răspundă la salut şi zâmbi parcă justificându-se *Dispreţ total faţă de înalta Doamnă!* Golia se aşează alături de celălalt comandant, pe o ladă de muniţie. Acesta, în schimb, desena la fel de dăruit profiluri şi siluete de femei. Aruncându-şi întâmplător ochii asupra hârtiei, Golia constată uimit că de sub jocul nervos al creionului apărea mereu acelaşi chip feminin, ca într-o obsesie. Îi zâmbi şi acesta, explicându-se mult: *Exerciţii de calmare a nervilor*! Chiar pe mijlocul încăperii, la o masă cu picioarele bătute în pământ, care era de fapt însăşi uşa scoasă din ţâţâni, căpitanul căuta muncit de gânduri spre nicăieri. Va fi aşteptat desigur sosirea lui Golia, fiindcă-şi reveni imediat şi le făcu semn să se apropie. Nici nu luă seama la bandajul de pe fruntea lui Golia, la feţele martirizate ale celorlalţi. El însuşi cu braţul stâng în eşarfă, mâneca vestonului atârnând în gol, vădea eforturi mari, ca să-şi potolească arsurile braţului rănit.

— Priviţi mai întâi harta!

Acoladele în roşu, fragmentate doar de semnele convenţionale ale unităţilor din linia întâi, prefigurau un desen straniu. Chiar şi neiniţiaţilor, desenul le-ar fi apărut elocvent şi dramatic. Semăna unei uriaşe pungi de tutun, cu o deschizătură teribil de îngustă şi cu băietele gata să fie strânse. Semnele albastre care închipuiau inamicul, concentrate masiv mai ales pe gura pungii, păreau a aştepta doar un cuvânt pentru ca moartea să-şi desăvârşească opera.

Era simplu şi evident, ca o sentinţă declarată deschis.

— Domnilor! reluă căpitanul şi-i cuprinse pe tustrei în focarul privirii sale albe de prea multe insomnii. Avea o voce

surdă şi inexpresivă, dar mocnind dureri ce se bănuiau cumplite. De asta v-am chemat personal, să vă pun fără menajamente în faţa celui mai brutal adevăr pe care l-am trăit vreodată. Nu mi-a plăcut niciodată să vând subordonaţilor iluzii, nu văd de ce-aş face-o tocmai acum. Divizia se găseşte prinsă în această pungă sinistră, inamicul ştie bine acest lucru şi la orice oră din această noapte poate să ne stranguleze. Ni se oferă o singură certitudine: tancuri! Cel mai târziu până-n zori, în perspectiva contraofensivei generale de mâine dimineaţă, ne vine în ajutor un regiment de tancuri. Dar până mâine dimineaţă trebuie să rezistăm, divizia nu poate fi salvată decât rezistând cu orice preţ în această noapte. Ora atacului se va anunţa prin telefon, după ce tancurile vor intra în dispozitiv. E tot ce am avut să vă comunic, vă urez să ne regăsim în oraş vii... Aveţi vreo întrebare de pus?

N-avea nimeni întrebări de pus, fiindcă totul era simplu şi evident. Iar, la întrebările pe care sigur şi le puneau lor înşile, chiar şi comandantul batalionului, n-avea cine să răspundă...

8

Dar sunt aici, omule! Sunt aici! Cum de nu m-auzi? De o noapte întreagă aştept, uite că se face ziuă. Nu ştiu ce s-a întâmplat, camionul nostru s-a izbit ca de un zid, nu i s-a dat voie să treacă mai departe. Drumul, în schimb, a fost invadat de o coloană de tancuri, maşini şi tunuri, mereu alte tunuri şi tancuri fără număr, care gonesc spre apus într-un tumult nebunesc. I-am întrebat pe oamenii din preajma mea, chiar şi acum îi întreb de ce nu mergem mai departe. Dar nu-i chip să smulgi o vorbă de pe buzele lor, nici ei să nu priceapă ce se întâmplă, ori lucrul e atât de teribil pentru toţi încât şi sufletele lor (atente până acum cu mine) să fi împietrit? Mă aflu ca la o vamă dintre o lume şi alta, a noastră – concretă, a voastră – ireală, şi nu ştiu ce preţ ar trebui să plătesc ca să mi se

îngăduie trecerea spre tine. M-am rugat, mă rog încă de paznicii acestei vămi, încerc să-i înduioşez şi-i implor, mă declar soția ta şi iau numele tău parolă deschizătoare de porți baricadate, zadarnic! Nu-mi rămâne decât să mă cuibăresc pe marginea drumului, sub un copac, şi să plâng de ciudă. E-n toți care aşteaptă ca şi mine aici o crispare abia bănuită, cum stau muți ca pământul şi pândesc tăcerea de dincolo de noi, tăcerea în care te afli tu şi al cărei conținut ei desigur îl cunosc, numai mie mi-e tăinuit. Dar e nedrept, atât de aproape de tine şi totuşi interzis, de unde să te mai iau azi şi la care ceas al zilei tale de naştere îmi va fi dat să te văd? Nici să nu le-ajung, mereu să mi se arunce în față această vamă nevăzută, să gonesc după iluzia ta până la sfârşitul războiului? Omule, mare răspundere ți-ai luat față de viața mea. De-ai fost în stare să faci din mine vânt şi pasăre şi stea, de-am fost în stare sa pornesc nebună la drum, peste tot iscodind, pe toți întrebând: N-ați văzut, n-ați auzit? Pentru ceea ce tu însuți îmi eşti şi-mi vei fi, cum să te răsplătesc şi cu ce credință să te slujesc? Ascultă, deocamdată n-am la îndemână decât cuvintele: Te iubesc! Te iubesc! Te iubesc! Dar va veni o zi, o noapte, un ceas, o minută, omule, când cuvintele vor lăsa loc tăcerii şi bucuriei, iar mie n-o să-mi mai fie frică, pricepi? Bună dimineața, dragul meu! La mulți ani, dragul meu! Oriunde ai fi azi, oriunde vei fi mâine, pentru toate diminețile care ne vor mai despărți – Bună dimineața! Mă auzi, omule?

Răspunde dacă m-auzi, răspunde dacă m-auzi...

9

Niciodată Golia nu simțea mai acută nevoie de ordine, în viața lui lăuntrică şi-n viața exterioară, ca înaintea fiecărui atac. Tocmai fiindcă ştia, odată dezlănțuit atacul, în ce zonă a dezordinii pătrunde. Avea oroare de furia instinctelor oarbe, care până şi pe omul aparent cel mai disciplinat îl degradează, prețuia în consecință numai rațiunile acerbe care au tăria să stea drepte în fața morții. Socotea că nicio

moarte nu-i mai eroică decât altele, ca atare şi faptele respective ne-am obişnuit să le denumim eroice doar pentru a acorda o consolare postumă dispăruților, în fond toate morțile în război sunt simple accidente. Accidente în care rațiunea e pierită dinainte, omul habar n-are pentru ce tocmai el a fost ales *(Cine alege?)* să devină erou. Şi accidente pentru care omul s-a pregătit conştient, ştie că orice sacrificiu ajută la ceva, în orice caz e gata să nu şi-l refuze pe-al său, dar grozav ar vrea ca rațiunea să-i supraviețuiască, arhivarii de mai târziu şi distribuitorii de glorii să poată face distincție dreaptă între o rațiune şi alta. Dar nicio rațiune nu supraviețuieşte, ar fi singura dimensiune a eroismului, ca atare determinarea adevărului e imposibilă, toate morțile în război sunt simple accidente. Numai întâmplarea face ca trupul X să se găsească la un moment dat exact pe străfulgerarea traiectoriei unui glonte, şi nu cu o miime de milimetru mai la stânga sau mai la dreapta. Matematica e absurdă *(Ah, legile matematice ale absurdului!),* n-ai cum scăpa încleştării de fiară a ecuației în care te cuprinde ca pe un număr oarecare.

Măsura nenorocirii însă n-o constituie finalitatea egală pentru toți, mai devreme sau mai târziu, ci condiția de inferioritate cu care eşti obligat să-ți accepți sfârşitul în război. Raportându-se astfel la uriaşele maşini care abia aşteptau să se înfrunte cu maşinile inamice, comparându-se mai ales cu insignifiantele unelte din ierarhia războiului (armă, grenadă, pistol), dar îndeplinind aceeaşi funcție ca şi superioarele lor surate, rațiunea lui Golia suferea o vertiginoasă cădere pe treapta cea mai de jos a aceleiaşi ierarhii şi, constatându-şi involuția umilitoare, se întreba: *Ce sunt eu: om sau maşina? Ce-am devenit eu: maşină-om sau om-maşină?* De aci şi sfidarea pe care i-o arunca destinului în numele ultimului rest de orgoliu uman, de aci, mai ales, şi nevoia de ordine pe care numai o rațiune integră i-o putea satisface. Refuzându-se ierarhiei umilitoare, spera să rămână şi-n afara capriciilor fatalității, matematica de care am pomenit să nu-l cuprindă în calculele sale.

— *La urma urmei, e dreptul meu!* strigă spre nevăzut Golia. *Azi e ziua mea de naştere, împlinesc 27 de ani şi am dreptul să-ți cer această favoare. Vei refuza să mi-o acorzi tocmai azi?*

Nevăzutul, însă, tăcea impenetrabil.

În schimb, după ce Golia se bărbieri şi se spălă, îşi schimbă pansamentul şi îmbrăcă o cămaşă curată, impuse calm soldaților prea agitați şi verifică ordinea realizată în cei calmi, toate desfăşurate potrivit acelui ritual care-i face pe oamenii aflați în asemenea situație (față-n față cu înalta Doamnă!) singurii oameni mari ai lumii, când minutele se-apropiau în ritmul lor indiferent de limita absolută a timpului *(Pe cine va alege? Pe mine mă va alege?),* timpul încetă deodată să existe şi Golia auzi:

— *Sunt aici, omule! Sunt aici!*

Recunoscu în sonoritatea vorbelor glasul Alexandrei, dar atât de real încât femeia apărea prezentă chiar în spatele lui la un pas. Era prea plin de ființa ei, Alexandra făcând parte integrantă din însăşi ordinea lui, ca să creadă în halucinații. Se întoarse totuşi, căutând printre copaci. Era pe deplin conştient de imposibilitatea apariției sale pe front şi totuşi se aştepta s-o vadă venind către el, înaltă, subțire, frumoasă, zâmbind, printre copaci. N-ar fi vrut, mai ales acum, să renunțe la primatul rațiunii asupra actelor sale, dar între adevăr şi iluzie preferă totuşi iluzia, cu ce altceva pornim spre ghearele absurdei matematici?

— *Oricum, Alexandra, adevăr sau iluzie, îți mulțumesc că n-ai uitat de ziua mea* şi *ai venit...*

Urcă apoi pe tanc, între Zardan şi Petre, alături de alți patru pistolari desanți. O vreme tot se mai uită înapoi, sperând ca glasul (mereu clar: *Sunt aici, omule! Sunt aici!)* va căpăta întruchiparea Alexandrei şi Alexandra însăşi va apărea de-adevărat pe urmele lui. Până la urmă însă renunță şi Golia rămase, pe toată durata bătăliei, captiv al nevoii sale de ordine şi luciditate.

Bătălia dintre tancurile noastre şi tancurile germane începu la ora 6 dimineața, sfârşi după căderea nopții. Oraşul

fu într-adevăr eliberat, dar divizia era prea obosită şi prea copleşită de numărul morților ca să-şi mai poată gusta victoria. Şi viii, şi morții simțeau de astă dată nevoia să doarmă...

10

Petre, cine-i alături de tine?

— Nu-l cunosc, domn' locotenent. Trebuie să fie dintre tanchişti.

— Lângă mine e Zardan. Zardane, şi dincolo de tine?

— Comandantul tancului, vreți să-l întreb ceva?

— Nu! Observam numai în ce ordine ne-au aşezat.

— E o ordine din care n-o să ne mai tulbure nimeni.

— Ordinea eternității, Zardane!

— Eu am şi început să mă obişnuiesc cu ea.

— Domn' locotenent, mie ştiți ce mi se pare ciudat? Că nu mai am amintiri.

— De-aceea nici nu ne mai doare nimic, Petre.

— Mi se tot pare c-am uitat să termin ceva, da' nu-i chip să-mi amintesc ce.

— Poate o scrisoare, Petre?

— Nu, Zardane, degeaba, nu-mi amintesc nimic.

— Şi mie, băieți, mi se pare că tot aşteptam să-mi vină cineva, pentru un lucru anume, dar nu-mi amintesc pentru ce şi cine.

— Poate femeia iubită, domnule locotenent?

— Nu, Zardane, degeaba, nu-mi amintesc nimic.

— Atunci vă pot spune că nici eu nu mai am amintiri. Şi eu parcă doream ceva, să mă-ntâlnesc cu cineva, pe-aici sau oriunde, dar nu-mi vine nimeni în minte.

— Poate vreun frate, vreo soră, Zardane?

— Nu, Petre, degeaba, nu-mi amintesc nimic.

— Observați ce linişte mare e aici?

— Eu aud o muzică, domn' locotenent.

— Adâncurile au cântat întotdeauna, Petre.

— Domnule locotenent, eu aud un murmur de glasuri.

— Trebuie să fie tot de-ale camarazilor noştri, Zardane.

— Domnule locotenent, simt şi glasuri străine printre ele.

— Trebuie să fie ale celorlalți, Zardane, care ne-au ucis.

— Dumneavoastră le-nțelegeți? Eu acum le-nțeleg.

— Prea târziu am ajuns să ne-nțelegem.

— Domn' locotenent, ce nume aveau oare? Ceilalți, care ne-au ucis?

— Oameni, Petre!

— Oameni... Ce este un om, domn' locotenent?

— Nu ştiu, Petre, am uitat.

— Poate un fel de copaci, Petre, ori un fel de stele. Bate vântul, şi copacii se culcă la pământ. Bubuie timid, şi stelele cad de pe bolta cerească.

— Domn' locotenent, ce este un copac şi ce este o stea? Ce este tunul şi ce este vântul?

— Nu ştiu, Petre, am uitat.

— Auziți! Parc-ar plânge cineva deasupra noastră.

— Creşte iarba, Zardane.

— Ce este iarba, domnule locotenent?

— Nu ştiu, Zardane, am uitat.

— Eu sunt Zardan, dumneavoastră sunteți domnul Locotenent Golia, el este Petre – noi pe noi de ce nu ne-am uitat?

— În adâncuri s-au auzit întotdeauna sunete şi s-au văzut întotdeauna semne. Sunetele au nume, care se cunosc între ele şi se recunosc. Semnele sunt umbre, fiecare umbră cu semnul ei.

— Noi suntem acum umbre?

— Suntem sunete ce se-mpletesc cu alte sunete şi fac muzica de care pomeneai adineauri, pe care vom auzi-o mereu. Suntem semne care se-adună cu alte semne şi fac semnul cel mare, al fărăînceputului şi fărăsfârşitului eternității.

— Sunete, semne...

— Muzică şi veşnicie, Zardane!

— Da, acum mi-amintesc bine. Şi dumneavoastră, domn'

locotenent, şi tu, Zardane, trebuie că v-aduceți aminte.

— Ce anume, Petre?

— Cine ne-a pus semne şi ne-a ales.

— Ea?

— Da, Ea!

— Adevărat, pe Ea n-o s-o uităm niciodată.

— Mie, domn' locotenent, a fost de ajuns să se uite la mine, că mi s-a şi rupt inima-n piept.

— Pe mine, domnule locotenent, doar m-a atins pe umăr, din spate venea, şi am căzut.

— Cu mine, băieți, a fost mai greu. Prima oară nici n-am luat-o în seamă, i-am râs în obraz când mi-a lăsat semn pe frunte. Dar a doua oară a fost mai greu, m-am bătut cu Ea cum te bați cu o fiară. A trebuit să mă sărute pe gură, ca să tac şi să cedez, semnul şi-acum îl simt pe gură ca de foc.

— Eu n-am mai văzut pân-atunci femeie atât de frumoasă!

— Avea mâna moale şi parfumată, cu degete lungi şi foarte albe.

— Era ca o văpaie toată, când m-a sărutat pe gură, atât de pătimaş că mi-a luat răsuflarea într-o clipă.

— Mi-e dor de Ea şi aş vrea s-o mai văd. Domnule locotenent, pe cine să rog s-o cheme?

— Chiar aşa, domn' locotenent, de ce nu se mai abate pe-aici?

— Ea nu coboară niciodată aici, băieți.

— Niciodată?

— O singură dată ne-a fost sortit s-o vedem, să se uite în ochii noştri şi să ne-atingă pe umăr, să se bată cu noi şi să ne sărute pe gură. Cu noi a terminat ce-avea de terminat, acum după alții goneşte şi pe alții îi pândeşte deasupra.

— Ce-nseamnă după alții, domn' locotenent?

— Nu ştiu, Petre, am uitat.

— Ce-nseamnă deasupra, domnule locotenent?

— Nu ştiu, Zardane, am uitat.

— Parcă m-aş culca, domn' locotenent. Liniştea asta e prea grea pentru mine.

— Şi pe mine, domnule locotenent, muzica asta parcă mă

topeşte. Mi-e tot a dormi.

— Aţi obosit, fireşte. Suntem cu toţii foarte obosiţi... Noapte bună, Zardane! Noapte bună, Petre!

— Noapte bună, domn' locotenent...

11

Alexandra ieşi din cimitir pe înserat, drumul ei prin război ajunsese la capăt. Rămase un timp locului, ameţită, ca la cumpăna dintre adevăr şi neadevăr. Din fumurile zării se mai puteau făuri năluci, din pulbere n-aveai ce făuri. O formă ciudată de pământ şi un semn de lemn deasupra, cu semnele înscrise ale numelui *Golia,* erau tot ce-l mai reprezenta în această lume pe cel ce-i fusese conţinut şi sens. Alexandra privi cerul, nori negri invadaseră bolta. Ofiţerul care o însoţea, respectuos şi atent, îi oferi mantaua lui s-o apere de ploaie...

CAPITOLUL CINCI

1

MERGEM ALĂTURI PRIN PLOAIE, ÎNcrâncenaţi şi tăcuţi. Ne aflăm foarte aproape unul de altul, ca atras fiecare de câmpul magnetic al celuilalt. Deşi, durerea fiind încă proaspătă, ar trebui să ne respingem reciproc. Dar nu ştia ce se întâmplă, suntem dimpotrivă supuşi altei legi de atracţie. Când te-ntorci de unde ne-ntoarcem, singurătatea devine cuţit, răsucit în rană deschisă. Tot ţi se pare că moartea şi-a înfipt nevăzutele cângi în carnea ta, nu te poţi salva decât acceptând cu bună ştiinţă cângile unui om viu. Indiferent cine ar fi, numai să ridice zid inexpugnabil între tine şi neant. Abia în timp ce priveşti adâncul gropii cuiva, descoperi fascinaţia adâncului personal şi te îngrozeşti. Alexandra şi l-a îngropat acolo pe Cozia, eu – pe cel mai bun ofiţer al batalionului nostru. Destinul lor încheiat acolo, am nebunia să cred că-n aceeaşi clipă alt destin se angajează pe orbită.. Străini până de curând unul altuia, iată-ne acum împinşi unul spre celălalt de spaima tulbure a neantului propriu. Poate că atracţia e doar pasageră, consimţită ocult exact până ce luciditatea va pune iar stăpânire pe noi. Poate că atracţia aparţine doar patimii din închipuirea mea, care om aflat în război nu gândeşte şi speră până şi la cele mai inaccesibile femei, în situaţii oricât de revoltătoare ar fi? Recunosc că-n cazul de faţă săvârşesc un sacrilegiu, chiar şi lăsându-mă pradă imaginaţiei. Abia m-am despărţit pentru totdeauna de

locotenentul Cozia, eu am şi început să râvnesc la iubirea lui. Dar țipă viața în mine şi fierbe sângele ca o lavă între pereți prea strâmți, ce-mi pasă mie de morala şi judecata voastră? Nu sunt eu de vină că (venind pe front) Alexandra şi-a găsit bărbatul mort, credeți că ea însăşi (la ora asta) e altceva decât țipăt şi lavă? Presimt că nu va fi nevoie de cuvinte, tăcerea în care ardem amândoi ne va fi de-ajuns. Cataclismele sunt anunțate întotdeauna de mari tăceri, a noastră ne va arunca într-o ciocnire violentă de trupuri. Abia după aceea ne vom înspăimânta de fapta noastră şi poate că ne vom urî, parcă mai are vreo importanță ce va fi după aceea? Deşi sunt convins că ceva tot nu se va pierde, vom duce până la sfârşitul vieții dorul celuilalt. A fost sau n-a fost? Vom crede că doar am visat, vom dori să mai visăm o dată aievea. Ploaia asta, lua-o-ar dracu', de nu s-ar fi pornit tocmai acum! Iarba s-ar fi dovedit ospitalieră şi noaptea prielnică, morții n-ar fi văzut şi n-ar fi auzit nimic. O singură şansă mai am, s-o duc în cea dintâi casă de la marginea oraşului şi să cer adăpost pentru o noapte. Pierdută cum e şi oarbă, Alexandra nici n-ar desluşicum o trec dintr-un mister în alt mister. Eu însumi voi uita că mă aflu în război, cu obligații şi răspunderi imediate, am şi eu dreptul să fug din război pentru o noapte. Comandantul batalionului, mâine dimineață, n-are decât să mă pună la zid, accept să şi mor pentru această femeie. *Auzi, Alexandra, ce preț sunt eu gata să plătesc pentru o noapte de dragoste cu dumneata?*

Simt însă deodată cum se strecoară cineva între noi, cu ostentație şi nevăzut. Poate că n-a fost decât o mişcare greşită, de-am alunecat şi era să-ngenunchez în noroi. Ea însăşi poate c-a trebuit să ocolească vreun ochi de apă, de a trebuit să se tragă brusc într-o parte şi m-a lăsat pentru câteva clipe în urmă. Oricare ar fi însă explicația logică, pentru mine certă e doar senzația că între noi s-a vârât umbra celui dispărut. Faptul că eu îl şi văd pe Cozia cum o susține afectuos de braț, faptul că şi ea desigur îl bănuie viu alături – sunt o dovadă a imposibilității ca eu şi ea să mai comunicăm vreodată pe acest plan. Zadarnic deci orice efort

de restabilire a legăturii mutuale de mai înainte, Alexandra acum i-aparține tot lui. Definitiv sau numai pentru acest timp de confuzie, când imaginea concretă pe care o avem despre cineva absent nu s-a transformat încă în negația ei, sentimentul meu de insatisfacție rămâne acelaşi. O privesc şi descopăr uluit, pe fața ei, o lumină şi un zâmbet straniu. Cred că sunt chiar lumina şi zâmbetul ce i-au stat întipărite pe obraz pe toată durata călătoriei până aici, până la ceasul când s-a izbit de realitatea mormântului acelui om. Tot ce va fi gândit şi visat să trăiască la întâlnirea cu el, dar întrerupt cu atâta brutalitate la anunțarea teribilei ştiri, se continuă acum cu aceeaşi voluptate intensă. De parcă n-ar fi avut loc niciun accident, Cozia ar exista de-adevărat undeva şi o aşteaptă – spre el se şi îndreaptă Alexandra acum. Buzele-i pâlpâie şi pleoapele clipesc des, i-aud vorbele ce n-a apucat să le mai spună şi văd ce beată îşi retrăieşte minciuna. De-aş prinde-o acum de braț, i-aş simți carnea fierbinte şi tremurând toată. Ploaia cade peste noi în rafale şi vântul de octombrie e rece, dar ea se află acum în afara timpului şi dăruită unei irealități scandaloase. Umbra celui dispărut o duce cu sine spre un rai interzis muritorilor de rând, şi ea îl urmează topită ca pentru altă noapte de nuntă. Despică-i fruntea în două şi vei constata în ce lume fantastică a pătruns, nu se teme de privirile indiscrete ale nimănui. Îşi leapădă alene, ca într-un ritual, veşmintele de pe ea şi-i fericită că poate să se-nfățişeze goală omului după care a gonit până aici. Cozia însuşi se proiectează acum dinaintea ei aşa cum îl ştie din clipele de altădată, înmărmurit şi nerăbdător. Înseşi mişcările trupului ei prin ploaie au căpătat moliciunea de vis a trupului care se apropie de o genune, conştient de ceea ce-l aşteaptă, dar dorind cu lăcomie genunea. Dorind trupul geamăn cu care să se contopească şi-n care să se mistuie, pentru a nu mai fi. Aş putea s-o trezesc, un gest sau un cuvânt ar fi suficiente s-o rupă din starea hipnotică în care a căzut. Dar n-o fac, ar fi nedrept. Mi-aduc aminte că şi eu, întorcându-mă odată de la înmormântarea cuiva şi rătăcind o noapte întreagă pe străzi,

n-am gândit decât asupra acelor lucruri ce pierdusem prin pierderea celei de-atunci. Despotica demonie a simțurilor nu justifica decât revolta mea împotriva morții, triumful răzbunător ca şi cu morții ne putem iubi. Pe Dumnezeu, de-ar fi fost el patronul, îl sfidam şi-i dovedeam că sunt mai tare decât el. Oare nu cumva şi Alexandra vrea deliberat acelaşi lucru, smulgându-l infernului pe Cozia şi oferindu-i ceea ce a rămas neterminat pe pământ? Sfidându-l pe Dumnezeu, nu ma sfidează şi pe mine, dac-aş mai gândi s-o am?

Atunci îl văd pe Cozia oprindu-se locului, şi-mi spune:

— Eşti singurul de-aici căruia i-am vorbit de Alexandra. Fiindcă mi-erai cel mai bun prieten şi puteam veni către tine cu inima deschisă. Cui altcuiva ar fi meritat să-i împărtăşesc visurile şi credința mea? Te voiam ridicat pe alta treaptă decât ceilalți, să ştii bine către ce finalitate mergi. De ce, atunci, tocmai tu îmi înşeli aşteptările şi o cobori pe Alexandra în infernul vostru omenesc?

Ar trebui să mă simt păcătos şi mic sub avalanşa reproşurilor lui. Zâmbesc, în schimb, şi bravez:

— Dragul meu, dar tu eşti mort! Alexandra nu se mai poate mulțumi cu tine. Pe când eu sunt viu, şi legea vieții...

— Adevărat! mă-ntrerupe el calm. Eu sunt mort, tu eşti viu. Iar Alexandra, între noi, stă ca o punte aruncată peste o prăpastie fără fund. Ea nu poate muri odată cu mine, dar nici a ta (aşa cum o gândeşti şi o vrei tu) nu poate să fie.

— De ce?

— Uită-te în jurul tău: o mai vezi?

— Nu!

— Ciudat, nu-i aşa? Doar adineauri era încă lângă tine.

— Era, nu mai este.

— Şi totuşi o vezi, cu neputință să n-o vezi.

— O văd foarte bine.

— Dar proiectată sub frunte, sau ca pe un fum undeva înainte, parcă idee, parcă vis, nu?

— Exact

— Dovadă, băiete, că Alexandra nu există decât aşa! Cum

să faci atunci din ea o femeie oarecare şi s-o supui legilor voastre de rând?

— Cozia, mă obligi să-ți spun un mare adevăr.

— Nu te sfii, spune-l!

— Eu am început s-o iubesc pe Alexandra încă de pe vremea când îmi vorbeai de ea, simt acum că mi-e totuna cu a doua conştiință.

— Nu a doua, băiete, singura.

— Cred că ai dreptate.

— Şi-acum întreabă-te, pentru mine şi pentru ceilalți, în numele conştiinței tale noi: De ce a trebuit să murim cum am murit?

Nu ştiu ce se petrece cu mine, cineva strigă asurzitor în mine această întrebare*: De ce a trebuit, Cozia şi ceilalți, să moară cum au murit? De ce, domnule maior?*

Alexandra a ajuns la răscrucea de drumuri de unde porneşte drumul spre oraş, m-aşteaptă. Stă întoarsă către întunericul care desparte ca o graniță lumea noastră de lumea umbrelor, va trebui să-şi ia rămas bun de la Cozia al ei. În străluminarea unui fulger lung îi şi deosebesc mâna vag ridicată, schițând parcă un fel de adio către tărâmul unde omul ei ucis îşi va dormi somnul veşnic. Prin foşnetul ploii aud paşi depărtându-se, de n-aş fi îngrozitor de treaz aş crede că sunt chiar paşii lui Cozia de-adevărat. Duruie undeva o căruță, răzbate dintr-acolo tropotul înecat al unor cai obosiți. Apoi câteva forme greoaie apar şi dispar în beznă, recunosc glasuri de-ale soldaților noştri. Postul de comandă al batalionului trebuie să fie pe-aproape, e timpul s-o aduc la realitate. O prind uşor de braț, Alexandra se lasă condusă mecanic. Aceeaşi nepăsare şi silă, chiar şi după ce pătrundem înăuntru. Agitația specifică oricărui post de comanda se potoleşte pentru o clipă, oamenii par stingheriți. Le spun cine este şi ce rost are pe lume, oamenii o privesc ciudat. Cu un amestec de milă şi respect, ca pe un simbol al nefericirii. Să porneşti după un om în război, zile şi nopți de-a rândul, şi chiar în ziua în care-l ajungi să-l găseşti mort! Alexandra însă nu-i vede, cugetele lor n-o interesează,

cade istovită pe un scaun. Frumusețea i se dezvăluie acum anevoie, de un farmec impenetrabil sub suferința care i s-a aşezat pe obraz ca o mască. Unul se grăbeşte să-i ofere o manta uscată, altul o gamelă cu ceai fierbinte – Alexandrei nu-i trebuie nimic. Şi totuşi trebuie să-i rânduiesc viața pentru această noapte, n-o sa poată dormi aici. Întreb unde-i comandantul batalionului, să-i raportez şi să hotărască el. Mi se răspunde că domnul maior e bolnav şi zace la cantonamentul său, a telefonat de o mie de ori după mine şi a ordonat să fiu scos şi din gaură de şarpe, să trec urgent pe la el şi să-i duc lista pierderilor de la ultimul contraatac german. Grozav, ce să zic! Parcă el n-ar şti cum s-a încheiat contraatacul german şi că numărul morților noştri se ridică la 18, printre care şi... Simt ațintiți asupra mea ochii Alexandrei, citesc şi-n ochii ei aceeaşi întrebare:

— *De ce a trebuit, Cozia şi ceilalți, să moară cum au murit?*

Tresar şi-mi revin, ce poate să ştie Alexandra mai mult decât mine? Ordon unui soldat să-i caute undeva o odaie de dormit, îi refuz privirea:

— *Zadarnic, draga mea, n-am ce răspunde la întrebările voastre!*

M-aplec absorbit peste hârtii să fac încă o dată socoteala morților, domnul maior are nevoie de liste...

2

E într-adevar bolnav, zace sub şapte pături soldăteşti. Fălcile-i tremură zgâlțâite de friguri, broboane grele de sudoare îi scaldă obrajii foarte galbeni. Are în ochi o lucire intensă de spaimă, trupul însuşi reacționează convulsiv la fiecare zgomot surd dinafara noastră. Încă din clipa în care am bătut la uşă, cerând permisiunea să intru, m-a contrariat vocea lui speriată, repetând de câteva ori în neştire *Cine este? Cine este?* de parcă nu un om viu s-ar fi aşteptat să intre, ci o fantomă! Chiar şi după ce am intrat şi l-am salutat, privirea lui a stăruit îndelung asupra mea,

buimacă, şi făptura i s-a zgârcit înghețată sub pături, ce parcă nu să-i execut ordinul venisem, ci să-i cer socoteală pentru dracu' ştie ce!

La urma urmei, cam inexplicabilă această doborâre dintr-o dată a omului pe care l-am ştiut dintotdeauna tare ca fierul şi orb în plin focar al primejdiei, capabil să stea drept în fața morții şi să braveze râzând, urlând către toți de prin jur tâmpita şi sinistra declarație: *Nu s-a fabricat încă glontele care să mă omoare*! E-adevărat că uneori mi-apărea grotesc, şi curajul lui nebunie curată, dar fapt e că personalitatea lui domina molipsitor batalionul şi multe situații tragice fuseseră depăşite datorită tocmai sângelui său rece. De aci şi complexul meu de inferioritate, recunoscându-mi cinstit frica de neînvins în luptă, de aci (mai ales) servitutea cu care-l slujeam ca pe un idol. Nu mai departe decât ieri-noapte, pe timpul ultimului contraatac german, prezent el însuşi în linia întâi, se spune ca s-ar fi bătut ca o fiară şi numai datorită lui. Nemții nu ne-au dat peste cap. Nicio importanță că pentru asta a lăsat pe câmpul de luptă 18 morți, la război ca la război, cineva trebuie să moară...

Şi uite-l acum pe idolul meu, după ce s-a întors nevătămat din iadul de-acolo, răpus de o simplă porcărie de gripă, nu-i caraghios? Până şi neliniştea de care e cuprins acum, frica de oamenii care intră eventual să-l vadă şi frica de zvonurile adânci ale nopții, trebuie să fie tot consecința febrei. Fiindcă ar fi de-a dreptul stupid, idiot! Nu s-o fi fabricat glontele care să-l omoare, dar de ce să-l omoare tocmai un virus banal? Într-un fel, deci, îi înțeleg frica şi mi-e milă de el. E atât de mic acum, atât de neînsemnat! mai neînsemnat chiar decât oricare soldat anonim din linia întâi, a cărui moarte nu înseamnă pentru nimeni nimic.

Surprinzător, însă, maiorul țâşneşte drept în capul oaselor şi se uită holbat la mine. Flutură într-un spasm fără oprire hârtia pe care i-o adusesem şi urlă lugubru, cu glasul spart:

— Eşti nebun? Îți bați joc de mine? Ce-i asta?

Nu îndrăznesc să m-apropii, neaşteptata lui ieşire din

minți m-a împietrit, răspund nedumerit:

— Lista pe care mi-ați cerut-o. Pierderile suferite la ultimul contraatac german.

— Câte pierderi?

— 18 morți, 4 răniți, 10 dispăruți.

— Precis?

Toată compania locotenentului Cozia.

— Eşti convins că asta mi-ai scris aici?

— Da.

— Citeşte! şi-mi zvârle hârtia în obraz.

Acum pricep şi mă îngrozesc. Numai Alexandra e de vină, şi umbra nedezlipită de lângă ea a omului pentru care venise pe front. Dorința subconştientă de a face de-acum înainte din Alexandra visul meu şi suferința de a o şti încă vis al celuilalt. Fiindcă sub ochii ei neclintiți şi-n prezența statornică a nălucii lui, pe hârtia cerută de comandant scrisesem doar atât: *Locotenent Cozia!* De 18 ori *Cozia,* de alte patru ori *Cozia,* şi încă de zece ori *Cozia, Cozia, Cozia...* ca într-o obsesie prin care m-apropiam tot mai mult de Alexandra, care se-aşeza (în acelaşi timp) mereu barieră între mine şi ea: *Să aflu mai întâi de ce a trebuit să moară cum a murit omul acesta, şi tu să înțelegi că nu era drept să moară aşa, doar după aceea voi fi...*

— De ce-ai făcut asta? Ce-a fost în capul tău, de-ai făcut asta?

Mari pete sângerii i-au împăienjenit globul ochilor, privirile îi sunt fulgerări de cuțit. Dacă i-ar sta în putință m-ar străpunge până la creieri, să afle ce-am gândit săvârşind lucrul ăsta. Mi-nchipui că nu-i uşor lucru să te-ncarci deodată cu povara a 18 morți, dar nici să te-nspăimânți în halul ăsta de judecata celor vii. Batalionul a mai suferit pierderi până azi, nu mi-aduc aminte să se fi sinchisit vreodată de numărul lor. Numele morților nu l-au impresionat niciodată pe maiorul nostru, de ce l-ar zgudui tocmai acum numele Cozia?

— Răspunde!

Ce să-i răspund? Că m-am trezit pe neaşteptate într-un

desiş încâlcit, fiecare liană e altă ispită spre miezul problemei şi fiece foşnet o nouă întrebare de-a Alexandrei adresată conştiinţei mele? Că umblu ca pe un tărâm ireal, toate obiectele iau înfăţişarea Alexandrei şi Alexandra mi-e acum stăpână, stau între adevăr şi neadevăr ca între două vârfuri de sabie, gata să mă străpungă amândouă deodată? Că nu pot face mai departe războiul în virtutea inerţiei, trebuie să cred în ceva, la capătul războiului s-ajung alt om, n-aş putea deveni alt om decât prin Alexandra? Mai degrabă să-mi răspundă el: *Dar dumneata de ce mi-ai cerut lista morţilor? Doar dumneata ai fost de faţă şi ai văzut cu ochii dumitale cum a fost decimată compania lui Cozia! De ce-aveai nevoie de numele oamenilor care au murit acolo?* N-am să-l întreb nimic, e bolnav şi mi-e milă de el. Dar nici să-i spun ce se petrece cu mine, tot n-ar pricepe nimic, să rămână atunci taina şi neliniştea mea.

— Mi-e greu să vă dau vreo explicaţie. Cred că eram obosit, sunt foarte obosit.

Nu prea pare convins, continuă să mă ţină sub tăişul privirii sale hipnotice – ca păianjenul, o gânganie căzută pe neaşteptate în plasa lui. Şi-şi molfăie buzele într-una, zâmbind acru:

— Te-aş ruga, altă dată, să-ţi controlezi bine faptele. Cu asemenea treburi n-ai dreptul să te joci.

— Vă rog să mă credeţi că...

— Dacă-ţi imaginezi că n-am şi eu inimă, te-nşeli.

— V-asigur, domnule maior, că...

— Ţi-am cerut, mă-ntrerupe însă el din nou cu vehemenţă, îţi cer şi-ţi voi cere întotdeauna loialitate deplină. Dacă nu te simţi în stare să mi-o acorzi, anunţă-mă din vreme şi ne despărţim. De ofiţeri e nevoie şi-n linia întâi, mai ales în linia întâi.

E doar un avertisment sau doar o capcană perfidă? Gângania din mine a fost paralizată sau sunt cu adevărat laş?

— Domnule maior, doar ştiţi că v-am stimat întotdeauna! Şi vă stimez!

— Atunci ia aminte dragul meu... şi imperativele încep să curgă unul după altul, cu voluptate şi trufie: Tot ce gândesc eu trebuie să gândeşti şi tu...

— Sunt gata să vă urmez oriunde, domnule maior!

— Toate acțiunile mele trebuie să găsească justificare şi-n conştiința ta...

— Domnule maior, cred în dumneavoastră orbeşte!

— Tu eşti ochiul şi urechea mea în batalion, nimic să nu-ți scape şi tot ce afli să aflu şi eu...

— Domnule maior, aşa am făcut întotdeauna!

— Tu însuți, dacă ai ceva pe suflet, îndoieli sau mirări, întrebări sau tristeți, îndrăzneşte şi spune-mi!

— N-am nimic de spus, domnule maior!

— Nimic? şi iarăşi privirea lui mă țintuieşte sălbatic. Îmi smulge hârtia din mână, ca pe un document compromițător pentru declarațiile mele, şi o sfâşie în bucăți: Absolut nimic?

Îl simt în derută, am sentimentul că ceva nu-i în regulă cu omul ăsta. Jocul ăsta de-a pisica şi şoarecele nu-mi place, nici abilitatea cu care mă subjugă voinței lui. E ceva fals, tenebros, în discuția noastră. Însuşi faptul că eu mint, însuşi faptul că el se-agață desperat de minciunile mele. Dar impresiile pe care le capăt acum despre el sunt destul de tulburi, mi-e cu neputință să dibui explicația derutei sale şi ce scop (mai ales) urmăreşte anulându-mi atât de brutal personalitatea.

— Nu, domnule maior, absolut nimic!

— Bine! oftează el uşurat, cu un zâmbet care s-ar vrea dulce şi amical. Să punem atunci punct acestei chestiuni... Vrei să-mi fierbi o cana cu vin?

Trage de după tăblia patului o măsuță scundă, pe trei picioare, deasupra căreia se găsesc un primus (captură germana), o carafă plină cu vin roşu, un ibric şi câteva bucăți de zahăr, niciun medicament. Îndeplinesc cu sârguință funcția umilitoare de ordonanță, dorind cu orice preț să-i rămân şi pe mai departe în grații, dar nu-mi pot reprima o anume repulsie. Față de el şi față de mine, având conştiința certă că de fapt am semnat şi parafat o alianță

obscură, orb şi mut faţă de tot ce a fost, ce este şi va mai fi între noi până la sfârşitul războiului.

Întreb, mai mult ca să uit ce gânduri negre mă năpădesc.

— De ce nu chemaţi doctorul?

Izbucneşte surd, cu o mânie abia reţinută:

— N-am nevoie de niciun doctor. Să nu te prind că-l anunţi.

— Gândeam că poate v-ar da ceva medicamente.

— Niciun medicament de-al lui nu mi-ar face mai bine decât vinul fiert.

— Domnule maior, mâine e posibil să pătrundem în pusta maghiară, să forţăm din primul salt Tisa.

— În patru labe de o fi să merg, şi tot particip la forţarea Tisei.

— Credeţi că-i de ajuns?

Râde lăbărţat, ca într-o stare de subită euforie:

— Ce puţin îţi cunoşti comandantul! Ţi-e teamă că la ora aceea voi fi ameţit de băutură şi c-o să-mi pierd capul? Te-nşeli, băiete! Voi fi cel mai lucid comandant de pe fronturile Europei, n-o să scap eu ocazia s-adaug la gloriile de pân-acum ale batalionului o glorie nouă. Acum, la ceasul ăsta, de-ar fi să sune ordinul de atac, şi trec Tisa ca Hristos pe ape.

— Credeţi că va fi chiar atât de uşor?

— Greu, uşor, puţin îmi pasă! continuă el cu acelaşi patetism debordant. Ba, cu cât mai greu – cu atât mai bine, voi avea din nou posibilitatea să arăt ce pot. N-ai observat că războiul e singrra experienţă care pune-n valoare maximă virtuţile omeneşti, cele mai latente? Câteodată mă şi-ntreb dacă războiul n-a fost scornit anume, ca omul să iasă din carapacea existenţei lui banale şi să devină un fel de dumnezeu. Viaţa şi moartea în mâinile lui, pentru el şi pentru o lume întreagă, chiar mai puternic decât Dumnezeu din cer, nu crezi?

— Cred că oamenii de rând gândesc ceva mai simplu…

— Sigur, oamenii de rând… mi-ngână el ironic. Numai că oamenii de rând nu lasă pe urma lor decât pulbere, şi din

pulbere istoria nu se-alege cu nimic. Dacă te-apuci să socoteşti războiul la bani mărunți, fireşte că fiecare război e o calamitate. Dar eu am simțul istoriei, istoria nu şi-a făcut niciodată procese de conştiință pentru milioanele de oameni de rând pe care a fost nevoită să-i sacrifice. În locul lor s-a câştigat întotdeauna ceva, şi-ntotdeauna cifra de afaceri a istoriei a fost mai mare decât valoarea milioanelor pulverizate în război. Or eu sunt parte din această istorie, exact acea parte care împinge istoria înainte. Un singur vis am deocamdată, să văd Germania la pământ. Şi oricâte jertfe mi se vor cere pentru asta, sunt gata să le dau şi cu ochii închişi... Se crispează deodată şi şopteşte înfiorat: Ce se-aude?

Caut cu auzul spre uşa de la intrare, captez mental spațiul coridorului de-a lungul căruia se-nşiră odăile acestei case. Oamenii care o locuiau înainte s-au refugiat pe timpul luptelor la subsol, n-a îndrăznit nimeni să iasă noaptea de-acolo. Doar un soldat care face de santinelă în stradă, şi ordonanța care doarme somn greu afară pe coridor. Altfel temere inutilă, nu se-aude nimic.

— O fi fost vântul, spun.

— Parcă vine cineva! stăruie totuşi maiorul.

— Nu vine nimeni, domnule maior.

— Da, nimeni! se reculege el după un timp şi se-nfăşoară în pături până la gât. Mi-e grozav de frig!

— S-a fiert vinul. Poftiți, beți!

Constat însă că-i tremură mâinile, cana tremură în mâinile lui ca mişcată de duhuri necurate. Parcă s-ar fi trezit după consumarea efectului unei doze de morfină, excitația războinică de mai înainte s-a topit ca spulberată din senin, reîncepe criza. El însuşi constată cu o privire țeapănă această neaşteptată dezordine în nervii lui, abia de are puterea să lase cana pe masă.

— Frige! se scuză, dar şi glasul îi sună acum ca un horcăit.

Zvârle cât colo păturile de pe el şi coboară din pat. E numai în izmene şi cămaşă, lung şi slab ca o arătare. Trăiesc

o senzație de penibil în fața acestei personalități reduse la strictul necesar al lenjeriei, măscărici cu veleități de stăpân peste viața şi moartea noastră. Înfăşură cana într-un şervet şi se-ndreptă spre fereastră. Iese din penumbra lămpii care luminează odaia, se opreşte – deşirată stafie albă pe întunericul dens din dreptul ferestrei. E limpede că s-a refugiat acolo ca să nu-l mai văd cum tremură, deşi continuă să tremure vizibil. Îşi bea vinul cu sorbituri şuierate, cercetează neclintit adâncul nopții. Ploaia şi-a potolit rafalele, se cerne acum fără sfârşit şi monoton. Uneori; şi vântul se-abate pe lângă ziduri, o creangă tot ciocăneşte în geam. Un timp am impresia că s-a detaşat de realitatea acestei încăperi, a coborât în el sau a pornit pe căi doar de el cunoscute. Un timp numai, la fel de înşelător ca tot ce ştiu şi nu ştiu încă despre acest om. Fiindcă tresare deodată, scapă cana pe podea, dar nu face un gest s-o ridice, mă întreabă neîntors:

— Ce gândesc oamenii despre nenorocirea de ieri-noapte?

Poate că asta-i şi explicația crizei de mai înainte, sufletul muncit de amintirea morților din ajun. Oricum, nu m-aşteptam şi recunosc că mă emoționează. De-aceea îi şi răspund condescendent, cu intenția sinceră de a-l linişti. Dacă intenția şi cuvintele pot linişti asemenea crize.

— Oamenii s-au obişnuit cu nenorocirile în război.

— Comentează totuşi, ce vorbesc?

— Nu vorbesc nimic, sunt obosiți.

— Eşti convins?

— Fac şi eu parte dintre aceşti, oameni.

— Dar dacă le-aş porunci să spună ce gândesc, ce crezi c-ar spune?

— Nu ştie nimeni ce s-a petrecut acolo.

— Un contraatac german şi o companie de-a noastră pierdută, e puțin lucru?

— În comparație cu milioanele pe care pretindeați că le-nghite istoria…

— E o ironie, domnule sublocotenent?…

— E un adevăr, domnule maior!

— Dintre cei daţi dispăruţi a apărut cumva vreunul?
— Nici unul.
— Despre răniţi ce ştii?
— Puţine speranţe că vor scăpa cu viaţă.
— Cine spune asta?
— Doctorul.
— El ce gândea, ce vorbea?
— A venit doar să se spele pe mâini la postul de comandă. Vreau să spun, adică, să se lepede de orice răspundere. Şi-n aceeaşi clipă a adormit butuc.

Nu-i văd faţa şi mi-e greu să-mi dau seama cum reacţionează la răspunsurile pe care le vrea atât de precise. Poate ar fi fost mai bine să-l mint, să-i dau iluzia că nenorocirea n-a fost chiar atât de mare şi că tot îi mai rămân ceva consolări.

L-aud murmurând, constatând pentru sine:
— Deci oamenii nu gândesc nimic, nu vorbesc nimic...

Ai crede că nepăsarea oamenilor îl face să sufere, tocmai pe el care adineauri mărturisea că-i gata să joace totul pe orice carte a târfei numită istorie. Ai crede dimpotrivă că şoapta lui abia auzită e mai degrabă satisfacţie, deşi părea cu adevărat chinuit de remuşcări. Nu, degeaba, e prea complicat pentru mine ca să deslușesc printre atâtea meandre adevărul, mă las păgubaş! Cel puţin de s-ar fi îmbătat după lege, beţivii sunt mai interesanţi şi au totdeauna câte un secret de comunicat. Dar el e lucid, prea lucid.

— Spune-mi, te rog, l-ai cunoscut bine pe locotenentul Cozia?

Cam surprinzătoare întrebare, deşi e sigur că amintirea lui Cozia a dăinuit între noi tot timpul. Mai devreme sau mai târziu, oricât de greu ne-ar fi fost, tot am fi adus vorba despre el.

— Atât cât l-aţi cunoscut şi dumneavoastră.
— Uneori cunoaştem oamenii şi după câte un singur amănunt.
— Dacă omul poate fi cunoscut cu adevărat.

— Să presupunem că nu era cazul lui Cozia.

— După opinia mea, un ofițer eminent şi un mare caracter.

— Ştiai că-n schimb el te disprețuia?

Cuvântul se izbeşte de geamuri şi ricoşează în tăcerea grea a odăii ca un glonte cu explozie surdă.

— Cozia?! Pe mine?! Ar fi trebuit să aibă motive. De ce?

— Şi totuşi te disprețuia...

Ciudat, nu-mi aduc aminte Cozia să-şi fi arătat vreodată disprețul față de mine! Şi de ce maiorul tocmai acum, când Cozia e mort, consideră necesar să mi-o spună? Pe vremea când Cozia mai era în viață, să zicem c-ar fi avut un sens. Mi-ar fi relevat într-un fel sinceritatea şi prețuirea maiorului, cu Cozia eventual m-aş fi explicat. Dar acum, dimpotrivă, ostentativă şi încărcată parcă de ură, declarația lui mă descumpăneşte. Despre morți numai bine, de ce simte el nevoia să batjocorească memoria unui mort şi să-nvenineze aprecierea mea asupra memoriei sale? O fi socotind maiorul că de-acum înainte moartea lui Cozia îmi va fi indiferentă, voi jubila şi-l voi disprețui la rândul meu? Ei bine, dar scârnăvia asta mă vrea părtaş unor decizii sufleteşti netrebnice! Cum să-l pedepsesc şi să mă răzbun? Va fi suficient atât?

— Ştiu altceva, domnule maior: că eu n-o să-mi schimb niciodată sentimentele față de Cozia! Chiar dacă n-o să pot să i le mai împărtăşesc vreodată, voi avea cui le împărtăşi: soția lui e aici!

Se întoarce clătinându-se, imensă lighioană albă pe întunericul dens din dreptul ferestrei.

— Nu se poate!

— Ba da! A sosit pe front ieri după-masă, era ziua căsătoriei lor. Eu însumi am condus-o la cimitir, n-a apucat să-l mai vadă. Stranie coincidență, dar ăsta-i adevărul! Am trimis un soldat să-i caute undeva cantonament, nu credeți că va trebui să stați de vorbă cu dânsa?

E galben tot ca un cadavru, se holbează groaza în ochii lui.

— Eu?! De vorbă cu ea?! Ce să-i spun?!

— Cum a murit Cozia. Doar aţi fost de faţă când a murit.

N-are puterea să se mai ţină pe picioare, se trage înapoi, ca din faţa unui tribunal ipotetic. Fiindcă privirea lui trece peste mine, în golul de dincolo de noi care-i totdeauna populat cu umbre acuzatoare. Morţi şi vii, deopotrivă. Cozia, şi ceilalţi, mai ales Alexandra...

— *Domnule maior, dumneavoastră n-o vedeţi pe Alexandra?*

3

Dacă n-aş fi stapân cu înverşunare pe simţurile mele, aş crede că umbrele sunt nebune. Umbrele foştilor noştri camarazi: au izbutit să calce-n picioare legea implacabilă a eternităţii şi au năvălit în oraş, să mai guste o dată din vinul şi plăcerea noastră de a fi încă vii. Dacă nu cumva şi mai grav, refuzând vinul cu care posibil le-am ispiti, să ne rămână dinaintea ochilor pe toată viaţa ca nişte mute şi neînduplecate remuşcări. Pentru ceea ce vom fi săvârşit contra fostelor lor întrupări, pentru ceea ce doar vom fi gândit contra lor.

Fiindcă acum nu mai e nicio îndoială, cineva a deschis uşa de la intrare. Se aud paşi cum urcă treptele anevoie şi se-mpletesc, unii cu alţii, de-a lungul coridorului spre noi. Stăm încordaţi, maiorul şi eu deopotrivă, pentru că neliniştea lui a devenit acum şi neliniştea mea, ascultând şi aşteptând. Dacă n-aş fi stăpân cu înverşunare pe simţurile mele, aş crede că se-aud de două ori câte 18 paşi, adică exact paşii morţilor căzuţi în dezastrul de ieri-noapte. Nu sunt decât ai câtorva, şi zâmbesc în sinea mea presupunând că-i vorba numai de o delegaţie în frunte cu locotenentul Cozia, să-l întrebe pe maior cum se simre şi ce mai face. Maiorul continuă să rezeme peretele, cu mâinile la spate înfipte în perete, şi măsoară concentrat apropierea confuză a paşilor pe coridor, priveşte năuc uşa. Cel puţin de-ar fi oameni vii. Curieri de la regiment sau batalion, să se

oprească aici şi să ciocănească în uşă! E probabilitatea pe care eu însumi o doresc, fiindcă altfel o să mă îndoiesc şi de propria mea existenţă. Dar paşii nu se opresc, paşii trec mai departe. Să nu ştie umbrele unde s-a refugiat maiorul nostru şi acum cercetează odăile pe rând?

Mă las chemat de o vrajă şi pornesc nerăbdător spre uşă. Simt privirile maiorului cum îmi ard ceafa, mi se pare că-l şi aud spunându-mi: *Oricine ar fi, să nu-l laşi să intre!* În dreptul uşii deschise – beznă, mă-mpiedic de trupul ordonanţei care doarme somn de lemn pe duşumeaua goală. Caut spre fundul coridorului şi-n lumina gălbuie a unei lămpi, la fel de neverosimilă ca tot ce s-a petrecut până acum, o văd pe Alexandra locotenentului Cozia. În aceeaşi clipă, uşa se-nchide în spatele meu, ca împinsă de aceeaşi forţă obscură prin care maiorul nostru se interzice oricărui contact sau proces pe viu cu realitatea.

Alexandra nu e singură. O altă femeie, bătrână, măruntă, proprietăreasa casei probabil, sau cine-ştie-cine, şi soldatul pe care-l trimisesem să-i caute adăpost o sprijină să nu cadă. Mi-o închipui sfârşită, ajunsă la capătul puterilor. Gândul că m-aş fi putut îngriji eu de soarta ei, să-i pregătesc eu patul pentru odihnă şi s-o veghez eu cum doarme, îmi tulbură din nou sufletul pentru o clipă. Dar apariţia ei tocmai aici, tocmai la ceasul când noi ne găseam sub autoritatea ei, mi se pare a fi cel dintâi cerc magic care se desenează în jurul conştiinţei maiorului, s-o sugrume. Cum va reacţiona când îi voi spune că sub acoperişul aceleiaşi case, despărţită de el printr-un simplu perete, în chiar prima noapte după moartea lui Cozia, doarme sau n-are somn, vorbeşte cu umbrele sau *îi pune lui întrebări* însăşi Alexandra celui dispărut?

Sunt în pragul uşii celeilalte, lângă mine – soldatul. Privim amândoi înăuntru, femeia arată ca o suferinţă împietrită. Bătrâna i-a scos pantofii şi a întins-o pe pat, îmbrăcată. Acum a îngenuncheat lângă marginea patului şi-şi petrece palma uşor pe deasupra obrajilor, ochilor săi. Vocea ajunge până la noi cântată, stăruitoare, ca într-un atent şi prelungit

act de hipnoză:

— Eşti obosită, foarte obosită, dormi! Te doare trupul, te doare sufletul, dormi! Să nu te mai sperii de nimic, eu am să stau aici toată noaptea, dormi! Trebuie să dormi, trebuie să dormi...

Bătrâna se-nşală, nu va adormi. Aşa se va chinui toată noaptea: cu ochii aţintiţi în tavan, prăbuşită în suferinţa ei ca într-un abis. Deşi, s-ar putea să nu se chinuie: există o linişte fundamentală pe care numai prin mijlocirea morţilor, evocându-i, ne-o câştigăm. Sau punând mereu întrebări, cineva să răspundă. Cum să-i atrag atenţia asupra prezenţei mele aici şi cum s-o conving, mai ales, că şi eu caut răspuns la întrebările ei?

Închid uşa, trebuie să-mi vărs asupra cuiva mânia:

— De ce-ai adus-o tocmai aici?

Soldatul răspunde simplu, totuşi cam întunecat:

— N-am găsit loc în altă parte.

— În tot oraşul?

— Oraşul e plin de pontonieri şi artilerişti, se pregăteşte forţarea Tisei.

— Ştiai că aici e cartiruit şi maiorul?

Are un zâmbet de ironie, dar glasul îi sună trist:

— Domnu' maior n-are de ce se teme, doamna Alexandra nu ştie încă nimic.

— Ce să ştie?

Ezită o clipă, îşi muşcă buzele încruntat.

— Ce-ar trebui să ştiţi şi dumneavoastră. Dar nu vă interesează sau nu vreţi să ştiţi.

— Adică?

— Duceţi-vă la postul de prim-ajutor şi întrebaţi-i pe răniţii de ieri-noapte!

— Ce să-i întreb? S-ar zice că sunt căzut din nori, soldatul mă măsoară în batjocură de sus până jos. Da' lămureşte-mă odată! şi-l strâng sălbatic de braţ. Ce să-i întreb, ce să-mi spună?

Se eliberează în silă, aceeaşi ironie pe buzele lui:

— Vă rog să mă scuzaţi. Doamna Alexandra m-a rugat

să-i aduc lucrurile rămase de la *domnu'* locotenent Cozia...

A plecat, şi-mi dau seama că judecata nerostită a soldatului (evidentă doar în priviri şi surâsuri) e mai strivitoare decât orice acuzație declarată deschis. Ferească-te Dumnezeu să te-aşezi în război împotriva tacitei solidarități soldăţeşti, cu aroganța şefului absolut peste destinele lor! Soldații descoperă întotdeauna când pe unul de-ai lor l-a omorât duşmanul sau tâmpenia ta de comandant. Şi la primul atac se va găsi totdeauna un glonte rătăcit care să-ți găurească țeasta! Ridicol în cazul de față, deci, nu-i faptul că un soldat oarecare mi-a râs în nas şi m-a însemnat cu pecetea de nerod, ci că dincolo de mine circulă exact acele adevăruri grave, de care maiorul nostru se temea atât de mult. Şi o bănuială grozavă îşi face loc în mintea mea: dacă acesta-i al doilea cerc magic, de astă dată cu elemente de acuzație directă, în care conştiința maiorului e prinsă definitiv, înseamnă că numai aceştia ar putea răspunde la întrebările Alexandrei (De *ce a trebuit, Cozia şi ceilalți, să moară cum au murit?),* înseamnă că maiorul e vinovat!

— *Vinovat, de ce?*

— *Duceți-vă la postul de prim-ajutor şi întrebați-i pe răniții de ieri-noapte!*

Doar o disciplină obtuză, cazonă, m-a făcut rob al valorilor consacrate de ierarhia militară: maiorul e mai deştept decât locotenentul, locotenentul e mai deştept decât soldatul, niciodată ofițerii nu sunt vinovați de nimic, totdeauna soldații sunt vinovați de toate. Cum să dau eu ierarhia asta peste cap numai de dragul unui muribund, chiar admițând prin absurd că muribundul ar deține cel mai senzațional secret? Mai degrabă să-l întreb pe el: *Ce-ai făcut, omule? Soldații au început să vorbească, nu ştiu ce-anume, e taina lor, se feresc de ofițeri. Alexandra însăşi a venit aici să te interogheze, mut sau de-a dreptul. Iar dumneata, în loc să vezi ce se-ntâmplă şi să limpezeşti lucrurile, zaci aici ca un şoarece în ascunzătoare. Eu continui să te respect, de ce nu ieşi afară să-i înfrunți şi să-mi spulberi orice bănuială?*

A şi uitat că mai adineauri spaima trecea în paşi de pâslă

pe dinaintea uşii lui, îl găsesc cu sticla la gură. Sau poate că tocmai de aceea şi bea, să-şi înece în vin spaimele şi jalea? Doamne, cum vine un ceas în care idolii îşi arată altă faţă! Procesul e lent, faşă după faşă cad rigorile şi minciunile, vopselele şi tinichelele – numai gândul că, la alt ceas, maiorul meu va arăta ca *regele gol* din poveste şi va mirosi urât mă scârbeşte, mă umileşte. Cred totuşi în el, m-aş dovedi laş dacă aş înceta să cred numai fiindcă un aiurit de soldat a strecurat în mine o mare bănuială, numai fiindcă Alexandra vrea să dezlege ce-i sortit să rămână taina morţilor, omul ăsta mi-a dat întotdeauna simţământul măreţiei războiului, cum să-l părăsesc tocmai acum?

— Vă rog să nu mai beţi! şi vreau să-i iau carafa din mână. Domnule maior, vă rog!

Dar el se-ncleştează pe sticlă şi gura lui bâlbâie răguşit:

— Lasă-mă, atât mi-a mai rămas, ce ştii tu?!

— Ce să ştiu, domnule maior?

— Nimic, băiete... şi figurează, a deşertăciune, gesturi strâmbe prin aer. Nimic... am zis şi eu aşa...

Se afundă tot mai mult într-un fel de mocirlă, trup şi conştiinţă deopotrivă. Mi-aduce aminte de un biet cal beteag pe care l-am văzut odată prins între nişte smârcuri, cum se zbătea zadarnic să scape. Cu fiece nou efort, zeci de tentacule nevăzute se-ncolăceau pe picioarele lui şi-l trăgeau la fund. Numai capul i se bălăbănea la suprafaţa apei, ameţit însă de valurile de aburi fierbinţi care pluteau peste baltă. Până la urmă a renunţat, aluneca spre adâncuri cu o fantastică încetineală. Însuşi capul căzuse pe o parte, ca toropit de somn. Să-l fi îmbătat miasmele bălţii, să-l fi fascinat apa morţilor? N-aş putea spune. După cum nici acum n-aş putea spune ce umbre se vor fi proiectând în conştiinţa înceţoşată a maiorului nostru, în ce măsură beţia îl apără sau nu de asaltul şi întrebările umbrelor, de privirile mute (prin zid) ale Alexandrei?

Dar sare brusc în picioare, aş zice treaz pe deplin, când aude soneria stridentă a telefonului de campanie şi priveşte intens, ca pe o altă prefigurare a destinului, cutia neagră din

care destinul se face anunțat. E pentru el o intervenție violentă, pentru mine – prilejul unei noi verificări. Degeaba însă aştept să răspundă, nu va răspunde. Mie însumi mi-e frică, miasmele din el să mă fi molipsit şi pe mine? Ridic totuşi receptorul şi ascult paralizat comunicarea. Trece un timp lung până să las receptorul în furcă, îl informez pe maior fără să mă-ntorc:

— Regimentul ne cere un raport amănunțit despre nenorocirea de ieri-noapte.

O nouă tăcere, ca un cuțit înfipt în spate. Întreabă târziu, aproape pierit:

— Cine, concret?

— Comandantul regimentului.

— I-am explicat o dată, telefonic. Ce mai vrea?

— Ne cere un raport scris.

— Mâine!

— În noaptea asta ni-l cere.

Țipă asurzitor şi dă cu sticla de pământ:

— Mâine, am spus! Înțelegi sau nu? Mâine!

Mă-ntorc alene, umil ca-ntotdeauna şi silnic, adumbrit de o nesfârşită, abia ascunsă duşmănie:

— Am înțeles, domnule maior!

Şi deodată, de dincolo, prin perete, răzbate un hohot de plâns amarnic. Plânsul nu sugerează persoana nimănui, femeie sau bărbat, e ca un bocet al materiei. Obiectele, piatra, aerul, lumina, lumea de-aici şi lumea de dincolo de noi, pământul natal şi cerul românesc, amintirile şi visurile neîmplinite, fiecare ca altă ființă aievea, şi toate laolaltă în cohorte de năluci, bătute ori pângărite, nedreptățite ori în agonie, par a fi izbucnit într-un singur hohot de plâns.

Maiorul e cam scos dintr-ale sale şi caută în toate părțile, buimac. Nu pricepe de unde vine plânsul, face un pas către perete, dar se trage repede înapoi. Să fie oare aievea, sau iar halucinează?

— Tu auzi? Parcă plânge cineva, cine plânge?

— Alexandra, soția lui Cozia.

— Cum de-a ajuns aici?

— Adineauri a venit. Ocupă odaia de-alături.

Cade în aceeaşi clipă pe marginea patului, ca mototolit de o lovitură năprasnică. Şi-a frânt capul pe genunchi şi geme înăbuşit:

— Spune-i să tacă Te rog! Spune-i, roag-o să tacă!

E limpede că primul cerc magic şi-a început opera. Dacă-i adevărat ce pretindea soldatul acela, atunci răniții de la postul de prim-ajutor constituie al doilea cerc magic, şi mai acuzator decât acesta, care va-ncleşta ermetic conştiința maiorului şi va supune-o unei lente acțiuni de strangulare. Probabil că undeva, neştiute, să mai fie şi al treilea, al patrulea, al cincilea cerc... Vom vedea! Şi dacă toate vor lucra cu aceeaşi acerbă, calculată concentrare, sigur că-şi vor desăvârşi opera mai curând decât e de aşteptat.

Eu ce să mai aştept? Rolul meu aici s-a terminat. Şi-aşa n-am cum să-l apăr pe maior de asaltul şi întrebările umbrelor, de plânsul şi privirile Alexandrei. Cu atât mai mult cu cât umbrele nu-i chip să vorbească iar de la maior nu poți smulge nimic, dar eu şi Alexandra avem nevoie de adevăr. Oricât de cumplit ar fi şi la orice deznodământ ar duce, e dreptul Alexandrei să-l afle şi să-l judece. Simt astfel că de-acum mă aflu sub magia ei, mă duc să pun în acțiune şi celelalte cercuri magice ale acuzării...

4

Nu mi-e defel uşor, pentru prima oară când mă răzvrătesc, coalizez şi pe alții la răzvrătire, împotriva ierarhiei militare. Mi-am asumat o răspundere mare, cu consecințe (dacă bănuiala se adevereşte) evident nefaste, şi pentru mine şi pentru maiorul nostru, idolul va fi zvârlit cât colo de pe soclu, în mine (şi-n alții) se va statornici pe totdeauna o scârbă imensă față de omul în care am crezut până azi. Recunosc, în aceeaşi măsură, că pasiunea mea pentru stabilirea adevărului e susținută de însăşi pasiunea pe care o nutresc nemărturisit față de Alexandra! Ştiu bine

că asta va topi gheața dintre noi şi ne va apropia. Va veni sigur un ceas al mărturisirilor şi mă voi încumeta să-i spun: *Cred în tine! Numai faptul că exişti, şi am avut fericirea să te cunosc, dă vieții mele o rațiune absolută. Singura de care aveam nevoie aici, singura pe care o socotesc demnă de un om după război. Nu te teme, n-am să te-nşel. După cum nu te-au înşelat nici ceilalți, care te-au cunoscut înaintea mea şi care te-au iubit până la ultima lor suflare de viață...*

Continuă să plouă, rece şi monoton. Străzile sunt înguste, sticate şi răsucite ca-n țesătura unui labirint. Paşii, grei pe asfalt, trezesc ecouri sumbre printre zidurile mute ale acestei lumi. E o tăcere prea adâncă, peste case şi oameni, ca de oraş condamnat, înecat de o ploaie fără sfârşire, într-o noapte eternă. Până şi galopul surd al unui călăreț, undeva foarte departe, parcă vine din vis şi se pierde în ireal. Părelnica trecere a cuiva, pe lângă tine sau pe la colțul străzii, aduce mai degrabă a duh nelinişti – dintre duhurile celor care n-au apucat să intre vii în oraş, cel puțin aşa să-şi satisfacă şi ei curiozitatea. Vii şi morți care-şi încrucişează drumurile neştiut, într-un joc al aceluiaşi hazard stăpân peste toate şi toți. Să mergi singur printr-un asemenea oraş, în prima lui noapte de pace, şi să constați că pacea nu şi-a regăsit încă dimensiunea umană! La orice poartă ai bate, nu ți s-ar răspunde. Pe oricine ai invita la dialog, ai fi refuzat: *N-auzi? Pe Tisa bombardează. Nu vezi? Rachete străfulgeră cerul. Nu simți? Războiul e mereu statornic în oasele şi sufletele noastre ca un cancer. Nu-i timpul cel mai indicat să deschidem porțile şi să dialogăm. Mai târziu... Mai târziu...* Oamenilor le e frică, aşadar, fiecare s-a zăvorât în propria celulă biologică şi se refuză oricărei comunicări. Şi plouă, şi tăcerea e prea mare, şi nu găsesc ieşirea din labirint, şi tot mai mult mi se pare că sunt ultimul supraviețuitor al unui oraş decedat.

M-am înşelat: nu tot oraşul doarme, nu tot oraşul e chinuit de coşmarul războiului. La doar o sută de paşi înaintea mea, de partea cealaltă a străzii, scârțâitul prelung al uşilor unui magazin date de perete. Apoi, câteva clipe de

pândă şi aşteptare încordată. Iar în clipa următoare, din umbra în care vor fi stat ascunse, lipite de zid, câteva siluete confuze de bărbaţi şi femei se năpustesc înăuntru. Nicio îndoială că vin dintre scursorile oraşului, în complicitate temeinic organizată, să jefuiască. Unul a şi izbutit să-nhaţe ce i-a căzut la nimereală, suluri de stofă sau haine gata făcute, într-o lăcomie la care puterea lui de cuprindere abia rezistă, e din nou în stradă şi piere în întuneric. Acesta mi-a scăpat, dar pe ceilalţi am de gând să-i zdrobesc. Mă aflu chiar în dreptul uşilor, scot pistolul şi trag un glonte în aer.

— Bandiţilor! Hoţilor! Mama voastră! Ieşiţi imediat afară!

Mai mult îi bănui, paralizaţi de spaimă în pasta de smoală a beznei dinlăuntrul magazinului. Intru înăuntru, hotărăsc să-mpuşc în stânga şi dreapta, fie ce-o fi! Dar nu îndrăznesc, nu mi-aş ierta niciodată o crimă atât de stupidă. Acum i-aud şuşotind, ascunşi pesemne pe după tejghele şi rafturi. Mişcările unuia sau altuia au ceva de convulsia, unor guzgani prinşi în capcană. Proiectat cum sunt pe spaţiul larg al uşii, în lumina opacă a ploii, ei mă văd desigur şi-mi urmăresc fiecare intenţie. Mimez o nouă încărcare a pistolului, accentuând şi repetând manevra, doar ca să-i sperii.

— Vă omor, să ştiţi! Dacă nu ieşiţi imediat afară, vă omor!

Să-mi fi dibuit ezitarea, sau numai desperarea celorlalţi a împins-o pe făptura asta în braţele mele? Mă trezesc deodată cu fiinţa cuiva lipită strâns de mine, mâini gingaşe îmi încolăcesc gâtul cu o ştiinţă ispititoare şi leneşă. Nu cred să aibă mai mult de paisprezece-cincisprezece ani, trupul pare foarte firav şi sânii ce se lasă striviţi în această îmbrăţişare mincinoasă îi simt mici, tremurând sub pânza udă a bluzei. Buzele înseşi, cum îmi caută nebune gura, sunt neîndemânatice şi moi. Glasul însuşi, în ciuda pateticei, neruşinatei invitaţii, e glas de copil amărât, pervertit îndelung la şcoala crudă a războiului.

— Hai, vino, o să-ţi placă! Dă-i încolo, ce-ţi pasă de ceilalţi? Vino!

Guzganii au încremenit, cu răsuflările tăiate, aşteptând.

În timp ce trupul fetiței, repetând o lecție bine învățată, şerpuieşte languros pe vârful picioarelor, numai din şolduri şi pântec. Mâinile au coborât şi mi-au descheiat mantaua, se strecoară fierbinți printre nasturii cămăşii pe piele, să facă din mine robul ei. În timp ce buzele ei îmi topesc sila de pe buze, amețindu-mă:

— Vino, te rog, o să-ți placă!

Nu ştiu ce se întâmplă cu mine, târfa asta de copil a reuşit să mă scoată din minți. E ca o răzbunare ce mi se oferă gratuit împotriva tuturor femeilor de care m-a lipsit războiul, împotriva morții care uneori nici timp să ne gândim la vreo femeie nu ne mai lasă. La urma urmei, chiar aşa: ce-mi pasă? Nu-i magazinul meu, parcă-i voi putea eu omorî pe toți guzganii care au ieşit din canalurile oraşului şi-l jefuiesc în noaptea asta? Şi mâine... ce altă femeie mi se va mai oferi mâine atât de uşor, în afară poate de Cealaltă, frumoasa lui Dumnezeu, care-mi va închide gura pe totdeauna cu sărutarea ei?

— Haide, vino, te rog!

Şi-atunci o văd sau mi se pare c-o văd, cum mă priveşte din fundul încăperii sau din depărtarea zării natale, o *aud sau mi se pare c-o aud, glas aievea sau glas izbucnit din subconştientul meu, pe Alexandra: Cel de-al doilea cerc magic nu-i aici, omule? Pleacă de-aici şi-l caută...* Mă rup atunci din îmbrățişarea fetei şi o arunc brutal înapoi, în lumea ei împuțită şi tristă:

— Mama voastră de tâlhari! Faceți ce vreți!

Sper c-o să mă spele ploaia de toată murdăria ce mi s-a aşezat pe suflet şi mi-a terfelit simțurile în asemenea hal. Încerc să mă conving c-a fost doar un incident singular, pacea o să-şi recapete pe încetul adevărata dimensiune umană şi eu tot voi găsi Omul sau Femeia cu care să dialoghez. Dar mereu alte magazine îşi cască gurile ştirbe spre necuprinsul nopții, mereu alte lighioane de pradă, leşinate şi fantomatice, mişună prin preajma lor. Zadarnic tăcerea o sfâşie acum, ici şi colo, rafalele patrulelor pornite să-i vâneze pe jefuitori, nu-i înspăimântă nici măcar urletul

vreunuia căzut dintre ei. Rămân doar pentru un timp ostateci ai întunericului, pândind şi aşteptând, pentru ca (imediat ce focul armelor se stinge iar patrulele dispar pe străzile lăturalnice) ei să se mişte din nou în voie şi desfătare.

Cum să împac acest triumf, oricât de pasager, al mizeriilor lumii cu pacea pentru care au murit Cozia şi ceilalţi?

Obloanele unei ferestre sunt date deodată în lături, anume pentru a mă împietri locului, şi-n cadrul ferestrei deschise apare capul mustăcios şi puhav, vânăt şi năduşit de băutură, al unui artilerist.

— Hai, camarade! Avem o zăludă în plus, nu eşti amator?

Din interiorul odăii răzbat chihote şi scânciri echivoce, pahare ce se ciocnesc şi cântarea răguşită a altor bărbaţi, ecouri ale unui fel de rut colectiv sau pe cale de a deveni colectiv, fără nicio ruşine, sub lumina violentă a lămpii din tavan. Zăluda însăşi, după o fulgerătoare apariţie alături şi constatând cu un ţipăt excitat că exist, a dat buzna afară şi iat-o acum dinaintea mea. Despletită şi trufaşă ca un monument, în picioarele goale şi numai într-o cămaşă atârnându-i pe un singur umăt sânii se şi holbează la mine enormi, altfel tânără şi frumoasă, dar atât de beată încât trebuie să se-agaţe de gâtul meu ca să nu cadă.

— Generale ...-mă! şi-mi scuipă în obraz acel cuvânt lugubru, imperativ al posesiunii. Oriunde! adaugă, aproape plângând. Aici, în ploaie, pe asfalt! înăuntru, pe scară, cum vrei! Numai ...-mă! şi iarăşi acelaşi cuvânt, încă de patru ori repetat, într-o cerşire sălbatică, demenţială.

Cel puţin femeia asta are consistenţa materiei coapte pentru iubire şi n-o să mă oblige la preţul nici unei laşităţi. Oricât de vulgare i-ar fi cuvintele şi ea însăşi oricât de viciată ar fi, e de presupus că nicio alta n-ar satura până la epuizare instinctele prea îndelung amorţite ale unui războinic ca mine. Schiţez chiar un gest tandru de adeziune oarbă, zâmbindu-i şi dezmierdându-i uşor umerii înfiguraţi sub ploaie, în timp ce femeia adaugă acum nostalgic şi obsesiv:

— Generale! Generale!

Dar în aceeaşi clipă hohote lăbărțate de râs izbucnesc în cadrul ferestrei, deasupra mea. Alte două capete mahmure de ofițeri şi alte trei feminine, bete de asemeni şi satisfăcute, se îmbulzesc peste pervazul ferestrei să se amuze pe seama celei ce şi-a găsit în sfârşit partener. Şi toată vraja se spulberă, am senzația (ca surprins într-o situație penibilă) că lumea întreagă se uită la mine la noi, şi râde. Nu gândul însă la eventuala noastră depravare sub ochii celor de sus mă îngheață, ci imaginea pe care brusc şi inexplicabil o capăt despre camarazii mei artilerişti. Mâine când poate vom forța Tisa, ori poimâine, dincolo, ori mai departe, cândva, tustrei camarazii mei vor fi leşuri, moartea surprinzându-i ca acum, unii peste alții, cu gurile până la urechi şi râsul sufocat în gâtlejuri. Aceste femei care nu ştiu că de fapt se dăruiesc unor oameni osândiți, şi aceşti trei ofițeri necunoscuți care habar n-au că acesta le va fi ultimul festin erotic. E o nebunie, firește, şi aş fi gata să intru imediat în jocul lor, să mă destrăbălez odată cu ei, pe întuneric sau pe lumină, mi-e indiferent, numai să nu se împlinească funesta mea presimțire.

Din nou, însă, o văd sau mi se pare c-o văd, proiectată într-o aureolă tulbure chiar printre nefericitele lor leşuri, o aud sau mi se pare c-o aud, glas aievea sau glas izbucnit în subconştientul meu, pe Alexandra: Cel de-al doilea cerc magic nu-i aici, omule! Pleacă de-aici şi-l caută... Aşa că mă smulg şi din ispita acestei femei, zvârlind-o cu egală brutalitate până-n peretele casei:

— Du-te dracului! Caută-ți în altă parte!

Hohotele celor de sus mă urmăresc încă un timp, de-a valma cu bocetul isteric şi măscările pitoreşti ale femeii respinse, care pune serios la îndoială potențele mele bărbăteşti. De-acum va trebui să-mi bag ceară în urechi şi să mă leg singur la un catarg imaginar, ca Ulise. Prea multe sirene bolnave mi-ațin calea şi mă cheamă spre alcovurile lor. Cum să scap de acest iad al umbrelor, care s-au coalizat cu vrăjitoarele desfrânate ale oraşului împotriva mea?

Sucita şi răsucită mea rătăcire, însă, pe căile acestui

labirint care-i mai degrabă labirintul din mine, nu s-a terminat. Mă trezesc deodată în preajma casei de unde am plecat, chiar sub fereastra odăii în care doarme sau se chinuie trează Alexandra. Vag mi-aduc aminte că pornisem de-aici pentru rezolvarea unui anume lucru, urgent, necesar şi foarte grav, dar care (față de revenirea mea tot aici) nu mai înseamnă acum nimic. E ca un blestem care mă împinge mereu spre acelaşi punct de pierzare, deşi închipuitele plăceri în brațele ei mi-ar face pierzarea mai dulce... Voi intra înăuntru şi-i voi spune bătrâneî să plece, am să-i veghez eu somnul. Mă voi strecura pe nesimțite în aşternutul ei şi, năucită cum e desigur, ea va crede c-a fost *celălalt.* Absurda mistificare nu mă va umili, nebunia mea se va cuprinde în propria-i nebunie ca într-o osmoză, cu trupuri şi conştiințe cu tot. Ea se va trezi fericită c-a vizitat-o *celălalt,* eu voi duce cu mine pe toată durata războiului, în carne şi-n cuget, miracolul acestei nopți şi inefabilul ei dor.

Cu ce altă fire m-aş simți mai trainic legat de ea şi de ce n-ar fi asta rațiunea pentru care tot la ea m-aş întoarce, după război? Chiar dacă ea nici n-ar fi, numai vis ar fi, visul meu în sfârşit captat pentru totdeauna?

O fereastră atunci se deschide, la odaia vecină, şi-n cadrul ferestrei apare maiorul. E galben de insomnie, oftează năpăstuit. *Şi iarăşi, o văd sau mi se pare c-o văd, de astă dată parcă lipită de umărul maiorului sau tot în depărtarea zării natale, o aud sau mi se pare c-o aud, glas aievea sau izbucnit mereu în subconştientul meu, pe Alexandra: Cel de-al doilea cerc magic nu-i aici, omule! Pleacă de-aici şi-l caută...*

Ştiu postul de prim-ajutor al batalionului, răniții din nenorocirea de ieri-noapte. Nu mai e nimic de făcut, sorții au căzut definitiv...

5

Pentru cine au căzut? Doar pentru maior au căzut?

Un sanitar sforăie cu capul dat pe spate, gura căscată, pe

o bancă la intrare. Pe genunchii lui zace un catastif mototolit, pătat de amprente negre şi sânge, cu însemnarea unor nume de oameni care (dacă te uiți atent) apar şterse de ploaie sau aproape indescifrabile. E paznicul raiului, iadului acestuia, care înscrie cu conştiinciozitate în registru pe cei intrați aici să spere în minuni, sau pe cei ieşiți, după ce şi-au lăsat în seama bisturielor speranțele ucise. Mă strecor pe lângă el nu fără teama că un anume ochi ciclopic al său se va deschide somnoros asupra mea şi, deşi n-am nici pe dracu', paznicul tot mă va trece la răboj, urmând să îndur odată cu răniții şi muribunzii dinăuntru consecințele aceleiaşi sinistre fatalități.

Alt sanitar mă întâmpină, la capătul coridorului, cărând pe umeri un soldat cu amândouă picioarele bandajate. În lumina chioară a feştilei de război din colț par a face astfel un singur trup diform, de coşmar. Gâfâitul unuia se adună cu geamătul celuilalt într-o expresie unică a spaimei şi durerii generale, de nu mai ştii cine pe cine duce la moarte. Sanitarul se opreşte un timp locului, să-şi mai tragă sufletul, abia de-ndrăznesc să-l întreb:

— Pe unde-i de găsit domnu' căpitan-doctor?

— În clasa de operații, luați-o pe-aici!

Postul de prim-ajutor e instalat într-o şcoală supusă vitregiilor războiului, geamurile sunt mai toate sparte şi ferestrele camuflate cu pături militare. Traversez mai întâi o sală parcă fără sfârşit, din cauza noianului de răniți lepădați pe aşternuturi de paie sau de-a dreptul pe podeaua goală. Nici lumina de-aici nu-i mai de Doamne-ajută, dar lamentările lor mi-s de ajuns pentru a avea imaginea exactă a micului infern în care am pătruns. Scâncete ca de copii oropsiți şi urlete ale celor care aiurează, cerşiri în delir adresate dumnezeirii şi implorări lucide către cei de acasă, unii care se roagă să moară fiindcă nu-şi mai pot suporta suferința, alții care tac încremeniți fiindcă posibil au şi murit. Ce stranii arată pe scena acestui spectacol păsările împăiate, agățate pe pereții laterali ca într-un zbor întrerupt, şi cu ce priviri de sticlă se uită la ei ochii lor galbeni, roşii,

albaştri! Pe unde or fi zăcând, care or fi cei patru răniți ai nenorocirii de ieri-noapte?

Uşa din fund se deschide larg, doi brancardieri scot pe targă probabil un ultim operat. Vaietele şi gemetele celor de-aici cresc deodată în intensitate, cu acea voluptate inconştientă a răniților de a zgudui pe orice nou-venit în mijlocul lor. Trec în lumina albă de dincolo, împovărat de aceste impresii şi sentimente nebuloase. Un sanitar tocmai îi toarnă doctorului să-şi spele mâinile cu spirt, de cum închid uşa doctorul se-ntoarcc alarmat către mine:

— Şi dumneata, domnule?!

Barba crescută de-a valma şi ochii strălucind în orbitele pământii, sângele care-i pătează din belşug halatul şi-ntreaga lui făptură mistuită ca de febră îi dau un aer sălbatic şi neverosimil pentru calitatea de medic.

— Nu vă speriați, n-am nimic, pentru altceva am venit.

Îşi vântură mâinile prin aerul încărcat de mirosuri grele, porneşte să măsoare agitat odaia de la un capăt la altul.

— M-au înnebunit, înțelegi? Deşi-mi vorbeşte mie, privirea lui trece rătăcită peste lucruri. Am crezut că, odată terminată bătălia pentru oraş, o să am şi eu parte de odihnă. De trei zile şi trei nopți n-am închis ochii ca lumea. Dar *amicii* de dincolo bombardează întruna, mereu mi s-aduc răniți... Ați început cumva să tatonați drumul spre Tisa?

— Nu! îi răspund, plimbându-mi privirea pe urmele lui. Pentru mâine-noapte e hotărât.

— Atunci?

— Ne tatonează ei, în schimb, intențiile.

— Să-i ia dracu'! Pentru ce ai venit?

Dau să priceapă ca prezența sanitarului ma stinghereşte.

— Aş vrea să ne-aşezăm undeva, eventual să mergem la dumneavoastră. E o poveste cam delicată.

— Nu merg nicăieri! răspunde însă el întărâtat. Şi nu m-aşez nicăieri! De câte ori m-aşez undeva, adorm imediat. Prefer să rezist, cât oi mai rezista... Ce-i cu povestea aia delicată? Descoperă în sfârşit că privirea-mi stăruie asupra sanitarului. Du-te, băiete! i se adresează. Du-te la mine şi te

culcă! Dacă o să mai fie ceva, te trezesc eu. Lasă-mi tutunul tău!

Soldatul a ieşit, doctorul îşi meştereşte o ţigară enormă. Aştept să şi-o aprindă, e unicul răgaz pe care şi-l îngăduie. Fumează lacom, se zvârcoleşte din nou dintr-un perete în altul.

— Te-ascult, drăguţă!

Îi aduc aminte de nenorocirea de ieri-noapte, la compania locotenentului Cozia. Trebuie să-şi aducă aminte, fiindcă ea a avut loc într-un timp în care se credea că bătălia pentru oraş se terminase. Nenorocirea s-a soldat cu atâţia morţi, atâţia răniţi, atâţia dispăruţi. Despre morţi şi dispăruţi n-are rost să mai discutăm, mă interesează doar starea celor patru răniţi.

— Cam mulţi vă interesaţi de soarta lor... mormăie doctorul, în permanentă agitaţie.

— S-a mai interesat şi altcineva?

— Comandantul regimentului în persoană şi fratele unuia dintre răniţi, care lucrează chiar la batalion cu dumneata. *(Să fie soldatul care i-a găsit cantonament Alexandrei? Da, sigur, el este!)* Doctorul se opreşte brusc locului şi se uita la mine încruntat: Pe dumneata cine te-a trimis?

— Nimeni. Am venit din proprie iniţiativă.

— Cu ce scop?

— E obligaţia mea, am şi eu o anume răspundere.

— Soarta celorlalţi răniţi de ce nu te interesează?

— Cum să vă explic? Situaţia e într-un fel mai speciala şi, oricât ar părea de paradoxal...

Degeaba, nu mă crede, zâmbeşte ironic:

— Paradoxal, neparadoxal... Uite ce e, drăguţă: spune-i maiorului dumitale, chiar dacă nu te-a trimis el, că poate să doarmă liniştit. Fireşte, în măsura în care simplul meu răspuns e suficient pentru liniştea de care are atâta nevoie. Trei au şi murit, al patrulea e în comă.

Am venit deci prea târziu, murmur înfiorat:

— Speram că voi putea vorbi cu vreunul din ei.

— Cu cine?! şi icneşte într-un mic râs lugubru. Cu morţii?

— Vreau să spun, înainte ca să fi...

O căruță, în aceeaşi clipă, îşi duruie, scârțâind prelung, roțile pe sub fereastra clasei de operații. Glasul căruțaşului, apoi, care-şi îndeamnă înjurând gloabele la drum şi gloabele care nechează înfricoşate, excitate de mirosul leşurilor lungite pe paie. Doctorul tresare şi oftează greu:

— Auzi! Mi se pare c-au şi pornit spre cimitir.

Din nou nechezatul pârdalnic şi înjurăturile căruțaşului, copitele cailor şi duruitul roților pe caldarâm – toate cum se pierd în cernerea ploii de toamnă. Dar acaparând tăcerea în locul lor, şi stăruitor ca o obsesie, *eu aud din nou prin pereți, chiar lângă mine, şoapta Alexandrei: Ai pretins că mă vei sluji cu credință. Nu te da aşa repede bătut. Cel de-al doilea cerc magic e aici. Morții nu vor mai vorbi niciodată, dar doctorul cunoaşte adevărul. Descoase-l, scotoceşte-l şi află adevărul! Am nevoie de adevăr, pentru tine şi pentru ceilalți vii, să se facă dreptate... Altfel de ce-aş mai fi venit până aici?*

Doctorul a deschis fereastra, puțin îi pasă că patrulele vor țipa la el să stingă lumina. Rămâne drept în cadrul ferestrei, îl bate ploaia în plin. Urmăreşte pe gânduri un timp drumul căruței spre cimitir, morții să nu se ştie prea de tot singuri. Începe să vorbească târziu, parcă tot pentru liniştea lor:

— Ar trebui să fiu nesimțior ca piatra, uite că nu sunt. Fiecare moarte mă doare, ceva se rupe din mine cu fiecare moarte a oricui o fi. Nu fiindcă n-aş fi făcut tot ce-i omeneşte posibil ca să-i salvez, sunt limite pe care nicio medicină nu poate să le-nvingă. Conştiința mea pe acest plan e prin urmare împăcată, din alte cauze suferă şi se revoltă... Cine vă dă vouă dreptul să ucideți, inutil, oameni?

Sunt stupefiat, al treilea cerc magic se şi conturează.

— Domnule doctor, pe mine mă-ntrebați?

— Pe dumneata, pe maiorul dumitale, pe toți comandanții incapabili sau roşi de orgolii care transformă războiul în aventură personală sau în trambulină pentru gloriile viitoare.

— Eu... încerc să mă scuz. Nu sunt decât...

— Dumneata eşti nimic, maiorul dumitale e totul. El taie

şi spânzură în batalion, el dispune cine să moară şi uneori chiar cum să şi moară. Toate, cu sângele cel mai rece şi neîndurător ca destinul. Considerat aşa, după aparenţe, ai crede că nu există ofiţer mai viteaz decât el pe tot frontul românesc. Până şi ura lui împotriva germanilor e feroce, dincolo de orice măsură umană... Ce vrei alte virtuţi mai proprii, care să-i asigure de pe-acum locul în istoria războiului şi pieptul plin de decoraţii?

— Poate... poate c-aveţi dreptate...

— Sigur am dreptate! Dar te-ai gândit vreodată că-n realitate e un mare farsor, compus numai din complexe de inferioritate şi laşităţi? Că toată paparuda lui războinică e de fapt demonstraţie împinsă până la paroxism, ca s-acopere nişte ulcere sufleteşti, pe care-şi imaginează că doar aşa le poate acoperi? Că până şi teribilista lui declaraţie *Nu s-a fabricat încă glontele care să mă omoare!* maschează de fapt o frică animalică de moarte, de aceea şi are nevoie de cât mai mulţi morţi, ca să-l apere de propria lui frică şi cu care să se grozăvească la regiment, la divizie: *Aţi văzut ce luptă grea am câştigat?* Te-ai gândit la toate astea?

— Nu, nu m-am gândit.

— Dumneata, drăguţă, pari nevinovat ca un nou-născut.

— Când te afli toată vremea în preajma cuiva...

— Stai locului, nu te-nvinuieşte nimeni! Dar ia aminte, drăguţă, ca să-i spui şi maiorului dumitale, şi altora de o teapă cu el. Că, mai devreme sau mai târziu, tot vine un ceas când morţii îţi cer socoteală. Îţi populează odaia de dormit şi nu te lasă să dormi, îţi ciocănesc ţeasta şi te obligă să răspunzi... Dumneata crezi în povestea cu sufletele care, trei zile şi trei nopţi după decesul respectiv, umblă ca turbate prin preajma casei?

— Nu, nu cred.

— Nici eu. Dar te întreb, din simplă curiozitate: ce face maiorul dumitale la ora asta?

— E bolnav, are febră...

— ...şi n-are somn, îl doare capul?

— Da.

— …şi-l doare sufletul, rămâne adesea pe gânduri?

— Da.

— …şi bea vin cu oala ca să-şi anestezieze conştiința, sare din pat şi priveşte holbat uşa de câte ori aude paşi pe coridor? Doctorul se-ntoarce deodată şi rămâne cu mâinile la spate încleştate în pervazul ferestrei. Se uită la mine batjocoritor, abia mijindu-şi privirea printre pleoapele umflate de nesomn. După cum vezi, sunt informat până la amănunt. Ştiu c-a apărut şi Alexandra, de ea n-o să mai scape. De ce-ți închipui că reacționează cum reacționează? Nu cumva tocmai din cauza Alexandrei şi a acestor suflete, al lui Cozia şi ale celorlalți, care s-au năpustit asupra lui şi nu-i lasă conştiința în pace? Izbucneşte în râs, acelaşi mic hohot de râs lugubru. – Vezi ce a făcut maiorul dumitale dintr-un lucid înveterat ca mine, să creadă în fantome turbate şi-n răfuiala cu ele?

Zâmbesc, eu însumi, strâmb şi înfricoşat. Parcă m-aş afla în fața unui judecător de instrucție şi mi-e frică de necunoscutele revelatorii spre care cu bună ştiință mă împinge. Nu-i vorba de mine în primul rând, dar tot veninul furiei lui se varsă în mine. Îmi simt inima ca prinsă între gheare nevăzute, care mi-o strâng diabolic de încet şi mi-o sângerează.

— Domnule doctor, dumneavoastră ştiți mai multe decât vreți să spuneți.

— Nu ştiu nimic, drăguță!

— Ați apucat să-i interogați pe oamenii aceia, înainte ca să…?

— Eu nu interoghez răniții, drăguță!

— V-au adus alții la cunoştință cine ştie ce lucruri grozave, în legătură cu…?

— Drăguță, singurul lucru grozav ce mi s-a adus la cunoştință e următorul: că oamenii aceia, pe toată durata agoniei lor, au urlat şi au întrebat doar atât despre foştii lor camarazi! *De ce au fost ucişi? De ce a trebuit să moară cum au murit?* Sunt singurii oameni, de când fac războiul, pe care-i aud că țipă asemenea întrebări.

— E tot ce-au comunicat, domnule doctor? Tot.

— Niciun amănunt, oricât de simplu?

— Nimic.

— Credeţi că-i suficient ca să ne imaginăm ceea ce pare de neimaginat?

— Sunt un om lipsit de fantezie războinică. Iau întrebările ca atare. Ai, cumva, dumneata vreun răspuns la întrebările lor?

— Nu.

— Poate are maiorul dumitale vreun răspuns?

Şi iarăşi mă văd ţintuit la perete, ca un condamnat la moarte morală. Trebuie să scap de privirea lui, mereu ironică şi neînduplecată. Pornesc la rându-mi să măsor odaia de la un capăt la altul, doborât şi cu fruntea în pământ. Mă-n-cearcă o senzaţie idioată de dedublare, eu însumi încarcerat în cercul magic pregătit de fapt pentru maior. În locul lui, să suport eu presupusele acuzaţii şi consecinţe. Oare fiindcă toată lumea mă ştie ca pe omul la toate al maiorului, servil şi câine de pază? Cât voi mai îndura această funcţie umilitoare şi deprimantă?

Mă opresc la un pas înaintea doctorului, copleşit, şi-l privesc drept în ochi:

— Vă rog să mă credeţi c-am venit aici din proprie iniţiativă, să aflu adevărul despre nenorocirea de ieri-noapte. E-n mine de câteva ceasuri o mare bănuială, mi s-a spus că doar aceşti patru răniţi mi-ar putea-o confirma. Răniţii între timp au murit, dar singurele cuvinte pe care le-au rostit fac bănuiala şi mai teribilă. Dumneavoastră pretindeţi că nu ştiţi nimic, dar fiecare cuvânt al dumneavoastră e o insinuare şi o acuzaţie...) de ce n-am spune, în sfârşit, lucrurilor pe nume?

Trece pe lângă mine indiferent, şi aprinde o nouă ţigară.

— Eu nu ştiu nimic.

Mă-ntorc pe urmele lui şi-l interzic lângă celălalt perete.

— Domnule doctor, e-n dumneavoastră o furie care dovedeşte contrariul.

— Sunt medic, orice moarte mă înfurie.

— Bănuiala totuşi stăruie şi-n dumneavoastră.

— Atâta vreme cât nici mie nu mi-o poate confirma nimeni, ea nu există.

— Vorbeaţi adineauri de ulcere sufleteşti şi laşităţi, de...

— Ţi-am spus destul.

— Aţi aruncat piatra şi-acum v-aţi speriat c-aţi aruncat-o?

— Mă sperie absurditatea legilor care ne comandă viaţa.

— Domnule doctor, de ce vă feriţi de mine?

— Fiindcă mi-e silă, drăguţă! Sunt adevăruri care desfigurează până şi noţiunea de om. Dumneata mă obligi să detronez un mit aflat în toată splendoarea lui, fără să-ţi dai seama ce rău îmi faci, îţi faci dumitale însuţi.

— Dacă vreau să ştiu cine-i cu adevărat acest om?

— E tot ce-am avut de spus.

— Domnule doctor, eu nu plec de-aici până ce nu-mi spuneţi adevărul!

Şi totuşi nu eu îl conving, *altcineva. Uşa ce dă spre salonul răniţilor se deschide parcă de la sine, şi-n lumina tulbure de dincolo o vedem pe Alexandra cum cercetează, unul după altul, răniţii. O însoţeşte acelaşi soldat, mut de asemeni, ca o umbră..*

— *Ea este? întreabă uimit doctorul.*

— *Alexandra!*

— *Pe cine o fi căutând?*

— *Probabil pe vreunul din oamenii lui Cozia.*

— *Prea târziu. La ora asta, cred c-au şi fost îngropaţi.*

Nu-ndrăznim să trecem pragul spre dânsa, ceva ne împietreşte locului şi aşteptăm. De altfel a şi ajuns în dreptul nostru, ne constată pe rând cu o privire pătrunzătoare şi rece. Şi uşa iar se închide ca de la sine. Alexandra şi însoţitorul ei nu mai sunt...

— Domnule doctor, nici acum n-o să-mi spuneţi ce ştiţi?

Se uită lung în ochii mei, abătut şi mohorât.

— Bine... Aşteaptă mai întâi să facem nişte cafele. Din surogat, bine-nţeles, dar şi cu ceva cofeină... Bei?

Luăm loc pe două taburete, faţă în faţă. Între noi, pe

podea, cănile de metal în care ne turnăm pe îndelete din gamela acoperită, plină cu cafea fierbinte. Un timp de aşezare a gândurilor, doctorul începe să vorbească:

— Am să-ți povestesc patru fabule. Fiecare din altă epocă şi toate având acelaşi erou principal. Voi încerca să ramân fidel adevărului istoric, concluziile le vei trage singur... Aşadar, cândva, foarte demult, într-un internat militar condus după regulamentele Bastiliei. Din dulapul cuiva s-a furat o sută de lei, toate suspiciunile converg neîndurătoare spre un anume elev. Zadarnic elevul respectiv neagă învinuirea, e adus înaintea întregului front al şcolii şi bătut la sânge. Suta de lei nu apare, elevul este eliminat din şcoală. Trec o sumă de ani şi, la o beție cumplită, maiorul dumitale de azi mărturiseşte că el a fost de fapt autorul furtului de odinioară. Întrebat cum de a suportat dezgustătorul spectacol prin care altul era pedepsit în locul lui, maiorul dumitale răspunde ca n-a vrut decât să-şi încerce tăria nervilor pentru cariera de ofițer... Ştii cum se cheamă asta?

— Laşitate?

— Oarecum.

— Dumneavoastră eraţi cel pedepsit?

— N-are importanță... Să continui! Iată-l pe maiorul dumitale, june locotenent la vremea care urmează, căsătorit cu o fată oarecare. Se pare că nimic nu tulbura tânăra căsnicie de aproape un an, până într-o noapte când maiorul dumitale, scotocind printre amintirile nevinovate ale soției sale, descoperă o scrisoare banală de dragoste din anii adolescenței către un adolescent ca şi ea, care însă fusese nevoit să părăsească pe neaşteptate oraşul. Scrisoarea neexpediată îşi păstra totuşi locul în caseta cu amintiri a femeii, evocând probabil un simplu vis fugar şi poate, uneori, parfumul nepieritor al celor mai inefabili ani ai noştri. Maiorul dumitale însă nu s-a dovedit niciodată o fire poetică, cu atât mai mult un spirit eliberat de prejudecăți meschine. Soția lui tocmai dormea, el a trezit-o din somn pălmuind-o. Apoi, fără să-i ceară explicații, a stâlcit-o în

bătaie, călcând-o milităreşte sub cizme. Internată la spital, femeia a dat naştere unui copil mort... Asta cum se cheamă?

— Tot laşitate?

— Spune-i oricum.

— Scrisoarea, de fapt, dumneavoastră vă era adresată?

— N-are importanţă... Să continui! În primul an după ce nemţii intră în România, într-o noapte, la uşa maiorului dumitale bate un om. E urmărit de siguranţa statului, pentru o treabă din acele treburi care pe vremea aceea erau pedepsite şi cu sentinţa capitală. Roagă să i se acorde adăpost doar pentru o noapte, a doua zi va pleca. Hingherii siguranţei n-au să-ndrăznească să violeze locuinţa unui ofiţer superior, mai repede, mai repede! Dar maiorul dumitale îşi frânge mâinile şi se lamentează, îl asigură de preţuirea lui şi-i gata să facă orice altceva pentru prietenul său, într-un cuvânt îi trânteşte uşa în nas. Omul va fi prins în aceeaşi noapte şi condamnat la ani grei de puşcărie... Ştii cum se cheamă asta?

— Neîndoielnic, laşitate!

— Exact.

— Omul acela tot dumneavoastră eraţi?

— N-are importanţă... Să continui! Tot războiul celalalt, maiorul dumitale a stat pitit ca un şoarece într-unul din subsolurile Marelui Stat Major. Îl durea burta, acuza mereu un ulcer pe care şi-l întreţinea cu alcool şi cu genuflexiuni faţă de toţi şefii ierarhici. Dar a venit deznodământul bine cunoscut, pe maiorul dumitale l-a apucat spaima de răspundere pentru făcute şi nefăcute. Trebuiau urgent demonstraţii de loialitate faţă de noile perspective, trebuiau mai ales acte de acoperire războinică despre care să se ducă vestea până la Bucureşti... Vrei să ştii care-i prima vitejie pe care o săvârşeşte maiorul dumitale? Pe Olt, într-un şanţ, un muribund german, neînstare să-şi mai suporte durerile, doar arată spre frunte: *Hier! Hier!* şi cerşeşte să fie împuşcat. Maiorul dumitale nu ezită o clipă, scoate pistolul din toc şi trage... Ai vrut să ai o imagine exactă despre omul care-ţi este comandant, ţi-am oferit-o, eşti mulţumit? Eu, nu!

Fiindcă dumneata m-ai obligat să dezvălui ceea ce era sortit să rămână îngropat în mine pe vecie... Şi-acum bea-ți cafeaua, s-a răcit!

Simte nevoia să se mişte, să umple cu ceva tăcerea dintre noi. Se ridică, se-apucă să spele cănile şi gamela, îndelung. Abia acum îmi dau seama că, fără să vreau, am înfipt cuțitul în nişte răni foarte vechi. Suferința mea de iconoclast rebel, care sub luciul icoanei descoperă un chip şi o conştiință mâncate de carii, nu poate fi mai grea decât suferința pe care o trăieşte el acum, pus din nou față în față cu strigoiul viu, cu gradul de maior, autoritar prin destin peste tot trecutul său. Mi-e şi anevoie să-l privesc, deşi-l privesc şi constat c-a îmbătrânit într-o singură noapte cu încă o viață de om.

A terminat de spălat vasele, vine spre mine:

— Spune-mi, te rog: eşti convins că Alexandra a trecut cu adevărat pe-aici? Nu cumva doar am visat?

— Nu, domnule doctor, n-am visat.

— Nu cumva, mai degrabă, e atât de prezentă în noi încât nici n-am concepe viața fără ea?

— Ştiu că la ora asta Alexandra se află în oraş.

— Nu cumva e doar imaginea pe care ne-o facem noi despre...?

— Domnule doctor, Alexandra e o realitate! Doar ați văzut-o şi ați auzit-o. De ce n-ați îndrăznit să vă duceți la ea să-i vorbiți, să vă convingeți că există?

— Probabil că sunt foarte obosit, şi am avut senzația...

— Sigur sunteți foarte obosit.

— Ciudat e altceva, dragul meu – că femeia asta nu mi-e de fel străină. Am mai văzut-o undeva, cândva. Poate pe un peron de gară, la vreo răscruce de drumuri. Dacă nu cumva chiar pe vremea când eram hăituit de poliție... Sunt femei care-ți aparțin fără să le ai – un surâs, o privire te leagă de ele pentru toată viața. Dumneata n-ai visat niciodată să găseşti într-o anumită femeie tot ce n-ai găsit ori ai pierdut în celelalte?

— Gonim mereu după acelaşi vis, domnule doctor!

— Adevărat... Acum e prea târziu, dar mâine-dimineață

am s-o caut neapărat. N-o putem lăsa pradă deznădejdii.

— Am să vă conduc la ea.

— Ştie cum a murit Cozia?

— Ştie că oamenii au ţesut în jurul morţii lui o reţea de mister. Probabil că asta şi caută, tot rătăcind noaptea de colo până colo, să dezlege misterul.

— Pe maior l-a văzut, a stat de vorbă cu el?

— Nu. Dar amândoi ştiu că se află sub acelaşi acoperiş, despărţiţi unul de altul printr-un simplu perete.

— Cel puţin pentru a răzbuna drama, desperarea acestei femei, de-am afla adevărul!

— Dar care-i adevărul, domnule doctor?

— Vino cu mine!

Trecem în odaia alăturată, odaia lui de odihnă. Patul e neatins, sanitarul doarme pe duşumeaua goală. Dar într-un colţ al odăii stă ghemuit, cu genunchii la gură, un soldat străin. Are în înfăţişare ceva ca de câine bătut, obrazul împietrit, privirile rătăcite. Ai zice că nici nu receptează intrarea noastră, pare dus pe altă lume. Doctorul se apropie şi îngenunchează lângă el, îl mângâie uşor pe obraz:

— Ce mai faci? Cum te cheamă? Cine sunt eu?

Soldatul tace, stană de piatră. Doctorul renunţă, revine oftând. Nu pricep nimic, aştept. Doctorul spune:

— Morţii n-au comunicat decât atât: *De ce au fost ucişi? De ce a trebuit sa moară cum au murit:* Amănunte insuficiente pentru a ne imagina ceea ce, singur pretindeai, pare de neimaginat. Ştii ce-i cu omul ăsta, de unde vine? E unul din cei zece daţi dispăruţi, cine ştie din ce iad se întoarce. E complet traumatizat, mintea lui e ca un vid. Dar e şi singurul care cunoaşte adevărul despre nenorocirea de ieri-noapte, totul e să-l faci să vorbească. Există o singură şansă, să te dud cu el în linia întâi. Eu n-am să pot merge, mi-aştept mai departe răniţii. Dar e sigur că asemenea cazuri se vindecă doar prin confruntarea de la faţa locului, şocul recâştigării memoriei prin şocul confruntării cu umbrele camarazilor lui. Nu rişti nimic, decât cel mult să compui dumneata însuţi o nouă fabulă... Înţelegi?

Înțeleg, urmează cel de-al patrulea cerc magic…

6

Doctorul a avut dreptate numai în parte, experiența nu s-a desfăşurat chiar atât de simplu. De cum am ajuns la marginea zonei unde se consumase nenorocirea, soldatul traumatizat s-a şi smuls dintre noi şi a încercat să fugă înnebunit înapoi. Un anume instinct de conservare va fi reacționat sălbatic în el, omul închipuindu-şi poate că-l împingem din nou să moară în smârcurile dinaintea noastră. Folosesc pluralul fiindcă, în afară de mine, se mai găseau de față însuşi comandantul regimentului şi soldatul său însoțitor. Mă-ntâlnisem cu ei chiar la ieşirea din şcoală şi, aflând despre ce-i vorba, colonelul acceptase să fie prezent la chinuitoarea experiență. Astfel că trei inşi abia de-am izbutit să-l ținem locului încleştat, după care a trebuit să operăm asupra lui un fel de magie ca să-l calmăm. Gesturi tandre de prietenie şi asigurări mereu repetate că nu-l mai paşte nicio primejdie. Dacă nu se simte bine (îi spuneam) ori vrea cu orice preț să renunțăm, noi n-o să-i mai cerem nimic şi o să ne-ntoarcem în oraş. Pesemne însă c-a fost nevoie tocmai de acest timp intermediar, de reconsiderare lentă a peisajului înconjurător şi de lentă reînsuflețire a umbrelor foştilor săi camarazi, pentru ca soldatul traumatizat să se elibereze pe neaşteptate dintre tenebre şi să-nceapă a vorbi.

Vorbea greu, cu pauze lungi. Uneori, glasul i se îneca, parcă bântuit iar de frică. Alteori se răsucea deodată pe loc şi iscodea întunericul din spatele nostru. Părea că se tot teme să nu-l audă cine ştie cine, poate chiar maiorul, de câteva ori s-a şi interesat dacă eu sunt eu şi colonelul – domnul colonel. Declarațiile lui totuşi, oricât de trunchiate şi alambicate, au avut darul să ne releve, zguduindu-ne, ceea ce până la ceasul acesta plutise în mister. Din nefericire, pe el n-aveam cum să mai contăm ca principal martor şi

acuzator. Final pe care doctorul nu-l prevăzuse, împotriva căruia noi n-aveam niciun remediu. Pe cât de brusc se făcuse lumină în el, pe atât de brusc s-a şi întunecat din nou. De îndată ce şi-a sfârşit mărturisirea, s-a pornit să cânte. Mai mult lălăia o melodie fără sens, aproape un bocet. Comandantul a ordonat soldatului însoțitor să-l conducă până la regiment, iar de-acolo să fie transportat mai departe la spitalul divizionar, sperând poate într-un miracol. După opinia mea n-o să se mai poată face nimic, soldatul va rămâne traumatizat pe toată viața. Chiar dacă îşi va recâştiga unele facultăți umane, sunt convins că-n conştiința lui, la răstimpuri, tot va exploda câte ceva din amintirea nenorocirii consumate ieri-noapte aici, tot se va prăbuşi în muțenie uneori sau îşi va jelui camarazii morți în împrejurări atât de tragice. Toți vor învinui războiul, dar nimeni nu va şti că de fapt e victima unei simple crime.

— Dacă nu te-aş vedea, spune colonelul, şi dacă n-aş fi îngrozitor de lucid, aş crede că trăiesc un coşmar.

— Domnule colonel, într-un fel tot coşmar rămâne.

— Multe mi-a fost dat să văd în războiul ăsta, dar încă niciodată aşa ceva.

— Acum ce-aveți de gând să faceți?

— Nu ştiu, nu ştiu... Şi asta mă doare mai mult decât orice... Dumneata crezi că există vreun preț pentru atâția morți nevinovați?

Stăm tot întorşi către apus, pe un gorgan străjuit de un singur copac. Nu mai plouă, pe alocuri cerul se limpezeşte. Priveliştea însă, dinaintea noastră, continuă s-arate sumbră. E zona bălților, unde s-a împotmolit şi a fost decimată compania lui Cozia. Valuri de ceață unduie pe deasupra aparentului pământ ferm, printre lăstarii şi boschetii care tăinuiesc ochiuri de apă ucigaşe. Vrând-nevrând, pe datele soldatului traumatizat, ne reconstituim mental tragedia. Groaza de ieri-noapte pare a dăinui încă, se transmite în noi înşine. O fi doar din cauza jocului cetei, care prefigurează duhurile celor despre care până adineauri ştiam că sunt dispăruți, dar despre care

acum ştim bine c-au pierit înecaţi?

— Obişnuit, spune colonelul, după fiecare luptă întrebăm: Ce pierderi ai? Ni se răspunde: Atâţia, atâţia, atâţia... Numere! Care se-adaugă la numerele de pân-atunci, la totalul lor se-adaugă apoi numerele viitoare, iar la sfârşitul războiului se face socoteala. E tot ce rămâne din noi, simbolul prin care vom fi înscrişi în istorie: o sumă, fiecare pierdut, desfiinţat, într-o sumă globală! Nu ţi se pare că-i cam nedreaptă istoria asta cu noi?

— Nedreaptă, fireşte...

— Dar fiecare număr reprezintă un om, o viaţă, un vis despre ceva şi pentru cineva! Unde se duc toate astea şi de ce tocmai astea, ale lui Cozia, ale celorlalţi, au ieşit la sorţi ca să piară?

— Războiul, domnule colonel!

Icneşte a dispreţ şi spune fără milă:

— Prea multe încercăm să justificăm în numele războiului, e consolarea cea mai ieftină. Aşa, chiar şi tragedia de-aici o putem justifica foarte uşor. Daţi-mi un panaceu moral, şi vă ucid câţi oameni vreţi! Dumneata poate nu ştii, dar în sinea mea, după fiecare luptă, din răspunderea pentru cei căzuţi, ce se cuvine factorilor respectivi, de la caporal până la şeful de stat-major, eu îmi iau partea mea de răspundere. Tocmai fiindcă lupta a fost dreaptă şi ordonată de mine. Dar aici s-a săvârşit o crimă, peste capul meu şi împotriva ordinelor mele. Răspunzător, unul singur: maiorul dumitale! Panaceul lui moral – războiul! Spune-mi, te rog: crezi că e drept să-mi iau partea de răspundere până şi din răspunderea pentru crime?

E pentru prima oară când am prilejul să comunic deschis cu omul ăsta, dincolo de rigiditatea militară care uneori pune atât de mari distanţe între noi. Se sprijină într-un toiag noduros, unica lui unealtă de război, cu care măsoară pe jos câmpurile de bătaie ori schiţează prin aer, de la postul de observaţie, deplasarea trupelor de pe un obiectiv pe altul. Fumează pipă, o *racine de bruyére* cu muştiucul încovoiat, pe care şi acum o ţine strâns între dinţi, pufăind inutil din ea

fiindcă e stinsă de mult. Noaptea albă şi mânia ce-l fierbe i-au făcut obrazul ca de metal zgrunțuros, până şi ochii au căpătat o strălucire violentă. Trupul însuşi, pe care mantaua de ploaie îl face şi mai masiv, a prins parcă rădăcini în pământ. Doar aşa să țină piept duhurilor din baltă şi ecourilor crimei în conştiința lui. Începe să-mi fie drag omul ăsta şi simt nevoia să-l apăr împotriva oricărei conştiințe nemiloase.

— Nu, domnule colonel, nu e drept!

— Dar *eu* i-am dat comanda batalionului, izbucneşte el furios. Cum o să-mi iert vreodată că nu m-am priceput să-l cunosc?

— Acum îl cunoaşteți.

— Prea târziu, băiete! Pe morți nu-i mai înviază nimenî.

Trebuie să-l abat de la gândurile ce-l copleşesc, îi atrag atenția asupra siluetelor în şir indian care se strecoară prin dreapta noastră spre linia întâi. Probabil că sunt pontonierii care transportă (să le aibă la îndemână) bărci şi cabluri de sârmă, în pregătirea operațiunii de mâine-noapte. Prin stânga, dimpotrivă, în grupuri mai compacte, se târăsc artileriştii înhămați la tunuri, pentru aceeaşi operațiune. Linia întâi, alor noştri, abia se bănuie în surpăturile negre ale pământului de dincolo de bălți sau în şanțurile săpate anume. Bezna n-o sfâşie, din timp în timp, decât exploziile orbitoare ale rachetelor lansate de la inamic. Ai noştri, atunci, cuprind fulgerați pământul în brațe şi aşteaptă, ştiind ce urmează. Rafale lungi de mitraliere şi salve sacadate de obuze, să înhațe în rețeaua morții lor tot ce-i viu pe raza de cuprindere a rachetelor. Vaiete, sau doar ni s-a părut? Acum e din nou linişte, liniştea în care se aleg bobii şi firele viitorilor morți.

— Domnule colonel, ce credeți? După ce ajungem la Tisa, vom reuşi să trecem Tisa din primul salt?

— Nu ştiu nimic despre nord şi sud.

— Se-ncearcă forțarea prin mai multe puncte?

— E singura soluție pentru a le dispersa germanilor forțele.

— S-a şi hotărât ce regiment porneşte primul? Al nostru?...

— După recunoaşterea de mâine-dimineața.

— Să mergem, domnule colonel!

Sper astfel că l-am redăruit definitiv sieşi, acelui om integru în conştiința căruia nu încap obscuritatea şi jumătățile de măsură. Abia ne întorceam însă, greoi din cauza pământului în care ne-am înglodat, să coborâm spre oraş, când sub copacul stingher de pe gorgan descoperim silueta cuiva. Ciudata apariție îşi petrece îndelung privirea peste zona bălților, parcă tot cercetând şi aşteptând.

— Ei bine! exclamă intrigat comandantul. Dar ăsta-i chiar maiorul dumitale!

De necrezut, şi totuşi adevărat! După halul în care l-am lăsat, bântuit de febră şi amețit de băutură, mă şi-ntreb cum de a reuşit să se târască până aici. Ori a fost împins de forțe mai puternice decât el, cărora a trebuit să li se supună? De altfel şi acum pare în afara realității, cel puțin pe noi nici nu ne ia în seamă. Am ajuns în fața lui, dar privirile lui trec peste noi, în pustietatea mereu sumbră a bălților.

— Ai venit să-ți contempli opera?

Are un fel de şoc în toată ființa şi ne constată, înfricoşat, pe rând. Mi-e din nou milă de el, poate ar fi mai bine să-l lăsăm dracului în pace şi să-l ducem la culcare. Ce adevăruri poți smulge de la o minte întunecată ca a lui şi-n ce măsură, confirmările lui ne-ar mai ajuta la ceva? Colonelul, însă, tocmai de aceste confirmări are nevoie, pentru judecata de acum sau, pentru judecata de mai târziu.

— Te-ntreb încă o dată: pentru ce ai venit? Să te bucuri că ți-a reuşit manevra tactică şi ai băgat o companie întreagă în bălți? Să te convingi singur că înecații n-au ieşit din bălții ca să vorbească? Răspunde!

Răspunde moale, în panică:

— Nu-nțeleg ce vreți de la mine. Nu ştiu la ce manevră, la ce înecați vă referiți.

— Memoria dumitale, domnule maior, suferă de o amnezie calculată. Îți propun să renunți la ea, va fi spre

binele dumitale. Dacă mai vreau acum ceva de la dumneata, e numai să aflu ce circumstanţe atenuante ai... Dacă ai!

— Circumstanţe atenuante, pentru ce?

— Pentru crima pe care ai săvârşit-o!

Se trage îngrozit înapoi, gata parcă să fugă. Dar se izbeşte de copac şi rămâne împietrit, cu mâinile înfipte la spate în scoarţa copacului. Parc-ar fi legat la un stâlp, doar să ne descărcăm gloanţele în el.

— Domnule colonel...

— Te-avertizez, spune colonelul neîndurător, c-am stat de vorbă cu ultimii patru răniţi înainte de a muri. Te-avertizez că există totuşi un supravieţuitor, care a ieşit din bălţi şi a vorbit. Nu te-ai întâlnit cu el, venind încoace? Te-avertizez, în sfârşit, că-ţi las latitudinea să hotărăşti singur asupra soartei dumitale.

Se uită la noi duşmănos:

— Nu s-ar putea fără martori?

— Ei, bravo! icneşte ironic comandantul, presupunând că eu aş fi martorul indezirabil. Mai ai şi haz, altfel. Nu te-a tulburat moartea atâtor oameni, şi tocmai prezenţa lui te tulbură! Complexe inutile, domnule maior, de un tribunal tot e nevoie... Te-ascultăm!

— Domnule colonel! izbucneşte el atunci, cu o violenţă neaşteptată, şi ne arată spre malul de jos al bălţilor. Dumneavoastră n-o vedeţi?

Scrutăm deopotrivă bezna spre locul indicat *şi o descoperim, într-adevăr, pe Alexandra. Stă jos, pe pământul gol, cu braţele prinse de după genunchi, privind oarbă peste întinsul apelor mocirloase. Alături, în picioare, asistând-o, păzind-o, acelaşi soldat pe care-l trimisesem să-i caute adăpost, care o adusese să doarmă chiar în cantonamentul maiorului, care o condusese apoi la postul de prim-ajutor, să stea de vorbă cu răniţii din compania lui Cozia.*

— *Fug de ea de când am aflat c-a sosit pe front, ne explică agitat maiorul. M-am ferecat în cantonament, dar ea a dat peste mine. Am luat-o în neştire pe străzi, dar ea a venit după mine. M-am dus la postul de prim-ajutor, să constat singur*

dacă ultimii răniți au vorbit ceva, dar ea – mereu pe urmele mele. Şi-aici, iar... Maiorul se lipeşte tot mai strâns de copac, de-ar fi cu putință să-l înghită copacul şi să se termine odată, adaugă sălbatic, îngrozit: Niciodată n-am să pot scăpa de ea?

Ne sinchisim prea puțin de groaza lui, colonelul mă întreabă uluit:

— Ea este?

— Alexandra! confirm eu.

— De ce o fi adus-o soldatul acela tocmai aici?

— Acum e limpede că ştie cum s-a desfăşurat nenorocirea. Sunt convins că ştia şi despre prezența noastră aici.

— Crezi că n-a venit numai să vadă locul nenorocirii?

— Cred că-n primul rând a venit pentru noi, şi pentru domnul maior, să vadă cum se face dreptate.

Colonelul e gata să pornească spre ea, desigur să-i mărturisească sentimentele sale de compasiune şi regret. Dar Alexandra s-a ridicat, urcă gorganul spre noi. Trece pe lângă noi de parcă nici n-am fi, doar soldatul se opreşte o clipă în fața maiorului:

— Doamna Alexandra spune c-o să v-aştepte acasă. La dumneavoastră în odaie. Să nu întârziați prea mult.

Au pierit în beznă, colonelul reia:

— Şi-acum te-ascultăm, domnule maior!

Probabil însă că toate în capul său sunt vraişte, nu se adună gând cu gând. Bănuiesc că-i şi istovitor să reconstitui din rupturi întregul unei tragedii, când tu însuți ai declanşat tragedia şi eşti chemat să răspunzi pentru ea. O rachetă, în fantastică arcuire peste bălți, îşi difuzează lumina până spre gorgan. Câteva clipe nesfârşit de lungi, făptura maiorului ne apare despuiată de orice semeție. Iar lumina îi trădează cel mai mult chiar frica de lumină. Îşi cuprinde capul în palme, să nu-i vedem fața. Conştiința lui, sunt convins acum, n-o să-şi mai afle rostul de a fi decât în întuneric. Conştiință de sobol, conştiință de jumătate de om, conştiință de nimic! Şi nimicul ăsta a comandat în război oameni...

— Bun! spune, plictisit de-atâta aşteptare, colonelul. Am înțeles, nu eşti în stare să te descurci printre atâtea hățişuri.

O să te-ajut eu, cu îngăduința dumitale. Şi s-o luăm aşadar metodic, de la capăt, sperând că n-o să uităm nimic... Înainte ca să-nceapă bătălia pentru oraş, ce ordin ai primit de la mine?

Asta era, să-l despice altcineva cu cuțitul, singur n-ar fi avut curajul s-o facă. Deşi răspunsurile lui vor fi uneori opintite, cu mari ezitări sau neconforme cu adevărul, ca ale unui mecanism dereglat care o ia razna.

— Repet întrebarea: ce ordin ți-am dat?

— Să manevrez oraşul pe la nord şi să ocup la vest de oraş obiectivul Măgura Pustie.

— La ce oră ai ajuns pe obiectiv?

— Pe la căderea nopții.

— Ora 8 şi 17 minute precis, ai vorbit din nou cu mine la telefon... Ce mi-ai raportat?

— Că linia întâi mă informează despre unele mişcări de trupe şi zgomote de motoare la inamic, pe şoseaua ce duce spre Ungaria. Prevăd un contraatac.

— Ce ți-am replicat?

— Că inamicului nu-i arde acum de contraatacuri, dar să organizez în orice caz echipe de alarmă. Restul batalionului – odihnă obligatorie, oamenii sunt foarte obosiți.

— Ce s-a întâmplat, totuşi?

— Aşa cum prevăzusem, nemții au pornit la contraatac.

— Minți!

— Domnule colonel...

— Minți, domnule maior! Nemții nu ştiau cum să dispară mai repede din câmpia Tisei şi să treacă Tisa, fiindcă altfel riscau să fie prinşi în pungă, prin ofensiva de noapte a stângii, şi dreptei noastre, iar dumneata îmi vorbeşti de contraatac.

Pe unde să contraatace, prin bălți? Fiindcă toată zona dinaintea poziției dumitale era acoperită de bălți... Care-i adevărul?

— M-am deplasat pe linia întâi şi am constatat, într-adevăr, că pe şoseaua ce duce spre Ungaria se scurg mereu trupe şi maşini. Am gândit că o pradă ca asta nu-i de

lepădat, niciodată n-avusesem parte de o pradă de război atât de mare.

— De ce n-ai socotit de cuviinţă să informezi regimentul?

— Era o iniţiativă personală, pe care o voiam mai întâi încununată de glorie.

— Grozavă iniţiativă şi frumoasă glorie!

— Contam pe elementul surpriză şi pe acoperirea nopţii.

— Ce-ai hotărât?

— I-am ordonat locotenentului Cozia să iasă din dispozitiv şi să înainteze pe puţin un kilometru, după care să interzică şoseaua şi să deschidă foc masiv de automate. Altă companie urma să taie şoseaua mai sus, la aceeaşi oră, astfel ca nemţii să fie prinşi între două focuri. Manevra mi s-a părut destul de chibzuită.

— S-a şi văzut ce chibzuită a fost... Ştiai că înaintea dumitale sunt bălţi?

— Nu.

— Minţi!

— Domnule colonel...

— Minţi, domnule maior! Cozia n-avea hartă, intra în necunoscut. Dar dumneata ştiai în ce-l arunci, de ce-ai făcut-o?

— Nu mi-am închipuit că terenul e atât de mocirlos.

— Dar Cozia te-a avizat, oamenii au început să se înece. Mai mult decât atât, ţipetele lor de groază au alarmat trupele care acopereau retragerea inamicului spre Ungaria. Acestea au dezlănţuit focul chiar asupra zonei bălţilor, nici că se putea un masacru mai copios... De ce nici acum n-ai renunţat la planurile dumitale de cucerire?

— Nu mai puteam da înapoi. Cu orice preţ trebuia să depăşesc zona bălţilor şi s-ajung numaidecât la şosea.

— Inuman preţ, domnule maior!

— Vă rog să mă-nţelegeţi...

— Ştiu, îţi ieşiseşi din minţi! Potrivit formulei dumitale *Nu s-a fabricat încă glontele care să mă omoare!*, te-ai dus la faţa locului, să-i dai lui Cozia exemplu de curaj. După câteva altercaţii amicale ai scos pistolul şi l-ai ameninţat...

— Nu-i adevărat!

— Repet: ai scos pistolul şi l-ai amenințat că-l împuşti ca pe un câine, dacă refuză să-ți execute ordinele. Fiindcă acesta-i adevărul: Cozia a refuzat să meargă mai departe... Ce s-a întâmplat exact în clipa aceea?

— Un proiectil a explodat în apropierea noastră şi ne-a aruncat pe amândoi la pământ.

— Exact! Dumneata te-ai ridicat şi te-ai şters cu eleganță de noroi, Cozia nu s-a mai ridicat. Dumneata îți vei fi spus că nu-i de glumit cu moartea şi te-ai întors, Cozia a rămas acolo... Te întreb: când ai luat-o la fugă înapoi, Cozia era încă în viață?

— Nu.

— Minți!

— Vă jur, nu era.

— Minți, domnule maior! Cozia era încă în viață. Te-a şi implorat să-l iei în spinare şi să-l scoți de-acolo. Dacă i s-ar fi dat imediat ajutor medical, sigur n-ar fi murit. Dar dumneata i-ai întors spatele şi ai fugit... De ce?

— Îmi pierdusem capul.

— Nu, domnule maior, altu-i adevărul: dumneata n-aveai nevoie de martori vii! Aveai nevoie numai de morți până la unul. Ştii câți morți ai pe conştiință? 18 plus 9 plus 4 fac 31! 31 de morți... Cum de-ai fost în stare să faci aşa ceva, omule?

Jumătatea de om tace, la urma urmei ce-ar putea răspunde? *Să, mergem, domnule colonel, răspunsul n-o să-l avem niciodată!...* Deşi e undeva o femeie care aşteaptă, cel puțin ei de i s-ar răspunde.

7

Se luminează de ziuă, e ora difuză în care cei vii captează din nou nemurirea ce li se oferă pentru ziua următoare. Ora amară a confruntării cu realitatea, morții sunt morți cu adevărat. O lacrimă patetică pentru ei, un zâmbet ascuns de

satisfacţie pentru noi. Se luminează de ziuă, daţi-ne vinul şi femeile făgăduite! După noaptea de iad pe care am trăit-o, le meritǎm cu prisosinţă.

— *Femeie mult visată şi dorită, unde, eşti?*

Comandantul mi-a ordonat să-l duc pe maior la culcare, trupul şi conştiinţa lui (egal de bolnave) au nevoie de somn lung. Şi dacă-n acest somn maiorul se va topi de la sine, risipindu-se şi pierind în conţinutul materiei care înghite orice, comandantul regimentului va fi foarte bucuros. Va crede desigur că l-a chinuit vreun coşmar, nicicând n-a existat pe lume un om ca acesta şi ca atare nu păstrează despre el amintirea nici unei grozăvii, cum să pedepseşti ceva ce n-a fost?

— *În schimb, tu exişti, draga mea, şi eu vin către tine!*

Dar odată ajunşi în faţa casei, bătrâna care veghease somnul Alexandrei ne spune că Alexandra a plecat. A strâns într-o legătură lucrurile rămase de la Cozia şi s-a dus. Astfel că nu mai ştiu unde începe şi unde sfârşeşte visul, mi-e şi frică să-ntreb dacă a trecut cu adevărat pe aici. Să fi creat-o doar închipuirea mea nebună, sau ea însăşi s-a preschimbat în iluzie? Doar pentru atât să fi venit: să constate dispariţia unuia, să rămână vie în altul? Fiindcă războiul poate ucide armate nesfârşite de soldaţi, dar niciodată visul lor, acelaşi al tuturora?

— *Pe oriunde vei fi totuşi, aminteşte-ţi! Aminteşte-ţi!*

Intrăm înăuntru, abia aştept să mă-ntorc printre oameni.

Prins de braţul meu, maiorul atârnă greu ca de plumb. Simt în el o împotrivire mută, nevolnică, de parcă l-aş târî spre un stâlp de execuţie. Odaia pare neschimbată, miraculos de ospitalieră. Dar pe măsuţa rotundă, pe un şervet alb imaculat, se lafăie negru un pistol militar.

— Al cui e pistolul ăsta? Cine mi l-a pus aici?

Nici eu nu-ndrăznesc să pun mâna pe el, doar m-aplec şi citesc scrijelat pe mânerul de sidef numele *Cozia.* Cine l-o fi pus acolo?

Astfel marele cerc magic s-a închis.

Mă strecor înfiorat afară, aştept pe coridor s-aud

împuşcătura. Aştept zadarnic, poate că n-am s-o aud niciodată. Dar pentru mine acest minuscul dumnezeu războinic e mort, el n-o să mai meargă cu noi dincolo de Tisa. *Va merge, în schimb, pentru totdeauna statornică în mine, Alexandra...* Colonelul mi-a spus c-o să aibă nevoie de mine pentru o misiune specială, mă duc să-i raportez că sunt gata pentru orice misiune...

CAPITOLUL ŞASE

1

— DOMNULE COLONEL, PERMITEȚI SĂ raportez: iubesc o femeie! Numele ei îl cunosc, o cheamă Alexandra. Dar eu cine sunt acum, pe mine cum mă mai cheamă?

Pe-aproape de miezul nopții, omul încetă să mai aibă o identitate proprie. Se lepădase până şi de ultimul lucru care-i aparținuse până atunci. Înregistra cu o privire obiectivă lucrurile aruncate alandala pe lada de campanie din adăpostul comandantului de regiment. Constată, astfel, ce uşor te poți detaşa de tine însuți. Obiectele păreau a fi ale altcuiva, străin, fără nicio legătură cu viața sa lăuntrică.

Şi totuşi, până acum câteva clipe, lucrurile acelea fuseseră încă ale lui. Îi determinaseră identitatea cu o precizie matematică. Mai mult chiar, însăşi biografia lui, toată, se cuprindea în ele, aşa cum apa unui fluviu se cuprinde numai într-o anumită matcă.

Un ceas de mână nichelat şi o trusă mică de bărbierit: i le dăruise mamă-sa după absolvirea şcolii tehnice de radiotelegrafişti. O brichetă afumată şi un portțigaret de piele, ros de atâta folosință: darurile Alexandrei înainte de a pleca pe front. Un exemplar ferfenițit dintr-o istorie a radiofoniei, cu scheme ale celor mai diverse tipuri şi, între paginile cărții, pusă la păstrare ca pe o floare de mare preț a amintirii, o fâşie de pânză cadrilată, în dungi de galben şi albastru murdar, sugerând surprinzător o uniformă de

deținut, tot ce i-l mai făcea prezent peste ani pe fratele lui tată-său. Acela care din copilărie, direct sau indirect, de-a lungul anilor, săpase cu dalta în el pe omul ce-avea să fie azi. Fotografia Alexandrei, în sfârşit, cu trăsăturile feței cam vagi, doar zâmbetul şi sclipirea ochilor păstrându-se încă vii, şi caietul personal de însemnări, vraf de hârtii legate cu sârmă între două scoarțe cartonate. Alexandra nu-i scrisese pe spatele fotografiei decât cuvintele acestea două: *Te aştept,* dar caietul de însemnări o evoca pe de-a-ntregul până la amănunt.

Până atunci nu se mai despărțise niciodată de lucrurile lui, le purtase cu el în raniță printre pachetele cu gloanțe şi biscuiți de război. Acuma urma să se despartă pentru prima oară de ele şi, poate, pentru totdeauna! Continua să le privească stăruitor, începețoşat dintr-o dată la chip şi zâmbindu-le incert. Îl atrăgeau îndeosebi, ca un magnet, țigările, fotografia şi carnetul de însemnări. Dacă misiunea i-ar fi fost ordonată mai din vreme, sau cel puțin de-ar fi fost avizat, hotărât că pe acestea le-ar fi păstrat cu orice risc. Ascunse în cusătura de la spate a vestonului sau în tureatca moale a jambierelor. Din nevoia specială de a nu fi prea de tot singur, acolo unde urma să se ducă, şi mai ales, dacă soarta i-ar fi stat împotrivă, să se ştie cine a fost şi ce a gândit. Dar ordinul colonelului venise prea pe neaşteptate ca să-şi mai fi putut duce gândul la capăt, fusese chemat la postul de comandă în toiul nopții şi i se spusese ce se aşteaptă de la el, nicio clipă după aceea nu rămăsese singur cu ale sale şi renunțarea la vechea-i identitate se făcuse chiar sub ochii severi ai comandantului.

Iar acum era prea târziu!

Chiar şi pentru o ultima comunicare, în taină, cu Alexandra. Chiar şi pentru a-şi nota în caiet ultimele sentimente contradictorii care-l încercau la ceasul acela.

Ceasul arăta miezul nopții.

Atunci, comandantul îi puse mâna pe umăr:

— Gata, ajunge! E vremea!

Omul se întoarse. Arăta foarte tânăr. Atât de tânăr încât

până şi comandantul tresări surprins. De parcă acolo, pentru prima dată, ar fi luat cunoştinţă de înfăţişarea lui.

De fapt, totul se datora unei simple învăpăieri lăuntrice. Străluminarea ei străbătea deopotrivă în pielița obrazului smead şi-n ochii nespus de negri, adânci, ai omului. În fruntea înaltă, fără cute, şi-n gura tânără, cu buze moi, tăinuind un palid surâs de încredere pentru tot ce urma să se întâmple. Omul n-avea decât 26 de ani. Mai bine zis avea să-i împlinească peste patru zile, şi comandantul ştia lucrul acesta din matricola pe care i-o cercetase înainte de a-l chema la ordin. Îndeobşte, comandantul regimentului avea puterea să-şi stăpânească slăbiciunile omeneşti, mai ales într-o situație de război, războiul se dovedise capabil să-i cenzureze până şi emoțiile legate de propria persoană. Dar în clipa aceea se simți pătruns ca de un fior şi se întrebă dacă n-ar fi trebuit să țină seama, în alegerea făcută, de acest amănunt. Şi să se hotărască, adică, asupra altcuiva. Deşi, după asta, ar fi stat tot timpul cu un ghimpe în inimă. Nimeni altul din regiment nu i-ar fi dat mai multă siguranță în reuşita misiunii pe care o preconiza, decât omul acesta dinaintea lui. Tocmai fiindcă era tânăr, capabil el însuşi să-şi calce slăbiciunile în picioare, nepăsător în fața morții, mai încercat în treburi de astea ca oricare altul.

Atunci?

Se pare însă că omul intui şovăiala comandantului, punctată de altfel şi de o uşoară îngândurare. Deoarece zâmbi cu toată fața şi spuse la rându-i:

— E vremea, domnule colonel!

N-ar fi vrut să-l pună într-o situație de cumpănă, pentru simplul motiv că-n adăpost nu se găseau doar ei doi. Se mai găseau şeful de stat-major al regimentului, care-şi făcea de lucru printre hârtiile sale, fericit că-n cazul respectiv nu i se pune nicio problemă de conştiință, şi soldatul-radist, cu căştile la urechi, recepționând pe calea undelor nu ştiu ce comunicare din partea diviziei. Dar care, la răstimpuri, deopotrivă, tot îşi mai aruncau ochii, pe sub sprâncene asupra celorlalți doi, să vadă cum reacționează fiecare în

situaţia excepţională pe care o trăiau în noaptea aceea.

Aşa că omul adăugă cu hotărâre:

— Sunt gata!

După care se îndreptă sigur pe sine spre masa pliantă din fundul adăpostului, unde se afla întinsă harta cu situaţia de luptă. Iar deasupra hărţii, printre ceşti de cafea cu zaţul proaspăt pe fund şi ţigări nefumate până la capăt, printre creioane colorate şi crochiuri pe calc ale sectoarelor din linia întâi, făcând figură aparte şi oarecum straniu pentru scopul ce-i era indicat: un alt aparat de radio decât *G*-ul regimentului.

Singurul obiect care avea să-i ţină tovărăşie pe toată durata misiunii, singura certitudine prin mijlocirea căreia avea să existe în continuare aici, în liniile româneşti.

— Îl recunoşti? întrebă comandantul, apropiindu-se.

Era un aparat de emisie-recepţie, mic cât o poşetă, de metal negru, dreptunghiular, cu butoane minuscule ca de jucărie. Captură de război, evident, din ultima bătălie pentru Arad! La început constituind pentru un specialist ca el o simplă curiozitate tehnică, din cale-afară de ingenioasă, dar preschimbat acum în armă de luptă. Sigur că şi inamicul tot pentru informaţii şi comunicări din spatele frontului îl va fi folosit.

— Îl recunosc! răspunse omul.

— L-ai încercat?

— De câteva ori. Exclusiv experimental.

— Funcţionează bine?

— Perfect!

Îl priveau amândoi, concentraţi. Nu-ndrăznea niciunul să-ntindă mâna spre el, obiectul le apărea ca vrăjit, prefigurând pentru amândoi taina aceluiaşi destin.

După un timp, comandantul spuse:

— N-avea niciun rost să te-ncarci în spinare cu vreun *G*-u de-al nostru, nu?

— Bine-nţeles! acceptă omul. În asemenea cazuri, ăstălalt e mult mai operativ.

— Bătaie lungă?

— Pe puțin zece kilometri.

— Claritate?

— De cristal.

— Şi, după câte pot să-mi dau seama, foarte sensibil la ultrascurte, da?

— Da, confirmă tânărul. Foarte sensibil.

— Să cădem, atunci, de acord asupra lungimii de undă. Se-ntoarse către sublocotenent, căutându-i privirea: Pe care, dintre cele ordonate de divizie, crezi c-o putem folosi?

Pe front, omul îndeplinea funcția de ofițer cu transmisiunile. Tehnician cu practică îndelungată încă din țară, de la el de-acasă şi de pe băncile şcolii. Prin urmare, nici manevrarea aparatului şi nici elementele ajutătoare nu-i erau străine. Trebuia, doar, să se orienteze fără greşeală prin hățişul lungimilor de undă pe care le folosea şi inamicul în acelaşi sector de luptă. Le dibuise aproape pe toate, stând nopți de-a rândul, ceasuri întregi, cu casca la ureche şi ascultând, notând comunicările cifrate ale celor de dincolo.

— *Şapte virgulă doi!* hotărî el în cele din urmă. În frecvența celorlalte lungimi, ale lor, asta n-a apărut niciodată. Cel puțin în sectorul nostru.

— Bine! consimți comandantul, care avea o încredere oarbă în tot ce-i spunea omul de-alături. *Şapte virgulă doi!* ordonă radistului, nemişcat, peste umăr: Notează, băiete, şi să nu-ți iasă din cap: *Şapte virgulă doi!* După care reveni, adresându-se din nou ofițerului: Dacă nu mă-nşel e liberă şi pe *G*-urile noastre, da?

— Liberă, sublinie tânărul. Dar să informați divizia, ca să n-o ocupe tocmai acum.

— Divizia va fi informată.

— Şi toată vremea să stați cu aparatul deschis pe *recepție*.

— Toată vremea.

— Fiindcă vă pot face comunicări la orice oră din zi şi din noapte.

— Numai comunicările strict necesare.

— Bănuiesc că şi dumneavoastră o să stați în legătură nentreruptă cu artileria.

— În orice caz.

— La nevoie, va trebui poate să acționați simultan cu comunicările mele.

— Simultan.

Omul îşi declara cerințele cu un glas calm, reținut. Iar comandantul şi le însuşea cu seriozitate, ca un subordonat, conştient că-n respectarea lor stă însăşi reuşita misiunii.

— Fiindcă nu ştiu în ce situație... Omul şovăi o clipă, hântuit parcă de presimțiri, dar reluă repede, aproape pe nerăsuflate: în ce situație o să mă aflu dincolo. De asta vă şi spun.

— Înțeleg! conveni la fel de repede comandantul.

— E posibil ca observatoarele lor să fie foarte bine camuflate.

— Mai mult ca sigur.

— Iar artileria lor, după bombardament, să-şi schimbe mereu poziția.

— Tot ce se poate.

— Voi încerca să-i surprind când le-o fi lumea mai dragă.

— Ar fi grozav.

— De-aceea şi artileria noastră să fie gata oricând.

— Va fi!

— Vreau să spun, toți factorii în priză: eu cu dumneavoastră, dumneavoastră cu artileria, un cuvânt şi artileria – *Foc!*

— Exact! întări comandantul.

Şi rămase uimit de sângele rece cu care tânărul ofițer se şi integrase în conținutul primejdios al misiunii, atât de deliberat acceptate. Îl şi vedea târându-se pe brânci spre adâncimea poziției inamice, nevăzut ca şarpele şi cu răsuflarea tăiată, atent la fiece clătinare de frunză şi înregistrând cu o privire lacomă toate amănuntele specifice forței dușmane. Îi şi auzea glasul sufocat, venind ca din pământ şi alterat oarecum de vuietul undelor, cum cheamă şi tot cheamă: *Zet Patru Beta! Zet Patru Beta! Zet Patru Beta! Răspunde dacă m-auzi! Răspunde dacă m-auzi! Răspunde dacă...*

Nu, nu va fi deloc uşor!

Şi parcă pentru a-l ocroti, cu sentimentul ca el niciodată nu va fi în stare să egaleze, într-o asemenea clipă, neliniştea şi emoţia omului acestuia, foarte fireşti şi incomparabile cu oricare nelinişte sau emoţie, comandantul îi înconjură umerii şi-i spuse cald, prieteneşte:

— Nu vrei să te mai uiţi o dată pe hartă?

Adevărul e că lucrurile personale, rămase să zacă pe lada de campanie, îl trăgeau înapoi ca nişte ispite. Îi frigeau spinarea ca nişte văpăi pârdalnice şi păreau a avea chiar glas neauzit: *Pe noi cui ne laşi? Cum de poţi să te desparţi cu atâta uşurinţă de noi?* De-aceea şi aştepta să i se dea cât mai neîntârziat toate instrucţiunile, să iasă cât mai repede din adăpost şi să pornească la drum. Simţea nevoia să se mişte şi, mistuit de înfrigurarea marşului spre locul de trecere dincolo, odată pornit pe apele Tisei dincolo, să se rupă cu desăvârşire de tot ceea ce fusese şi reprezentase el însuşi aici.

— După câte vezi, spunea comandantul, privind neclintit harta, e ca şi cum te-ar bate cineva cu pietre în cap. Iar tu nu eşti în stare nici măcar să-ţi fereşti capul. Ţi-aduci aminte de când durează asta?

— Mi se pare că de vreo opt zile.

— Opt zile şi o noapte, mâine începe a noua zi. Nu crezi că ni-e de ajuns?

— De ajuns.

— Şi dac-ar fi numai atât! Dar ce s-a întâmplat până acum, ai trăit pe propria-ţi piele. Se răsuci spre el şi-i scrută adânc privirea: Tu iubeşti oamenii?

— Oamenii?! făcu surprins tânărul, mai mult derutat de neaşteptatul întrebării decât de sensul ei. Da, sigur, îi iubesc!

— Iar eu răspund de viaţa lor! preciză comandantul, cu asprimea ostăşească de totdeauna. În fond, dragul meu, e acelaşi lucru. Crezi că se mai poate suporta?

— Nimeni nu mai poate suporta.

— De-aceea am şi hotărât ce am hotărât. De-aceca se şi

pune atâta preţ pe misiunea ta. Am chibzuit mult până te-am ales şi socotesc că n-am greşit alegându-te anume pe tine. O să dai înapoi?

— Nu dau înapoi.

— Bun! Asta înseamnă că de-acum totul depinde numai şi numai de tine. De isteţimea şi curajul tău. Avem nevoie de informaţiile tale ca de aer şi apă. Nu putem fi salvaţi decât prin tine. Ţi-e limpede?

— Mi-e limpede!

Dintru început, însă, liniile sinuoase ale celor două poziţii desemnate pe hartă (roşie a noastră, albastră a inamicului) îi jucară pe dinaintea ochilor ca într-un carusel de culori violente. Linii şi forme abstracte, în a căror esenţă totuşi se cuprindeau mii de vieţi omeneşti. Iar pe sub aparenţa lor frumos colorată, ca pentru o lecţie de stat-major, circulând şi făcându-şi de cap – moartea. Un neavizat n-ar fi priceput nimic; cu atât mai mult n-ar fi avut de ce suferi. Dar omul îşi risipi repede ameţeala de sub frunte şi înregistra semnificaţia tragică a liniilor pe îndelete, lucid şi îngheţat. Simbolurile hârtiei nu prezentau pentru el niciun mister.

Între marile acolade care închipuiau cele două poziţii aflate faţă în faţă se scurgeau alene, neverosimil de reale şi potrivnice ca o barieră, apele Tisei. Dacă-n privinţa poziţiei româneşti toate îi erau cunoscute, tărâmul de peste Tisa, în schimb, apărea enigmatic şi tenebros. Cu atât mai mult cu cât elementele furnizate de cercetare, asupra aşezării şi forţei inamicului, erau destul de sărace. Cu atât mai mult cu cât toate încercările alor noştri de a realiza dincolo un cap de pod fuseseră zdrobite încă de pe baza de plecare la atac. Indiferent dacă încercările astea avuseseră loc în zori ceţoşi sau pe nopţi negre, indiferent dacă se organizaseră sub acoperirea unor bombardamente masive sau în liniştea cea mai deplină. De fiecare dată, ca din senin, se şi declanşau sălbaticele lor guri de foc, mereu din alte ascunzişuri şi mereu cu o exactitate diabolică, zădărnicind nu numai speranţa de a trece vii dincolo, ci până şi zborul păsărilor peste ape.

Iar apele, de tot atâtea ori, duseseră la vale trupuri de soldați şi ambarcațiuni încărcate cu armament. Să rătăcească în neştire, moarte, inutile, prin această stranie *țară a nimănui* care ajunsese să concretizeze groaza însăşi dintre un tărâm şi altul.

— Pentru mâine noapte, reluă comandantul, e hotărâtă o nouă acțiune. Care, cu orice preț, trebuie să reuşească. Vei avea, deci, o zi întreagă la îndemână. Să-i observi şi să le cercetezi poziția. E nevoie, în primul rând, să descoperi unde îşi au instalat blestematul ăsta de observator care se uită în frontul nostru ca peste gard, în ograda vecinului. Apoi să descoperi unde îşi au amplasată artileria grea. Restul nu ne interesează. Doar observatorul şi artileria grea. Atât ne interesează.

— Am înțeles! şopti moale omul.

— Ți-am pregătit anume o schiță sumară a sectorului inamic, din dreptul nostru. Schița e caroiată. Reține, te rog, formula prin care o să comunicăm.

— Rețin, murmură omul.

— Fiecare carou e însemnat cu câte o cifră, de la 1 la 9.

— De la 1 la 9, repetă mecanic omul.

— Informația însă, aici, ai s-o faci precizând pentru fiecare cifră câte un nume, masculin sau feminin, care începe cu litera indicată de ordinea alfabetică. De exemplu...

— Alexandra, Bogdan, Catinca... enumeră omul.

— Exact! Sunt nume care te obsedează?

— Fiecare, pe câte cineva de-acasă... *din trecutul meu, singurii pe care-i duc cu mine în război. Dar mama nu mai e, unchiul Bogdan nu mai e, doar Alexandra...*

— *Omule, ce faci tu acolo?*

— *Am găsit o piatră calcaroasă şi-ți scriu numele pe stânci.*

— *De ce cu litere atât de mari?*

— *Să-l vadă căpitanii de vapoare de la cât mai mari depărtări. Să ştie cine-i stăpână pe-aceste meleaguri şi să tragă câte douăzeci şi patru de salve în onoarea ta.*

— *Nu-mi plac salvele vapoarelor de război.*

— *Dar vor veni şi timpuri de pace, eu pentru timpurile*

acelea îţi scriu numele pe stânci.

— Vapoarele de pace n-au cum trage salve de onoare.

— Atunci să înalţe marele pavoaz şi să n-acosteze la ţărm înainte de a-ţi trimite daruri. Tu să stai dreaptă pe vârful celei mai înalte stânci şi să le dai semn de bun venit.

— Dar tu ce o să faci?

— Eu voi socoti darurile şi te voi avertiza cine-ţi merită îngăduinţa. Fiindcă vor fi şi dintr-aceia care vor încerca să te-nşele, pe-aceia îi vom alunga cu pietre.

— Spune-mi, omule: de ce-ţi place ţie să te joci?

— Fiindcă nu vreau să mă-mbătrânească prea din vreme războiul. Şi-aşa bucuriile ni-s numărate pe degete. Ce ţi-a oferit ţie viaţa până acum?

— Ştiu eu? Poate însuşi faptul că exist.

— Atât?

— Şi bucuria că am curajul să multiplic nişte hârtii despre binele şi fericirea oamenilor, pe care apoi, cu ajutorul tău şi al altora, le trimit în lume ca pe porumbei.

— De ce nu mă-ntrebi şi pe mine?

— Te-ntreb: ţie, omule, ce ţi-a oferit viaţa până acum?

— Pe tine, şi mi-e de ajuns!

— Dar cine sunt eu?

Mama nu mai e, unchiul Bogdan nu mai e, doar Alexandra...

— Da, da! reflectă, clătinând din cap, comandantul. Cu atât mai bine. Am să le ţin şi eu minte: *Alexandra, Bogdan, Catinca...* dacă se va potrivi să fie chiar vreunul din sectoarele astea. Indicativul pe care ţi l-a hotărât divizia îl reţii?

— Haş Unu Alfa!

— Bine! Lasă-i-l şi radistului, scris. Mai ai nevoie de alte lămuriri?

— Nu.

— Atunci, poftim schiţa!

Omul înfăşură schiţa pe un băţ de chibrit şi o vârî în căptuşeala hainei, pe poale, într-o ruptură imperceptibilă. Stăteau acum faţă în faţă, sumbri amândoi, covârşiţi

deopotrivă, scrutându-se profund unul pe altul, dorind parcă să se cuprindă definitiv unul în celălalt.

— Mai mult nu am ce să-ți dau! adăugă comandantul, cu altă voce acum, în care străbateau şi duioşie şi tristeţe. Nici discursuri n-am să-ți țin, la ce ți-ar folosi discursul meu? Asta e tot!

Se dezlipi de lângă el şi-i aduse mantaua. Îl ajută el însuşi s-o îmbrace. Era o manta veche, uzată, soldățească, fără grade. Prin urmare, fără nicio identitate. Îi întinse de asemeni şi capela. Tot soldățească, boțită, cu clapele lăsate peste urechi, fără personalitate. Echipându-se astfel, omul se schimba pe încetul, căpăta altă înfățişare, se introducea în viața altui ins, anonim.

În fond, nimic extraordinar! Făcea şi asta parte din suita acelor legi dure ale războiului, care nu-ți îngăduie să treci în linia inamică, pentru capturat *limbi* sau pentru cules informații, decât aşa: în haine străine, fără nimic al tău, frustrat până şi de lucrul cel mai infim care ar putea să trădeze inamicului cine eşti, de unde vii, nimic despre armata căreia aparții. Chiar şi fără memorie, mai ales memoria să nu ți-o torpileze inamicul. Oricât de grele ar fi caznele la care te-ar supune, ca să-ți descleştezi gura şi să trădezi.

— *Voi fi, oare, adus în această situație?*

Apoi comandantul se duse până-n fundul adăpostului, scotoci într-un sac de muniție şi se întoarse într-o mână cu o legătură de grenade, iar pe palma întinsă a celeilalte mâini cu un obiect mic, cât o jucărie, negru lucitor.

— Pentru orice eventualitate! spuse şi-i întinse grenadele să şi le lege pe şold, la cureaua pantalonului, sub manta. Pistolul, însă, i-l vârî singur în buzunarul mantăii, deşi refuză să-i întâlnească privirea, murmurând din nou ca o scuză: Pentru orice eventualitate!

Omul zâmbi. Trei cuvinte. Care la fel de bine se puteau reduce la atât: *Ucide!* Sau: *Ucide-te!* Altă lege aspră a războiului. Orice surpriză penibilă, întâlnire neaşteptată cu duşmanul, cădere în vreo capcană... rezolvă-le cu pistolul!

Sau – decât să cazi de viu în ghearele inamicului, decât să-nduri torturile cu care e de presupus că vor încerca să te înduplece, ca să-ți smulgă tainele de pe buze, decât s-ajungi, pierzându-ți firea, să urli nu ştiu ce secret militar, când e ştiut că după aceea tot un sfârşit te-aşteaptă, mai bine...

— *Pentru orice eventualitate!*

Nu, n-avea niciun rost ca superiorul lui să-l scutească de funestul perspectivelor. De-ndată ce el acceptase misiunea deliberat, gândind-o fără şovăire până la limita absolută, acceptase implicit şi riscurile ei. Trebuind în aceeaşi măsură să guste şi din duritatea legilor care o susțineau ca o pârghie de rezistență de la un capăt la altul. Chiar dacă eşti pus să te lepezi, poate pentru totdeauna, de înseşi lucrurile care închipuie întreaga ta biografie.

Şi totuşi, răsucindu-se brusc spre comandant, omul cutează:

— V-aş ruga, dacă n-aveți nimic împotrivă...

— Nu! îl întrerupse însă, brutal, comandantul. Ştiu ce ai vrea să mă rogi.

— Nu-i ce gândiți, replică nestingherit omul.

— Ba da! Se vede în ochii tăi.

— Se vede?! întrebă, uluit şi ruşinat deopotrivă, omul.

— Da! Şi nu-i bine să pleci la drum cu asemenea poveri.

Atunci omul îşi mai aruncă o dată privirea spre lucrurile rămase pe lada de campanie: *Da, oricare dintre lucruri m-ar împovăra, la ce bun să le mai vreau? Si-apoi, pe care anume să-l fi ales?*

— Aveți dreptate. E mai bine aşa.

Se-ntoarse către şeful de stat-major şi-i salută neclintit. Acesta îi strânse mână bărbăteşte.

— Succes! îi ură el totuşi rece, protocolar. Şi vezi de fă treabă bună!

Soldatul radist se arătă mai emoționat, doar îi era subordonat direct, se cunoşteau mai de-aproape. Cum s-ar zice, mâncaseră amândoi din aceeaşi gamelă. Păstră îndelung mâna tânărului între palmele sale grele, noduroase, şi-abia bâigui, cu glasul plin de lacrimi:

— Să trăiți, domn' sublocotenent! Şi să vă-ntoarceți sănătos!

Apoi omul nu se mai uită la nimic şi porni surprinzător de ferm pe trepte în sus. Comandantul, pe urmele lui, abia reuşi să-şi îmbrace mantaua din mers. Şeful de stat-major îi strigă din urmă:

— Vă duceți până la locul de trecere?

— Da! confirmă comandantul peste umăr. Dacă e ceva, mă găseşti în sectorul lui *trei.*

— Anunțăm divizia?

— Numai după ce avem certitudinea că a ajuns cu bine dincolo. Aşteaptă telefonul meu.

— Să vă dau un agent?

— Nu. O să mă descurc şi singur.

— Poftiți bastonul! şi se grăbi să-î întindă toiagul noduros, cu care colonelul obişnuia să măsoare pe jos pozițiile regimentului.

— Mulțumesc!"

Comandantul îl găsi afară, împietrit, cu fața înălțată spre cer. Era o noapte cumplită. Bătea un vânt hain de toamnă, cu pale şuierate ca nişte şfichiuri de bici. Foarte pe-aproape se-nvolburau apele Tisei, aprige, în maluri. Rafalele scurte ale armelor automate, izolate ici-colo, mai continui spre flancuri, erau repede sugrumate sub cavalcada apăsată a valurilor de vânt. Nici ecoul exploziilor nu dura mult, ci doar spasmul lor scurt sfâşia pe alocuri, ca într-un coşmar, liniştea plină de spaime a nopții. Şi iarăşi, în tăcerile ce urmau gâtuite, vântul însuşi potolindu-şi bătaia, ca într-o sincopă tragică de după decapitarea tuturor elementelor rebele ale naturii, creştea până aici vuietul aproape uman al apelor Tisei.

— Straşnică vreme! exclamă înfiorat omul. Nici că s-ar putea mai nimerită pentru treaba asta!

Comandantul îl prinse de braț, convins că omul s-a eliberat definitiv din lațul rădăcinilor proprii. Porniră unul lângă altul călcând milităreşte, îndesat, spre linia întâi, prin noaptea neagră ca smoala. Tăceau – şi tăcerea lor, în

împrejurările amarnice de-atunci, era geamănă cu însăşi tăcerea dureroasă, populată de presimțiri grele, a nopții.

Când, pe neaşteptate, comandantul întrebă:

— Ți-e frică?

Omul tresări, şocat oarecum, şi răspunse ridicând din umeri:

— Nu ştiu. Poate. Dar nu vreau să mă gândesc la asta.

Şi se ferecă din nou în el însuşi. Comandantul nu mai stărui, deşi era limpede că-l intriga nepăsarea omului de-alături, iar tăcerea lui nu-i plăcea. Şi tare mult ar fi vrut, ca pe un sprijin al propriilor sale gânduri, să afle în ce afund de gânduri omul coborâse...

2

De-aş putea cuprinde în caietul acesta tot ce se întimplă cu mine, tot ce se întâmplă cu noi! Nu atât pe planul faptelor mărunte ori pe planul faptelor senzaționale, atât de specifice războiului, cât pe planul ideilor, al sentimentelor şi al revelațiilor pe care le trăim deolaltă – mici şi mari, mai simpli ori mai complicați. Doar nu participăm la o experiență oarecare, acceptată mecanic, din ordin, nu suntem roboții unui război orb, fără nicio finalitate.

De câte ori mi-aduc aminte de încrâncenarea cu care am primit întoarcerea armelor împotriva Germaniei, de patosul cu care ne-am angajat încă de la prima luptă, capăt tot mai mult certitudinea că am fost asemeni unui fluviu răzvrătit care nu-şi mai putea suporta îngustimea malurilor. Care trebuia numaidecât să răzbească din matcă, pentru a-şi demonstra forța şi conținutul mâniei. Şi de-atunci nu fac altceva decât să observ în mine, în oamenii din preajma mea, cum mânia inițială capătă profunzime şi scop. Cum de sub frunțile noastre îşi face loc, tot mai temeinic, rațiunea pentru care trebuie să ne batem şi să învingem.

De pretutindeni, paralel cu ceea ce noi înşine constatăm pe drumul spre apus (jafuri, orori, siluiri, atitudini inumane față

de prizonieri), ne vin tot felul de ştiri despre ceea ce a însemnat domnia groazei, ultimii ani, în Europa. E ca şi cum ai smulge de pe trupul cuiva poleiala de carnaval în care fusese înveşmântat până atunci, pentru ca să te trezeşti deodată dinaintea ochilor cu imaginea unui trup hidos, pe care stau lipite etichetele tuturor nelegiuirilor lui trecute; gropi comune şi camere de gazare, lagăre de concentrare şi ziduri de execuție, grupuri întregi ale umanității zvârlite între sârme ghimpate sate coborâte la rangul cavernei.

Şi toate acestea cad asupra noastră ca nişte trăsnete. Care despică în două conştiințele până-n străfunduri, chiar şi pe ale celor mai sceptici, obligându-ne la un proces de clarificare ferm şi deschis.

De-aceea şi cred că războiul acesta nu-i doar o simplă aglomerare de fapte – ne batem, înaintăm, cădem răniți, murim, iar ne batem, iar mai câştigăm o palmă de pământ. Ci, mai ales, o neîntreruptă confruntare cu propria-ți conştiință, ca un revers, ce se verifică sub ochii noştri, al conştiinței duşmanului. Pentru ce se bate el, pentru ce te bați tu! Ce pierde omenirea de pe urma războiului lui, ce câştigă de pe urma războiului tău! Unde începe cauza propriei tale țări, şi unde începe cauza tuturor de pe pământ!

Prin urmare – fie că omul săvârşeşte un fapt de rând, fie unul ieşit din comun – eu caut în fapta lui conştiința care l-a determinat să-l săvârşcască. Între cel care goneşte spre moarte cu sufletul la gură, ca beat şi incapabil de un control minim asupra actelor sale, şi cel care înfruntă moartea liniştit, cu toate simțurile treze şi capabil dimpotrivă să-şi măsoare cu luciditate fiecare act, totdeauna îl voi prefera pe cel de-al doilea! Între cei care execută o misiune dospind de frică, duşi de vârtejul general, şi cei care răspund în primul rând propriei lor convingeri, gata s-accepte şi jertfa de sine, eu îi voi onora totdeauna pe cei din urmă! Între cel care moare fără să creadă în nimic, datorită numai hazardului, şi cel care moare crezând neabătut în sensul actului său ultim, dăruindu-se deci cu bună ştiință, mă voi simți mai legat de acesta al doilea şi memoria lui voi cinsti-o mereu! Nu-mi plac curajoşii de paradă,

săraciți de sentimente şi gânduri, sau poate urmărind doar gândul confecționării unei glorii efemere. Virtutea esențială a eroului adevărat constă tocmai în capacitatea lui de a-şi gândi fapta, de a o săvârşi pe deplin conştient că-i absolut necesară, salvatoare numaidecât pentru o anume situație dificilă. Sacrificându-te pe tine, să absolvi de moarte pe puțin alți zece, o sută, care altfel ar fi căzut dacă nu te ofereai tu să-ți dai viața pentru ei. E cu putință, însă, a muri fără să regreți nimic? Or fi existând oare conştiințe ale sacrificiului, perfecte, oameni care să nu sufere pentru lucrurile abia începute şi rămase neterminate, care să nu-şi plângă viața atât de repede sfârşită? Şi dacă există, cum să afli ce revelații au în schimb şi cu ce satisfacții se mulțumesc?

Ciudat că tocmai astfel de gânduri mă stăpânesc acum! E pentru întâia oară când acord atât de mare credit unui subiect ca moartea. De ce-am lăsat să mi se strecoare sub frunte şi să-mi năpădească ființa? Aşa începe, oare, sfârşitul? Va veni, vreau să spun, o zi când va trebui să demonstrez că mai ales gândurile consemnate în acest caiet n-au fost gratuite? Înregistrez o stare de panică şi imediat, împotriva ei, mânia. Ceva se revoltă în mine şi țipă după ajutor. Mai am atât de mult până la acea conştiință a sacrificiului, perfectă! Oricum ar fi, însă, atâta satisfacție să mi se lase: ultimul cuvânt să-l pot scrie, tot aici, pentru Alexandra...

3

Pe neaşteptate, văzduhul se umplu de un zgomot înfundat. Dacă zgomotul acela ar fi rămas acolo undeva, în necunoscutul de unde se scornise, n-ar fi fost încă niciun motiv de neliniște. Dar zgomotul crescu inexplicabil, ocupând toată zarea dinspre apus, rostogolindu-se apoi ca un tăvălug uriaş spre pozițiile noastre. Probabil vântul, care bătea exact din aceeaşi direcție, juca acest rol de multiplicator al volumelor până la paroxism. Un timp, doar! Pentru că în timpul următor zgomotul se preschimbă într-un

şuier sălbatic, ascuțit, strident, de bumerang metalic. Mii de tone de metal păreau a-şi fi luat zborul, la întrecere fioroasă cu viteza vântului, să adauge astfel uraganului dintre cer. Şi pământ urgia armelor menite să ucidă.

Acum nu mai era nicio îndoială, bombardau.

— Idioții! scrâşni comandantul şi se opri, încremenindu-l locului şi pe celălalt. Tocmai acum şi-au găsit.

— E ora lor, observă tânărul şi zâmbi amar. Punctualitate prusacă.

— Punctualitate, pe dracu'! Li-e frică, asta e!

— Atunci, reflex condiționat?

— Mai degrabă. Li-e frică să nu dăm buzna peste ei. N-ai luat seama că, de când ne-au descoperit pozițiile şi intenția de a trece dincolo, ne bat regulat?

— Până ieri-noapte, însă, băteau numai vadurile de trecere.

— Dar din noaptea asta, uite că toată poziția. La metru pătrat.

— Sau dacă nu-i cumva un salut în cinstea mea!

— Îmi place că mai ai şi umor! replică mofluz comandantul, pentru ca-n aceeaşi clipă, fulgerat de apropierea unui nou val de fier, să strige: Culcat! Culcat!

Abia reuşi să-l înşface de braț şi să-l tragă după sine la pământ, că şi auziră deasupra lor fâlfâitul minelor în cădere vertiginoasă. Aşa cad întotdeauna minele aruncătoarelor grele, ca un fâlfâit macabru de aripi imense, nevăzute. Cu atât mai înfricoşătoare cu cât se confundă cu întunericul, şi ai atunci impresia că întunericul însuşi, materializat, se rupe în bucăți şi se prăbuşeşte peste tine. Iar după asta pământul începe să tremure, exploziile țâşnind spre văzduh ca nişte corole de fulgere adunate mănunchi, fiecare căutându-te parcă anume – să te ardă sau să te facă fărâme. Dacă nu pe tine, atunci pe altul, oricare altul, la întâmplare.

Stăteau amândoi lipiți de pământ, strângând pământul în brațe, cu senzația că dintr-o clipă în alta se vor prăbuşi într-o prăpastie fără fund. Dar de jur împrejur exploziile țeseau, în furie, pânza de păianjen a morții din care nu mai

era chip; să scapi.

— *Ar fi stupid ca tocmai acum...* gândea comandantul.

— *Ce sens ar avea ca tocmai acum?* răsună ca un ecou gândul celuilalt.

— *Ce! puțin de-ar scăpa el!* reluă comandantul.

— *Nu!* țipă în sinea sa tânărul. *Asta nu e moartea mea. Cel mult un avertisment al celei de dincolo...*

Depăşită în sfârşit prima clipă de surpriză, porniră orbecăind de-a buşilea în căutarea unui refugiu. Instinctele funcționau perfect. Sau mai bine-zis bătrânul pământ, ospitalier deopotrivă pentru cei vii ca şi pentru cei morți, se grăbi să le ofere adăpost. Se rostogoliră de-a valma într-o gură de şanț. Stăteau acum ghemuiți pe fundul gropii, cu genunchii la gură, atât de aproape că-şi simțeau deolaltă răsuflările fierbinți, gâfâite, în obraz.

— Are să dureze, spuse tânărul.

— Din nefericire! îl completă comandantul.

— Măcar de ne-ar fi prins pe mal.

— Ei, da! Ai fi trecut pe sub propria lor acoperire.

— Eu am să trec oricum. Numai barcagiul să nu se sperie.

— Nicio grijă, e om de nădejde.

— Doar că prea insistă nemții pe sectorul ăsta.

— Fiindcă-i cel mai primejdios pentru ei. Îşi dau şi ei seama că numai pe-aici am putea realiza capul de pod.

— Tisa, totuşi, e destul de lungă.

— Dar sectorul de-aici îi doare cel mai tare. Ne-ar deschide drumul spre Budapesta.

— Vreți s-adăugați misiunii mele o nouă greutate?

— O nouă importanță! sublinie comandantul.

Şi după asta tăcură. Ascultau convulsiile canonadei. Teama îşi mai tocise ascuțişul. Rămânea însă acea probabilitate infinitezimală după care absurdul se transformă în posibil. Dintr-o mie de obuze lansate pe țeava aceluiaşi tun, urmând aceleaşi legi balistice, supunându-se aceleiaşi forțe de recul şi despicând aceeaşi densitate a aerului, dintr-o mie de obuze, deci, la un moment dat doar unul singur să nimerească exact această groapă şi să

se-nfigă exact în carnea ta! Rămânea, vasăzică, această probabilitate absurdă care continua, ca un vierme, să le roadă temeliile lăuntrice.

Măcar stelele de-ar fi luminat pe cer, ca să li se dea sentimentul că lumea n-a încetat să existe!

— Aş fuma o ţigară! şopti într-un timp omul. Mi-e gura uscată.

Comandantul scoase repede tabachera din buzunar. Avea o tabacheră de metal ruginit, bombată, bătrânească. El însuşi simţea nevoia să-şi ocupe timpul cu ceva, să-şi ucidă într-un fel urâtul. Aprinse ţigările la flacăra tăinuită în căuşul palmei, pe amândouă deodată, după care îi întinse celuilalt tabachera şi cutia de chibrituri.

— Poftim!

— De ce? făcu nedumerit tânărul.

— O să-ţi prindă bine, stărui comandantul şi i le îndesă în pumn. Uitasem că fumezi.

— Asta şi voiam să vă rog, acolo, în adăpost.

— Ei, cu atât mai bine!

— *De fapt,* gândi tânărul, *eu v-aş fi rugat să-mi daţi înapoi toate lucrurile.*

— *Parcă eu nu ştiu ce-nseamnă să pleci singur într-o asemenea misiune?!* reflectă pentru sine comandantul.

— *Dar, chiar şi-aşa, eu tot cu ele în inimă plec.*

— *Aşa-i la război, frate dragă, ce să-i faci!? Aşa-i la război!*

Pâlpâitul ţigărilor le ajuta să-şi desluşească reciproc feţele. A colonelului – răvăşită, obosită, cu riduri adânci pe colţul gurii şi cu cearcăne vinete sub ochi. A sublocotenentului – concentrată, înnegurată, cu ochii sclipind vii şi cu acelaşi zâmbet superior pe buze. Era totuşi între ei ceva străin, stingheritor. Pentru prima dată se aflau atât de aproape, aruncaţi în ghearele aceleiaşi soarte, forţaţi să comunice altfel decât în relaţiile de fiece zi, de la şef la subordonat. Dar dincolo de litera legii se vede că nici aici nu erau în stare să treacă.

— *În fond suntem ca doi necunoscuţi care se-ntâlnesc întâmplător pe timp de furtună, sub acelaşi adăpost!* gândea

sublocotenentul. *Aş putea să stau lângă el toată noaptea fără să scot o vorbă.*

— *În fond ce ştiu eu despre omul ăsta?* se întrebă la rându-i colonelul *că e un ofiţer de ispravă, cu tragere de inimă în toate, curajos şi... atât! De ce numai atât?*

— Bună ţigara? i se adresă comandantul.

— Straşnică! spuse omul.

— Îmi place că la tine toate sunt straşnice, râse colonelul. Vremea, tutunul...

— Mă sugestionez, domnule colonel! râse şi tânărul. Altfel, cum?

— Da, da! îşi murmură în barbă comandantul. Poate că ai dreptate, sigur că ai dreptate! *Dar e grav!* reluă gândul în continuare. *Foarte grav chiar, dragul meu!*

Tocmai îşi propunea să-i scoată din cap ideea asta nefericită despre autosugestie (*Dacă nu şi-o bate joc de mine. Tinerii ăştia sunt mai teribili decât îţi poţi închipui!),* când deodată, pe undeva pe-aproape, se stârni o învălmăşeală de voci surde şi paşi în goană bezmetică prin întuneric. Apoi, din umbra deasă a nopţii, se conturară, două siluete mai negre, cu albul brasardelor de sanitari pe mâneci, purtând parcă o brancardă. Iar întins pe brancardă – ceva ce semăna a trup omenesc, diform, probabil tot din cauza impresiei false că noaptea modifică fără sens toate volumele naturii.

Comandantul se săltă peste buza gropii.

— Ce-i cu voi? le strigă acelor oameni. Pe cine duceţi acolo?

— Pe domn' căpitan de la *doi,* răspunse careva. E rănit.

— Grav?

— Cine ştie?! N-a văzut nimeni unde-i rănit, doar că horcăie.

— *Va muri, e limpede că va muri.*

Umbrele se mistuiră în cuprinsul beznei ca şi cum nici n-ar fi fost. Comandantul mai rămase un timp săltat în afară. Avea senzaţia că-l strânge o gheară de gât *(Va muri, e limpede că va muri.)* şi-şi desprinse cu brutalitate, gulerul din copci. Îi trebuiră câteva clipe până ce chipul căpitanului

muribund să-şi recapete trăsăturile reale, subliniindu-se pe îndelete ca într-un fel de stampă veche.

Comandantul şopti mai mult pentru sine:

— Nici pe omul ăsta nu l-am cunoscut. Vreau să spun că multe lucruri mi-au rămas necunoscute despre el. Ce gândea, ce visa, pe cine avea în țară, ce plănuia să facă după război? Abia după ce... Da, abia după un accident fatal ca ăsta mă întreb: Ce fel de om o fi fost?

Tânărul gândi:

— *La fel o să se întrebe şi despre mine!*

De parcă i-ar fi citit gândurile, comandantul coborî în groapă, îi cuprinse genunchiul în pumn şi-l întrebă, stăpânit de dorința expresă de a-l cunoaşte, de a-l pătrunde pe deplin:

— De unde eşti de fel?

— Din Dobrogea, răspunse repede sublocotenentul.

— Ce ți-s părinții?

— Tata a murit imediat după întoarcerea din primul război. Mama muncea cu ziua, a murit şi ea anul trecut.

— Aha! făcu comandantul, puțin derutat de aceste amănunte. Mi-nchipui că nu i-a fost prea uşor să te crească.

— Nu i-a fost.

— Dacă te-a dat şi la şcoală, dacă a făcut din tine om!

— S-a chinuit destul.

— Ia povesteşte-mi! îl îmboldi colonelul. Te rog! Nici nu-ți imaginezi ce mult mă interesează!

— Ce rost are?

— Are, are! stărui comandantul. Şi eu am avut o viață grea. Ziua făceam de toate, iar noaptea învățam carte. Numai nişte împrejurări speciale m-au ajutat s-ajung ofițer. Pe tine, la fel?

Cuvintele se legau anevoie. Omul dădea răspunsuri zgârcite, de parcă şi le-ar fi smuls din adâncul ființei cu carne cu tot. Dar comandantului nu-i priia muțenia în care se pecetluia adeseori omul şi mai ales încruntarea lui sufletească. Dacă n-ar fi fost cel puțin această necontenită avalanşă de obuze, care se spărgeau mereu pe aproape, cu

eflorescenţe bizare de flăcări şi smocuri ucigaşe de schije! Realitatea avalanşei însă continua să se facă simţită, ca un zid inexpugnabil care se tot micşorează şi te strânge între pietrele lui până la sufocare.

Comandantul mai trecuse prin asemenea situaţii, cunoştea gustul morţii şi i-ar fi fost totuna de unde şi cum îi vine moartea. Nu de viaţa lui se temea, prin urmare, ci de faptul că nu va mai avea (*Presupunând că vom muri amândoi!)* cine să execute misiunea. Şi iarăşi celelalte încercări, de mâine-noapte, de poimâine-noapte, de a trece cu regimentul dincolo, să ocupe şi să organizeze capul de pod, vor fi înecate în sânge. Dar conştiinţa acestei răspunderi se izbea de tăcerea încăpăţânată a omului acestuia şi nici nu ştia ce să facă pentru a-l abate de la orice gând funest.

— *Colonelul se înşala,* reflecta în acelaşi timp sublocotenentul. *Îşi închipuie că mi-e frică de moarte şi de-aceea tac. Sunt fără-ndoială copleşit de ceea ce urmează să fac, dar gândul mi-e acum în altă parte. De ce i l-aş împărtăşi tocmai lui? Şi-n ce măsură ar pricepe ce se-ntâmplă cu mine? Mai bine mi-ar da pace şi ar cugeta şi el la ale lui... Ce-i cu tine? De ce plângi?*

— *De-ai şti prin ce spaime am trecut!*

— *Te-a urmărit cineva?*

— *Unul, şapte, o suta, nici nu mai ştiu câţi au fost. La un moment dat aveam senzaţia că m-au prins ca pe-un fluture în plasă, că n-o să mai scap niciodată.*

— *Ai făcut vreo greşeală?*

— *Niciuna, am respectat întocmai instrucţiunile care mi s-au dat. Câinii ăştia însă apar când ţi-e viaţa mai dragă şi te miri de unde... Cât am întârziat?*

— *Aproape o jumătate de oră.*

— *Omule, n-ar fi trebuit să m-aştepţi, doar ştii bine că...*

— *Ştiu că te-aş fi aşteptat ceasuri şi zile întregi, Alexandra. Zilnic aş fi revenit la acelaşi ceas aici, să te-aştept. Mai devreme sau mai târziu tot ai fi venit, crezi c-ar fi fost cu putinţă altfel?*

— Nu. De-acum înainte n-o să mai fie cu putință decât ce este, unul al altuia pentru toată viața!

— Aşază-te aici pe iarbă, să-ți pun haina mea căpătâi.

— Doamne, niciodată ca azi n-am simțit ce-nseamnă să fii liberă, liberă... Mă-nşel eu sau s-a auzit ceva?

— Nimic, fii fără grijă!

— Te rog totuşi, omule: uită-te bine! Vreau să fiu sigură că nu mai vine nimeni pe urmele mele.

— Pustiu cât vezi cu ochii: doar iarba, noi şi marea.

— Atunci e bine, foarte bine!

— Vrei să-ți aprind o țigară?

— Aprinde-mi! Şi-aşază-te şi tu alături. Auzi cum îmi bate inima? De s-ar întuneca odată, şi s-apară luna! Ce-ar fi să furăm de undeva o barcă şi să pornim în larg, mereu pe fâşia de lumină a lunii, până la nesfârşire?

— Alexandra, asemenea visuri pe timp de război!?

— Atunci sărută-mă, omule! Sărută-mă!...

Comandantul îi scutură genunchiul, ca şi cum ar fi vrut să-l trezească la realitate:

— Prea te laşi stăpânit de treaba asta.

— Nu! se împotrivi la fel de succint omul.

— Atunci de ce taci? La ce te tot gândeşti?

— M-ați întrebat de unde sunt şi mi-am adus aminte de Dobrogea, minți el. Apoi simți nevoia s-abată discuția, să-l întoarcă spre alte preocupări. De-atunci tot la Dobrogea mi-e gândul, reluă. Mi-apare ca într-o oglindă. Istria, munții Măcinului, marea...

Comandantul oftă:

— Dobrogea, va să zică! şi se mai linişti. E departe Dobrogea acum. Cel puțin mie mi-e greu s-o văd cum o vezi tu Probabil din cauza războiului. Războiul, întotdeauna, măreşte dimensiunile la infinit. În cazul de față, distanțele. Nu ți se pare?

Aşteptă zadarnic o confirmare. Omul mormăi ceva de neînțeles. Atunci comandantul căzu în capcană. Fiindcă uită ce-şi propusese: de a face totul, adică, pentru a descifra ascunzişurile sufleteşti ale celuilalt. Era în el, dimpotrivă,

ceva ce se cerea eliberat numaidecât. Şi, fără să-şi dea seama pe ce pantă alunecă, se porni să-şi dezvăluie propriile taine. Bombardamentul continua şi mai furios parcă, dar prezența prin apropiere a morții virtuale nu-l mai sâcâia.

Comandantul reluă deci, şi glasul său, printre detunături şi explozii, suna ciudat:

— Cunosc Dobrogea. Mi-am petrecut destui ani prin garnizoanele ei. Ca într-un exil. E un ținut sărac, dar pitoresc. Are o vrajă anume. Care, dacă te prinde, nu te mai scapă din plasa ei. Şi care, de pe unde ai fi aruncat, te cheamă şi te aduce mereu înapoi. Probabil pentru asta şi gândesc ca după război să mă stabilesc acolo, pe undeva. La gurile Dunării sau pe lângă capul Midia. Să-mi fac o căsuță numai din piatră şi lemn, rudimentară, cu ferestrele spre mare. Teribil îmi mai place marea! Să-mi las vasăzică barbă şi să rătăcesc toată ziua pe câmp în picioarele goale, să mă pierd în larg până la pierderea cunoştinței şi să flămânzesc ca un câine, iar la întoarcere să mă refugiez în căsuța mea cu pământ pe jos, să trăsnesc ceapa cu pumnul şi să mănânc mămăligă răsturnată pe o măsuță joasă, rotundă, țărănească. Cinstit, sunt în mine nişte țărani imemoriali, care se țin scai de mine şi mi-aduc mereu aminte de unde am pornit... Ia spune-mi, ai sa vii după război să mă vezi?

— Am să vin, fireşte! consimți emoționat sublocotenentul. Numai să fiți bucuros de oaspeți.

— O să fiu, hotărât! Şi am să te supun legilor mele de pustnic, ifosele de domn să le laşi la poartă... Fiindcă veni vorba, tu nu simți câteodată nevoia să te-ascunzi în fundul pământului, să nu te mai doară niciuna din durerile lumii, să n-ai habar de nimic?

Omul îl scrută prin întuneric, avid şi neliniştit:

— E un punct de vedere pe care aş vrea să vi-l înțeleg bine. De ce?

— De ce?! repetă comandantul şi păru a sta o clipă la îndoială. E rândul meu, acum, să-ți cer o țigară.

— Vă rog! şi tânărul îi întinse tabachera. Poftiți!

Trecu un timp. Omul aştepta încordat. Rolurile se

inversaseră. Lui îi era acum necesar să-l cunoască pe comandant. De parcă acesta urma să plece, poate pentru totdeauna, în linia inamică. Iar în comandant, acum, se aşezau nişte gânduri grele, îşi aşternu palma peste ochi, strângându-şi crâncen fruntea între degetele osoase ca într-un cleşte. Dar sângele zvâcnea mereu sub frunte, durându-l ca o rană deschisă.

Atunci comandantul se hotărî:

— Fiindcă sunt om bătrân, de asta! N-am decât 54 de ani şi mă simt bătrân. Consumat. Inutil. I-am dat vieții tot, viața nu mi-a dat în schimb nimic. Ba, dimpotrivă, mi-a luat tot. Am avut o soție şi am pierdut-o. Am avut un băiat şi nu-l mai am. O să se sfârşească războiul, şi o să ies din război eu însumi sfârşit. Dacă n-o să rămân şi eu pe-aici, pe undeva. Fără să săvârşesc niciun act eroic, aşa, banal, cum termină foarte mulți. Ar fi o rezolvare. N-o caut cu orice preț. Dar nici nu m-aş împotrivi dacă ar veni.

— Cum aşa?! se îndârji, contrariat, sublocotenentul. Doar răspundeți de nişte oameni, nu numai în război. Mai ales după aceea. Dumneavoastră înşivă mi-ați spus-o, în adăpost.

— E drept, răspunse. Şi crede-mă că nu formal. Sunt pe deplin conştient că oamenii ăştia trebuiesc apărați împotriva morții. Trebuiesc duşi către altceva decât spre moarte, cum te obligă războiul. Dar către ce anume? Tu spui că răspunderea mea continuă şi după aceea. Cum să continue?

— Există, oricum, o finalitate.

— Deocamdată, conveni comandantul. Înfrângerea Germaniei. Dar după asta?

— Mi se pare că țara a suferit destule de pe urma războiului. O să trebuiască...

— Țara n-o să aibă nevoie de unul ca mine, îl întrerupse însă prompt comandantul. Poate că n-o să aibă nevoie de niciunul dintre noi.

— Chiar credeți acest lucru?

— Am experiența concluziilor de după primul război mondial. Când oamenii întorşi din război au aşteptat multe

de la conducătorii țării de-atunci. Dar cu ce s-au ales? Cu alte gloanțe şi cu alte făgăduieli mincinoase. Istoria se va repeta, şi eu n-am ce căuta într-o țară care nu ştie să-şi respecte în primul rând soldații.

— Vorbiți de parcă în țară nu s-ar fi petrecut niciun fel de schimbări.

— Ce schimbări?! tresări mirat comandantul. Şi-au predat, pur şi simplu, ştafeta unii altora. Politicieni de-aceeaşi speță, dar cu alte zâmbete pe buze. Unde vezi tu schimbările capitale?

— Domnule colonel! strigă răzvrătit sublocotenentul. Dar în țară mai sunt şi comuniştii!

— Comuniştii?! exclamă la rându-i, uluit, colonelul.

— Da! Şi toate vânturile bat în favoarea lor.

Țigara colonelului se stinsese de mult. O aprinse din nou şi trase din ea cu năduf. Făcu un gest de a se ghemui mai mult în el însuşi, după care spuse obosit:

— Asta e, că mie mi-e frică de comunism.

— Fiindcă nu-i cunoaşteți, replică prompt celălalt.

— Dar tu îi cunoşti? Cuprinse mâinile tânărului într-ale sale, le strânse cu înverşunare şi întrebă lacom: Spune! Poți tu jura că sunt comuniştii în stare să ne dea tot ce aşteptăm noi de la viață?

— Sunt, domnule colonel! răspunse omul şi-l privi țintă în ochi. Sunt în stare de orice!

Comandantul îl eliberă din strânsoarea mâinilor, şi se ridică brusc în picioare. Era zguduit, o asemenea siguranță îl descumpănise. Ce fel de om se afla în fața lui?

— De unde ştii?

— Să mergem, domnule colonel! se eschivă însă tânărul. Mi se pare că bombardamentul a încetat de mult.

Într-adevăr, abia în clipa aceea comandantul înregistra tăcerea neobişnuită care se coborâse deodată peste toate. Porniră din nou alături, orientându-se după vuietul apelor Tisei. Piuia rar câte un glonte, răspundea în depărtare alt piuit ca de pasăre, mai răspundea câte o explozie rătăcită orbeşte cine ştie pe unde. După care se aşeza iarăşi vântul,

gonind bezmetic prin noaptea neagră, să-şi cânte partitura ca la o orgă uriaşa.

Arar, comandantul se tot uita dintr-o parte la sublocotenent şi tot da să-l întrebe:

— *Ce fel de om eşti tu?*

Dar, chiar de i-ar fi adresat cuvântul, tot n-ar fi căpătat vreun răspuns. Fiindcă omul coborâse din nou într-ale sale din adânc, nu se avea decât pe sine şi asta îi era de ajuns...

4

Regimentul a fost trecut în rezervă, n-are importanță pentru câtă vreme. O zi, şi tot îmi va fi suficient să mă readun cu mine însumi. Să pun ordine în hârtiile şi-n problemele mele intime.

Departe de a socoti războiul un fenomen care pulverizează existențele sufleteşti, pretind totuşi că din când în când tot ieşi puțin dintre carapacele tale. Altfel nici nu i-ai putea cuprinde dimensiunile şi descifra semnificațiile, întrebările capitale apar mai ales în răgazul dintre două lupte, mai ales în ceasurile de acalmie. După ce s-a consumat tensiunea nervoasă a atacurilor, a ceea ce comandantul nostru de regiment obişnuieşte să denumească, nu fără oarecare dispreț, colocviile cu moartea, *– începe şi procesul lent al clarificărilor.*

Nimeni nu stă să reconstituie faptele la care a luat parte, pentru simplul motiv că memoria nu reține decât imaginea universului complex în care s-a mişcat până atunci. Amănuntele sunt ca nişte pete de culoare pe adâncimea unui peisaj cenuşiu. În schimb (şi e ciudat, nu-i aşa?) fiecare îşi reconstituie mişcările conştiinței. Ce a fost înainte de atac, ce a devenit la sfârşitul lui! Cu câtă parte din el însuşi a pornit să-l înfrunte pe inamic şi să-l distrugă, câtă altă parte (chiar insesizabilă aparent) s-a adăugat conştiinței lui după ce l-a distrus!

În fond, eu nu fac altceva decât să explic modificările (greu de receptat la prima vedere, dar foarte certe mai apoi) pe care

le trăiesc oamenii din preajma mea. Indiferent de sunt simpli soldaţi sau ofiţeri! Fiindcă un lucru e sigur – războiul acesta are darul de a produce în conştiinţele oamenilor nişte rupturi, nişte salturi de pe o treaptă pe altă treaptă a înţelegerii. Războiul acesta le-a dat, mai presus de orice, curajul de a se întreba deschis, în gura mare, şi de a cere să li se răspundă:

— Ce ne-aşteaptă la capătul războiului?

— În ce fel de ţară se vor întoarce supravieţuitorii?

— Mai poate constitui comunismul o spaimă?

Unchiul Bogdan, dac-ar fi aici, s-ar bucura nespus. Ar fi, ca să zic aşa, în elementul său. Pentru prima dată nu s-ar mai teme de ameninţarea curţilor marţiale sau de teroarea plutoanelor de execuţie. Şi-ar ţipa adevărul, să se-audă până la cer, în pofida tuturor celor potrivnici lui:

— Sunt comunist! Cred în comunism! N-aveţi de ce vă-nspăimânta: viitorul e al comunismului!

Şi nu doar atât! El ar şti cum să răscolească sufletele oamenilor, să le topească rezistenţele şi să şi-i apropie până a fi totuna cu ei. I-ar descoase până-n măruntaie, le-ar picura în adâncul cel mai ceţos ceva din apa lui vie şi, după ce i-ar coase la loc, ar avea dinaintea lui alţi oameni. După chipul şi asemănarea lui, în fiecare dintre ei ar exista şi el.

Tare mult aş vrea să-l ştiu aici! Eu însumi aş fi alt om şi armele mele ar fi, hotărât, altele.

Fiindcă, uite: m-am bărbierit şi mi-am pregătit lenjuri curate, până şi o baie fierbinte am făcut. Straşnică senzaţia asta de nou-născut pe care ţi-o dă baia în condiţii de front! Dincolo de tine, la numai un pas, războiul! Ororile, degradările, sfâşierile lui! Lupta cu moartea, pe burtă, lipit de pământ, într-o umilinţă care te descompune înainte încă de a te izbi primul glonte! Pe când aici (dimpotrivă) la verticală, în afara oricărei convulsii, detaşat de orice răspundere, pregătit să primeşti (în vis ori aievea) chiar şi vizita Alexandrei...

Ce egoist pot fi eu şi cât de altfel ar fi fost unchiul Bogdan!

De câtva timp reţin, stăruitoare asupra mea, privirea unui om. Radistul de la comanda regimentului. De cum are un ceas liber dă fuga la mine, să ne-aşezăm la taifas, despre una –

despre alta. Chiar şi acum tot pentru asta a venit. Aşteaptă să închid caietul şi să mai stăm de vorbă despre ce o să fie mâine în țară. Nepotolită – setea asta a oamenilor de a pătrunde în viitor, de a-şi lega speranțele de bătălia pe care o duc comuniştii acolo – pentru speranțele lor, pentru toate... Numai că nici eu nu văd prea departe. Fiindcă îmi lipseşte cunoaşterea pe care o avea unchiul Bogdan. Fiindcă în afară de imaginea lui întipărită în mine ca pe o efigie şi-n afară de fâşia de pânză cadrilată, din fosta lui uniforma de ocnaş, în afară de țipatul care arde acum şi-n mine: Cred! Cred! – *nu mai am nimic. Şi omul aşteaptă. Omul nu se mai sperie de comunism, dar vrea să ştie cum va fi adică pe viu comunismul în România. Cu de-amănuntul: în problema asta, şi-n asta, şi-n astălaltă...*

De ce, aşadar, nu-i unchiul Bogdan aici? Şi de ce tocmai acum, ajuns la punctul de intersecție al atâtor drumuri, îmi vine în minte chipul aspru şi luminos, deopotrivă, al unchiului Bogdan, îmi stăruie în minte mama, Alexandra a şi apărut la fereastră?

5

Apele băteau, clipocind, malul. Nu le puteai deosebi din bezna compactă a nopții. Doar forța lor potrivnică se bănuia crescută şi mai masiv din muzicalitatea tumultuoasă a valurilor. Vântul şuiera în rafale puternice printre tufele mărunte. De câte ori plesnetele lui izbeau apa, apa izbucnea numaidecât în mugete prelungi şi metalice care se repercutau, cu ecouri surde, dintr-un mal în altul. Tisa apărea astfel ca o furie vie, nemiloasă, aliată inconştientă a inamicului şi lacomă iar, până la sălbăticie parcă, de alte trupuri omeneşti.

Dintr-o gaură de tranşee se ridică deodată, întâmpinându-i aproape pieptiş, o umbră. Era un munte de om, încotoşmănat într-o foaie de cort, legată de gât, care-l umfla ca pe un balon. Doar ochii i se desluşeau, scânteind,

din gluga adunată sub bărbie. Şi un anume zâmbet pe buzele aspre, boţite de frig, pe faţa acoperită de o barbă neagră ca tăciunele.

— Să trăiţi! spuse şi aşteptă.

Comandantul scăpără spre el priviri aprige:

— Ce eşti tu? Pândar sau ce?

— Luntraşul, să trăiţi! răspunse omul, fără să-şi piardă cumpătul.

— Barca-i gata?

— Gata şi eu!

— Cum staţi pe-aici?

— Mai trag din când în când cu puşca numa' aşa cum ai pişcă o coardă de lăută: piu-piu, piu-piu...

— Pierderi aţi avut?

— Nu prea. Că ne rugarăm de obuze să se ducă mai spre linia a doua, şi se duseră.

— Tu eşti lipovean de neamul tău?

— Ba oltean, domn' colonel! Oltean get-beget. Vă uitaţi că-mi lăsai barbă?

— Pe puţin.

— Asta-i de camuflaj. Ca să nu mă dibuie nemţii.

— Orice-ai fi, eşti cam vorbă lungă.

— Ce să fac, domn' colonel? Zic şi eu din gură, că alt instrument n-am şi poate trece vremea mai repede.

Comandantul se-ntoarse către tânăr şi râse uşor:

— Da' ştiu că bun tovarăş de drum ţi-au găsit! Cu unul ca ăsta nu mori de urât cât îi lumea.

Obişnuit, sublocotenentului nu-i plăceau oamenii care turuie întruna. Par a le fi frică de ceea ce se petrece neştiut în sufletul lor şi-atunci se împlătoşează cu vorbe la nesfârşire, vrute şi nevrutc, împotriva oricărei tulburări lăuntrice. Dar acesta, uriaşul, îi împrumuta un puternic sentiment de încredere. De sub beţia vorbelor lui se dezvăluia omul neînfricat, capabil să molipsească de voie bună până şi inimile arse de chin, în stare să înfrunte moartea râzând.

Tânărul nu spuse nimic, ci numai gândi oftând:

— Cum se leagă lucrurile unul de altul! Ultimul om de la care o să-mi iau rămas bun o să fie tocmai antiteza firii mele. E o simplă întâmplare, sau aceeaşi lege a compensaţiei care ordonează natura?

Comandantul se adresă din nou luntraşului:

— Acum v-aţi cunoscut. Dânsu-i domnul sublocotenent pe care ai să-l treci dincolo.

— Cam bănuii eu cevaşilea, rosti soldatul.

— Să ştii, însă, că prea multe vorbe n-ai să scoţi de la dânsul.

— Ne-om împăca noi.

— Chiar te-aş ruga să-ţi mai pui lacăt la gură. Măcar pentru cât durează trecerea.

— Cum ordonaţi dumneavoastră.

— Şi-acum du-ne la comandantul plutonului de-aici.

— Păi ce să vă mai duc?! se miră luntraşul. Că stă lângă mine de când veniraţi. Nu-l văzuraţi, că-i mic cât un purice. Aşa-l şi cheamă: domn' sergent Purice Pavel! După acte, de-adevărat, nu că l-aş porecli eu aşa. Parcă n-aţi auzit de el, că i s-a dus vestea până la divizie, o dată comandant! Merge la atac ca la nuntă, iar nouă ne bea sufletul ca pe vinul unguresc.

— Doamne! exclamă, scos din fire, comandantul. Da' mai taci odată, omule, că-mi scoţi peri albi!

— Am tăcut! consimţi supus luntraşul şi se lipi de peretele tranşeii. Poftiţi la vedere, domn' sergent!

Apăru un om scund, îndesat, cu brâul încărcat de grenade şi încărcătoare de automat, cu automatul prins în curea pe după cotul braţului. Colonelul, fireşte, auzise de el. Sergentul avea ceea ce în război se cheamă *ochiul câmpului,* fiecare formă de teren reprezentând pentru el binele sau răul, pe care le intuia dintr-o sclipire, avea iniţiativă, curaj, virtuţi înnăscute de militar şi, lucrul cel mai de seamă, nu-şi ducea oamenii orbeşte în ghearele morţii. Când fusese, cu o săptămână în urmă, să-l numească la comanda plutonului în locul ofiţerului căzut, colonelului i se spusese fără ocol: *Dacă omul ăsta ar fi învăţat carte, era azi căpitan!* Elogiul

spulberă orice îndoială, şi colonelul semnase hârtia. Dar numai în noaptea aceea avea să-l vadă la faţă.

Comandantul îi dădu mâna şi spuse:

— Mă bucur că te cunosc. Să ştii că mâine-noapte, când o fi să pornim iar, tot pe tine o să cadă greul.

— Să cadă! făcu liniştit sergentul. De-abia aştept.

— Şi oamenii?

— Şi! Că, decât să ne omoare nemţii cu zile, mai bine dăm noi iama peste ei, ce s-o alege.

— Ne-aşteaptă şi Budapesta, pe urmă.

— Ne-om bate şi pentru Budapesta.

— Despre treaba asta, cu trecerea, ce zici?

— Floare la ureche! Să vă raportez?

— Raportează!

În alte împrejurări, trecerea dincolo ar fi trebuit pregătită din timp. Cu cercetarea minuţioasă a punctului pe unde ar fi urmat să se facă trecerea, identificarea cât mai multor cuiburi de foc ale inamicului, descoperirea poziţiei celei mai degajate. De astă dată însă, date fiind condiţiile excepţionale, urgente, fără prealabila pregătire, amănuntele sergentului erau foarte bine venite.

De-aceea îl şi asculta sublocotenentul cât se poate de atent.

— Locul de trecere l-am ales pe lumină. De cum ne-a veniţi ordinul dumneavoastră. Malul de dincolo e înalt şi tăiat de râpe adânci. Dar n-au ei atâţia oameni ca să-mpânzească toată zona. În orice caz, cuiburi de arme automate n-am observat. Cel mult, dacă au ceva pândari la ieşindul râpelor, sus. Focurile ce le-auziţi sunt mai mult încrucişate, de pe la vecini, şi mai mult ca să ne demonstreze că nu dorm. Eu aşa socot, că pe-aici se poate trece fără nicio grijă.

— Oamenii tăi sunt informaţi? întrebă comandantul.

— Informaţi.

— Reperele, stabilite de cu ziua?

— Până la unul.

— Alarmează-ţi, atunci, poziţia. Anunţă şi stânga, şi

dreapta. Toţi, cu sufletul la gură. Niciun răspuns, însă, la focurile lor. Nici măcar la cele izolate. Am nevoie, aici, de cea mai deplină linişte. Numai dacă barca va fi descoperită, foc masiv pe reperele vechi.

— Pentru acoperirea retragerii?

— Pentru ca domnul sublocotenent s-ajungă cu orice preţ dincolo.

— Rămâneţi aici pe toată vremea?

— Până la-ntoarcerea bărcii.

Pe încetul pătrundea în fiecare un fel de tulburare vagă. Ca o strângere de inimă. Tare mult ar fi vrut comandantul de regiment să-i vadă sublocotenentului faţa, să-i citească în ochi, să descopere cum se oglindeşte în el apropierea clipei. Îl prinse de braţ şi i se păru că simte prin postav sângele cum pulsează nebuneşte.

— Vrei să-l mai întrebi ceva? îi şopti. Poate nouă ne-a scăpat cine ştie ce.

Sublocotenentul clătină mut din cap.

— Bine! hotărî atunci colonelul. Dă-i drumul, luntraşule!

Coborâră spre firul apei. Vântul se mai potolise. Nori negri, în schimb, porniră să se bulucească pe cerul foarte jos, plutitor parcă pe ape acum, şi întunecând tot mai adânc zarea dinspre malul celălalt. Într-un fel, asta ar fi trebuit cu atât mai mult să le uşureze trecerea dincolo. Dar chiar în clipa aceea, ca un făcut, izbucni de dincolo, peste valuri, lumina brutală a unei rachete albe. După care ţâşniră, în însuşi cuprinsul lăptos al luminii, rafale scurte de mitralieră. Gloanţele ajungeau să cadă chiar în buza malului nostru, muşcând ţărâna într-un răpăit sacadat de meliţă flămândă.

— Tocmai bine! declară luntraşul, cu umorul său sec. Să ne mai tragem şi noi sufletul.

Fură nevoiţi să se oprească, aşteptând în picioare.

— Crezi că ne-au dibuit? întrebă colonelul.

— Aş! făcu luntraşul în dispreţ. Le năzări şi lor să mai facă pe nebunii.

— Numai de nu ne-ar ţine aşa până la ziuă.

— Da' de unde! Că mi-i cunosc pe jupânii de dincolo că pe bătăturile din palmă. O fi dat vreun *friț* să se-ntoarcă pe partea ailaltă, şi ce şi-o fi zis: „Ia să mai clanțăn cățeaua oleacă!" Asta e tot, domn' colonel.

— Vrei să spui că porneşti chiar şi-aşa?

— Ba bine că nu! Îmi trăsei sufletul, şi asta o să-mi ție pe puțin dus şi-ntors. Să mergem, domn' sublocotenent.

Îl văzu cum se strecoară greoi, ca o matahală, printre brusturii piperniciți şi ghimpoşi. Cum se fereşte de gloanțele vrăjmaşe ca de nişte muşte sâcâitoare, schițând prin aerul pâclos gesturi moi a lehamite şi a batjocură. Cum se-apropie apoi de barca ascunsă într-o ruptură a malului şi cum moşmondeşte la odgon, să elibereze barca. Îl mai desluşi apoi cum urcă şi s-aşază boiereşte, temeinic, la rame, cu spatele către inamic, gata de... drum.

Venise, aşadar, clipa cea mai grea. Pe care comandantul o gândise încă din clipa alegerii omului de față şi care-i fulgerase pe sub frunte de multe ori pe tot drumul până aici: *Cum va fi? Cum va fi?* Trebuia să-şi ia rămas bun şi să-i pătrundă celuilalt sufletul cu ultima tărie a cuvintelor (sobre, convingătoare, definitive) ce se obişnuiesc în asemenea împrejurări.

Iar omul sta dinaintea lui, mut ca-ntotdeauna, căutându-i țintă privirea, neclătinat. Comandantul îi cuprinse umerii încleştat, îl scutură de câteva ori şi nu fu în stare să spună decât atât:

— Mă băiete! Mă băiete!

Şi astfel gândul în continuare *Ai grijă! Orice fel de om ai fi, îți doresc din toată inima să te întorci!* gândul acesta, care trebuia să însemneze între ei o verigă indestructibilă, n-avea să se exprime niciodată. Pentru prima dată de când se afla în război, comandantul regimentului îşi simți glasul năpădit de un val de căldură care-l gâtui. Şi ca să nu dea de bănuit celuilalt cu ceva, să nu-i împrumute şi lui din această unică slăbiciune, şi-l apropie de piept şi-l îmbrățişă puternic, cu o dragoste inexplicabilă, sărutându-l pătimaş pe amândoi obrajii.

Apoi îl întoarse simplu cu faţa spre malul inamic şi-l împinse uşor înainte, fără alt cuvânt.

Doamne ajută! îl auzi în clipa următoare pe luntraş închinându-se. Gata, domn' sublocotenent?

— *Încă o clipa şi-s gata, la ce oră pleacă trenul?*

— *Nicio grabă, e timp suficient.*

— *Aş vrea să facem drumul pe jos, tot nu m-am obişnuit cu ideea că trebuie să ne despărţim. Şi-abia acum am sentimentul că mi-au rămas o mie de lucruri necunoscute despre tine, dac-aş mai putea să aflu ceva! Ai să-mi scrii?*

— *Doar ne-am înţeles asupra acestui lucru.*

— *Zilnic, omule, şi cât mai multe. Niciodată n-o să mă satur de câte ai să gândeşti şi-ai să-mi spui.*

— *Câte gânduri se pot cuprinde pe o carte poştală?*

— *Atunci ştii ceva: o să-ţi dau cu un caiet, să fie jurnalul tău de bord în război. Orice clipă liberă să mi-o dedici mie, să stai în caiet de vorbă cu mine. Îţi făgăduiesc că şi eu o să ţin aici un jurnal, cu tot ce-am făcut şi voi avea să-ţi spun. Iar după război vom sta amândoi la gura sobei şi ne vom răsfoi sufletele, fiecare pe-al celuilalt, da?*

— *Da, da, da! Dar trece timpul, fată dragă!*

— *Uite-mă, gata, sunt frumoasă?*

— *Eşti foarte frumoasă!*

— *Mă iubeşti?*

— *Pe măsura iubirii tale, şi un pic mai mult.*

— *De la pământ până la cer, şi de la cer mai departe?*

— *Tot mai departe, fără măsură... Dumnezeule, ce târziu s-a făcut! O să te duc până la gară milităreşte.*

— *Ştii ce s-a întâmplat aici, pe o ploaie de toamnă?*

— *S-au cunoscut doi oameni fericiţi.*

— *Dar aici?*

— *Aceiaşi oameni s-au sărutat întâia oară, mai târziu.*

— *Omule, să nu uiţi, nimic să nu uiţi...*

— Domn' sublocotenent, gata? mai întrebă o dată luntraşul. Aşteptă, dar nu primi niciun răspuns, reluă: Atunci să ne fie într-un ceas bun, şi Doamne ajută!

Nu se mai zăreau, bezna îi înghiţi de cum ieşiră de sub

ruptura malului.

Un timp, colonelului i se păru că plesnetul vâslelor în apă continuă să se-audă. Dar impresia asta vagă nu dură prea mult. Şi comandantul regimentului rămase singur pe ridicătura de pământ, obosit dintr-o dată, cu braţele părăsite pe lângă trup, urmărind doar cu imaginaţia călătoria bărcii spre dincolo, ca peste apele unui Styx real şi implacabil.

Nu stătea în obligaţiile sale să-l fi condus până aici. Cu atât mai mult s-aştepte pe mal a i se da certitudinea c-a ajuns cu bine dincolo. De ce o făcuse totuşi?

Dintr-un profund sentiment de solidaritate cu oamenii aflaţi în primejdie, cu care ar fi vrut să se-mpartă pe din două, ca să nu se simtă prea de tot singuri. Şi dintr-un soi de afecţiune stranie de care se simţea stăpânit pentru acesta anume, ca pentru un prieten descoperit şi pierdut în aceeaşi clipă.

— *Numai atât?* se întrebă colonelul. *Nu cumva mai e şi altceva?*

— *Ba da!* recunoscu imediat. *Dar nu ştiu de unde vine şi cum.*

După o vreme se ivi lângă el sergentul, întors din controlul pe linie.

— Haideţi şi v-ăţi adăposti! îi spuse. O să vă ude până la piele.

Abia atunci colonelul îşi dădu seama că plouă, şi primul gând zbură spre celălalt:

— *Ce o fi făcând el acum? Cum o să-şi doarmă el noaptea dincolo?*

Porni pe urmele sergentului, trecând pe lângă soldaţi la pândă şi pe lângă posturi de luptă în stare de alarmă. Se furişă după sergent în adăpostul acestuia. Era, de fapt, o simplă adâncitură mai largă de tranşee, acoperită cu nişte foi de cort, peste care fuseseră aşternute frunzare şi pământ. Bău din surogatul de cafea leşioasă, pe care i-l oferi sergentul, şi fumă tutun negru din pungile soldaţilor.

Timpul se scurgea anevoie, şi comandantul ar fi vrut să se

petreacă minuni. Adică noaptea şi ziua să fi trecut, omul să-şi fi îndeplinit misiunea şi Tisa să fi fost forțată, amândoi să se întâlnească din nou. Dar trebuia să se supună legilor firii şi s-aştepte. Arar îi veneau în auz frânturi din vorbirea oamenilor şi dintru început înțelesul lor îi scăpă. Dar, pe încetul, gândurile soldaților pătrunseră în gândurile lui şi i le stăpâniră, uluindu-l.

— Da' ce crezi tu, mă frate? spunea careva. Că războiu' ăsta n-o s-aducă nicio schimbare pe lume? C-o să fim iar proştii de altădată, alde tații şi bunii noştri, doar să ne vărsăm sângele şi să murim, iar după război să ne-ntoarcem la acelaşi trai? Trebuie să fie undeva şi o stea a noastră!

— Mira-v-ăți ori ba, luă un altul cuvânt, da' eu iau seama la ce fac comuniştii în țară şi parcă mi se pune miere pe rană.

— Asta-i drept, spunea un al treilea. Şi eu gândesc că soarta noastră a intrat acum pe alt făgaş.

— Comunişti la față eu n-am văzut, reluă cel dintâi. Da' când o fi de s-o pune pace, eu lângă comunişti mă trag. Îmi spune mie inima că n-o să ne-nşele.

Comandantul regimentului îi asculta zguduit. Părea că însuşi glasul omului plecat peste Tisa îl aude, prezent cu fermitate în glasul fiecăruia dintre cei de față:

— *Domnule colonel, dar în țară mai sunt şi comuniştii...* (Comuniştii?!) *Da! Şi toate vânturile bat în favoarea lor...* (Asta e, că mie mi-e frică de comunism!) *Fiindcă nu-i cunoaşteți...* (Dar tu îi cunoşti? Spune! Poți tu jura că sunt comuniştii în stare să ne dea tot ce aşteptăm noi de la viață?) *Sunt, domnule colonel! Sunt în stare de orice...*

Comandantul înțelegea în sfârşit că tânărul avusese dreptate: oamenii vor avea la ce să se întoarcă, acolo va fi cine să le dea tot ce aşteaptă ei de la viață... Şi deodată îl trăsni un gând:

— *E comunist! Bineînțeles că-i comunist!*

Şi ciudat cum descoperirea asta nu-l înspăimânta defel. Ba, dimpotrivă, îi da o linişte pe care n-o avusese niciodată până atunci. De parcă titlul ăsta ar fi fost un fel de văpaie, a

cărei căldură pe el însuşi îl cuprindea şi-l umaniza. Gândea că pe măsura omului de-aici, care se duce neînduplecat să înfrunte moartea, trebuie să fie şi ceilalți comunişti, din țară. Şi această constatare îi da un profund sentiment de încredere pentru tot ce-avea să se facă de-acum încolo în România.

O rafală lungă de mitralieră sfâşie deodată somnul nopții, glasuri amestecate se-nvălmaşiră pe afară, şi comandantul sări în picioare. Dădu buzna spre parapetul tranşeii, dar se izbi piept în piept chiar cu matahala luntraşului. Îl înşfăcă de piept, nerăbdător, în febră:

— Ei, a ajuns?

— A ajuns, răspunse istovit soldatul.

— Şi? stărui înfierbântat colonelul. Ce-a făcut? Ce-a spus?

— Nimic. A tăcut toată vremea.

A tăcut toată vremea... repetă comandantul ca un ecou şi zâmbi. Nici nu se putea altfel.

Era fericit că omul nu-i dezmințise aşteptările. Dar în sinea sa tot ar fi vrut să ştie ce gânduri l-or fi muncit pe omul acela, în timp ce trecea hotarul dintr-o lume în altă lume...

6

Încerc, de câteva zile, să-mi aduc aminte cum a intrat în viața mea unchiul Bogdan. Spun cum a intrat *fiindcă, deşi frate cu tata, aveam să-l cunosc foarte târziu. Cred c-aveam vreo doisprezece ani pe atunci, locuiam în cartierul de jos al Constanței.*

Stăteam într-o zi, pe seară, în fundul curții, la capătul casei-vagon în care ocupam o odăiță cât o colivie şi o bucătărioară aşişderea. Meşteream din nişte piese vechi un aparat de radio cu galenă. Mama era dusă în oraş să împartă pe la clienții ei obişnuiți rufele spălate şi călcate, după care iarăşi avea să colinde portul şi mahalalele în căutare de lucru.

De câte ori îmi ridicam ochii peste gardul de piatră căzut,

vedeam apa mării rotunjindu-se ca o boltă în veşnică mişcare, parând a fi gata să se rupă din zăgazuri şi să ne inunde. Catargele vapoarelor trase la dană, legănându-se odată cu vapoarele înseşi bătute de valuri, închipuiau pe perspectiva nesfârşită a zării un joc capricios de linii şi forme multicolore. Arar, liniştea după-amiezii în amurg o sfâşia şuieratul vreunei locomotive, dintre cele care manevrau trenurile de petrol spre cisternele din port. Obosiți de goana lor săgetătoare prin văzduhul cald, de un albastru marin imaculat, pescăruşii veneau până aici să ia seama la încruntarea cu care eu mă chinuiam să însufleţesc piesele ruginite şi să dezleg, chiar şi foarte vag, dar emoționat la culme, taina comunicării cu lumile necunoscute.

Când, deodată, l-am văzut neclintit în cadrul porții!

Zărindu-mă, deschise poarta alene, cuprinse cu o privire lacomă toate din jur şi înainta anume spre mine. Nu ştiam cine este. Deşi, străin de casa noastră mi părea a fi. Prea sclipea în ochii lui o lumina aparte, de fericire beată, ca după regăsirea unui fel de tărâm furat.

Era înalt, ciolănos, cu faţa uscată, pometii ascuțiți ieşiți în afară, cearcăne vineții sub ochii negri, profunzi, adânciturі scobite parcă cu dalta pe obrazul pământiu şi o suferință mută, dospind de un neostoit alean după nu ştiu ce, încremenită pe buze ca o pecete. Umbla cu pas legănat, după obişnuința pe care de fapt o capătă hamalii din porturi, puțin adus de spate, de-ai fi zis că duce încă în spinare nişte poveri neştiute. Hainele veneau pe el ponosite şi largi, de parcă n-ar fi fost ale lui sau nu le-ar mai fi îmbrăcat de multă vreme. Avea în toată ființa ceva de om oropsit, foarte straniu pentru ochiul meu iscoditor de atunci şi cumplit în acelaşi timp. Asemeni cuiva care poartă cu el prin lume, ascunse sub veşminte, şi multe răni deschise dintr-o luptă în care nu fusese învins, dar şi destule arme cu ascuțişul gata să se împlânte din nou şi să doboare. Amestec, deci, de flacără mocnind sub cenuşă şi de mânie ferecată, zbătându-se avan pentru a se dezlănțui ca fulgul dintre tăriile cereşti.

A ajuns până la mine, m-a privit lung şi m-a întrebat:

— Tu eşti băiatul Catincăi?

— Al ei! am răspuns într-o doară, continuând să-mi văd de-ale mele.

— Şi al lui Tudor?

— Şi!

Omul a zâmbit, şi zâmbetul lui m-a intrigat oarecum.

— Acum îi semeni şi mai mult, a rostit. Mă uit la tine şi parcă-l văd pe el, când era de anii tăi. Ultima oară când te-am văzut, erai de-o şchioapă. Şi uite ce flăcău mare te-ai făcut!

Ce o fi fost în sufletul său, n-am desluşit dintr-o dată. Fiindcă m-a prins pe neaşteptate în braţe, m-a strâns în braţele lui lungi şi ciolănoase, şi-a lipit barba ţepoasă de obrazul meu şi a rămas aşa, cu mine în braţe, eu moale şi uluit în strânsoarea lui aprigă. Apoi m-a ridicat şi mai sus, ca pe un fel de jucărie de gumă, râdea cu toată faţa şi ca să nu mă sperie, poate, a adăugat:

— Mă zgaibă mică, eu sunt fratele lui taică-tău! Bogdan sunt!

— Unchiule Bogdan! am şoptit cutremurat.

— Da, mă! şi faptul că-i spusesem aşa l-a înduioşat. Mă tot sălta în sus, lansându-mă în aer şi prinzându-mă de subţiori, râzând cu hohote mici de copil. Da, mă, eu sunt! Unchiu-tău Bogdan!

Nu semăna deloc cu cel din fotografia pe care o păstra mama deasupra patului ei, încadrată în patru lemnişoare cafenii. Fotografia asta înfăţişa doi oameni tineri, îmbrăcaţi în uniforme soldăţeşti, boţite, stingheriţi de poziţia ţeapănă la care fuseseră obligaţi, cu ceva foarte nebulos în lumina ochilor, ca nişte întorşi din măcel ce erau, căutând spre lumea în care reveneau ca la o altă spaimă, tineri foarte bătrâni şi trişti: tata şi unchiul Bogdan!

Despre tata ştiam că murise de oftică, în spital, la numai câteva luni după ce-şi lepădase hainele de soldat. Mă lua mama cu ea adesea la cimitir, să-i pună câte o floare la căpătâi şi să plângă fără lacrimi, sprijinită de crucea lui, în timp ce eu îmi petreceam în neştire palma peste ţărâna mormântului, ca şi cum s-ar fi putut aşa să-i mângâi făptura

de dedesubt.

Celuilalt, adică unchiului Bogdan, dacă n-apăruse prea des în pruncia mea, n-aveam cum să-i mai păstrez în memorie trăsăturile. Doar numele i-l ştiam, şi numele se lega de viaţa unui om pe care mama o ţinea mereu tainică, şi pentru mine asta era de neînţeles. O surprindeam numai, câteodată, cum se tânguia cu fotografia lor în faţă, de parcă pe amândoi deopotrivă i-ar fi smuls vântul şi i-ar fi dus în ţara de unde nu mai există întoarcere.

Explicabil, atunci, de ce omul ivit pe neaşteptate în viaţa mea mi se reprezenta în chip atât de ceţos, încărcat de simboluri misterioase şi cu atât mai apăsătoare: De unde o fi venind?

— Şezi! i-am spus. Pare că eşti obosit.

— Destul de obosit, a încuviinţat el uşor din cap şi s-a aşezat pe scara de lemn a casei, cu mâinile cuprinse între genunchi. Mi-s oasele parcă bătute cu maiul.

— Vii de la drum lung?

— De departe, a răspuns vag.

— Ai fost cumva şi pe mare?

— Pe alt fel de mare. Mai furtunoasă. Fără seamăn cu asta pe care o cunoşti tu. Cu valuri cât şapte case una peste alta. Valurile vieţii! Când e să te izbească astea, cazi la pământ ca frunza pălită. Şi-apoi se-apucă de suge sângele din tine, că ajungi neom.

— Ai îndurat multe, vasăzică!

— Multe.

— Da ai în ochi ceva, nu ştiu cum, pe care valurile de care pomeneai nu ţi l-au stins.

— E tot ce mi-a mai rămas,

Nu-i pricepeam cuvintele. Şi-ndeosebi taina, în care stătuse ferecat până atunci, nu mi se dezlega. Deşi curiozitatea legitimă vârstei mele era tare însetată de cunoaşterea adevărului despre el. Pe de altă parte mă simţeam atras spre el dintr-o nevoie avidă de a-mi umple viaţa cu un om care, oricum, era sânge şi carne din sângele şi carnea tatii. Fabulosul lui trecui, de la anii când purta uniformă de soldat

şi până acum, în ziua acestei neaşteptate reîntâlniri, făcea ca omul cu atât mai mult să crească în ochii mei şi să mă stăpânească.

A dat să-şi gătească o ţigară de tutun, răsucind foiţa între degetele noduroase şi străvezii. Îi tremurau mâinile, vlăguite. Şi-atunci, cu ochii pironiţi pe mâinile lui, am observat pe încheieturi nişte urme vinete, late cât o centură militară, săpate în carne ca nişte tăieturi de cuţit. Şi o vagă presimţire m-a străbătut, ca un fior, din creştet până-n călcâie.

— Ce-ai păţit? l-am întrebat. De ce ai încheieturile vinete?

Le-a privii el însuşi nedumerit, tot răsucindu-şi palmele de pe o parte pe alta.

— Nimic, a zis. M-a prins o curea de maşină şi era cât p-aci să mi le strivească.

— Pe amândouă ţi le-a prins?

— Se mai întâmplă, a răspuns în doi peri. Şi se vedea că nu-i stă la îndemână să-i descoşi sufletul, fiindcă a schimbat repede vorba: Crezi că maică-ta o să mai întârzie mult?

— Trebuie să se-ntoarcă. Ţi-o fi foame, poate?

— Mi-e foame.

I-am adus o coajă de pâine şi o farfurie cu zeamă de cartofi. Mânca pe îndelete, cu mişcări molatice, cumpănite, ca desfăşurând un ritual. Deşi se vedea bine că-i flămând ca un câine. Nu cutezam să-i tulbur cina şi-l urmăream numai, aşezat jos la picioarele lui, cum printre clipe îşi arunca privirea pierdută spre întinsul mării, ca mistuit de un gând fără alean, şi ofta cu fiecare dumicat.

— Frumoasă mai e, Doamne! a exclamat într-un timp.

— Cine?! m-am arătat eu înciudat.

— Vrăjitoarea asta bătrână, marea! Al dracului i-am mai dus dorul pe unde am fost.

Presimţirea ce mă fulgerase mai devreme avea să se aşeze şi mai temeinic în mine, după întoarcerea mamei. Văzându-l, mama a rămas crucită locului, cu o mână la gură, înecându-şi marea uimire, şi cu cealaltă trăgându-şi tulpanul de pe frunte ca ochii să-i desluşească mai bine faţa. Pesemne până şi ei îi vor fi apărut schimbate, alterate, trăsăturile omului întors din

pribegie. La fel de cu neputință i s-o fi părut şi ei prezența lui acolo.

— Ți-au dat drumul! l-a întâmpinat mama cu un glas de necrezut.

— Mi-au dat! a murmurat el simplu şi s-a ridicat dinaintea ei, să i se închine.

Mama îi plângea pe brațe cu plânsul ei obişnuit, icnind fără lacrimi, într-un hohot mut. Mama nu mai avea pe nimeni altul pe lume şi, după câte am înțeles, unchiul Bogdan i-a fost de mare sprijin după moartea tatii, avându-ne, la rându-i, şi el doar pe mama şi pe mine. Dar explicație pentru atât de îndelungată absență tot nu mi se dădea, şi simțeam în mine ceva foarte tulbure în legătură cu omul ăsta care continua să nu mi se deschidă pe de-a-ntregul, dar către care mă împingea un puternic instinct de obârşie comună.

Când, în acelaşi ceas, acolo pe trepte, împrejurarea avea să-mi vie deodată în ajutor.

Unchiul Bogdan s-a scotocit prin buzunare, să scoată nu ştiu ce. Şi deodată cu punga de tutun i-a scăpat din mână o fâşie de pânză cadrilată. Le-am ridicat să i le întind, dar ochii mi-au rămas încremeniți pe pânza aspră, în dungi de galben şi albastru murdar.

— Ce-i asta? l-am întrebat.

Mama a făcut fețe-fețe, dând să mi-o smulgă la repezeală, socotind pesemne că nu-i dreptul meu să m-amestec în treburile oamenilor mari. Unchiul Bogdan însă i-a reținut gestul la jumătate, împăciuitor, gândind dimpotrivă, poate, că mai ales eu se cuvine să ştiu tot.

— Amintire dintr-o haină de ocnaş, m-a lămurit, fără să se ruşineze de asta.

— Ai fost la puşcărie?

— Am trecut şi pe-acolo.

— De ce?

— Fiindcă am iubit oamenii. Nu, nu, păstreaz-o! hotărî el apoi. Ca să nu uiți.

Astfel, de-abia atunci aveau sa capete înțeles pentru mine şi absența lui atâta amar de vreme, şi urmele vinete ale

cătuşelor pe încheieturi, şi acel Ți-au dat drumul? *al mamei din clipa revederii lor. Aşa avea să se strecoare în mine un venin: precum că lupta pentru dreptul la o viaţa omenească se pedepseşte cu ani grei de temniță.*

Multe ceasuri după aceea n-am putut ațipi. Stam pe patul meu strâmt, cu mâinile adunate sub creştet, privind tavanul jupuit şi-ncercând să-mi închipui cum or fi trăind oamenii în temniță, cum te-i fi simțit într-o haină vărgată de deținut... E posibil, oare, ca tot atunci să fi prins rădăcini în mine şi arborele acesta al mâniei, care de-a lungul anilor şi-a amestecat seva cu sângele meu şi care mult mai târziu avea să mi-o aducă în viață pe Alexandra?

Le-auzeam glasurile alături, în bucătărie, răzbind prin pereții subțiri.

— Băiatul trebuie pregătit pentru viață, spunea unchiul Bogdan.

— L-am dat la o şcoală de meserii, îl lămurea mama. Îi place să facă maşini de tot felul, până şi aparate de radio meştereşte. Şi ronțăie la cărți ca un şoarece. Nu-şi scoate cu zilele nasul din carte.

— Bun! Dar asta nu-i de ajuns.

— Ce-aş mai putea face cu doar doua mâini? Mai bine nu mă-ntreba de cum trăim.

— Nu te-ntreb. Fiindcă nu mi-ai spune nimic nou.

— Atunci, de unde? Cu ce?

— Stai, Catincă! Altceva mi-e în minte. Vreau să spun că băiatul, mai presus de orice, trebuie să ştie ce lapte a supt de la maică-sa. Şi ce stea îi călăuzeşte paşii. Mă-nțelegi?

— Tu eşti mai nimerit pentru asta, ce mă pricep eu la politică?

— Nici nu-i nevoie să te pricepi. Dar ce vezi şi auzi spune-i şi lui! Ce te doare sau te scoate din țâțâni însămânțează şi-n el! Să-l ardă şi pe el greul ce-l ducem noi, să se bată şi el!

— De la anii ăştia?

— Cum îl creşti de-acum, aşa o să-l ai şi mai târziu.

— Un băiat am, Bogdane! păru a se nelinişti mama.

— Şi-l vrei ca pe un copac putred lângă tine?

— Măcar de-ai ramâne şi tu pe lângă casă, de nu te-ai da la fund, cum te socoteşti.

— N-am ce face. Nu-s făcut pentru treabă d-asta, cu pernă moale sub cap. Şi-apoi ne-aşteaptă ani tulburi. Mai ales acum n-am dreptul să mă trag deoparte, pricepi tu?

— Te-aud cum vorbeşti şi parcă l-aş auzi pe Tudor.

— Tocmai de-aceea. Nici el, vasăzică, nu ți-ar vorbi altfel despre rostul băiatului... Ziceai că-i place cartea?

— Nu-i e foame, nu-i e somn, dacă are cărți.

— Atunci nu-l rupe de patima asta, o să-i ajute cândva.

— Ai să mai treci pe-aici? încercă deodată mama să schimbe vorba.

— Mai rar, spuse unchiul Bogdan. Ca să nu-ți fac vreun necaz, nu de alta. Nici n-am ieşit bine din puşcărie, că domnii ăştia au şi pus haitele pe urma mea.

— Numai viață nu e asta.

— Are rostul ei. Chiar dacă nu se vede azi, mai târziu tot o să se vadă... Se-auzi un scaun mişcându-se din loc, şi iarăşi glasul unchiului Bogdan: Atunci ne-am înțeles?

— Fie cum zici! Şi ai să vezi că băiatul...

— Bine, Catincă! Bine!

Aş putea număra pe degete trecerile lui pe la noi. Petreceam zilele împreună – mama spălând ca-ntotdeauna rufe murdare, unchiul Bogdan îngrijindu-se de sufletul meu. Când lipsea, jinduiam după el şi aş fi dat orice ca să-l descopăr din nou, într-atât mi-era de rodnică şi necesară prezența lui! După un timp, când va fi socotit poate că sunt pământ bun şi are în ce arunca sămânța, a-nceput a-mi da jos, una câte una, cețurile de pe ochi. Multe din câte mi s-or fi părut înainte poleite la suprafață, ori clădite ca pentru veşnicie, era de ajuns un cuvânt de-al său ca să pricep cât sunt de urâte de adevărat şi cât de efemere.

Într-o zi mi-a adus o carte (cum s-o fi chemat, Doamne?) şi mi-a spus:

— Citeşte-o neapărat până mâine, mâine trebuie s-o dau altcuiva... Şi nu ține doar pentru tine tainele ei!

Din ziua aceea n-aveam să-l mai văd. Zadarnic o scotoceam

pe mama, să aflu ce şi cum s-a întâmplat cu el. Ori nu ştia nici ea nimic, ori nu voia să-mi cuțiteze inima. Până într-o altă zi, peste ani, când am văzut-o punându-şi basma neagră pe cap.

— De ce? Pentru cine?

A murit unchiul Bogdan, mi-a răspuns. La închisoare a murit.

Şi azi sunt aici, Alexandra, în război. Ți le povestesc pe toate cum au fost, ca să mă cunoşti. Mă-ntreb, ca şi-n ziua în care m-am hotărât să plec pe front, zi de zi după aceea mereu: Ce rațiune a avut hotărârea mea, ce rost îndeplinesc eu aici? Răzbun patul mizer de spital în care a murit tata? Mâinile, blândele mâini crăpate, umflate de leşie, ale mamei? Fâşia de pânză vărgată din haina de deținut a unchiului Bogdan?

Aş răspunde simplu: continui ce n-au izbutit ei să termine...

7

Omul continua să meargă, atent şi înverşunat. Sergentul avusese dreptate: râpa pe care apucase acum, la întâmplare, pătrundea în adâncul poziției inamice ca un cuțit. Fundul râpei era bolovănos şi îngust cât o potecă, pereții făceau corp comun cu bezna. Puteau fi deopotrivă şi mai aproape, să-i atingi cu mâna, şi mai departe – ca laturile unui trapez cu burta căscată spre cer.

Oricum ar fi fost, omului i se tot părea că bezna e populată cu nenumărați ochi nevăzuți. Care-l observă de sus, pas cu pas, încă din clipa debarcării în pozițiile germane. Care anume nu dau alarma, din plăcerea drăcească de a-l urmări până la pierderea oricărui control, menită să sfârşească în nebunie sau predare de bună voie. Care-n schimb strâng mereu plasa în jurul lui, interzicându-i astfel orice şansă de evadare, pentru a termina prin a tăbărî asupră-i şi a-l prinde de viu.

— *Păcătoasă senzație!* fu nevoit el să constate.

Până şi bezna prin care umbla acum semăna unui fel de perete care trebuia mereu împins înainte, pieptiş. Mai ales

bezna asta i se părea plină de închipuiri fantastice, jucând în jurul lui şi hohotind asurzitor. Să fi fost bătăile propriei sale inimi, să fi fost propriii săi paşi?

La început se înspăimântase până şi de călcătura paşilor lui prin bolovani. Deşi, urmând sfatul luntraşului, îşi înfăşurase bocancii în nişte zdrențe de pătură cazonă descoperite pe fundul bărcii. Dar tot mai era convins că umbletul lui vătuit se amplifică, preschimbându-se într-o succesiune de zgomote brutale, cu rezonanțe mereu izbite dintr-un perete în altul.

De-aceea şi-şi comandase, de câteva ori, singur:

— *Opreşte-te! Ascultă! Şi mai ales ordoneaza-ți simțurile! Nu le îngădui s-o ia razna...*

Noroc că-ncepuse să plouă.

Ploaia amortiza zgomotul paşilor, amortiza tusea (fiindcă, dracu' s-o ia de treabă, tocmai acum îl apucase tusea!), chiar şi gândurile le amortiza. Deoarece, uite, o nouă senzație idioată venea să se-adauge celeilalte de până atunci. Că i se aud gândurile, că se sparge țeasta în bucăți şi gândurile țâşnesc, sonore, în văzduh. Să-l anunțe inamicului...

Dar odată cu ploaia se potoli şi fierberea dinlăuntru. Ploaia albi oarecum şi pânza compactă a întunericului. Obişnuindu-se cu întunericul, ochii reuşiră să deosebească chiar şi imensele pete ale pereților povârniți printre care trecea ca printr-un tunel.

Un singur simțământ confuz îl mai apăsa: că orbecăise în gol, fără o finalitate precisă. Lipsa oricărui amănunt despre existența inamicului îl crispa. Domnea peste toate o linişte pietrificată, prin care ploaia se cernea fără sens, la nesfârşire, ca într-un timp al mileniilor primare. Nu trecea pe deasupra acestui fund de abis niciun fâlfâit de obuz, niciun fulger de rafală, nicio chemare de glasuri omeneşti. Somnul pozițiilor germane părea asemeni somnului unei planete moarte, părăsite.

— *Dar dacă s-au retras?* se întrebă el tresărind, oprindu-se locului şi ascultând. *Dacă ne-au bombardat anume, acum un ceas, ca să-şi acopere retragerea? Ca să-şi*

bată joc de noi?

Ciudat cum această eventualitate îl umilea. Tocmai fiindcă-l frustra de necesitatea obiectivă a misiunii. Şi-atunci se trezi în el o nevoie cumplită de a ieşi mai repede din fundul râpei, pentru confruntarea cu adevărul. Îşi înteți astfel mersul, în furie necontrolată, ca flămândul de certitudini. Până ce simți, în sfârşit, cum drumul drept până atunci se schimbă în pantă.

Nu era uşor. Pământul mustea sub şuvoaiele şerpuind la vale. Îşi eliberă picioarele din strânsoarea zdrențelor de pătură, dar bocancul tot aluneca. Porni atunci să urce de-a buşilea, prinzându-se de pietre şi rădăcini, căzând cu gura în pământ şi sângerându-şi palmele, icnind cu sufletul la gură şi mai ales cu toate simțurile cremene, pentru întâmpinarea oricăror surprize de-acolo, de sus. Gata, în felul acesta, să se apere şi să lovească.

Iar când, slavă slavilor, ajunse, stând încă pe brânci, cu ochii țintă în întuneric, cel dintâi lucru care-l izbi fu văpaia izbucnită brusc la gura unei țevi de tun.

— *Ca un salut!* gândi el în aceeaşi clipă şi zâmbi.

Se spulberase orice îndoială, inamicul exista. Iar el, după câte putea să-şi dea seama, se afla între linia întâi a infanteriei şi linia grupărilor de artilerie regimentară. Aşa cum şi visase, într-o porțiune de teren lipsită de prea mari primejdii. Circulată doar de agenți de transmisiune şi bucătari, cu marmitele în spinare. Şi din nou, slavă hazardului, ocrotit de faptul că ajunsese chiar într-un lan de porumb. Plesnea încă ploaia, cu picături grele, în ştiuleții neculeşi, pământul mustea de apă şi noaptea era rece, dar altceva nici nu-i mai trebuia.

Rupse pe dibuite câțiva coceni şi închipui un fel de adăpost. Îl ardea carnea de obosit ce era, şi gheara subțire a spaimei tot da inimii târcoale. Pătrunse sub acoperişul ăsta ca vai de el şi se aşeză ghemotoc, cu genunchii la gură, cu brațele colac peste genunchi, muşcându-şi buzele până la sânge.

— *Nu adormi!* îşi ordonă singur, cu o mânie tiranică. *Nu te*

lăsa pradă oboselii! Asta te poale pierde. Ai să dormi mâine pe lumină, după ce o să te orientezi. Acum stai treaz, băiete, şi lucid. Foarte lucid! Ca-n nopțile albe de-acasă, când te certa adeseori mama pentru vegherile tale lungi, dar tu te-ncăpățânezi să rezişti. Rezistă şi acum!

Părerea mamei se ivi deodată dinaintea lui, parcă aievea, o fantastică formă străvezie cuprinsă în însăşi scurgerea ploii, se uită la el neclintit şi fu gata să spună ceva, dar după o clipă se stinse...

8

Nici nu ştiu când s-a strecurat în odaie. De la un timp paşii ei mici, şovăielnici, păreau tot mai neauziți prin casă. Şi se făcuse parcă mai puțintică la trup. Poate şi fiindcă îmbrăca mereu haine cenuşii, de doliu, aceleaşi mereu. Părul ei căpătase o culoare de argint brumat, iar lumina ochilor se furişa tot mai anevoie printre pleoapele vineții.

Doar pe buze păstra nestins acelaşi surâs nedefinit, de resemnare şi linişte, care da oarecare strălucire obrazului său uscățiv. Şi mâinile, avea cele mai scumpe mâini din lume! Tocmai fiindcă fuseseră muncite o viață întreagă şi osândite să prefacă în curate cămăşile murdare ale altora. Nu-mi aduc aminte să fi văzut vreodată mâini cu o viață atât de proprie, gingaşe în acelaşi timp şi fermecate, de o albeață luminoasă, prin care se zăreau toate vinişoarele liliachii, mâini mai frumoase decât mâinile mamei!

— Ce-i, bătrânico? am întrebat-o surprins. Te-ai şi sculat?

A venit să se-aşeze pe marginea patului, dormeam acum în bucătărie, şi s-a uitat la mine dojenitor:

— Iar n-ai dormit.

— N-am dormit, am recunoscut eu zâmbind.

— Te-mparți mereu între visuri şi cărți.

— Visez la ce nu găsesc în cărți şi caut în cărți ce nu izbutesc în visuri.

— Pentru că nu-ți place munca pe care o faci?

— Ba nu! m-am împotrivit eu. Îmi place. Numai c-aş vrea mai mult.

— Dar ştii ce vrei?

Avea o căutătură neobişnuită. Nu-i mai văzusem în ochi, până atunci, asemenea privire. Ne mai înfruntaserăm noi, de multe ori, asupra a ceea ce ar trebui să fac eu în viaţă. Terminasem şcoala industrială şi lucram acum la şantierul naval, mecanic. Mă visasem străbătând mările şi oceanele, radiotelegrafist. Asta mi-era patima şi aleanul. Dar cum să fi lăsat-o singură, ca pe o viţă fără arac? Peste asta, de altfel, toate porţile îmi fuseseră închise. Nici s-o robesc şi eu, ca să mă ţină pe mai departe în şcoli, nu m-ar fi lăsat inima. Şi-atunci am hotărât să mă-nchid în lumea astălaltă a cărţilor înfulecate de-a valma, fără niciun discernământ, nopţile de-a rândul, câteodală până în zori. Mi se părea că mama nici nu ia seama la trudele, dezamăgirile, visele mele inutile – împăcată fiind şi ea cu soarta.

Când iat-o, pătrunzându-mă cu privirea asta neobişnuită şi întrebându-mă din nou, răspicat:

— Ştii tu, cu adevărat, către ce mergi?

De neînţeles mi se păreau şi duritatea privirii, şi asprimea cuvintelor. Se stârni însă în mine o nelinişte. Care nu din necazul meu cu mama pornea, ci din altceva, necunoscut încă, poate numai presimţit.

— S-a întâmplat ceva, mama?

— A-nceput războiul! a rostit ea simplu. Azi-noapte a-nceput.

Şi privirea ei deveni mai scrutătoare. Căuta pe obrazul meu mai puţin tulburarea firească de după o asemenea ştire, cât proiecţia evenimentului în conştiinţa mea.

— Era de aşteptat, am zis într-o doară, mai mult ca să acopăr tăcerea căzută între noi. Doar de ani de zile se pregătesc. Nemţii nu erau proşti să ne scape din gheare. De ce te mai miri?

Am coborât din pat şi am început a da ocol mesei. Simţeam ochii mamei necontenit asupra mea. Aştepta pesemne de la mine alte cuvinte, o atitudine, acceptare sau răzvrătire, dar eu

nu mă dovedeam în stare să le rostesc. Atunci mi-a ieşit în întâmpinare, s-a înălțat până la pieptul meu, cu mâinile amândouă agățându-se de mine, şi m-a întrebat cu altă nouă asprime:

— Unde ți-s gândurile? Te munceşte gândul c-au să te ia?

— Da.

— Nu! a strigat mama, înăbuşit. Tu n-ai ce căuta în războiul lor! şi vorba ei suna ca o hotărâre implacabilă. Nici taică-tău şi nici unchiu-tău Bogdan n-ar fi mers într-un război ca ăsta!

Mama era aceea care-mi vorbea aşa! Şi nu fiindu-i teamă pentru viața puiului ei de pasăre, ci urmând cu totul alte porunci. Ne-am aşezat la masă şi am tăcut îndelung. Şi nu eram singuri, erau şi cei doi prezenți, din trecut. Şi multă vreme lampa a continuat să ardă între noi...

9

Era un simplu opaiț de război. Confecționat dintr-un tub de obuz, căptuşit cu vată şi acoperit cu un capac rudimentar. Vata fusese îmbibată cu sare şi petrol, iar prin mijlocul capacului fusese tras afară un fitil lat de lampă. Flacăra feştilei creştea şi scădea la întâmplare, făcând să crească şi să scadă, deopotrivă, şi umbrele oamenilor pe pereți. Mari spații din *bunker*-ul postului de comandă pluteau, din această cauză, într-o lumină cețoasă care desființa conturul lucrurilor şi le aplatiza.

Comandantul regimentului coborî treptele de pământ, aducând odată cu el, prin deschizătura foii de cort, şi un val de aer proaspăt din lumea de deasupra. Se opri pe ultima treaptă şi îmbrățişă cu privirea cuprinsul adăpostului. Nu se schimbase nimic, deşi ar fi vrut ca toate dinăuntru să-l întâmpine cu un singur țipăt. Se adresă totuşi soldatului care veghea, încremenit ca o statuie, cu căştile la ureche, lângă aparatul de radio:

— Ai primit cumva ştiri de la el?

— Nimic.

— Da... şovăi colonelul, deşi nici nu se-aştepta la alt răspuns. Poate spre ziuă. Când te schimbi?

— Nu mă schimb. Rămân toată vremea aici.

— Ai s-adormi.

— N-am s-adorm.

— *Altă personificare a omului plecat dincolo. La fel de zgârcit la vorbă şi la fel de-ncăpăţânat în fapte. Poate că şi gândurile, de i le-aş scotoci, ar suna aidoma...*

Cel puţin soldatul ăsta fusese instruit de el, suferise influenţa lui imediată. Dar ceilalţi, din linia întâi? Să fi pătruns oare până-n tranşee această forţă necunoscută, ajunsă pe nesimţite tocmai din ţară, să răscolească astfel sufletele oamenilor, să le frământe ca pe nişte aluaturi şi să le dea un anume sens în război? Pe vremuri crezuse că de-ndată ce omul e îmbrăcat în haine militare se pierde imediat pe sine, devine un automat absurd, executând adesea comenzi la fel de absurde. Ce s-a petrecut atunci pe faţa pământului, de-ncep roboţii în uniformă să gândească?

Iată ce trebuia de urgenţă dezlegat, priceput şi însuşit mai ales!

Şeful de stat-major îi întinse o hârtie. Citi:

— *Morţi:* 7, *răniţi: 21.*

Lista pierderilor din timpul ultimului bombardament.

— Cam mulţi! observă comandantul. Câţi dintre răniţi mai pot fi recuperaţi până mâine?

— Se pare că niciunul.

— Rău, foarte rău! conchise el, şi plesnea mereu hârtia pe podul palmei ca pe un act de acuzare. Şi asta, reluă apoi, numai fiindcă nu ne-am chinuit să săpăm tranşee ca lumea. Ne-a fost mila de oboseala oamenilor, am crezut prosteşte că vom trece Tisa ca nişte turişti. Şi rezultatul, iată-l! În loc de sudoare sânge! Tonul lui deveni deodată brutal, înverşunat: Te rog cheamă batalioanele la telefon. Să se conecteze pe-acelaşi fir şi companiile, până la cea din urmă.

Măsura adăpostul de la un capăt la altul, agitat, vânturând mereu aerul cu aceeaşi hârtie în mână. Îşi simţea

tâmplele prinse ca-n nişte cercuri de metal, pe care nu ştia ce putere sardonică le tot încleştează până la exasperare şi tâmplele stau gata să plesnească.

Nişte oameni vii până acum două-trei ceasuri se preschimbaseră deodată într-un număr abstract, dur, mort ca şi existenţele lor. În numărul ăsta desigur că se cuprindea şi căpitanul de la comanda batalionului doi, care continua să-i fie străin ca o enigmă pecetluită pe veci. Asemeni lui îi vor fi şi ceilalţi. Dar ce-au visat oamenii ăştia să ducă la capăt, ce-au lăsat în urma lor să le exprime amintirea, pe ce puncte de sprijin se vor fi aşezat conştiinţele lor anonime?

Şeful de stat-major îi oferi receptorul.

— *Nu!* gândi comandantul cu vehemenţă. *Nu-i rostul meu să răstorn cu capul în jos legile firii, presupnnând c-aş avea puterea s-o fac. Rostul meu e să salvez ce se mai poate salva...*

— Aici, *Numărul Unu!* se anunţă el în pâlnia telefonului şi zâmbi pentru sine cu amărăciune. Era el însuşi, după canoanele de conspiraţie ale războiului, redus tot la o cifră. Care-i situaţia la voi? reluă cu acelaşi glas neîndurător. Pe rând, vă rog: *Caraimain!*

— Linişte.

— *Dunărea?*

— Linişte.

— *Banatul?*

— Linişte.

— Cine-i acum la *Dunărea?*

— Mateescu, i se răspunse.

— Se-aude până-n linia întâi?

— Se-aude! veniră, rostogol, glasuri peste glasuri. Se-aude!

— Bun! punctă el sfârşitul acestei prime luări de contact. Acum ascultaţi-mă cu cea mai mare atenţie. Ne aşteaptă o zi grea. O noapte şi mai grea. Acţiunea va avea loc în orice caz. Altceva vreau să vă aduc la cunoştinţă acum. Reţineţi ca pe ordinul cel mai drastic pe care l-am putut da vreodată în viaţa mea. Comandantul care va ajunge pe obiectiv cu cele

mai mari pierderi în oameni va fi scos din funcţie şi retrogradat. Dacă nu şi mai grav! Apărați-vă oamenii cum v-ați apăra pe voi înşivă. Pentru fiecare om pierdut definitiv răspundeți deopotrivă în fața conştiinței voastre, ca şi-n fața judecății mele... Am terminat!

Căzu pe lada de muniții de-alături, cu fruntea în mâini. Aştepta să-l audă pe şeful de stat-major depărtându-se, să-şi vadă de-ale lui. Dar, înălțându-şi fruntea, îl descoperi nemişcat în fața lui, puțin derutat, umbros în privire şi reprobator, parcă.

— De ce te uiți aşa la mine?

— Sunteți obosit, constată cu compasiune şeful de stat-major.

— Nu! se întărâtă atunci comandantul, căruia nu-i plăceau nici privirea şi nici tonul celuilalt. Nu sunt obosit. Vorbea de astă dată calm, aproape blajin şi indiferent. Dar străbătea în glasul său o notă dureroasă, ca un avertisment. Şi ia aminte că ordinul ăsta te priveşte şi pe dumneata. Pentru fiecare simbol colorat pe care-l desenezi pe hartă, închipuind companii şi batalioane în apărare, pentru fiecare săgeată directoare de atac şi fiecare dispoziție de luptă pe care o dai – să gândeşti şi la oamenii de a căror viață dispui. Dacă n-a apărut încă legea care să-ți ceară justificare pentru fiecare om trimis la moarte, am să inventez eu o astfel de lege. Şi-n primul rând asupra mea însumi voi aplica-o! Te rog pregăteşte variantele de mâine-noapte. Atac în forță, cu toate armele!

Se ridică şi se îndreptă spre masa lui de lucru.

— *Ăsta-i diavol, nu om!* gândi şeful de stat-major.

— *Aş bea o cafea fierbinte,* gândi comandantul regimentului.

Tocmai îşi propunea să cheme soldatul de ordonanță, să fiarbă cafele pentru toată lumea, când îşi aruncă privirea peste masa de *lucru,* deasupra hărții de operațiuni, şi întrebă nedumerit:

— Ce-i cu ziarele astea aici?

De fapt, erau nişte simple foi, multe dintre ele numai

rupturi din ziare. Împăturite în patru ori în opt, roase de cât fuseseră purtate prin saci de merinde şi prin raniţe, cu litera pe alocuri ştearsă de câte mâini şi le vor fi trecut unele altora.

Şeful de stat-major îi raportă că foile astea constituiau corpurile delicte pe care informatorul regimentului *(Lugubră funcţie!* reflectă comandantul) le descoperise în averea unora dintre ultimii morţi.

O uşoară umbră de încruntare se aşeză pe faţa colonelului.

— Şi de ce mi le-aţi trimit mie pe masă?

— Sunt ziare comuniste, preciză sec celălalt.

Comandantul le constată din nou, parcă mai îndelung, ispitit să descopere ce-i comunist în paginile lor, dar fără să le despătureze. Îşi făcea loc spre inima lui un puternic sentiment de silă.

— *Altul care mi se dezvăluie în noaptea asta cu faţa lui adevărată. Numai că ăsta-i reversul celuilalt.*

Se răsuci apoi spre şeful de stat-major şi-l observă atent, pe sub sprâncene. Întrebă după o clipă:

— Nu ţi se pare că domnul ăsta, informatorul, s-a transformat într-un fel de cioclu?

— E meseria lui, răspunse evaziv celălalt.

— Să le jefuiască morţilor până şi sufletul?

— V-a lăsat şi un raport explicativ.

— Dar dumneata... şi comandantul rupse nota în bucăţele, fără să-şi fi aruncat măcar ochii asupra ei. (*Uite ce fac eu cu raportul lui explicativ!)* Dumneata ce crezi? Mai are vreun sens să ferim armata de influenţa comunistă? Nu cumva chiar ziarele astea ne dovedesc, dimpotrivă, că influenţa s-a şi produs?

— Dumneavoastră ştiţi mai bine ce e de făcut.

— E o opinie foarte înţeleaptă, conveni dispreţuitor comandantul. Drept care te şi rog să scrii următorul ordin către faimosul nostru informator. Reţinând oarecare şovăială în atitudinea şefului de stat-major, comandantul stărui: Da, da, scrie! Îşi reluă plimbarea prin adăpost,

l-aşteptă pe celălalt să-şi pregătească necesarele, dictă: *Apreciind zelul dumneavoastră în depistarea conştiinţelor molipsite de comunism, deocamdată numai la morţi, fie ofiţeri, fie soldaţi, vi se dă posibilitatea să luaţi contact personal şi cu conştiinţele celor vii. Chiar în noaptea asta veţi preda atribuţiunile ce vă revin ofiţerului meu aghiotant şi vă veţi prezenta fără întârziere la batalionul 2, pentru a prelua comanda plutonului rămas fără ofiţer...*

— Domnule colonel! exclamă stupefiat celălalt.

— Dă-mi să semnez!

Şeful de stat-major şovăia încă. Mai spera că la mijloc nu-i decât o farsă pentru destinderea nervilor. Se uita năuc la comandantul regimentului şi avea tot mai mult impresia că-n faţa lui se afla alt om. La fel de sever ca şi înainte, dotat cu aceleaşi virtuţi de militar, capabil să ducă pe umeri povara celor mai crâncene lovituri, fără somn nopţi întregi şi, mai ales, în insomniile lui, capabil să găsească soluţii la ceea ce tuturor li se va fi părut fără soluţie. Şi totuşi...

— Domnule colonel! Ce se-ntâmplă cu dumneavoastră?

Comandantul clătină din cap, zâmbind sincer foarte trist.

— Mi-e teamă că te voi dezamăgi, dragul meu.

— Pentru ce faceţi tot ce faceţi? stărui însă celălalt.

— Pentru că-ntotdeauna am acordat faptelor mele raţiunea care le era cea mai proprie! hotărî atunci comandantul să se justifice. Atunci când mi-a lipsit o astfel de raţiune, mi-am încărcat sufletul cu destule dezastre. Uită-te în urma mea, pe durata ultimilor trei ani de război. Cred c-a venit vremea să mă socotesc eliberat de această conştiinţă oarbă căreia m-am supus la fel de orbeşte până acum. Dumneata eşti un tehnician al războiului. Pentru dumneata, războiul, indiferent unde se duce şi pentru ce se duce, e o şansă de mărire. E o imensă groapă comună în care se aruncă, după nu ştiu ce teorie nefastă, tot ce prisoseşte unei anumite sume de oameni pe pământ. Acum te cunosc destul de bine, ca să ştiu ce eşti şi ce gândeşti. Pentru mine, însă, războiul e altceva. Sau mai bine zis *începe să devină* altceva, sublinie el anume. Adevărul e că vreau

să-nțeleg ce se petrece în lume. Vreau să termin războiul cu sentimentul că mi-am făcut datoria față de acest lucru de neînțeles, deocamdată, pentru mine. Asta e tot! În măsura în care cuvintele mele trezesc vreun ecou în conştiința dumitale – e bine! Nu trezesc – atunci cu atât mai rău pentru dumneata!

Semnă hârtia şi se întinse pe patul de campanie, să doarmă cel puțin un ceas. Era totuşi foarte obosit. Adormi buştean şi după un ceas, matematic, sări în picioare.

— Nicio ştire? strigă el către radist.

— Nimic.

Pe lângă despărțitura foii de cort pătrundeau şuvițe din lumina zorilor. Ordonă să i se aducă necesarul pentru bărbierit. Se bărbieri singur, se spălă despuiat până la brâu, bău o cafea mare, fierbinte, amară. Şi, după atâtea ceasuri de la plecarea omului dincolo, comandantul îi revăzu lucrurile rămase pe lada de campanie: ceasul, bricheta, portțigaretul, cartea, fotografia unei femei, caietul cu scoarțe cartonate. Îl reprezentau, i-l făceau foarte viu. Şi dintr-o nevoie absolută de a comunica cu el, de a cunoaşte ceea ce nu voia să-i rămână necunoscut, deschise la întâmplare caietul de însemnări şi începu să citească...

10

După, cum se vede, caietul acesta de înseninări nu înregistrează decât etapele prin care am trecut, treptele pe care le-am urcat de la o calitate la alta. Aş vrea, Alexandra, să-ți las recompunerea unei vieți de care să nu te ruşinezi. Şi Lumina să cadă în plin peste Tot ce-ți va fi încă obscur din viața mea. Tocmai, fiindcă, în picăturile de timp când ne era dat să ne întâlnim, niciodată n-aş fi reuşit să-ți povestesc aceste lucruri cu de-amănuntul.

Aşadar, s-o luăm de la început!

Stam în dreptul ferestrei, cu fruntea lipită de geam. Afară se vânzoleau semne de ploaie. Batea un vânt hain şi norii

detunau pe aproape. Scrutam întunericul dens al serii şi-mi tot ciuleam urechea spre fundul curții. Lucrurile se potriviseră cum nu se poate mai bine. Mama tocmai se pregătea de plecare, cu veşnica-i legătură de rufe spălate, pe la casele pe care le slujea. Eu aşteptam să vină un om şi, nu ştiu cum, dar prezența bătrânei m-ar fi stânjenit. Era un om mai vârstnic decât mine, omul pe care-l aşteptam, cu care însă îmi plăcea să mai schimb o vorbă, aveam noi gândurile noastre care comunicau perfect, ca să fiu mai limpede – omul era comunist şi venea din ilegalitate, n-am fi vrut s-o facem şi pe bătrână părtaşă la ce gândeam şi plănuiam noi. Ar fi fost peste puterea sa de înțelegere. Şi, mai ales, destul de primejdios – date fiind condițiile ocupației şi rețeaua ei de informatori.

O auzeam în spatele meu cum se mişcă alene, obosită. Şi într-un fel îmi părea rău că tocmai pe o vreme ca asta trebuia să bată oraşul pe jos. De ce n-aş recunoaşte? Mi-nchipuiam însă că întâlnirea mea cu omul acela prezintă mai multă însemnătate decât alergătura mamei pe străzi. În afară de faptul că treaba asta, poate, avea s-o scoată puțin din lumea ei plină de umbrele trecutului.

Când, deodată, în spatele meu s-a produs un zgomot surd, ca o cădere. M-am întors şi am văzut-o prăbuşită jos pe podea. Cu o mână îşi încleştase spasmodic pieptul, cealaltă zăcea inertă într-o parte. Globul ochilor căpătase o lucire sticloasă, iar pe obrazul foarte palid se aşternuse o spaimă înghețată.

— Inima! a şoptit mama stins.

Mai avusese o criză, cu vreo doi ani în urmă. Dar o depăşise, fusese doar un semnal de alarmă pe care-l tratase cu nepăsare. Şi-şi ducea boala pe picioare, uimindu-mă prin îndârjirea cu care se bătea pentru viață. Pesemne că tocmai acestei îndârjiri trebuia să plătească acum tribut.

Am smuls repede sertarul în care-şi ținea doctoriile şi i-am dat să soarbă din licoarea menită s-o readucă în simțiri. M-am aplecat apoi, în genunchi, dinaintea ei şi am aşteptat. Dar, de cum îşi reveni, rămase întoarsă cu privirea spre legătura de rufe, căzută de asemeni lângă piciorul mesei.

— Dă-le încolo de rufe! i-am zis. O să le duc eu mâine.

— Trebuie... s-a împotrivit însă ea, cu o tenacitate de necrezut. Trebuie... numaidecât... în seara asta...

— Şi de ce, mă rog, trebuie? Te-ai uitat ce-i afară?

Învrăjbit, mi-era şi mai lehamite de acele rufe cărora se robise toată viaţa, era cât p-aci să înhaţ legătura şi s-o arunc în fundul bucătăriei, să nu-i mai stea în ochi. Dar, în aceeaşi clipă, privirile mi-au rămas încremenite pe rufele desfăcute din legătură. Printre rufe – un vraf de hârtii! Şi din tot cuprinsul scris al acelor hârtii m-au izbit în primul rând aceste cuvinte:

Partidul Comunist din România

Mama se temuse de viaţa mea, eu mă temusem pentru liniştea ei. Ne ocrotiserăm unul pe altul, fără să ştim că-n realitate mergeam pe-acelaşi drum, unul către altul. Răscrucea avea să fie însăşi casa din care nu pierise urma trecerii, pe-aici, a tatii şi a unchiului Bogdan. Pentru mine – omul pe care-l aşteptam, pentru mama – cine ştie cine de asemeni trăind în ilegalitate.

— Eşti gata să arzi şi tu? m-a întrebat, mama, fără să mă slăbească din ochi.

— Ard de mult, mamă. Unde trebuie să le duc?

Mi-a spus. În cine ar fi avut mai multă încredere decât în băiatul ei? Am pornit pe străzi, nu mă lua nimeni în seamă, eram un oarecine, n-aveam de ce mă teme. Mergeam neşovăit, înfrigurat în acelaşi timp, stăpânit de o puternică emoţie. Hârtiile acelea erau aşteptate, cineva avea absolută nevoie de ele.

Am coborât spre chei. Mi-am potolit paşii, de parcă aş fi ajuns acolo fugind de lume, într-un refugiu odihnitor. Să fiu singur cu mine însumi şi să contemplu marea. Trebuia să mai fie cineva acolo, singur de asemenea. Iată-l! Rezemat de balustrada cheiului, cu ochii pironiţi pe mare.

Dar când i-am descoperit silueta mică, subţire, înfăşurată într-o manta de ploaie cauciucată, cu gluga trasă peste cap, dar sugerându-i chiar şi aşa feminitatea, am avut o strângere

de inimă. M-am apropiat, nu era ţipenie de om în jur, am întrebat totuşi înăbuşit:

— Drumul asta duce spre Bucureşti?

A rămas neclintită şi mi-a răspuns printre buzele strânse:

— Luna a răsărit de mult!

Nu-mi aduc aminte să fi schimbat prea multe vorbe. Am rătăcit un timp, până la capătul cheiului, tăcuţi. După care am urcat spre oraş, doi tineri oarecari întorşi de pe ţărm. Abia la capătul străzii, sub lumina oarbă a unui felinar (se pornise o ploaie măruntă) i-am văzut fugar liniile feţei.

Ne-am despărţit, cu o strângere scurtă de mână, fiecare pornind după consemn în altă parte. Multă vreme n-am ştiut cum arată cu de-amănunlul, cine e, de unde vine, ce rost are pe lume. Şi nici cum o cheamă!

Mult mai târziu aveam să le aflu pe toate. Şi mai ales că ea era, tu erai, Alexandra...

11

În aceeaşi clipă, prin eter, se lansă această chemare:

— *Zet Patru Beta! Zet Patru Beta!* Răspunde dacă m-auzi! Răspunde dacă m-auzi!

Radistul explodă în culmea fericirii:

— Ne cheamă, dom'le colonel!

Dintr-un salt, comandantul se şi afla în faţa *G*-ului, cu căştile la urechi, răspunzând:

— *Haş Unu Alfa!* Te-aud, *Haş Unu Alfa!* Te-aud, *Haş Unu Alfa!* Trec pe recepţie! Trec pe recepţie!

Glasul îi suna emoţionat, cu modulaţii uşor patetice pe care nu şi le putea stăpâni. Ar fi dat totul pentru ca omul de dincolo să-l simtă cât mai aproape de inima lui, să nu se socotească mai ales singur, să ştie că fiecare cuvânt de-al său răspunde aici unei nevoi absolute, ca o desperare ajunsă la paroxism, că de el, în primul rând, depindea viaţa sau moartea regimentului.

În căşti se auzi din nou:

— Mutați acțiunea pe *Caraiman!* Mutați acțiunea pe *Caraiman!*

— Nu înțeleg! strigă alarmat comandantul şi căută, la fel de nedumerit, în ochii şefului de stat-major, venit aproape, cu harta desfăcută larg. De ce pe *Caraiman*! De ce?

Doar planurile prevedeau forțarea Tisei prin sectorul batalionului 3, pe varianta asta se şi făcuseră toate pregătirile, aveau să se mai coroboreze şi ultimele arme. Cum să muți aşadar, în plină zi, cu mutații de piese şi oameni, efortul de pe un flanc pe altul al regimentului?

De dincolo, omul preciză laconic:

— *Dunărea* şi *Banatul* sunt blocate, interzise. Mutați acțiunea pe *Caraiman,* pe *Caraiman...* Reținut?

Comandantul n-avea niciun motiv să pună la îndoială justețea aprecierii situației de fapt, la fața locului, în linia inamică, şi mai ales răspunderea pe care omul de dincolo şi-o asuma cu o fermitate de neclătinat. Cine ştie ce fortificații indestructibile printr-un atac frontal, rețele duble de sârmă ghimpată sau câmpuri de mine, tancuri îngropate în pământ sau tranşee succesive vor fi stând în fața batalioanelor 2 şi 3! Poate că şi blestematele astea de râpe, care despicau malul drept al Tisei ca nişte cuțite, vor fi constituind tot atâtea focare de moarte pentru un atacator. Şi-atunci iarăşi apele Tisei să se-nvolbure de sânge, iarăşi noaptea să se umple de cumplite, deznădăjduite vaiere omeneşti?

Comandantul aproape că-şi lipi buzele de emițător şi spuse:

— Bine, am reținut, bine! Pentru ca apoi să întrebe neliniştit, într-o taină care sugera însăşi gravitatea întrebării: Ce s-aude cu *Bufnița?* Ce se-aude cu *Bufnița?*

— N-am găsit *Bufnița,* răspunse omul.

— Caută *Bufnița* şi informează! Informează!

— Am s-o caut.

— La nevoie, distruge-o şi singur!

— Am s-o distrug.

— *Haş Unu Alfa!* izbucni aproape imediat, cu o tonalitate

mai caldă, paternă, chemarea comandantului. Ascultă, *Haş Unu Alfa!* Ascultă, *Haş Unu Alfa!* Mă băiete! Mă băiete! şi glasul comandantului păru a se stinge, sufocat de emoție, ca şi-n clipa despărțirii din ajun, pe malul Tisei. Dar îşi recăpătă repede cumpătul şi adăugă simplu: Te-aştept pe recepție. Toată ziua pe recepție. Ascult!

— Terminat! conchise de dincolo tânărul sublocotenent.

Şi ruperea brutală a contactului îl zgudui pe colonel.

— Terminat! repetă, şovăit, ca pentru sine.

Rămase încă multă vreme pironit locului, cu ochii fixați pe aparat. Izbuti pentru un timp să se rupă de realitatea obiectivă, imediată, împotriva sarcinilor urgente pe care le impunea schimbarea situației, şi să treacă dincolo de Tisa, lângă celălalt, reflectându-se în existența lui de acolo ca într-o oglindă. Avea acum, dinainte, cuprinderea întregii panorame a frontului german, cu toate misterioasele aşezări până atunci şi, mai ales, cu acea viață atât de proprie unui tărâm străin, unde toate îți sunt ostile şi moartea prezentă la fiece pas. Ce straniu i s-o fi părând celuilalt să-şi facă simțită ființa în însăşi inima poziției inamice, niciun duşman neavând cunoştință de prezența ta acolo, în schimb tu observându-i nestingherit toate mişcările! E ca şi cum s-ar desface deodată un zid, prin deschizătura căruia te uiți într-o lume despuiată de orice aureolă, în agonie, incapabilă să se mai apere de ochii tăi.

Nu se îndoia că tânărul va descoperi copacul, turnul de biserică, forma dominantă de teren sau cazemata în care-şi va fi făcut cuib această pârdalaică *Bufniță,* observatorul artileriei duşmane.

Comandantul se lasă apoi prins de treburile curente ale operației ce se pregătea, dar de cum îşi arunca ochii pe hartă, printre semnele topografice şi convenționale colorate în albastru şi roşu, îl şi vedea pe celălalt, viu, observând mereu, cercetând lacom, scrutând cu înverşunare poziția inamică până-n măruntaiele cele mai ascunse, ca un aparat Roentgen.

Dar ceasurile treceau, nemilosul timp biciuia carnea şi

nervii. *Bufnița* continua să existe ca un simbol funest. Probabil că omul caută încă sau, dimpotrivă, aşteaptă clipa prielnică pentru a tăbărî asupra-i s-o facă inofensivă. Comandantul nu-şi regăsea liniştea şi venea el însuşi lângă aparatul de radio, să cheme, să străpungă impenetrabila tăcere dintre ei, să capteze încă o dată inima celuilalt:

— *Haş Unu Alfa,* răspunde dacă m-auzi! *Haş Unu Alfa,* răspunde!

Şi iarăşi se dăruia muncii sale, transfigurat şi lucid în acelaşi timp, cu nervii încordați până la exasperare ca un arc, cu fruntea arzând de febră. Şi iarăşi îl vedea pe celălalt, la pândă, sălbatic şi crâncen deopotrivă, cu spaima curgându-i ape-ape de-a lungul şirii spinării, cu ochii lăcrimați de-atâta încordare, târându-se pe burtă spre cuibul tăinuit al *Bufniței,* cu mâna încleştată pe grenadă sau pe pistol, să-i închidă gura şi ochii pentru totdeauna.

Iar când în căşti, pe la ceasul amurgului, răsună pentru a doua oară glasul mult aşteptat, comandantul zâmbi. Inima şi mintea lui înregistrară cu fidelitate inima şi mintea celuilalt.

— Am distrus *Bufnița!* comunică tânărul.

Un fior de gheață străbătu însă făptura colonelului.

— De ce te-aud atât de slab?

— Am distrus *Bufnița!* repetă omul. Acum mă găsesc lângă *Cloşca cu pui.*

— De ce vorbeşti atât de slab? strigă, zguduit, comandantul.

— *Cloşca cu pui* se găseşte pe *Eleşteu! Eleşteu!* repetă sublocotenentul. Loviți în plin *Eleşteul!*

— Am înțeles, am reținut. Dar ce e cu tine?

— Sunt rănit...

— Grav?

— ...rănit! repetă omul, stins ca o şoaptă.

Şi astfel începu ultima parte a misiunii lui în spatele frontului inamic. Dar firul vieții sale se subția neştiut. Orele se scurgeau egale şi monotone, dar fiecare bătaie de secundă o anunța asurzitor pe cea din urmă.

— Spune-mi! strigă atunci, încă o dată, comandantul. Unde te-au lovit? Grav? Răspunde! Nu se poate face nimic? Sosim, la noapte sosim, ca să reziști până sosim, răspunde! Pentru Dumnezeu, răspunde!

— *Cloşca cu pui* pe *Eleşteu!* se mai auzi însă, pentru ultima oară, glasul sufocat de sânge şi suferință al omului de peste Tisa. Bateți în plin *Eleşteul!* Bateți în plin *Eleşteu!!* Şi dați-mi... dați-mi...

12

dați-mi caietul Vreau să-i scriu Alexandrei V-aud V-aud Dar nu se mai poate face nimic Atât vreau Să-i scriu Alexandrei Mă scufund în pământ Ceva mă trage în pamânt Deasupra mea e cerul Vast albastru inaccesibil A apărut un nor alburiu O simplă pată Seamănă cu un fluture imens îşi modifică mereu forma Acum seamănă cu tine Dați-mi caietul Vreau să-i scriu Alexandrei Alexandra te iubesc Nu mă doare nimic Mi-e foarte cald atât şi mă trage ceva în pamânt Norul stăruie deasupra mea neschimbat Seamănă mereu cu tine De ce taci Spune ceva De ce te uiți aşa la mine Vorbeşte Unde te duci Aşteaptă-mă Mi-ai făgăduit că m-aştepți Unde eşti Nu te mai văd Norul s-a risipit Ceva mă trage în pământ Clipele se scurg greu Mi-e sete Aud foşnind iarba Vine cineva Tu eşti Alexandra Da te recunosc Îți mulțumesc norule Tare mi-a fost dor de tine E foarte greu singur Ce mai faci Rochița asta albă te prinde bine Aşază-te alături Eşti foarte frumoasă De ce taci De ce te uiți aşa la mine Dă-mi mâna să fugim prin iarbă până pe țărmul mării Nu-ți fie teamă Sunt cu tine N-am să mă despart de tine niciodată Stai puțin Mă cheamă colonelul Trebuie să răspund Da bateți pe Eleşteu *bateți pe mine pe mine N-are nicio importanță şi-aşa sunt grav rănit Nu se mai poate face nimic Terminat Terminat Ceva mă trage în pământ Dați-mi caietul Vreau să-i scriu Alexandrei Da ai dreptate nu mai e nevoie Eşti aici Ai coborât din nori Unde mergem şi dacă nu pot să mai merg cu tine până pe țărmul mării Nu mă doare*

nimic Dar sunt foarte obosit Apropie-te mai mult De ce te temi E aceeaşi iarbă de odinioară Am mai stat cândva alături ea Nu vorbi Dă-mi mâna Vrei să fii soția mea Da bine e tot ce-am vrut să aflu şi acum sărută-mă Sărută-mă Sărută-mă...

13

Ireparabilul, vasăzică, tot se produsese. Şi comandantul nu mai fu în stare să vadă nimic în oglinda imaginară de peste Tisa. O perdea groasă de întuneric se aşeză între el şi omul de dincolo. Porni să măsoare, împletindu-se, adăpostul de la un capăt la altul. Îi sta pe creieri o povară cumplită. Spera nebuneşte că se înşală, că n-a auzit bine, că nu-i încă totul pierdut, că mai sunt posibile minuni, acele minuni absurde în care cred toți disperații, scutura întruna umerii radistului şi-i cerea:

— Cheamă-l! Cheamă-l mereu!

Şi vocea radistului suna fără culoare, sub acoperişul postului de comandă:

— *Haş Unu Alfa! Haş Unu Alfa!* Răspunde dacă m-auzi! Răspunde dacă m-auzi!

Şeful de stat-major i se adresă, pentru prima dată el însuşi covârşit:

— E ora, domnule colonel!

— Adevărat! murmură comandantul. E ora! Se apropie de telefon şi comunică artileriei proprii informația primită prin radio de dincolo. Bateți caroul 5, caroul E! *E* de la *Eleşteu...* Acolo au nemții masată toată artileria grea. Bateți! strigă apoi din răsputeri, ordonând cu o înverşunare aproape sălbatică, răzbunătoare: Bateți în plin, la metru pătrat, fără nicio economie. Praful şi pulberea să se-aleagă de toată poziția lor... M-auziți? Foc! Foc! Foc!

Avu loc mai întâi un fel de sincopă în scurgerea infinită a timpului, o tăcere absolută. Nu clătina frunza în copac, nu tremura firul de iarbă pe pământ, aerul însuşi vibra de propria lui încremenire. Apoi, toate elementele universului

acesta părură a se descleşta din unitatea infailibilă căreia aparţinuseră până atunci, se ciocniră unele cu altele în avalanşa uraganică, dezlănțuind la rându-le alte furii explozive, abia începuse noaptea, dar noaptea se făcu şi mai neagră când cerul se năpusti material, în rafale de fulgere şi nori de obuze, asupra pământului ocupat de duşman.

Bătălia pentru forțarea Tisei începuse!

— Măcar un ceas de-ar mai trăi, rosti comandantul. Să vadă şi să constate că asta-i izbânda lui!

Se apropie apoi într-o doară de lada de campanie pe care se aflau, zăcând acum inutile, aceleaşi lucruri ale omului plecat pentru totdeauna dintre ei. Le privi îngândurat, de parcă omul însuşi ar fi stat întins dinaintea lui, cu fruntea fulgerată de cine ştie ce glonte sau grenadă, cu un zâmbet împietrit pe buze, sfârşit.

Şeful de stat-major întrebă:

— Ce ordonați să facem cu lucrurile lui?

— Rămân în păstrarea mea, hotărî comandantul regimentului. Le voi duce eu cui trebuie, în țară.

Deschise caietul de însemnări la ultima foaie scrisă doar pe jumătate şi citi ultimele cuvinte pe care omul (presimțindu-şi poate moartea sau numai încoronându-şi gândirea) le lăsase, ca pe un testament, celor ce-aveau să vină cu inima şi cu fapta pe urma lui:

Sinteza vieții unui om stă în valoarea actului sau ultim.

La toate suferințele, remuşcările comandantului avea să se mai adauge una, poate cea mai de neîndurat: că-n vâltoarea luptelor şi-n urgia de dincolo, trupul omului se va pierde neştiut de nimeni. Şi chiar de-l va găsi cineva, întrucât nu avea să se afle asupra lui niciun act de identitate, omul va rămâne pentru grămăticii războiului şi pentru istoric: un simplu soldat necunoscut...

CAPITOLUL ŞAPTE

1

E LUCRUL DE CARE M-AM TEMUT CEL mai mult, să nu mor fără a se şti cine sunt. Am văzut pe drumurile războiului atât de multe cruci pe care sta scris cuvântul NECUNOSCUT şi într-atâta m-a durut inima pentru destinul acelor oameni ai nimănui, încât spaima de un destin asemănător s-a aşezat în mine mai grea decât însăşi spaima morții. Gândul că peste ani ar voi cineva să mă caute şi nu m-ar găsi, nereuşind niciodată să ştie care dintre atâția fără nume sunt eu, gândul acesta mă tortura mai ales în ceasurile dinaintea fiecărui atac. Sau poate nu era decât nevoia de a dăinui într-un fel în memoria omenirii, numele şi datele despre moartea mea să mă proiecteze oarecum în istorie şi, închipuindu-mi că peste milenii niciun alt nume sau date nu se vor mai găsi despre acest război, să devin eu însumi esența epocii mele?

Astfel că înaintea fiecărui atac aveam grijă să pipăi buzunarul interior al vestonului, în care-mi păstram actele, hârtiile, fotografiile, nimicurile capabile să ajute la reconstituirea identității oricărui om căzut în război. Presupunând c-aş fi fost rănit de moarte şi vestonul mi-ar fi fost lepădat cine ştie pe unde, ori brancardierii m-ar fi jefuit de toate cele, îmi verificam până şi tăblița de aluminiu agățată de gât, matricola prin care eram înregistrat printre alte numere în ordinea de bătaie a regimentului. Numai, orice s-ar întâmpla, admițând că şi din abstracțiuni se poate

prefigura o viață de om, să nu rămân pentru grămăticii războiului şi pentru istoric un simplu soldat necunoscut.

Iată însă că, de ce mi-a fost frică, tot n-o să scap. Prima senzație pe care o am e c-am fost îngropat de viu, mă strânge pământul din toate părțile, hain. Prima durere pe care o simt se localizează undeva pe frunte, dacă frunte se cheamă partea din mine pe care o ating acum bâjbâind cu mâna prin bezna de sub pământ. Prima întrebare pe care o strig asurzitor în mine, fiindcă mi-e gura plină cu pământ, se compune din doar două cuvinte: Cine sunt? Şi un singur răspuns aud în mine la fel de desperat: Nu ştiu! Toți funcționarii cu care am avut de-a face până azi, de-ar fi să-şi întocmească din nou chestionarele despre mine, ori Dumnezeu de va fi să-mi adreseze aceleaşi întrebări, la Judecata de Apoi, ar primi acelaşi răspuns: Nu ştiu!

— NUMELE ŞI PRENUMELE:

— Nu ştiu.

— PROFESIUNEA ŞI DOMICILIUL ACTUAL:

— Nu ştiu.

— NUMELE TATĂLUI, NUMELE MAMEI:

— Nu ştiu.

— LOCUL ŞI ANUL, LUNA, ZIUA NAŞTERII:

— Nu ştiu.

— SOȚIE, COPII, PRIETENI, AMANTĂ:

— Nu ştiu, nu ştiu nimic, nu mi-aduc aminte de nimic… *Nu-mi aduc aminte de nimic!*

— *Dar trebuie să-ți aduci aminte, se întunecase, cred că era ora opt.*

— *Opt?*

— *Da, iar eu stam ascunsă după un copac, pe marginea şoselei, te aşteptam.*

— *Mă aşteptai?*

— *Da, te pândeam, ca să ştii că de patru zile te pândeam, te vedeam dimineața cum treci, te vedeam seara când te-ntorci, dimineața ascunsă în vie, seara ascunsă după copac, mă-ndrăgostisem de tine şi te pândeam.*

— *Te-ndrăgostiseşi de mine?*

— Da, tu nu ştiai nimic, numai eu ştiam şi simțeam nevoia să ți-o spun, mi-era teamă că regimentul vostru o să plece şi tu n-o să ştii niciodată nimic, atunci te-am strigat.

— M-ai strigat?

— Da, aşa te-am strigat: Tu, omule, vino încoace!

— Şi am venit?

— Da, te-ai apropiat oarecum intrigat şi şovăind, era răcoare şi-mbrăcasem la repezeală o haină de-a tatii, purtam codițe, dar mă puteai lua drept un băiețel obraznic.

— Ce-am făcut?

— Din prima clipă n-ai priceput ce-i cu mine acolo, poate că nici nu ți-ai dat seama de sunt sau nu sunt, ce sunt, făptură de om sau nălucă, m-ai mângâiat uşor pe obraz şi te-ai convins.

— Te-am mângâiat eu pe obraz?

— Da, şi nu mi-a mai fost frică, mi-am lăsat obrazul în palma ta şi te-am privit drept în ochi, mută, ştii câți ani aveam?

— Câți ani aveai?

— Şaisprezece.

— Şaisprezece?

— Da, cred că eram un pic nebună, m-am strâns lângă tine şi m-am agățat de umerii tăi, m-am înălțat pe vârful picioarelor şi te-am sărutat fără sfială pe gură.

— M-ai sărutat?

— Da, şi tu ai râs, mi-ai spus că nu ştiu să sărut, va trebui să mă-nvețe cineva cum se sărută. Învață-mă! am strigat, şi tu iar ai râs.

— De ce am râs?

— Fiindcă eu eram mică şi proastă, iar tu făceai pe grozavul, atunci m-am supărat şi ți-am spus să pieri din viața mea.

— Şi am pierit?

— Nu, pentru că-n seara următoare te-am aşteptat din nou, ascunsă tot după copac, de astă dată mă-mbrăcasem cu o rochiță albă şi nu mai purtam codițe, şi tu ştiai că te-aştept, şi ai venit spre mine.

— Eu?

— Da, tu, chiar nu-ți mai aminteşti de prima noastră întâlnire?

— Nu.

— De nimic nu-ți mai aminteşti?

— De nimic, de nimic.

— Fiindcă ai febră, arde cămaşa pe tine, uite cum îți brobonează fruntea, o să-i telefonez doctorului, ai febră prea mare.

Nu, n-am febră, de unde dracu' ai scos-o că arde cămaşa pe mine şi ca am febră? Mi-e frig, dimpotrivă, şi mă sufoc, atâta tot! Va trebui să ies cât mai repede cu putință din mormântul ăsta, în care am fost aruncat de viu. Probabil c-am fost îngropat de explozia vreunui obuz greu, altfel, nu-mi explic de unde s-a aşezat atâta pământ peste mine. Zadarnic aş încerca să strig după ajutor, e sigur că nu m-ar auzi nimeni.

Mă-nşurubez aşadar în pământ, cu coatele şi cu capul înfipt înainte, ca o cârtiță, şi-mi fac drum orbeşte spre suprafață. Uneori materia cedează uşor, cleioasă ca o pastă şi noroioasă. Alteori îmi opune o rezistență îndârjită, ca de fiară care cu niciun preț nu-şi lasă prada din gheare. E lupta mea cu moartea, şi moartea nu se lasă chiar atât de lesne învinsă. Consum astfel un timp infinit, în care gem şi mă zbat, cu care mă bat din răsputeri şi pe care-l implor să nu mă părăsească mort sub pământ. Respir în sfârşit şi constat adevărul de la suprafața pământului, exist! Dar cine sunt eu, cum mă cheamă?

Încerc să mă ridic, măcar în genunchi să pot sta, dar mă trage pământul înapoi. Mă-ncleştez în noroi şi-ncerc să mă târăsc mai departe, dar o durere năprasnică mă trăsneşte în moalele capului şi mă paralizează. Îmi duc anevoie mâna la frunte, dar mâna cade moale alăutri, mânjită de sânge negru, îmi proptesc cu chiu-cu vai bărbia într-o piatră, privirile pot cuprinde acum întreaga privelişte sumbră dinaintea mea. Atâta vreme cât nu mi-am recâştigat cunoştința despre mine, om sau gânganie ce-oi fi, lugubra privelişte n-are de ce să mă-nfioare.

Nenumărate leşuri de soldaţi şi leşuri de cai zac răsfirate pe câmp, ori îmbrăţişate unele cu altele ca nişte stranii compoziţii ale unor spasme împietrite de suflarea morţii. Zeci de tunuri părăsite şi câteva tancuri răzlețe, răsturnate pe o rână sau cu ţevile boante ameninţând inutil cerul, adaugă panoramei o semnificaţie de tragic grotesc. Pâlnii enorme, ale exploziilor de artilerie grea, împânzesc iarba pământului ca nişte pecingini, iarba însăşi (de culoarea vântului de toamnă cândva) a capătat acum o culoare funerară. Din turela deschisă a unui tanc german se uită la mine holbat, de-ai crede că-i viu, un mecanism ţeapăn de om. De pe creanga unui copac zbârcit flutură în bătaia vântului spre mine, ca o chemare, mâna stingheră a nu ştiu cui. Alt mecanism de om, rezemat de ţeava unui tun, schiţează parcă în cinstea mea o intenţie de salut. Şi vântul, continuând să se desfăteze ridicol, fâlfâie părul de pe ţestele descoperite, ondulează pulpanele hainelor verzi şi kaki, pune în mişcare un adevărat ritual de gesturi netertminate, abia bănuite, ca într-o halucinaţie.

Nicio îndoială că pe acest pământ a avut loc o bătălie cumplită, la care sigur voi fi luat şi eu parte, dar nu-mi amintesc nimic. Îmi pipăi instinctiv buzunarul de la piept, mă caut în toate buzunarele, mă caut la gât – să aflu cine am fost şi cine sunt, dar nu aflu nimic. Nicio hârtie, nicio matricolă, niciun act de identitate, nimic! Doar pistolul agăţat de centură pe şold, singurul lucru pe care am reuşit să-l salvez din lupta mea cu pământul. Poate fi însă lucrul ăsta suficient ca să mă reprezinte, prin care să recunosc dacă sunt eu sau altcineva? Şi dacă eu am încetat să exist, cine există în locul meu? Zgâlţâi un cadavru, sperând că-i unul asemenea mie, un biet paria al războiului şi un evadat din infern, să-mi confirme ori să-mi infirme adevărul despre mine, dar cadavrul tace. Singur printre morţi aşadar, unicul supravieţuitor al unei lumi prăbuşite în abis. Dacă războiul a şi trecut peste noi, ar trebui, la ceasul acesta, groparii să şi fi năvălit aici, să culeagă morţii şi să-i îngroape. Dacă dimpotrivă ne găsim într-o *ţară a nimănui,* prinşi adică între

două fronturi, după ce fronturile se vor fi izbit de moarte şi vor fi dat neputincioase înapoi, ar trebui să descopăr cam pe unde o fi frontul nostru acum şi cam pe unde frontul inamic, să-i ascult tăcerii vaietele şi să mă orientez. Dar stăpâneşte peste toate o tăcere prea mare, fără semne de nicăieri. Până şi punctele cardinale par pecetluite definitiv, ca pe o planetă pustie. Ce s-a întâmplat atunci cu viaţa de pe acest pământ, în ce mister fără ecou vor fi pierit camarazii mei şi inamicul? Eu însumi al cui sunt şi cine sunt, dincotro vin şi încotro merg?

Pornesc totuşi de-a buşilea printre leşuri şi unelte ale măcelului, să ies la un liman. Fiecare mişcare declanşează în mine altă durere, de parcă aş fi fost tot numai răni. Mă rostogolesc într-o groapă de obuz, urc spre buza ei ca o râmă. Continui să mă târăsc gemând, muşc pământul ca să nu izbucnesc în hohote. Şi cum merg aşa în necunoscut, simt deodată că se uită cineva ţintă la mine. La vreo douăzeci de paşi înaintea mea, o formă ciudată de om, pe jumătate îngropat în nămol, se uită ţintă la mine. Din capul năclăit de noroi, ca un cap de Gorgonă, doar ochii îi sticlesc vii, cu lumina neverosimil de albă şi privirea la fel de intensă. De nu i-aş deosebi o anume pâlpâire a buzelor, reală, pe masca obrazului ca de smoală, aş crede că mă aflu tot în faţa vreunuia din acei morţi înşelători care par gata să-ţi adreseze cuvântul, să te salute ori să-ţi râdă în nas. Acest om însă e viu, şi dacă imaginea mea e totuna cu imaginea lui înseamnă că mă văd în el ca într-o oglindă, suntem fraţi buni, din aceeaşi familie de soboli ai războiului.

— Ei, tu de-acolo! strig către dânsul. Ce eşti, cine eşti?

Forma de pământ tace, doar ochii mă ţintuiesc în focarul privirii lor crunte. Aştept zadarnic un răspuns, omul din nămol continuă să tacă. Nu-mi place tăcerea lui, un şuvoi ca de gheaţă îmi străfulgera şira spinării.

— Deutscher? întreb.

— Deutscher... murmură el.

— Ich, Rumäne! spun, şi mă chinui să zâmbesc inofensiv.

— Rumäne... murmură el.

Dar am timp să-i văd mâna cum mişcă alene pe lângă trup şi-n clipa următoare țeava unui pistol îndreptată spre mine. E panica absurdă a răniților rămaşi între linii, care-şi plătesc cât mai scump sfârşitul. Deşi ar trebui să-şi închipuie că tot din nămoluri vin şi eu, de ce tocmai eu l-aş ucide?

Țip îngrozit:

— Nu trage! Nicht schiess! Wirf die Pistole weg! Hol der Teufel die Pistole... *Arunca pistolul, dă-l dracului de pistol, ce te-a apucat?*

— *Stimate domn, am de gând să te-mpuşc!*

— *Bravo! Pretinzi că-ți sunt cel mai scump om de pe lume, că nici pe împăratul Chinei nu m-ai schimba, şi-acum vrei să mă-mpuşti, de ce?*

— *Spune-mi că mă iubeşti.*

— *Şi dacă nu te iubesc?*

— *Te omor.*

— *Eşti grozavă, aşa ceva încă n-am pomenit, să-mi furi pistolul din haină şi să mă amenințI ca pe un tâlhar de drumul mare.*

— *Spune-mi că mă iubeşti.*

— *Fii atentă, e-ncărcat, şi-ndreaptă țeava în altă parte.*

— *Spune-mi că mă iubeşti..*

— *Da' termină odată, ai înnebunit?*

— *Spune-mi că mă iubeşti.*

— *Fată dragă, ia aminte, nu te juca cu viața mea, să ştii că pun gheara pe tine şi te snopesc în bătăi!*

— *Spune-mi că mă iubeşti.*

— *Ei, bine, te iubesc, eşti mulțumită?*

— *Cam în silă, dragul meu, te rog mai solemn!*

— *Voi încerca să fiu şi solemn, te iu...*

— *Nu, mai bine jură pe apele Styxului, ca zeii.*

— *Poftim?!*

— *Socoteşti necesar să repet?*

— *Iarttă-mă prin urmare şi zeu...*

— *Jură!*

— *Jur pe apele Styxului că te iubesc.*

— *Că mă vei iubi toată viața...*
— *Că te voi iubi toată viața.*
— *Numai pe mine...*
— *Numai pe tine.*
— *Of, prostule, prostule, chiar te-ai speriat?*
— *Aruncă pistolul!*
— *Cum de ți-ai imaginat c-o să trag în tine?*
— *Aruncă pistolul...* Wirf die Pistole, weg! strig din nou către omul îngropat până la brâu în nămol. Schau! Îl fac eu atent. Auch ich werfe sie weg! şi, într-adevăr, îmi scot centura şi o arunc la mama dracului cu revolver cu tot. Verstehst du?

Omul se mai uita o clipă la mine, uimit, şi pare că o văpaie lăuntrică îi luminează fața. Priveşte îndelung propriu-i revolver şi până la urmă îl îndeasă cu țeava în nămol, de nu se mai vede nimic. A dispărut astfel dintre noi, odată cu aceste două oribile instrumente de război, şi ura care ne urâțea sufleteşte, ne desființa ca oameni, suntem acum alții. M-apropii fără teamă de el:

— Unde te-au lovit?
— Nu ştiu, picioarele...
— De câte ceasuri zaci în balta asta?
— Nu ştiu, abia m-am trezit din leşin.
— Cum îți explici ce s-a petrecut aici?
— Nu pricep nimic, sunt încă năuc.
— Au dispărut cu toții, şi ai noştri, şi ai voştri. Unde or fi dispărut?
— Se pare că ne-am omorât ca proştii, inutil.
— Ştii că suntem singurii supraviețuitori ai măcelului?
— Cu atât mai mult va trebui să ieşim de-aici.
— Cum să ieşim?

Mă ridic în picioare şi caut de jur împrejur. Soarele dă spre asfințit, imens glob incandescent pe linia orizontului fumuriu. Aceeaşi nesfârşită pustietate lugubră, pe care n-o însuflețeşte halucinant decât vântul. Doar către marginea câmpiei se zăreşte o casă parcă tainică şi a nimănui, inexplicabil întreagă după potopul de explozii care a răscolit

câmpia dinaintea noastră. Să fie totuşi ocupată – de germani, de români? Îmi duc palmele pâlnie la gură şi urlu spre răsărit, urlu spre apus:

— Ehei, oameni buni! Soldați români! Deutsche Soldäten!

Un singur obuz de-ar bubui pe undeva, un simplu glonte de-ar şuiera (indiferent de unde) ne-ar dovedi ca universul uman există, chiar şi înarmat până-n dinți, am avea către cine să ne îndreptăm. Niciun semn de nicăieri însă, degeaba urlu din nou către toate zările şi aştept să mi se răspundă, îngenunchez lângă rănitul german şi mă-nham la trupul său. Îl smulg din nămoluri şi-l târăsc, agățat de gâtul meu, spre casa de la marginea câmpiei. Omul e greu ca însuşi pământul, am senzația că trag după mine toată suferința celor rămaşi să putrezească neîngropați în *țara nimănui.* Mă opresc, cu povara în spate, să-l întreb pe sobolicul meu frate dacă-l doare ceva. Omul nu răspunde, deşi îmi repet întrebarea, şi asta mă cam derutează. Îl culc din nou la pământ şi m-aplec temător asupra lui. Dar pe buzele lui s-a ivit acum un surâs cald şi ochii lui sunt plini de lacrimi.

— De ce plângi?

2

— *De ce plângi?*
— *Mi-e frică.*
— *N-ar trebui.*
— *Şi totuşi mi-e frică.*
— *Mai ales acum n-ar trebui.*
— *Ştiu.*
— *Tu singură mi-ai spus că...*
— *Da, n-am uitat.*
— *Atunci?*
— *Doar am şi venit de bună voie, aşa cum ți-am promis.*
— *Atunci?*
— *Şi dacă să zicem tu n-ai fi venit, m-aş fi socotit înşelată, umilită, şi nu ți-aş fi iertat-o niciodată.*

— Atunci?

— Cum să-ți spun, tot mi se pare că... Pune un pic mâna pe inima mea, simți cum îmi bate inima?

— Simt că ai sânul tare şi rotund, abia-l pot cuprinde-n palmă.

— Nu fi obraznic, nu-mi descheia bluza!

— Bine.

— Lasă-mă să continui.

— Te-ascult.

— Ascultă: câtă vreme gândeam şi visam la lucrul ăsta, la mine în pat, cu ochii deschişi, mi se părea uşor, eram pregătită să-l primesc oricum, întâmplă-se orice, mă simțeam ca beată fără să fi băut nimic.

— Şi-acum?

— Sunt ca o osândită care-ți cerşeşte grație, îngăduința unei amânări, de cel puțin o noapte, de cel puțin un ceas.

— Mai bine nu veneai.

— De ce vorbeşti aşa?

— Poate-i mai bine să renunțăm, ridică-te şi-ntoarce-te acasa!

— Nu, de ce nu mă-nțelegi?

— Tocmai fiindcă te-nțeleg.

— Dar pricepe, omule, că e ca şi cum m-aş despărți pentru totdeauna de mine însămi.

— Fiecare se desparte într-un fel de câte ceva din el însuşi.

— Fără să câştige în schimb nimic?

— Îl câştiga în întregime pe celălalt.

— De mi s-ar da această certitudine!

— Certitudini... certitudini...

— Da, eu am nevoie de această certitudine.

— Adevărul, draga mea, e că vorbeşti prea mult şi prea despici firul în şapte.

— Ah, Dumnezeule, şi tu în schimb care le simplifici pe toate, de ce refuzi, să mă cunoşti, şi de ce mă vrei neapărat orbeşte?

— Acum nu te mai vreau nicicum.

— Te-ai supărat...

— *Nu.*

— *Ba da, te-ai supărat.*

— *Ei bine, da, vrei să ştii de ce?*

— *De ce?*

— *Fiindcă eşti o fiinţă îngrozitoare, şi tu şi luna, la fel de îngrozitoare şi blestemate, luna – pentru că m-a scos din minţi, tu – pentru că-ţi baţi joc de mine, uiţi că e între noi un timp nemilos, care ne ucide pe încetul şi care până la urmă o să ne azvârle pe amândoi la mama dracului, unul departe de altul, şi că lucrul ăsta, spune-i cum vrei – dragoste, nebunie, e tot ce ne-a mai rămas, singura armă cu care am mai putea înfrunta şi timpul, şi singurătatea şi moartea, fiecare prezent în celălalt, fiecare – platoşa de apărare a celuilalt?*

— *Acum tu vorbeşti prea mult.*

— *O să tac, dar gândeşte-te că s-ar putea întâmpla să tac pentru totdeauna.*

— *E ultimul tău argument?*

— *Eşti ultima mea speranţă!*

— *Bine, poftim!*

— *Ce poftim, de ce aşa?*

— *Fiindcă aşa vrei tu.*

— *Nu, nu, şi te rog nu mai plânge, de ce plângi?...* Dar pe buzele rănitului german s-a ivit acum un surâs cald şi ochii lui sunt plini de lacrimi: De ce plângi?

Rănitul întinde anevoie mâna, cu degete lungi pe care crusta de nămol le face şi mai ţepene, abia are puterea să-mi atingă mâna.

— Eşti un om! şi glasul îi sună înecat de plâns.

Pe mine însumi simt că mă inundă un val de lacrimi.

— Şi tu eşti un om!

— Acolo, arată el înapoia noastră, nu eram nimic.

— Nici eu nu eram nimic acolo.

— Cum te cheamă?

— *Se logodeşte robul lui Dumnezeu, robul lui Dumnezeu, robul lui Dumnezeu... Cum mă cheamă? Cu roaba lui Dumnezeu, roaba lui Dumnezeu, roaba lui Dumnezeu... Cum te cheamă? Draga mea, cum te cheamă?...* Nu ştiu, am uitat

cum mă cheamă, cred c-am uitat foarte multe lucruri. Şi nu ştiu dacă o să mi le mai amintesc vreodată.

Se uită la mine crispat de teamă, ca la un nebun.

— Vorbeşti serios?

— Vorbesc serios.

— Ai să-ți aminteşti, spune el repede, cu o indulgență evidentă. Sunt convins că e numai o amnezie parțială. Va fi probabil nevoie de un şoc, sau poate că va trebui să-ți pui mereu întrebări: Cine sunt? De unde sunt? Ce-am făcut până acum în viață? şi alte multele... Vrei să ți le pun eu?

— Nu vreau să mă întrebe nimeni nimic.

— Pe mine... şi simt în el cum gâlgâie bucuria de a se recunoaşte, mă cheamă Seebald! Johann Seebald, născut la Hamburg, 4 august 1914... Seebald! repetă şi tu ca să-mi dau seama că-i adevărat!

— Johann Seebald... Eşti ofițer?

— Oberleutnant... Nu se vede?

— Un epolet e rupt, celălalt e murdar de noroi.

— Oberleutnant... îngână el pe gânduri. Şi tu eşti ofițer, nu?

— Cred că da, vestonul de pe mine e ofițeresc. Dar nici eu n-am epoleți şi nu ştiu ce grad aveam.

Se întunecă uşor şi-şi muşcă buzele negre.

— La urma urmei, ce importanță are? Cine mai are nevoie acum de numele şi gradele noastre?

— Important e să ieşim de-aici.

— Ți-am devenit o povara grea, nicio sută de paşi n-ai reuşit să mă duci în spinare.

— Voiam să ştiu dacă te doare ceva, şi m-am oprit.

— Nu mă doare nimic. Sau mă dor prea multe ca să simt ceva. Dar dacă ți-e greu, mă poți lăsa aici.

— Vorbeşti prostii, la marginea câmpiei e o casă, n-ai văzut-o? Trebuie s-ajungem numaidecât acolo, să ne petrecem noaptea acolo şi să ne curățăm, să ne pansăm. Mâine vom vedea ce va mai fi.

Are o tresărire şi mă-ntreabă mohorât:

— Şi dacă acolo sunt români, ce-au să facă românii cu

mine?

Zâmbesc cu însumi amar:

— Şi dacă acolo sunt germani, ce-au să facă germanii cu mine?

Îşi înalță încruntat fruntea, se uită în gol:

— Poate că totuşi nu e nimeni.

— Poate... Şi-acum, sus, Johann Seebald, n-avem timp de pierdut!

Parc-aş fi Cristos cu o cruce vie de om în spate, condamnat să urc o Golgotă fără sfârşit. Câmpia altfel n-ar fi greu de străbătut, dar pământul e mocirlos şi duşman, îmi înhață uneori picioarele ca-n adevărate capcane. Mă-mpiedic mereu de alte leşuri, gata-gata să mă prăbuşesc sub povara ofițerului german şi-abia reuşesc să-mi recapăt echilibrul, ca să nu-l scap în noroi. Alteori am senzația că înşişi ochii deschişi ai unora dintre morți se-agață de mine şi mă trag înapoi, măcar o vreme să le țin morților de urât ori să-i sfătuiesc cum s-ar putea salva de-aici. Umblu tot cu fruntea în pământ, doar o dungă a cerului mi-e dat să cuprind. Dar simt cerul întreg cum m-apasă cu imensa lui boltă pe care s-au bulucit nori uriaşi, încărcați de ploi sau ninsori. Plouă sau ninge?... *Fată dragă, pe tine te-ntreb: plouă?*

— *Plouă, plouă!*

— *Repede să ne-adăpostim undeva.*

— *Nu m-adăpostesc nicăieri.*

— *Te rog termină cu prostiile, nu vezi ce potop s-a pornit, vrei să le ude până la piele?*

— *Vreau să mă ude până la piele şi să merg în neştire toată ziua, să ne iasă în cale o colibă fermecată şi să ne refugiem înăuntru, tu s-aprinzi focul şi eu să mă usuc goală la foc.*

— *Nebună ca-ntotdeauna!*

— *Bună-nebună, ca o paparudă-rudă!*

— *Ce faci?*

— *Nimic extraordinar, mă desculț, grozav îmi mai place să umblu prin ploaie în picioarele goale!*

— Fată dragă, vină-ți în fire, gata, ajunge, ai să răceşti!

— Nici nu mă gândesc, uite coliba, vezi coliba? Tu ai să-ngenunchezi înaintea mea şi ai să-mi încălzeşti picioarele cu răsuflarea ta, ai să mă iei în braţe şi...

— Da ce-ți închipui tu că toată viața o să-ți suport capriciile astea de domnişoară zevzecă?

— Ai să mi le suporți, fiindcă mă iubeşti şi fiindcă te iubesc, oricât de prozaic ai fi şi oricât de lipsit de fantezie.

— Unde fugi?

— Prinde-mă!

— Ascultă, ascultă... Ascultă, Johann?

— Da!

— Mai trăieşti?

— Trăiesc.

— Dacă te doare ceva, să-mi spui, să mă opresc.

— Bine.

— Eu nu văd mare lucru dincolo de mine. Dacă vezi ceva, vreun soldat, vreo rachetă, să-mi spui.

— Bine.

— Chiar şi dacă auzi ceva, vreun tun, vreo explozie, eu n-aud nimic, mi-e mintea dusă pe pustii, nu ştiu ce e cu mine, să-mi spui.

— Bine.

— Mai e mult până la casa aceea?

— Destul încă... De ce nu te opreşti un pic, să-ți mai tragi sufletul?

— N-am timp... *Da' pricepe că n-am timp.*

— Niciodată n-ai timp şi pentru mine, te-nchizi toată ziua, toată noaptea la tine în odaie, cu cărțile tale, cu fantasmele tale, până la ce oră ai lucrat azi-noapte?

— Nu ştiu, nu-mi place să mă uit la ceas când lucrez, ceasurile şi-aşa pulverizează timpul, n-aş putea trăi cu o conştiință a timpului-limită, aş crede că-mi ciocăneşte mereu fatalitatea sub frunte, să mă avertizeze că timpul...

— Când ai venit în pat lângă mine, erai rece ca gheața.

— M-ai simțit?

— Ca-n vis, şi tot ca-n vis mi-aduc aminte că m-am strâns

lângă tine să te-ncălzesc, aş fi vrut...

— Ştiu ce-ai fi vrut, ție ți-e foame şi-n somn.

— Eşti un nesuferit iremediabil!

— Gândeai, eventual, altceva?

— Nu, dar nesuferit tot rămâi, mă şi-ntreb dacă merită să te mai iubesc.

— Şi ce-ți răspunzi?

— Că te iubesc ca o nebună! Ştii că azi-noapte m-am trezit de câteva ori şi am văzut că sunt singură, m-a apucat jalea şi am început să plâng?

— Foarte rău, ar trebui să te obişnuieşti.

— Iar dimineața când m-am trezit de-a binelea şi le-am văzut alături, am stat aproape un ceas aplecată asupra ta şi le-am privit cum dormeai.

— Examen concludent?

— Îmi place să mă uit la tine cum dormi, mereu pe partea stângă, cu mâna stângă pusă lângă tâmplă, cu dreapta prinsă între genunchi, ghemotoc ca un copil, şi uneori zilnic eşti, cui zâmbeşti? Alteori vorbeşti în somn, cu cine vorbeşti?

— Să admitem că ție-ți zâmbesc şi cu tine vorbesc.

— Minți!

— Draga mea...

— Minți, te-am auzit rostind alt nume decât al meu.

— Imposibil, nu cunosc altă femeie în afară de tine.

— Minți!

— Draga mea, la urma urmei nimeni nu poate fi făcut răspunzător de câte i se depozitează în subconştient.

— Grav e că-n subconştientul tău e depozitat un singur nume, şi îi spui mereu acelaşi lucru.

— Ce nume, ce lucru? Azi-noapte am spus eu ceva?

— Da.

— Am spus eu ceva, ce-am spus? Ce-am spus?... Johann, ai spus ceva?

— Nimic.

— Voiam sa te-ntreb: eşti căsătorit, Johann?

— Da.

— Copii ai?

— O fetiță.

— Bănuiesc că ai fotografia ei, să mi-o arăți şi mie.

— Am să ți-o arăt... Tu n-ai pe nimeni?

— Nu ştiu, nu-mi amintesc nimic... *Şi cum ai vrea să-mi amintesc eu ce-ai uitat tu?*

— *Poate că ai văzut întâmplător unde le-am pus.*

— *Ce să văd întâmplător?*

— *Am uitat unde am pus păpuşile fetiței.*

— *Care păpuşi, a cui fetiță?*

— *Fetița noastră pe care o aşteptăm să se nască!*

— *Dumnezeule mare, alta mai înțeleaptă din grădina ta cea mare n-ai găsit să-mi dai de nevastă? Ascultă, scumpa-scumpelor: câte degete ai la o mână?*

— *Unu, doi, trei, patru, cinci.*

— *Bravo! Şi de câte zile te-a binecuvântat cerul să fii femeie?*

— *De una, două, trei, patru zile, douăzeci şi trei de ore, şapte minute.*

— *Te felicit pentru memorie.*

— *Mai am şi memoria altor întâmplări.*

— *Să lăsăm... Vasăzică atâtea şi-atâtea minute, şi te-ai şi apucat să pregăteşti păpuşi pentru fetița care o să vină, dacă o să vină, abia peste nouă luni?*

— *De ce nu?*

— *Eşti nemaipomenită!*

— *Dar eu vreau să mă joc, omule! N-ai impresia că renunțăm prea repede la copilărie, că rămâne mereu treaz în noi un anume copil care vrea să se joace, să i se spună poveşti, să fie dus încă multă vreme de mână, din miracol în miracol? Dragul meu, haide şi te joacă cu mine!*

— *Nu te-aud, ce-ai spus?*

— *Haide şi te joacă cu mine!*

— *Nu te-aud, ce-ai spus? Ai spus ceva?...* Johann, ai spus ceva?

— Stai puțin.

— Nu-nțeleg, mai clar!

— Opreşte o clipă, te rog!

Aş fi trecut pe lângă ei fără să-i văd, cum mergeam cu ochii tot în pământ. Numai el putea să-i vadă, aflându-se deasupra. Sunt şapte morţi germani, adunaţi foarte aproape, ca la un sfat prietenesc. Cred că moartea i-a surprins chiar în timp ce-şi luau cina, doi dintre ei îşi ţin şi acum mâinile încleştate pe gamele. Erau tunari şi probabil că se găseau la o oră de linişte absolută, nu se aşteptau să mai dea moartea buzna peste ei. Dar moartea i-a izbit în plin, pe toţi şapte deodată. Groapa adâncă de jur împrejurul căreia stau, ca rozeta cu şapte petale a unei flori uriaşe, dovedeşte că bomba a căzut şi a explodat chiar în mijlocul lor. Unii par că dorm somn liniştit fără vise, doar să-i scuturi uşurel de umeri şi se vor trezi. Alţii zac îmbrăţişaţi frăţeşte, pe aceştia greu i-ai rupe din îmbrăţişarea lor. Mâna unuia răsfrântă în lături, dacă-i urmăreşti intenţia, descoperi că a încremenit căutându-şi lingura prin noroi. Doar comandantul lor, un locotenent foarte tânăr cu părul spumos ca paiul şi un zâmbet straniu împietrit pe buze, cum sta rezemat în capul oaselor de roata tunului şi contemplă cu ochii vag întredeschişi zarea dinspre apus, continuă să pară a fi străin de acest final funebru. Lumina violetă a înserării le împrumută la toţi un fel de aureolă, niciodată n-am văzut morţi mai frumoşi ca aceştia de aici.

L-am sprijinit pe Johann de trunchiul unui copac şi aştept alături neclintit, ca şi el, cu ochii pironiţi pe grupul celor şapte morţi.

— Îi cunoşti?

— Doar pe locotenent, am fost colegi de şcoală, prieteni buni. Nu l-am mai văzut de la Harkov.

— Nu eraţi din acelaşi regiment, aceeaşi divizie?

— Nu. Probabil c-au fost aduşi aici anume, ca să ne salveze, dar i-a pândit şi pe ei aceeaşi soartă.

— Iată unde v-a fost dat să vă reîntâlniţi!

— Cel puţin de-aş şti cum se cheamă câmpia asta blestemată.

— Poate c-o să aflăm într-o zi.

— Într-o zi...

Tot mai stăruitor se simte în văzduh apropierea iernii, probabil la noapte va ninge. Norii au devenit foarte albi şi aerul e mai rece. Curând, aşadar, zăpada se va milostivi de aceşti morţi şi-i va îngropa sub giulgiul ei imaculat. Nu vor mai fi decât forme, ca ale unor statuete dintr-un parc dezolat. Iar la primăvară...

— Vrei să-ţi aduc lucrurile lui?

— La ce bun? ridică Johann din umeri, şi-n vocea lui străbate acelaşi şuvoi de plâns lăuntric. Şi-aşa, reia el, n-am nicio siguranţă că voi scăpa de aici. Şi chiar dacă o să scap, ce să fac cu ele? Să mă duc la ai lui, acasă, şi să le spun că l-am văzut mort într-un punct necunoscut al Europei? Să le pun pe masă nişte lucruri la fel de moarte ca şi el şi să le spun că sunt lucrurile lui? Crezi că ai lui vor fi fericiţi? Crezi că lucrurile rămase de pe urma unui om pot să suplinească viaţa acelui om?

— Uneori înseamnă mai mult.

— Nu înseamnă niciodată nimic.

— Amintirile dăinuie uneori datorită tocmai...

— S-avem decenţa, mă-ntrerupse însă el enervat, de a nu-i obosi pe ai noştri de-acasă cu amintirile despre noi.

— Îţi înţeleg mânia, şi totuşi...

Se-ntoarce spre mine, îmi prinde mâna într-ale sale cu o înverşunare neaşteptată:

— Chiar te rog, dacă se întâmplă cumva, înţelegi ce vreau să spun, îngroapă-mi hârtiile odată cu mine. Nu vreau să rămână nimic de pe urma mea, înţelegi? Îşi muşcă buzele ca să nu izbucnească în plâns şi repetă: Nimic!

Absolut nimic!

— Bine, acum linişteşte-te!

— Vreau să-i eliberez pe ai mei de orice obligaţie şi suferinţă. Să nu plătească şi ei pentru ce e suficient cât am plătit noi.

— Bine, linişteşte-te!

— De-ai şti ce grea începe să fie pentru noi memoria acestui război! Aş zice chiar că te invidiez pentru că nu-ţi mai aminteşti nimic.

— Vrei să spui că, de-ar fi cu putință să iei viața de la capăt...

— În nici un caz n-aş mai merge pe-acelaşi drum!

Răsuflă uşurat şi-şi lăsă mâinile moi pe genunchi. Privirea lui a depăşit acum grupul morților, se caută pesemne pe sine printre umbrele care totdeauna se proiectează dincolo de noi, într-o lume ipotetică şi teribilă, de unde ne fac semne. Suntem fiecare totdeauna doi – unul aici, concret, altul dincolo, hieratic – şi mereu, inconştient, ne căutăm până ce ne reintegrăm în unitatea inițială... Ah, lua-v-ar dracu' de gânduri! Comentându-l pe el, îmi comentez de fapt propria reflectare în neant şi nu-i bine. Zeii anume ne derutează, amăgindu-ne că-i vorba de altul, ca să nu simțim lațul pe care l-am şi pregătit pentru noi.

Mă smulg dintre afurisitele gânduri, îl întreb:

— Ce făceai înainte de război?

El însuşi tresare şi zâmbeşte recunoscător:

— Eram profesor de gimnaziu, într-un orăşel de provincie, nu cred să fi auzit de el, Darmstadt. Predam limba şi literatura latină: *Ille, terrarum mihi praeter omnes angulus ridet...* Nici asta nu-ți aminteşte nimic?

— Nu.

— Horațiu: *Târâmul acela îmi surâde mai mult decât oricare altul de pe pământ...*

— În timpul liber ce făceai?

— Ai să râzi: creşteam păsări de curte şi făceam grădinărie. Aveam cea mai frumoasă grădină din oraşul nostru.

— Soția ta ce făcea?

— Corepetitoare de pian, la o şcoală de balet.

— Şi fetița?

— Procreație de război, desperarea noastră din noaptea în care războiul ne-a despărțit.

— Te iubeau, le iubeai?

— Iubirea noastră intrase în ordinea elementelor naturii – ca aerul şi pământul, apa şi focul. N-am fi putut trăi fără să ne iubim. Numai că războiul... Poate n-ai să mă crezi dar,

dacă am rezistat până azi în război, numai datorită acestei iubiri am rezistat.

— Te-ai întoarce bucuros la toate astea?

— Fireşte că m-aş întoarce! Dar e posibilă întoarcerea, crezi că mai ieşim vreodată de-aici? Şi de ce mă-ntrebi numai pe mine? Tu, dacă ar fi posibil, cu ce-ai înlocui memoria războiului şi la ce te-ai întoarce?

— Eu?

— Tu!

— Eu... *Bună ziua, doamnă, am trista misiune să vă aduc singurele lucruri ce s-au mai găsit la moartea soţului dumneavoastră, lada de campanie şi porthartul s-au pierdut, am trăit zile grele atunci, de retragere şi panică permanentă, s-au pierdut, acestea le-am găsit mult mai târziu, într-o tranşee pe care am fost nevoiţi s-o părăsim, în nămol, pe fundul tranşeii le-am găsit, când am revenit şi am cules morţii, de-aceea şi sunt pătate de noroi, mototolite, asta-i scrisoarea pe care n-a mai apucat să v-o expedieze, asta-i fotografia dumneavoastră, cam ştearsă, adevărat, din aceleaşi motive, şi asta-i pipa, observaţi numele dumneavoastră săpat cu briceagul în lemn, să nu mă-ntrebaţi unde-i îngropat, n-aş putea să vă spun, nu i s-a găsit trupul, v-aş ruga respectuos să-mi semnaţi de primire, nu, doamnă, nu vă pot oferi nicio iluzie, e mort, iertaţi-mi brutalitatea, şi morţii nu se mai întorc niciodată...* Nu, Johann, nu ştiu la ce şi la cine m-aş putea întoarce, nu-mi amintesc de nimic!

— Iartă-mă!

— Văd că-ţi umezeşti buzele, ţi-e sete?

— Mai degrabă aş fuma o ţigară.

— Eu n-am, să-l caut pe fostul tău coleg de şcoală?

— Caută-l!

Găsesc într-adevăr o ţigară, una singură, şi vreo patru beţe de chibrit umede. Izbutesc cu chiu-cu vai s-aprind ţigara şi o fumăm pe rând – Johann un fum, eu un fum. O terminăm mai repede decât m-aşteptam, fiind amândoi la fel de lacomi să ni se potolească furiile şi suferinţa. Constat cerul, alb acum fără sfârşire, cu plafonul norilor tot mai

coborât, dar norii difuzați acum unul într-altul ca într-o osmoză, e sigur că la noapte va ninge...

— *Să ningă, să ningă, cu fulgi mari şi deşi, să nu se vadă om cu om şi să ne înece răsuflarea, noi să ne-nfofolim cu toate cele şi să rătăcim pe ninsoare până-n zori, grozav îmi place să umblu prin zăpadă şi să mă bat cu zăpadă, să te răstorn şi să mă răstorni în zăpadă!*

— *E interesant că ție toate îți plac la modul grozav; şi ploaia, şi ninsoarea, şi...*

— *Da: şi, şi, şi, şi... oricât de imposibil ai fi. Tu...*

— Ce fel de om eşti tu?

Johann a rămas cu ochii pironiți asupra mea şi mă priveşte îndelung. Răspund oarecum mirat:

— Un simplu semen de-al tău.

— De ce faci tot ce faci pentru mine?

Şovăi o clipă, simt că e clipa de cumpănă dintre noi doi.

— Am să-ți spun adevărul-adevărat, nu ți l-aş fi spus niciodată, dar m-ai obligat: fiindcă mi-e teamă să nu te fi împuşcat chiar eu.

— O! exclamă uluit Johann.

— După cum e posibil, continuai neabătut, ca de rana mea de pe frunte să fii chiar tu vinovatul.

— Dar e cea mai absurdă probabilitate dintr-o mie de probabilități! se răzvrăteşte el.

— Fireşte.

— Numai acceptând că suntem nişte blestemați...

— Nu suntem.

— Atunci, de unde gândul ăsta?

— N-am vrut decât să delimitez răspunderea fiecăruia față de celălalt.

— Înțeleg.

— Fiindcă acum ne cunoaştem, era absolut necesar să ne cunoaştem. Pentru ca să nu mai ajungem niciodată să tragem unul în celălalt.

— Înțeleg.

— Şi-acum sus, Oberleutnant Seebald! Până la Mecca mai avem.

— Nu ți-e frică?

— De germanii sau de românii instalați eventual acolo? Mi-e frică desigur! Dar sper că la nevoie o să ne batem fiecare pentru viața celuilalt. Sau, poate, ai tu altă soluție?

— E singura soluție, omule!

Dar ne-am făcut temeri inutile, casa aceea nu-i ocupată nici de români, nici de germani. Înăuntru se află un simplu copil, o fetiță de vreo nouă-zece ani, care stă cu fruntea lipită de geamul vag luminat şi ne urmăreşte atentă cum ne apropiem. Cum pătrundem în lumea ei de taine şi mirări, doi oameni negri ieşiți dintre nămolurile războiului...

3

Aştept în fața casei, cu povara pe umeri, s-apară cineva. Stăpânul, stăpâna casei, oricine. N-aş putea năvăli peste un copil singur, cu înfățişarea mea de strigoi, cu alt strigoi în spinare, să-nfricoşez copiii şi liniştea patriarhală a caselor de țară. Niciodată n-am pătruns într-o casă locuită dintr-un teritoriu străin în numele exclusiv al armei cu care mă blagoslovise războiul, fără a cere mai întâi îngăduința să intru. E un respect greu de explicat, puțin cam anapoda şi caraghios în comparație cu al altor camarazi de-ai mei, care şi-au preschimbat adesea armele în principii implacabile.

Dar n-apare nimeni, doar fetița cu năsucul turtit pe geam şi sfredelitorii săi ochi, altfel calmi, deşi curioşi, care ne urmăreşte dinăuntru.

— Ehei, oameni buni! strig atunci. Nu-i nimeni aici?

Dacă n-aş fi sigur că fetița există, aş crede că alte priviri (nevăzute) şi arme (de asemeni) ne pândesc de după ferestre, gata, la cea dintâi intenție a noastră de a pătrunde înăuntru, să-şi verse veninul în noi. Cu toate că, firesc, casa de-ar fi ocupată de români sau germani, măcar unul ar trebui să stea de pază pe-afară. Şi dacă nu-i nimeni, ci numai stăpânii casei, pe unde naiba s-or fi ascuns?

— Ascultă, Johann, ştii cumva ungureşte, cehește,

esperanto?

— De unde dracu' să ştiu?!

— Chiar aşa, de unde să ştii?! Ce facem în acest caz?

— Intrăm.

Nici n-am avea altceva de făcut, ar fi şi idiot tocmai acum să-ntoarcem spatele adăpostului de-aici şi să ne refugiem iar printre nămoluri. La urma urmei, ce primejdie ar putea să ne pască? Există o lege a hazardului pe care războiul mi-a verificat-o din plin: niciodată moartea nu te aşteaptă de două ori în acelaşi loc!

Pătrundem mai întâi într-un fel de tindă strâmtă, de unde o uşă închisă dă spre stânga, o alta deschisă larg dă spre dreapta. Trecem dincolo prin uşa deschisă, în vaga lumină a unei lămpi de gaz, şi iată-ne faţă în faţă cu fetiţa necunoscută. S-ar zice că ne aştepta, nemişcată în mijlocul odăii, nu pare defel speriată de apariţia noastră. În privirile sale e numai o curiozitate intensă, cine om fi şi ce căutăm, pe ce limbă om vorbi şi ce o să vrem de la ea, nici urmă de spaimă pe obrazul ei un pic palid, poate şi din cauza luminii scăzute ori din cauza părului gălbui care-i cade lung, în şuviţe dezordonate, pe umerii mici. E în picioarele goale, îmbrăcată peste rochiţa de stambă înflorată cu o flanelă fără mâneci, cam slăbuţă altfel, dar cu o strălucire în ochii albaştri şi cu un zâmbet naiv pe buzele subţiri care subliniază dintr-o dată cât de frumoasă e cu adevărat.

— Bună seara! îi spun.

— Guten Abend! l-aud şi pe Johnn rostind.

Dar tăcerea ei ne pune de la bun început în faţa unei dificultăţi de neînvins, imposibilitatea de a comunica vreodată pe aceeaşi limbă. Blestematul turn Babel care ne va obliga la schime şi onomatopee, la semne cabalisitice şi clovnerii, ca să ne înţelegem cât de cât. Reduşi astfel la dimensiunea unui primitivism penibil, deşi mai ales acum am fi avut nevoie să ne dezvăluim fiecare esenţă umană.

— Ce facem, Johann?

— O sa creăm lumea din nou, cu un limbaj unic pentru toată omenirea. Aşează-mă undeva şi odihneşte-te.

Îl aşez chiar pe patul instalat în dreptul ferestrei, de unde ne va fi urmărit fetița mai înainte sosirea. E un pat larg şi masiv, țărănesc, ocrotit de câțiva îngeri dolofani pictați în auriu pe tăbliile verzi de la capete, acoperit cu un macat destul de uzat ca să îndure şi mizeria acestui trup murdar şi oropsit. Dar nu-mi îngădui timp de odihnă, trebuie mai întâi să-i câştig fetiței încrederea. Ştiu că nu va-nțelege nimic din ce-i voi spune, dar sper să străbată în vorbele mele suficientă omenie ca să mi-o apropii sufleteşte. Îngenunchez înaintea ei şi-i cuprind, emoționat, mâinile într-ale mele:

— Draga mea, să nu te sperii de mutrele noastre, n-am venit să-ți facem vreun rău. Suntem doar doi amărâți de soldați ai nimănui, deocamdată, fără niciun dumnezeu. Ai să vezi că, după ce o să ne spălăm, o să arătăm şi noi ca oamenii. Altfel nu te-am fi deranjat, te rog să ne acorzi găzduire pentru o noapte. Mâine o să plecăm unde vom vedea cu ochii, fiecare în legea lui. N-o s-avem cu ce te răsplăti, să te răsplătească Cel de sus!

Îngână nu ştiu ce pe limba ei şi culege de pe fruntea mea câteva cruste de sânge închegat.

— Vezi? Sunt rănit, probabil floare la ureche dacă pân-acum nu mi-am luat câmpii. Dar omul ăstălalt e rănit mai grav, are picioarele ca vai de ele! Va trebui să-l spăl şi să-l pansez, de mine depinde dacă va mai trăi sau nu. De mine şi de tine, vreau să spun, vezi ce misiune extraordinară ne-a dat nouă cerul? Spune-mi însă, dragostea mea: ce rost ai tu pe fața pământului, eşti singură în casa asta? Unde-i tata, unde-i mama?

Ciripeşte din nou ceva pe enigmaticul său grai, zadarnic caut vreun înțeles cântecului ei de păsărică. Îmi petrec privirile peste celelalte lucruri ale odăii şi de-a lungul pereților pe rând, descopăr în sfârşit o fotografie. Înfățişează un bărbat mohorât, cu maxilarele încleştate, zdrobind parcă înjurături amarnice între măsele, țeapăn pe un scaun, în uniformă de soldat; iar alături, în picioare, cu o mână sprijinită pe umărul său, o femeie firavă şi gânditoare, de o sensibilitate parcă mai distinctă, frumusețe cețoasă şi tristă.

— Mama, tata? întreb, şi privesc țintă fotografia. Desigur că tata e şi el plecat la război, dar cu mama ta ce s-a întâmplat? A fugit, s-a ascuns? Şi dacă nu s-a ascuns, cum de te-a lăsat singură acasă?

Misterul va stărui de nepătruns pe buzele fetiței, deşi fetița e docilă şi înțeleaptă, a priceput ce vreau şi-mi răspunde; dar cum să dezleg cu mintea mea proastă taina cuvintelor de pe buzele ei?

Johann se agită neliniştit:

— Ai reuşit să afli ceva?

— Exact ce-ai fi reuşit şi tu.

— Măcar vezi ce se poate face pentru rănile noastre.

— O să mă străduiesc.

De-acum începe greul cel mai greu, descifrarea noțiunilor categorice. Explorez odaia cu ochiri rapide, pe o policioară zăresc un pahar cu apă. Îmi vărs apa în căuşul palmei, mă-ndrept glonț către fetiță şi-i arăt:

— Asta se cheamă apă, înțelegi? *A-pa!* Am nevoie expresă de apă, multă, multă!

Un zâmbet puțin ironic, de parcă fetița mi-ar reproşa: *De ce atâta demonstrație pentru un lucru atât de simplu?* Mă trage după ea în tindă, lumina abia răzbate până aici. Dar fetița se mişcă prin cuprinsul odăii ca la ea acasă, toate sunt cunoscute la amănunt. A găsit lampa, a găsit şi chibritul. Aprinde lampa şi o agață într-un cui pe perete, găleata plină cu apă răsare în colț după uşă.

— Bravo, drăguță, eşti un copil minunat! şi o bat uşurel de obraz. Acum să facem rost de vreo două brațe de lemne ca s-aprindem focul. Şi de o oală ceva mai mare ca să punem apa la fiert... Vrei să m-ajuți?

Mă receptează cu o precizie uimitoare, nu-i gând pe care să nu mi-l intuiască într-o clipă. Aduce lemne şi aduce surcele, scoate dintr-un dulap oala de care aveam nevoie şi o umple cu apă, îngenunchează la gura plitei care leagă între ele cele două sobe oarbe din odăile alăturate şi se chinuie să aţâțe focul.

— Lasă-mă pe mine, drăguță!

Dar n-are astâmpăr, e în casa asta un geniu necunoscut care-i impune o anume răspundere faţă de soarta noastră. Scoate din acelaşi dulap o cratiţă cu lapte şi trei coji de pâine uscată. Pune laptele la încălzit, stropeşte cu apă cojile de pâine şi le întinde pe plită. Simt cum mă îneacă un val de duioşie, dar mi-e greu să mă vadă plângând, o strâng lângă mine şi o sărut pe tâmplă.

— Eşti o adevărată comoară, dragostea mea!

Rămâne ea însăşi lipită de mine, ca un pui neajutorat, întârziind să se rupă din îmbrăţişarea mea.

— Ce s-a întâmplat cu ai tăi, fată dragă, de-ţi suntem tocmai noi ultimul sprijin?

Gângure şi zâmbeşte. Tare mi-e teamă, şi nici nu se poate altfel, ca eu una să rostesc, ea alta să priceapă! Mă reculeg târziu, dau laptele şi pâinea deoparte, apa din oală e gata să dea în clocot. Găsesc o pojghiţă de săpun şi o rog pe fetiţă să-mi toarne. Simt cum mă curăţ de toate noroaiele războiului, de sub masca strigoiului negru simt cum apare chipul meu de totdeauna. Fetiţa însăşi mă priveşte mirată şi bucuroasă de noua mea înfăţişare.

— Vezi că sunt şi eu om?

Mă contemplu şi într-un ciob de oglindă, rana de pe frunte e într-adevăr floare la ureche. Semnul cu care m-a însemnat moartea nu face două parale faţă de traumele care mi-au zdruncinat creierii şi mi-au pecetluit memoria poate pentru totdeauna. O fi mai bine aşa, cu acest pustiu în mine, şi mi se va mai lăsa oare timp să clădesc pe acest pustiu o altă conştiinţă, pentru binele şi răul ce urmează? Cine ştie, cine ştie!

Frumoaso, ştii ce ne trebuie acum? O bucată de pânză albă, curată, pentru pansamente. Mă doare inima, dar voi fi nevoit să te jefuiesc. N-ai să mă crezi, dar e a treia oară în viaţa mea (exclusiv în război şi din cauza războiului) când sunt pus în situaţia să fur. O dată, într-un atac, mi-au împuşcat nemţii bidonul. M-am trezit scara, în satul pe care-l ocupasem, că mi s-a scurs toată cafeaua din bidon, nu mai aveam nici cu ce bea apă. Am intrat în prima casă, nu

era nimeni înăuntru cui să cer voie, şi am furat o cană de aluminiu. Atât, o simplă cană de aluminiu! A doua oară a fost într-un oraş, noaptea, după o bătălie de trei zile şi trei nopți, mi se umflaseră picioarele şi mă ardeau. De răcorit mi le-aş fi răcorit eu oricum, dar trebuia să-mi lepăd obielele putrede şi aveam nevoie de obiele curate. Am intrat într-o casă pustie, era o casă simandicoasă, boierească, şi am început să scotocesc prin dulapuri şi sertare. Se găseau acolo tacâmuri de argint şi bijuterii, obiecte de artă şi lucruri de mare preț, care ți-ar fi ajutat să trăieşti împărăteşte o viață întreagă. Eu n-am furat decât o pereche de ciorapi bărbăteşti. Măcar de-ar fi fost mai ca lumea, dar erau cârpiți la călcâie. Atât, o pereche de ciorapi cârpiți! Acum fur pentru a treia oară – o bucată de pânză albă şi curată, fiindcă trebuie, înțelegi? Ai să te superi pentru atâta lucru? Vino cu mine!

Odaia de-alături e ceea ce în România se cheamă odaie de zile mari, pentru oaspeți şi cumetrii. Pereții sunt împodobiți cu farfurii şi ulcele înflorate, cu ştergare prinse în unghi şi carpete țesute la războiul de casă. Pe paturile la fel de greoaie, din lemn masiv, stau vârfuite una peste alta plăpumi şi scoarțe, alte carpete şi belşug de perini înfățate în fețe imaculate. M-apucă jalea gândind că tocmai cearşafurile şi fețele astea de perini, albe ca zăpada, va trebui să le sfâşii sub ochii fetiței. Sper să descopăr însă pânza menită sacrificării într-una din lăzile de zestre care încadrează lavița scundă de sub fereastră. Nici nu-i nevoie să scotocesc prea adânc, am găsit ce-mi trebuia, mare pierdere nici n-ar fi, descopăr pânza şi i-o arăt fetiței:

— Eşti de acord s-o iau pe asta?

Copila însă clătină din cap, zâmbind ca-ntotdeauna triumfătoare pentru intuițiile sale spontane, părând a spune: *Nu-i cea mai bună, aşteaptă puțin!* Şi într-adevăr, după doar câteva clipe, răscolind în cealaltă ladă, scoate la iveală un tăvăluc de tifon şi mi-l întinde.

— Scumpa mea, dar asta-i o perdea în toată legea! Nu se poate, ce o să zică maică-ta când o afla că ți-ai dăruit

perdeaua de zestre unor oameni din toată lumea?

Continuă să zâmbească şi trece dincolo, cu aerul că-i inutilă orice discuție. Ne aşezăm pe două scaune pitice, față în față – eu sfâşii tifonul în bucăți, ea împătureşte bucățile feşe-feşe. Lucrează preocupat, fruntea uşor încruntată şi vârful limbii abia întrezărit printre buzele moi. Arar îşi înalță privirea spre mine, are ochii foarte galeşi. Uneori mă scrutează atentă, ca şi cum în locul meu ar trebui să fie altcineva. O fi constatând că nu-i acel cineva, şi oftează. Spune ceva, dar eu nu înțeleg nimic, zâmbeşte resemnată.

— De ce oftezi? Îți promit, îți jur, ai cuvântul meu de onoare că după ce mă-ntorc din război, dacă mă-ntorc din război, cel dintâi lucru pe care-l fac – îți trimit un pachet mare-mare, uite aşa de mare, cu daruri numai pentru tine! Am să-ți trimit piele de şarpe şi piele de crocodil, să-ți faci cei mai frumoşi pantofi din lume; valuri peste valuri, de stămburi şi mătase naturală – albă, albastră, roşie, verde, cu flori şi cu desene, ca să-ți faci cele mai elegante rochii din lume; am să-ți trimit materiale pentru cămăşuțe şi pentru chiloțaşi, materiale pentru cordoane şi pentru pălării – să nu fie în toată Europa fată mai frumoasă şi mai distinsă decât tine; am să-ți trimit inele şi cercei, brățări şi medalioane, chiar şi o cunună de mireasă am să-ți trimit, lucrată anume, pentru ziua când vei fi mireasă, tot ce-mi va mai trece prin minte şi tot ce voi avea la îndemână, numai să te răsplătesc pentru bucata asta de tifon, înțelegi? Să nu uit, mâine dimineață, când o fi să plecăm, să-mi scrii pe o bucățică de hârtie numele şi adresa ta, ca să ştiu cui şi unde să trimit. Chiar aşa, fiindcă veni vorba, cum te-o fi chemând? Pe omul de dincolo îl cheamă Johann, Johann Seebald, pe mine – Tudor, Şandor, Michel, John, înțelegi? Dar pe tine, şi-mi înfig degetul în pieptul ei, cum te cheamă? Ilona, Elisabeth, Marina, Sofia? Spune!

Râde cu hohote, amuzată probabil de jocul acesta al numelor atât de proprii auzului ei.

— Spune, draga mea, cum te cheamă?

— Alexandra!

— Cum?! şi mă-ncleştez ca fulgerat pe genunchii ei, implorând-o: Mai spune o dată, repetă!

— Alexandra!...

— Alexandra?! *Chiar Alexandra?*

— *Alexandra, de ce te miri, n-ai mai auzit de numele Alexandra?*

— *E totuşi un nume rar.*

— *Pentru tine, poate.*

— *Pentru mine eşti cea dintâi Alexandra pe care o cunosc.*

— *Acum îmi pare rău că ți-am spus cum mă cheamă.*

— *De ce?*

— *Aş fi preferat să comunicăm fără să ştim nimic unul despre celălalt, nici cum ne cheamă, nici de unde venim fiecare. Dacă va fi să ne despărțim, să nu ne umbrim sufletele cu niciun regret. S-a întâlnit o frunză cu altă frunză, a-nceput deodată vântul să bată şi frunzele au pierit una din văzul celeilalte, niciodată acelaşi vânt sau alt vânt nu le va mai aduce să se întâlnească din nou.*

— *Eşti o ființă ciudată.*

— *Sunt o ființă foarte orgolioasă, de ajuns că eu ți-am ieşit cea dintâi în cale şi te-am oprit. Dacă va fi să ne despărțim mâine, poimâine, peste o săptămână, aş prefera să nu păstrăm niciunul vreo amintire despre celălalt.*

— *Abia ne-am cunoscut şi vorbeşti de despărțire.*

— *Fiindcă mi-e teamă de vântul care ne pândeşte din întuneric.*

— *Dar stă în puterea noastră să nu-l îngăduim între noi, să nu ne lăsăm în voia lui. Dă-mi mâna, sau prinde-te de brațul meu, vei vedea că vântul nu va reuşi să ne spulbere ca pe frunzele de care vorbeai adineauri.*

— *Crezi*

— *Sunt sigur.*

— *O vrei cu orice preț?*

— *Pe tine te vreau.*

— *Nu ştiu ce fel de om eşti tu de-adevărat şi ce se întâmplă cu tine acum, dar eu mă gândesc să fiu a unui singur om şi pe toată viața, însuşi omul acela să nu gândească altă femeie în*

afară de mine şi altfel decât pe toată viaţa, poţi fi tu acela?

— *Sunt.*

— *O, Doamne, de-ar fi acesta adevărul!*

— *Sunt, Alexandra! Acum mai regreţi că mi-ai spus cum le cheamă?*

— *Mă cheamă Alexandra şi vreau...*

— Alexandra! şopteşte fetiţa.

— *Şi vreau... Unde ţi-s gânclurile, de ce taci?*

— Alexandra! repetă fetiţa.

Mă reped dezlănţuit asupra ei şi o cuprind pătimaş în braţe. O strâng înnebunit în braţe, gata să-i frâng trupşorul de fulg, şi o sărut de-a valma pe obraji, pe ochi, pe urechi, pe frunte, şi iar o sărut şi-mi înfig dinţii în obrazul ei fără s-o muşc, speriind-o numai, speriat eu însumi de beţia mea. Ea râde buimacă, fericită, ameţită, bucuroasă – fără să priceapă nimic din fantastica declanşare a mecanismelor mele lăuntrice, fără să aibă cum vedea ce lumină orbitoare s-a făcut deodată în mine. O arunc în sus până la tavan şi o prind de subsuori, o dată, de şapte, de zece ori, neobosit – şi ea iar se sperie şi ţipă râzând, o legăn deasupra mea şi ea se zbate bătându-mă cu pumnişorii ei mici, s-au umezit ochii de lacrimi şi râde, râde, râde fără sfârşire, mi-o lipesc din nou lângă obraz şi nu mai ştiu de-i ea ori *Cealaltă!*

— Dumnezeule mare! Fiinţă fără seamăn pe lume! Cuvântule de la începutul lumii! Ştii tu ce miracol ai săvârşit cu numele tău? Ai reuşit să despici în două bezna din mine, şi prin tine încep să fiu iar om!

De-alături răzbate glasul intrigat al lui Johann:

— Ce-i cu voi acolo, ce v-a apucat?

Mă opresc, cu fetiţa în braţe, pe pragul odăii vecine:

— Johann, iubitule! Ştii ce miracol a săvârşit fetiţa asta? A reuşit prima spărtură în memoria mea pecetluită. M-a făcut să-mi amintesc numele singurei femei pe care o iubesc şi la care aş vrea să mă-ntorc după război.

— Necredinciosule!

— Ai avut dreptate. O simplă întrebare, un simplu răspuns, şi şocul s-a produs fulgerător.

— Care a fost întrebarea, care răspunsul?

— Ascultă...

Mă uit concentrat în ochii fetiței, ea însăşi nu clipeşte, îi comand nerostit să fie atentă, îi spun pe româneşte:

— Pe el îl cheamă Johann, pe mine mă cheamă André, Zaharia, Tommy... pe tine cum te cheamă?

— Alexandra!

— *Alexandra,* Johann! Acum ai priceput?

— Soția ta?

— Soție, prietenă, amantă... dumnezeul meu!

— Alexandra... murmură Johann, invocând-o parcă pe *Cealaltă,* elogiind-o parcă pe cea de aici. Te felicit, bătrâne! mi se adresează apoi. Ai câştigat primul punct de sprijin al noului tău univers. De-acum fii atent la şocurile următoare, fiindcă vor veni şi acelea. Sau te mulțumeşti, poate, doar cu atât?

— Mi-e teamă că nu.

Foarte bine! Avem nevoie de întreg universul care ne-a aparținut până la război... Ştii ce-am făcut toată vremea cât voi erați dincolo?

— Spune!

— M-am plimbat prin Darmstadt. La început singur. Apoi am auzit pe cineva cântând la pian. M-am apropiat de o fereastră şi am văzut-o pe soția mea, ea cânta. Era şi fetița noastră acolo. Încerca primii paşi de balet. Nu le-am tulburat lecția. Le-am strigat numai după ce au terminat şi voiau să plece acasă. Păreau amândouă foarte obosite şi triste. Le-am strigat, şi ele au dat buzna la fereastră. N-au crezut că sunt eu cu adevărat şi a trebuit să le chem afară, să se convingă. Am plecat tustrei pe străzi. Începuse să ningă cu fulgi mari şi deşi. Nu vorbeam nimic. Dar la un moment dat le-am pierdut. Ningea prea tare şi nu le-am mai văzut... Unde să fi dispărut?

M-apropii de el şi-i pun mâna pe frunte:

— Ai febră, Johann.

— Dar n-am visat, se răzvrăteşte el. De-adevărat am fost la Darmstadt şi m-am întâlnit cu...

— Ai febră, Johann! Vin imediat să-ți curăț rănile şi să te pansez, naiba ştie ce o fi cu picioarele tale.

— De ce nu mă crezi?

— Te cred, Johann. Dar acum n-am timp.

— O să-ți povestesc mai târziu, da?

— Perfect, mai târziu...

Mă-ntorc cu fetița în tindă, s-aducem oala cu apă fiartă şi pansamentele.

— Draga mea, ştii ce-am uitat? Foarfecă! şi mimez eu doua degete cum tai un postav imaginar. Am numaidecât nevoie de o foarfecă.

Slavă domnului că îngerul ăsta de copil e de o inteligență sclipitoare, foarfeca a şi apărut în mâna ei ca prin farmec.

— Şi-acum, duhule al mamei mele, te implor: coboară din raiul sau iadul unde-ți vei fi petrecând eternitatea şi inspiră-mă, suflă-mi la ureche cum se spune pe limba acestei fetițe doar două cuvinte, fiindcă astea nu se mai pot mima, iar mintea mea e incapabilă să le explice sensul: spirt sau tinctură de iod! Fată scumpă, spirt aveți, iod aveți?

Fetița îmi urmăreşte atentă mişcarea buzelor, spune şi ea:

— *Spirt.*

— Da, bravo, spirt! Sau iod, iod!

— *Iod!* repetă maşinal fetița.

— Exact. Spirt, iod aveți?

Obrazul fetiței se umbreşte, suferă ea însăşi pentru neputința de a smulge acestor cuvinte imposibile conținutul.

— Nu-i nimic, o încurajez eu. Vom scoate-o noi la capăt şi fără spirt sau iod... Haide!

Câteva clipe, şi odaia e transformată în sală de operație. Lampa un pic mai sus pe perete, ca lumina să cadă în plin peste picioarele rănite. Jos pe podea, alături, oala cu apă fiartă şi un lighean pentru bandajele murdare. Foarfecă şi feşele pe marginea patului, la îndemână. Chirurgul şi-a scos vestonul şi-şi suflecă mânecile, când dă cu ochii de fetiță. O pofteşte politicos afară, o şi conduce până în tindă şi o aşază autoritar pe un scaun.

— Dumneata, domnişoară, ai să-mi stai aici până termin.

Frumoşii dumitale ochi nu trebuie să vadă în ce hal ajung câteodată oamenii. O fi absurdă viaţa, dar nu-i cazul să-i cunoşti mizeriile chiar de la această vârstă... Înţelegi?

Pe dracu', abia am apucat să-l descalţ pe Johann şi să-i tai pantalonii până aproape de genunchi, dumneaei s-a şi strecurat pe nesimţite înăuntru.

— Ei bine, dar dumneata eşti o încăpăţânată fără pereche! şi o apuc de braţ, s-o scot din nou afară. Te rog, domnişoară, nu mă supăra! Eu vreau să-ţi ocrotesc sensibilitatea, dar dumneata mă sfidezi într-un chip revoltător... De ce?

Zadarnic însă orice efort de a o convinge, şi-l ia aliat pe profesor. Eterna viclenie feminină, se-apropie de Johann şi-i pune protectoare mâna pe frunte. Herr Oberleutnant Seebald Johann râde înduioşat, dumneaei scoate limba la mine.

— Ascultă, Johann, măcar tu să fii rezonabil! Te rog să nu urli.

— N-am să urlu.

— Ea o fi crezând că-i de joacă, să n-o speriem inutil.

— Îţi promit că n-am să urlu.

— Imaginează-ţi că trăieşti în Evul Mediu, când rănile se ardeau cu fierul roşu, iar destinul a făcut să încapi pe mâinile unui chirurg cârpaci.

— Chiar ai de gând să mă arzi cu fierul roşu?

— Totuna...

Povestea a durat mai bine de un ceas, Johann s-a comportat admirabil. Fetiţa a asistat împietrită, fără să-şi abată privirea o clipă, la această nouă facere a omului, peticit şi oblojit de mâinile mele butucănoase. Eu însumi m-am îngrozit de propria-mi aventură, îndrăznind astfel să concurez factorii esenţiali ai Genezei cu mijloacele mele barbare. Dar la un moment dat am văzut o boabă de sudoare cum se scurge de pe fruntea mea chiar în inima rănii lui Seebald Johann. Nu m-am speriat şi mi-am lăsat mai departe sudoarea să se amestece cu sângele celuilalt, convins că din plămădeala asta lumea de mâine ar putea să câştige o nouă conştiinţă. Ar avea tot dreptul s-o câştige, ar

constitui onoarea ei...

4

Onoarea ei, onoarea ei, onoarea ei... Soba oarbă din odaia noastră împrăştie o căldură adormitoare, abia acum îmi dau seama cât sunt de obosit. Dar n-aş vrea s-adorm mai înainte ca să-mi... ca să-mi... *Alexandra, ce cauți aici? Cum de-ai ajuns aici?*

— *M-a adus vântul, mi-a spus că ai nevoie de mine, m-am rugat de el să m-aducă şi m-a adus.*

— *Cum de-ai intrat aici?*

— *Am găsit uşa deschisă şi am intrat.*

— *Imposibil, uşa e închisă, de două ori am răsucit cheia, până şi zăvorul l-am tras pe dinăuntru.*

— *Atunci am intrat pe fereastră.*

— *Cum era să intri pe fereastră, şi fereastra e închisă!*

— *Atunci am pătruns prin zid.*

— *Cum era să pătrunzi prin zid, zidul n-are nicio spărtură!*

— *Of, Doamne, că sâcâitor mai eşti! Parcă are vreo importanță cine m-a adus şi cum am intrat, în loc să fii bucuros c-am venit...*

— *Sunt bucuros.*

— *Nici nu m-ai sărutat măcar, sărută-mă, de ce ți-s buzele atât de reci?*

— *Mi-s buzele reci?*

— *Foarte reci, şi mâinile ți-s reci, iar în privire ai ceva tulbure, unde te uiți, cine-i omul acesta?*

— *Profesorul de latină Seebald, de loc din Darmstadt.*

— *E rănit?*

— *Da.*

— *Grav?*

— *Destul, dar acum sper că-i în afara oricărei primejdii, tocmai i-am curățat rănile şi l-am pansat.*

— *De ce i-ai acoperit picioarele cu vestonul?*

— *La picioare e rănit.*

— Şi fetiţa asta cine este?
— Alexandra.
— Alexandra sunt eu!
— Şi pe ea tot Alexandra o cheamă.
— Alexandra sunt eu!
— Da-nţelege că...
— De ce se uită aşa la mine?
— I-am vorbit despre tine şi-i curioasă să vadă cum arăţi.
— Singura Alexandra sunt eu!
— Fireşte, tu, doar n-o să fii geloasă pe un copil.
— Geloasă?
— În sfârşit, parcă te-ar intriga faptul că există şi ea pe pământ, doar nu-i vinovată că şi pe ea o cheamă...
— Vreau să trecem dincolo, în odaia cealaltă.
— Nu se poate.
— Vreau să trecem dincolo, să fiu numai eu cu tine.
— Nu se poate.
— Am făcut atâta drum anume pentru tine, şi la...
— Nu pot să-i las singuri, au nevoie de mine.
— Dar gândeşte-te că eu trebuie să mă-ntorc!
— Ştiu.
— Şi s-ar putea întâmpla să nu te mai văd niciodată.
— Ştiu.
— Uite, vântul îmi şi face semne de-afară că e timpul să ne luăm rămas bun, avem drum lung de făcut înapoi şi nu-i bine să ne prindă zorii pe drum.
— Ştiu,
— Atunci de ce...?
— Du-te, Alexandra!
— Dar nu ne putem despărţi aşa.
— Du-te, Alexandra!
— Ce-aş putea totuşi să fac pentru tine?
— Nimic.
— Chiar n-ai nevoie de nimic?
— De nimic, nimic, doar să dorm, atât, sunt foarte obosit şi aş vrea să dorm... Dar n-aş vrea s-adorm înainte ca să-mi beau laptele, înainte ca să mănânce şi ceilalţi.

Stau jos pe podeaua goală, rezemat de perete, şi-mi beau laptele. În ciuda stângăciei grave cu care ne-a servit, fetița s-a dovedit o gazdă ospitalieră şi atentă. Pe sine însăşi s-a lăsat la urmă, ca să-l servească personal pe profesor. Moaie pâinea uscată în lapte, i-o oferă să muşte din ea. La răstimpuri îl ajută să-şi ridice uşurel capul, îi duce cana la gură să soarbă câte o înghițitură de lapte. Oricât l-ar fi hainit războiul, Johann nu-şi poate reține plânsul. Astfel că bea laptele amestecat cu lacrimi, se uită la fetiță topit de fericire.

— Ich mochte dich belohnen, i se adresează Johann zâmbind, aber ich weiss nicht wie.

— Ai vrea s-o răsplăteşti îl întreb.

— Da.

— Şi nu ştii cum?

— Exact.

Fetița descifrează pesemne că rănitul îi vorbeşte pe altă limbă, decât îi vorbeam eu, se-ntoarce spre mine, pasămite Doamne ca să-i traduc. Cum să traduci însă prin semne declarațiile de dragoste ale lui, ale mele?

— Îți propun să-i săruți mâna, spun, sunt convins că va pricepe exact ce gândeşti.

Un fel de văpaie îi inundă fetiței obrajii, dar se vede limpede că-i face plăcere. Profesorul i-a cuprins mâinile într-ale sale, i le sărută lacom şi nepotolit. Fetița la rându-i, apoi, se simte datoare să-i constate grijulie fruntea şi-l întreabă ceva.

— Cred că vrea să ştie dacă mai ai febră, mă fac interpretul ei.

— Nu, răspunde Johann, nu mai am.

— Dacă te dor cumva rănile?

— Nu mă doare nimic.

— Sau, poate, ai totuşi vreo dorință, oricare?

— Dorință?! tresare surprins Johann. Zău că am una, dar mi-e teamă să nu îndrăznesc prea mult.

— Îndrăzneşte!

— O țigară, măcar una singură pentru amândoi.

— Dar ce imperiu îi oferi tu, în schimb?

Seebald râde amar, fetița îşi trece nedumerită privirea de la unul la altul. O dungă subțire i s-a adâncit între sprâncene, mintea ei se chinuie să dezlege sensurile misteriosului nostru dialog. A o lăsa în derută, înseamnă a-i da sentimentul că ne-am permis răutăți asupra ei, cine ştie ce nemernicii am pune la cale.

M-apropii de ea, o mângâi îndelung pe păr:

— Draga mea, nu te nelinişti! E vorba de cu totul altceva, ceva foarte simplu. Soldatul îndură oricâte în război – şi bombardamente, şi foame, şi sete, şi răni. Un singur lucru nu poate îndura: lipsa tutunului! Paf, puf! Înțelegi? şi iau mina unui fumător în extaz, după care adaug: Mai trece la darurile pe care ți le-am făgăduit încă de şapte ori pe-atât, numai fă-ne rost de ceva tutun. Dă casa peste cap, la nevoie inventează-l chiar tu, câteva fire măcar, tutun, tabac, înțelegi?

— *Tabac?* murmură fetița.

— Exact, frumoaso, tabac!

O aud răscolind sertarele mesei şi dulapului de dincolo, răsturnând un scaun şi ridicându-l, suindu-se probabil pe scaun şi scotocind alte sertare, apărând după un timp, îmbujorată, în mână cu o pungă doldora de tutun şi cu o pipă.

— Dumnezeule mare, o pipă!

Îi râd ochii pentru uimirea, surpriza pe care le citeşte în ochii mei, în ochii lui Johann.

— Dumnezeule mare, o pipă! *O pipă! Nu m-aşteptam la surpriza asta.*

— *Dar azi e 2 noiembrie!*

— *Şi ce-i dacă e 2 noiembrie?*

— *E ziua ta de naştere.*

— *Chiar aşa, uitasem, foarte drăguț din partea ta.*

— *Îți place?*

— *Toată viața mi-am dorit să fumez cu pipa.*

— *E de cireş.*

— *Adevărat, de cireş.*

— *Negustorul de la care am cumpărat-o mi-a spus că*

pipele de cireş prind cel mai repede crustă, şi cu cât crusta e mai groasă, cu atât pipele sunt mai bune.

— Da? Nu ştiam.

— Mi-a mai spus că fabricanții englezi nici nu lansează pipele pe piață înainte de a le folosi un timp, tocmai pentru ca să prindă crustă. Fiecare fabrică are pe lângă ea o echipă anume de fumători pentru treaba asta.

— O fi, nu-l contrazic, dar mai ales în materie de pipe aş dori să se respecte legile elementare ale higienei.

— În privința ăsteia pe care ți-am cumpărat-o eu, să n-ai nicio grijă.

— Se vede, are pereții lucitori ca oglinda.

— Ți-am cumpărat şi drăciile respective pentru curățat, şi o cutie cu tutun special, turcesc.

— Mă copleşeşti, draga mea!

— Vrei să ți-o umplu eu cu tutun?

— Te rog!

— De câte ori o să vrei să fumezi pipă, să mă chemi pe mine să ți-o umplu cu tutun.

— Bine.

— Tu ai să stai la masă şi ai să lucrezi., eu am să stau la picioarele tale şi am să-ți umplu pipele cu tutun.

— Pipele?

— Da, fiindcă am să-ți cumpăr mereu, noi, vechi, româneşti, străine, vreau să ai cea mai bogată colecție de pipe din România.

— Bine.

— Ia să te văd cum îți stă, grozav, adevărat lup de mare, îți dă un aer straniu şi o anume severitate. Doamne, cât te iubesc! Îți place, spune-mi: îți place?... Dar pipa astălaltă e rudimentară, noduroasă, dintr-un lemn greu, afumat, cu muştiucul rupt în două locuri şi prins în inele de metal, moştenită desigur din moşi-strămoşi, are şi un capac de metal deasupra, tăiat în patru.

Nu din această cauză însă şovăi să fumez cu ea, ci gândind numai că omul căreia îi aparține ar putea chiar în această clipă să intre pe uşă, reîntors acasă din refugiu sau

fugit ca şi noi dintre nămolurile războiului. Ne-ar putea ierta că i-am ocupat casa şi că i-am mâncat săracele merinde, dar cum aş reuşi să-i explic de ce m-am făcut stăpân peste bunurile tabieturilor sale paşnice? Meşteresc în consecinţă pentru amândoi, vreau să spun pentru mine şi pentru Seebald, din hârtie de ziar, două ţigări soldăţeşti, enorme, şi duhănim pe îndelete, tăcuţi. Fetiţa s-a aşezat pe marginea patului, la capătul celălalt, grijulie, să nu lovească picioarele rănitului. Se chinuie cu pâinea neagră, prea tare pentru ea, şi-şi bea laptele alene.

— Jesus Maria! exclamă atunci profesorul, privind-o. Am câteva bucăţi de zahăr pentru tine.

— Tâlharule! izbucnesc în numele ei. Ai zahăr şi taci?

— Acum mi-am adus aminte.

— Unde-l ţii ascuns?

— Caută într-unul din buzunarele vestonului.

Sunt doar patru bucăţi de zahăr, cam subţiri şi cam gălbui, înfăşurate într-o hârtie soioasă, oricum însă – zahăr! Fetiţei nu-i vine a crede, trebuie să insist îndelung ca să accepte că domnul profesor i le dăruieşte ei.

— Te rog, e tot ce avem! şi i le pun dinainte. Johann o să se supere dacă-l refuzi, mănâncă!

A lăsat deoparte laptele şi coaja de pâine, ronţăie zahărul ca un şoricel, cu zgârcenie, de parcă ar vrea să-i ţină până după război.

— Bun? o întreabă Johann, şi o soarbe toată din ochi.

— Sigur că-i bun, răspund în numele ei.

— Ai o batistă? mă-ntreabă deodată Johann.

— La ce-ţi trebuie batista mea?

— Dă-mi-o, ai să vezi!

Nu mi-am imaginat că profesoraşul ăsta de latină poate să fie dotat cu asemenea talent. Din numai câteva noduri de batistă şi din cele zece vârfuri ale degetelor sale, pe care le împleteşte şi le încalecă în fel şi chip, proiectându-le pe perete în lumina scăzută a lămpii, să prefigureze o întreagă panoramă de chipuri şi siluete, lighioane de tot felul şi oameni, într-o fantastică mobilitate şi conversând mut,

certându-se şi răfuindu-se, încleştându-se în bătălii cumplite şi unii căzând victime pe dreptate, alţii exultând triumfători. De sub magia degetelor sale apar căţei şi pisici care se bat pentru o oală cu smântână, berze şi broscuţe care dialoghează pe malul unei bălţi, vânători distraţi şi iepuri care le fură puşca, moşnegi şi băbuţe care-şi dispută luna de pe cer şi luna care-şi râde de ei cu gura până la urechi – o vastă, inepuizabilă paradă de umbre chinezeşti, pe care Johann le mişcă cu o dexteritate de mare prestidigitator, a căror acţiune şi viaţă efemeră le-o susţine cu hazlii ori groteşti onomatopee specifice.

Fetiţa e peste poate de încântată, s-a dăruit trup şi suflet acestui spectacol inedit. Suferă şi se agită pentru aventurile dramatice ale nu ştiu cui, râde cu lacrimi de năzdrăvăniile altcuiva şi aplaudă frenetic orice victorie. Pe mine însumi m-a prins în joc, mă ia părtaş la bucuriile ei. Şi dacă inspiraţia lui Johann dă semne de oboseală, domnişoara noastră e dimpotrivă neobosită, eu însumi stărui pe lângă profesor să continue jocul.

— Bine! consimte el în cele din urmă. O să vă spun o poveste ceva mai lungă, şi-şi masează uşor degetele, să le redea elasticitatea şi prospeţimea. E o poveste pentru fetiţe ca tine, pentru bătrâni ca el! subliniază Johann, indicându-ne pe rând. Sunteţi gata să mă suportaţi? Tu, scumpete, înţelegi ce am de gând?

— *Da, da!* bate fetiţa din palme, fericită.

Dar profesorul se pregăteşte minuţios, cu oarecare solemnitate, sub privirile noastre la fel de grave şi nerăbdătoare. Va vorbi tot timpul, deşi deocamdată nu mi-e clar de ce e nevoie neapărat de explicaţii, când fetiţa şi-aşa nu pricepe nimic iar scenele proiectate pe ecranul peretelui sunt suficient de expresive. Voi observa însă cum fiinţa lui se detaşează pe încetul de realitatea noastră, ochii coboară în propriul său adânc şi vocea scade până la şoaptă – poate că de-adevărat nici nu ne spune nouă povestea, ci altcuiva din amintire.

— Aşadar, începe Johann, a fost odată o mamă care avea

o fetiță. Mică, mică de tot, uite atât! Într-o zi, mama şi fetița au plecat la plimbare lipa-lipa, lipa-lipa! S-au plimbat printr-un parc, şi mama a dat fetița în leagăn: huța-huța, huța-buța! Mama i-a cumpărat fetiței covrigi, şi fetița a rontăit covrigi cum rontăi tu bucata de zahăr: cranț-ctanț, crauț-cranț! apoi s-au plimbat cu barca pe lac, şi fetița a vrut să prindă un peştişor, dar un peştişor a muşcat-o de degetul mic şi fetița a făcut: Au! Atunci s-a pornit să bată un vânt mare şi să bubuie norii a ploaie: bum-bum, bum-bum, bum-bum! Mama a ieşit fuga din parc şi s-a grăbit să prindă maşina, s-ajungă mai repede acasă. Dar în stația de maşini era o îmbulzeală nemaipomenită şi mama n-a fost atentă, a scăpat fetița din brațe şi fetița s-a făcut praf. Praf, înțelegi? Pfuuu! Mama s-a uitat în stânga, s-a uitat în dreapta – fetița nicăieri! Mama îşi smulgea părul din cap şi bocea: Vai-vai-vai, vai-vai-vai! Atunci o pasăre din înaltul cerului s-a milostivit de ea, a coborât pe umărul ei şi i-a spus: Eu ştiu unde-i fetița ta, după ce s-a făcut praf a venit vântul şi a luat-o, du-te la casa vântului şi vei găsi-o! Cum să ajung la casa vântului, a întrebat mama, nu cumva ştii, pasăre, tu? Ba eu ştiu, a răspuns pasărea, dar nu pot să merg cu tine, tot nu ți-aş fi de vreun folos, se-apropie iarna şi aş muri de frig, eu mă călătoresc acum spre țările calde, du-te singură! Şi a pornit mama singură – şi a mers, şi a mers, însetată, flămândă, o dureau picioarele şi era istovită, până a ajuns la o apă şi, după ce i-a împărtăşit jalea ei, a întrebat-o: Nu cumva ştii tu, apă surioară, unde-i casa vântului? Ba ştiu, i-a răspuns apa, dar nu mă pot întoarce din drum, ar însemna să se usuce câmpiile pe unde trec şi oamenii să nu mai aibă cu ce se hrăni, du-te singură! Şi iar a pornit mama – şi a mers, şi a mers, abia se mai târa şi se gheboşase de-atâta drum, până a ajuns la Domnul Soare, i-a mărturisit şi lui jalea ei şi l-a întrebat: Domnule Soare, nu cumva ştii domnia-ta pe unde-i casa vântului? Ba ştiu, i-a răspuns soarele, dar nu te pot însoți, ar însemna să ies din rosturile mele şi-atunci bezna ar lua locul luminii, pământul ar îngheța şi omenirea ar pieri toată, dar am să-ți dau un melc,

o să te conducă el. Şi a venit melcul, şi a pornit la drum lung. Şi au mers, au tot mers, peste dealuri şi peste câmpii, peste ape şi peste munţi, până ce iată au ajuns şi la casa vântului. Vântul tocmai se pregătea să se ducă în legea lui, îşi aduna forţele şi făcea: Uuuu-uuuu! Grozav s-a mai înfuriat când a văzut-o pe femeie, n-o uitase, vezi bine, a trebuit să-i sufle melcul la ureche ce şi cum. Ai noroc, i-a spus vântul atunci femeii, că te-a ajutat Domnul Soare, altfel nu ţi-ai mai fi găsit fetiţa niciodată, poftim, ia-o! Mama s-a uitat de jur împrejur, de unde s-o ia? peste tot era numai praf şi pulbere. Atunci vântul a râs şi s-a uitat pe cer, s-a rugat de un nor ce se zbenguia prin grădina cerului, s-a rugat să-şi verse peste pulberea de jos o lacrimă de ploaie. Norul l-a ascultat, lacrima a căzut chiar la picioarele mamei şi din pulberea de-alături s-a ridicat iar fetiţa vie. De-acum înainte, i-a spus mamei vântul, să ai grijă de fetiţa ta ca de ochii din cap, întoarceţi-vă acasă! Şi s-au întors acasă mama, fetiţa şi melcul: lipa-lipa, lipa-lipa! Că vezi dumneata, fetiţa se-ndragostise de melc şi nu mai voia fără el, iar Domnul Soare s-a învoit şi i-a logodit. Şi când a ajuns acasă, ningea... Ţi-a plăcut? V-a plăcut?

E-n ochii lui o vagă melancolie, în glas – o umbră de tristeţe. Fetiţa îşi mută privirea de pe peretele din nou rece, neînsufleţit, pe mâinile caligrafe de minuni care s-au aşternut acum obosite de-a lungul trupului, pe pat şi o mângâie pe cea din dreptul ei cu naivă, neîndemânatică recunoştinţă. Copleşit eu însumi, mă trezesc anevoie ca dintr-un vis frumos.

— Eşti un vrăjitor, domnule profesor!

— Trebuia, spuse el oftând, neclintit cu ochii în tavan, să răsplătim într-un fel ospitalitatea fetiţei.

— E totuşi ceva în povestea asta.

— Da, este, recunoaşte el. De fapt o ştiu de la fiică-mea, din ultimul concediu medical pe care l-am făcut acasă, ultima seară pe care am petrecut-o împreună. A avut o inspiraţie neaşteptată şi a început să povestească, eu eram obligat s-o ilustrez pe perete... A fost o seară de neuitat!

— Cum o cheamă?

— La noi în familie e o tradiție, primul născut primeşte numele ambilor părinți: Ludwiga-Johanna!

— Mi-ai promis că mi-arăți fotografia ei.

— La ce bun? Nu te supăra, mi-e sufletul prea greu...

— Înțeleg.

— N-aş mai putea suporta acum nicio amintire, vreau să spun – nicio comunicare cu amintirile mele.

— Înțeleg.

— Să ne culcăm mai bine, te rog! Nici nu-ți închipui ce nevoie imensă de somn am... Şi-apoi cine ştie ce ne mai aşteaptă mâine?! Şi tu, şi fetița sunteți probabil foarte obosiți... De acord?

Fireşte, de acord! Cu toate că, ştiu bine, nu va adormi chiar atât de repede. Va sta încă multă vreme întins pe spate, cu ochii deschişi în întuneric, de vorbă cu ai săi de acasă. Şi tot universul se va limita la o casă tipic germană, dintr-un îndepărtat oraş tipic german, spre care el a şi pornit de-a buşilea ori târâş cu pământul, gemând şi muşcând pământul, beat până la pierderea cunoştinței de iluzia mereu nepieritoare dinaintea lui şi făcându-le alor săi semne, implorându-i să deschidă porțile ca să intre, şi chemându-i, neîncetat chemându-i...

— Gata, domnişoară, la culcare! Domnul profesor e obosit şi vrea să doarmă. Şi dumneata trebuie să dormi, e târziu!

Dar fetița nici nu m-aude, a rămas cu ochii pironiți pe geamul deodată foarte alb. Se-ndreaptă ca fermecată spre fereastră şi deschide încet, ca într-un adevărat ritual, fereastra. Tot văzduhul e de un alb orbitor, ninge.

— Ninge! exclamăm tustrei în aceeaşi clipă, pe trei limbi diferite. Ninge! Ninge!

— *Tu n-auzi că ninge?*

— *Bun, am auzit, nu-i nevoie să-mi spargi timpanele pentru atâta lucru.*

— *Dar e prima ninsoare din acest an!*

— *Perfect, destupă o sticlă de vin s-o bem în cinstea marelui eveniment!*

— *Eu n-am chef să beau vin.*

— *Atunci culcă-te şi lasă-mă-n pace, am de lucru.*

— *Iar eu am chef să mă plimb pe ninsoare.*

— *Te-anunț respectuos că-i trecut de miezul nopții.*

— *Puțin îmi pasă că-i trecut de miezul nopții, eu vreau să mă plimb pe ninsoare şi vreau să mă plimb cu tine.*

— *Cu mine în niciun caz, am de lucru.*

— *Lucru, lucru, lucru, veşnic ai de lucru când vreau şi eu ceva, să ştii că plec singură.*

— *Stimată doamnă, ia spune-mi când te-am bătut ultima dată?*

— *Nu m-ai bătut niciodată.*

— *Ei bine, o să te bat în noaptea asta pentru toate zilele şi toate nopțile când mi-ai scos peri albi, dar te-am iertat, de astă dată nu te mai iert, ca să te-nveți minte şi să-mi respecți munca!*

— *Zău?*

— *Zău!*

— *Atunci află că n-o să-ți dau această satisfacție, adio!...*

— *Alexandra!...* Dar frenezia care a năpădit brusc făptura fetiței e de nepotolit, aproape năucitoare pentru nişte obosiți ca noi. Deschide o laviță şi aruncă în mijlocul odăii, de-a valma, lucrurile dinăuntru, ca să păstreze doar un cojocel fără mâneci şi o căciulă de lână. Se vâră apoi ca o sălbăticiune sub pat, de unde scoate la iveală doi ciorapi tărcați şi o pereche de ghete scâlciate. Abia izbutesc, cum nu-şi află o clipă astâmpăr, s-o prind de braț şi s-o întreb:

— Ce-i cu tine? Unde vrei să te duci?

Profesorul, însă, râde molipsit:

— Ai văzut copil care să nu se bucure de prima ninsoare? Mai bine ai grijă de îmbrac-o cum trebuie, să nu răcească.

E chin mare, îmi scapă mereu din mâini. Reuşesc în sfârşit s-o înfofolesc ca vai de lume, ea a şi zbughit-o afară pe uşă.

— Alexandra! *Alexandra...*

— *Nici nu mă gândesc.*

— *Pentru Dumnezeu, aşteaptă, vin şi eu!*

— *Cine eşti dumneata, domnule?*

— *Alexandra, lasă prostiile!*

— *Domnule, cine eşti dumneata?*

— *Ascultă, Alexandra...*

— *Ascultă, domnule, cum îți permiți să tulburi nevoia oamenilor de a se plimba singuri pe ninsoare, vrei să țip după ajutor?*

— *Termină, Alexandra!*

— *Dar explică-te, domnule: cine eşti şi ce vrei de la mine?*

— *Sunt bărbatul tău şi vreau să mă plimb cu tine pe ninsoare.*

— *Imposibil, bărbatul meu e un şoarece de bibliotecă, l-am lăsat acasă cu hârțoagele lui, nu poți fi dumneata acela.*

— *Alexandra!*

— *Te accept însă numai din orgoliu, ca să-i fac şoarecelui meu în necaz, să constate că mai sunt şi alți bărbați pe fața pământului care se uită la mine, sunt frumoasă?*

— *Eşti o nebună.*

— *Sărută-mă!*

— *Nu te sărut... Alexandra!* Alexandra...

Dar fetița e acum departe de casă, omuleț minuscul sub potopul fulgilor de zăpadă. Se roteşte pe loc, într-un picior, cu mâinile înălțate spre cer şi capul dat pe spate, s-o bată fulgii în plin şi ea chinuindu-se să prindă fulgii cu gura.

— Alexandra! *Alexandra...*

Tot ceea ce până de curând era negru, urât, deprimant, inuman (dacă memoria, mea reține cu fidelitate imaginea nămolurilor de iad în care mă aruncase războiul) a pierit acum sub imensa, neverosimila mantie albă de omăt. Dacă mi-amintesc bine erau pe-aici, pe undeva, tunuri holbându-se lugubre la cer şi leşuri ale căror foste identități n-o să le mai afle nimeni niciodată, erau semne amarnice despre încleştarea dintre două umanități aflate în război şi mai erau pe alocuri urme adânci ale morții, unde-i acum trecutul acesta tragic pentru toți şi umilitor? A fost nevoie să cadă prima ninsoare din acest an, zăpada să se aştearnă ca un lințoliu imaculat peste toate, ca sa nu se mai vadă nimic.

Tunurile tac, tancurile au amuțit, glasul morților nu-l aude nimeni – dacă acest tărâm se chema înainte ca un blestem *țara nimănui,* din această inegalabilă clipă s-a ivit altă umanitate pe pământ, *țara nimănui* e a noastră – a mea, a profesorului de latină Seebald Johann, a acestei fetițe de vis pe care o cheamă...

— Alexandra! *Alexandra...*

Fetița îmi face necontenit semne, îşi flutură mâna spre mine, să gonesc spre ea şi s-o prind, să mă prind din nou cu ea de mână în jocul iluziilor purificatoare: *Hai, vino! Vino! Vino!*

— *Să ştii că te prind.*

— *Numai să poți.*

— *Te prind şi te pedepsesc.*

— *Îndrăzneşte!*

— *O să fie vai şi amar de tine, ai să-ți muşti pumnii, o să-ți plâng de milă şi n-o să-mi fie milă de tine.*

— *Grozav aş vrea s-o văd şi p-asta!*

— *Alexandra, nu glumesc.*

— *Parcă eu glumesc!*

— *Ei bine, Dumnezeu mi-e martor c-am folosit toate argumentele ca să te salvez, rămâi singura răspunzătoare pentru tot ce va urma.*

— *Asta şi vreau, asta şi vreau...*

M-aşteaptă cu bulgării gata făcuți, ce se pot cuprinde în pumnii ei de copil, şi-mi pândeşte atentă apropierea. La distanța pe care va fi socotit-o suficientă pentru puterea ei de lovire, începe bombardamentul. Micşorez din câțiva paşi distanța, cât de cât să mă poată atinge. Mă las anume lovit din belşug, fiecare țintă atinsă dezlănțuie câte o explozie de bucurie. Bulgării mei în schimb tot pe de lături zboară, fetița râde cu hohote de insuccesele mele şi-mi face în ciudă. Evoluez de jur împrejurul ei în necontenită, amăgitoare mişcare, s-o sperii sau cât pe-aci să năvălesc asupra ei. Dar îi las mereu timp să-şi pregătească alți bulgări şi să mă alunge. De-ar fi cineva treaz la ora asta din noapte pe undeva pe un punct dominant, să vadă cum ne batem cu

zăpadă şi s-audă cum râdem pe nesaturate numai de dragul fulgilor de zăpadă şi al imperiului peste care suntem singurii stăpâni, pe bună dreptate ne-ar crede nebuni ori pasageri din altă lume. Dar nouă nici că ne pasă, eu însumi nu-i sunt fetiței doar un partener ocazional, fiindcă propria mea exaltare cunoaşte intensități nebănuite. Sunt eu cel de-acum, sunt doar copilul de odinioară? E ea cea de aici, e cumva *Cealaltă?* Ştiu doar atât – că jocul îmi place şi-l joc cu sufletul la gură, n-aş da nicio altă bucurie omenească, dintre cele mai costisitoare şi spectaculoase, pe bucuria asta simplă de a mă bate cu zăpadă cu Alexandra-*Alexandra,* într-un timp care-i în afara timpului, într-o zonă care nu aparține nici uneia din părțile beligerante. Şi iarăşi bulgării fetiței se năpustesc asupra mea, bulgării mei tot în gol nimeresc. Sub văzduhul înalt şi-n tăcerea patetică a nesfârşiturilor de zăpadă doar râsul până la lacrimi al fetiței se aude, fericită că uriaşul e ținut la distanță, şi râsul copilului din mine – fericit că nu l-a ucis războiul. Uneori mi-e teamă să nu se mistuie în tumultul fulgilor de zăpadă, cu făptura ei fragilă ca fulgul, ori tăinuite şi vrăjitoreşti umbre să nu mi-o fure, fiindcă ninsoarea mă orbeşte şi fetița parcă a şi dispărut, dau atunci s-o cuprind şi constat că există, jocul poate să continue!

Un pas greşit, anume gândit, exact în clipa în care năluca fetei părea că nu-mi mai scapă, şi iată-mă răstignit la pământ, cu fața în sus, gâfâind, încercând zadarnic să-mi acopăr fața, fiindcă fetița e acum deasupra mea şi-mi îneacă obrazul în zăpadă fără milă.

— *Cine se grozăvea adineauri că mă prinde şi mă pedepseşte?*

— *Eu.*

— *Cine pretindea c-o să-mi plângă de milă şi va fi vai şi amar de sufletul meu?*

— *Eu.*

— *Acum ce mai zici?*

— *Lasă-mă, te rog, fii fată de înțeles!*

— *Te dai bătut?*

— *Mă dau bătut.*
— *Ai să mai refuzi să te plimbi cu mine pe ninsoare?*
— *Niciodată.*
— *Eşti gata s-accepţi toate condiţiile de pace ale învingătoarei?*
— *Chiar toate?*
— *Răspunde, c-altfel te ucid!*
— *Bine, bine, fie!*
— *Prostule...*
— *Asta-i o condiţie?*
— *Sărută-mă, prostule!*
— *E singura condiţie?*
— *Sărută-mă, sărută-mă...*

Mă răsucesc însă pe neaşteptate şi o răstorn acum pe ea în zăpadă. Zadarnic se zbate sub mine şi mă loveşte cu pumnii, îmi zgârie faţa şi ţipă. E rândul meu acum să-i frec obrajii cu zăpadă, slavă Domnului că ştie de joacă şi râde, râde fără oprire.

— *Mai îndrăzneşti să pui condiţii?*
— *Nu.*
— *Care-i ultimul tău cuvânt?*
— *Te iubesc!*
— *Iar începi?*
— *Te iubesc, te iubesc, te iubesc...*

Îi simt atunci braţele moi cum mă cuprind pe după gât şi obrazul fierbinte cum se lipeşte de al meu. Reuşeşte astfel să-mi tempereze mâniile răzbunătoare, mă trezesc cu ea pe braţe cum mi-o apropii strâns de piept şi o sărut pe frunte. Aşa o şi port spre casă, ameţită. Mai are totuşi putere să culeagă la intrare o mână de zăpadă, pentru vrăjitorul ei rănit. O descalţ şi o dezbrac, o aşez în pătucul ei de lângă sobă şi o învelesc bine. Mi-ntind şi mie o scoarţă pe podea, cu vestonul căpătâi, şi sting lumina.

— Johann, spune-i fetiţei noastre noapte bună!
— Guten Nacht, Alexandra!
— Noapte bună, Alexandra! *Noapte bună. Alexandra! Noapte bu...*

Atunci, sau în altă clipă de mai târziu, am auzit o bubuitură de tun. Destul de-aproape, spre răsărit ori spre apus, dacă nu chiar pe vreuna din frontierele *ţării nimănui.* Dar noi eram prea obosiţi, sau prea fericiţi, ca să concepem că poate fi adevărat...

5

Şi totuşi a fost adevărat!

Mă trezesc buimac, fetiţa îmi zgâlţâie cu desperare umerii. Trage de mine să mă scol, e-ntipărită pe obrazul ei o panică inexplicabilă. Mi-arată prin pereţi, dincolo de casă, undeva departe, şi mă năuceşte cu vorbe de neînţeles. Dar spaima din ochii ei, parcă şi mai intensă acum, e suficient de grăitoare ca să dea vorbelor un conţinut clar şi să contureze la dimensiunile exacte primejdia care se va fi pornit pe neaşteptate împotriva noastră.

O urmez alarmat în odaia cealaltă, de zile mari, dau perdeaua într-o parte. Abia acum mi se dezvăluie o parte a peisajului înconjurător. Dincolo de câmpie începe o suită de dealuri în succesiune paralelă de înălţimi crescânde, pe linia de orizont se creionează vag o pădure. Dealul cel mai apropiat de noi însă e golaş, albul catifelat al zăpezii acordându-i o unduire de uriaşă felină adormită. Numai dacă te uiţi concentrat şi îndelung, să te usture ochii, cel puţin ochii mei bolnavi şi miopi sunt supuşi la un examen extrem, descoperi pe coama acelui deal cum apar la răstimpuri sclipiri de arme şi o confuză mişunare ca de furnici enorme, săpând parcă la şanţuri şi cocoşate pentru a nu se lăsa prinse în vizorul vreunei lunete străine.

— Nemţii? Românii?

În imposibilitate de a şti ce configuraţie a căpătat peste noapte frontul, după ultima bătălie, pe unde o fi răsăritul şi pe unde apusul faţă de locul în care ne găsim, ca unice puncte cardinale care ar determina poziţia liniei noastre faţă de linia germană, cu atât mai justificată e nevoia mea de

certitudini, calmul pe care sunt nevoit să mi-l impun.

În tindă se află o scară care duce la pod, trebuie să fie acolo un ochi de geam prin care să pot observa mai de sus şi pe îndelete-mişcările musafirilor de pe deal. Urc scara, fetiţa vine zvârlugă după mine. Ne cocoşăm sub podul scund, îngenuncheat alături dinaintea ochiului de geam. De-aici toate se văd ca-n palmă, destul de clar câteva elemente specifice. Furnicile sunt soldaţi în uniforme verzi, tăişul armelor lor îl cunosc. A mă amăgi că halucinez, ar însemna să mă dau (să-i dau şi pe ceilalţi) cu bună ştiinţă pradă morţii. E în mine o silă fără sfârşit, ca-n faţa unui tribunal care dă sentinţe nedrepte.

— Ceea ce era de demonstrat, draga mea! îi spun fetiţei şi încerc să zâmbesc nepăsător. Niciun vis nu durează cât veşnicia, ne-am făcut iluzii deşarte. Mă şi-ntreb dacă a fost adevărată noaptea de azi-noapte, dacă nu cumva doar am gândit-o ca atare?! După cum vezi, imperiul ipotetic peste care devenisem stăpâni azi-noapte a încetat să existe, *ţara nimănui* reintră în drepturile sale fatale. Războiul continuă, noi continuăm să fim umilii lui slujitori. Ce cauţi însă tu în toată povestea asta, pentru ce te-a făcut Dumnezeu şi te-a trimis în calea noastră? Aştept zadarnic un răspuns, e limpede că fetiţa constată tragedia pe cu totul alte coordonate. Să coborâm, draga mea, nu mai e nimic de făcut...

Agitaţia noastră prin casă l-a trezit şi pe profesor, tulburarea lui, neştiind ce se întâmplă, e cu atât mai mare. Caută mut în ochii noştri, noi – palizi pe pragul odăii.

— Eşti salvat, Johann! îl liniştesc eu. Germanii au ocupat poziţie pe dealurile din apropiere.

M-aşteptam să jubileze, îşi muşcă dimpotrivă buzele mohorât.

— Şi românii?

— Probabil pe celelalte dealuri, la răsărit. Suntem iar prinşi între două focuri.

Oftează resemnat, îşi lasă din nou capul pe pernă.

— Ei bine, rămânem aici şi aşteptăm.

— Ce aşteptăm? Pe cine aşteptăm?

— Pe oricare va sosi mai întâi. Mie nu mi-e frică. Doar tu însuți spuneai că-n situația asta există o singură soluție: fiecare să se bată pentru viața celuilalt.

— Johann, situația la care mă referem eu era o situație de acalmie şi de oboseală, cu predispoziție pentru amabilități.

Indiferent cine ar fi ocupat casa – noi am fi avut timp să discutăm şi să argumentăm, ceilalți – timp să fie oameni.

— Crezi că situația s-a schimbat?

— Considerabil! Doar ştii bine ce înseamnă o casă izolată între două fronturi. Fiecare o bombardează, convins că cealaltă parte şi-a instalat acolo observatori.

— Din bătălia trecută casa a scăpat neatinsă.

— Asta nu înseamnă că istoria se va repeta.

— Dar vom sta liniştiți, vor crede că nu-i nimeni aici. Şi n-au decât să vină, germanii sau românii, oricine, se vor convinge că nu constituim pentru nimeni nicio primejdie.

— Johann, pentru ocuparea unei case, mai ales a unei case de unde nu ți se dă niciun semn de viață, nu trimiți parlamentari cu steagul alb. O bombardezi sau o mitraliezi în plin, cu voluptate, iar ajuns la ferestrele ei mai tragi prin ferestre câteva rafale de asigurare, ca să preîntâmpini orice surpriză. Parcă n-ai fi făcut războiul, n-ai şti cum se ocupă o casă!

— Punem un steag alb la ferestre.

— Copilării, Johann! Tu nu-ți dai seama că-n situația asta, eu şi cu tine alături constituim o absurditate?

— Nu înțeleg.

— Războiul continuă, Johann! Şi-n războiul ăsta fiecare e duşmanul celuilalt, nimeni n-o să ia în considerație starea de armistițiu la care am convenit arbitrar amândoi. Până să le explic eu alor mei, sau tu alor tăi, ce e cu celălalt, cu siguranță că se va găsi un bezmetic care să restabilească relația exactă dintre noi doi. Binecuvântata relație de război! Te va împuşca pe tine, mă va împuşca pe mine.

— Mai e şi fetița...

— Mai ales fetița, care nu va fi nicicum iertată. Conştient sau accidental, n-are importanță. Şi asta numai din cauza noastră, e ca şi cum noi înşine am condamnat-o la moarte. Şi trebuie să recunoşti că nimeni nu ne dă dreptul s-o sacrificăm de dragul unei absurdități pe care noi am dori s-o prelungim până la pacea definitivă, dar pe care logica războiului n-o acceptă.

— Ce gândeşti, în acest caz?

— Să te duc la ai tăi!

Tresare şi se uită la mine lung, cu respirația tăiată şi holbat de parcă în fața lui nu s-ar găsi un om, ci însăşi afirmarea ideii de imposibil.

— La fel de bine m-ai duce şi la ai tăi.

— Nu!

— De ce?

— Am avut, am, voi avea totdeauna oroare de tot ce îngrădeşte, desființează libertatea omului. Cunosc farmecul puşcăriei, am gustat din dulceața prizonieratului. Nu mi-aş ierta în vecii vecilor că stând în puterea şi voința mea să-ți redau libertatea, chiar fiind cine eşti pentru mine din această clipă, eu dimpotrivă ți-am răpit-o.

— Să lăsam mai bine pe seară, pe întuneric.

— Pe întuneric e mai primejdios decât pe lumină, Johann. Şi-apoi bătălia poate să-nceapă la orice oră.

— E departe?

— Cam vreo doi kilometri de urcuş.

— A nins, îți va fi mai greu să mă duci iar în spinare.

— Nu mor eu dintr-atâta.

— Şi cu ea ce faci?

Fetița se află lângă mine, lipită de mine, mână-n mână cu mine, pare că-nțelege şi se uită la mine.

— Deocamdată nu ştiu, o să văd după aceea.

— Omule...

Simt că-l sugrumă o emoție amarnică, lumina ochilor luceşte de lacrimi. Îşi înghite plânsul, gândul rămâne nerostit.

— Lasă, Johann! Cuvintele şi-aşa n-ajută la nimic.

— Altceva voiam să spun.

— Spune!

— Ai grijă de ea, scoate-o de-aici, îmi promiți?

— Nu era nevoie, Johann. Dar e bine că mi-ai spus-o. Înseamnă că... în sfârşit, pricepi ce vreau să spun. Şi-acum pregăteşte-te de plecare, eu mă duc să văd care-i situația pe-afară. Ține fetița lângă tine până mă-ntorc.

Mă strecor pe lângă pereții casei ca şarpele, să nu cad cumva în crucea vreunui ochean german. Ar fi stupid să constitui încă de pe-acum obiectiv viu pentru mitralierele, aruncătoarele lor. E absolut necesar să-mi păstrez sângele rece, să le cumpănesc pe toate până în amănunt. Gândul că l-aş putea transporta pe Johann şi altfel decât în spinare îmi vine pe neaşteptate, descoperind în fundul curții şopronul deschis şi-n şopron, printre alte unelte gospodăreşti, o sanie. E o sanie pe tălpici late, cu două hulube ca pentru un singur cal, cu o ladă largă, comodă, în care, dacă aşterni câteva brațe de paie, bănuiesc că germanul se va simți ca un paşă. S-ar zice că o doamnă Sfânta Vineri, pe care voi fi îndestulat-o cândva cu pâine şi apă şi care acum se răscumpără pentru toate, mi le pune pe toate ca prin minune la îndemână. Şi paiele, şi o chingă de piele cu care leg capetele hulubelor ca să am la ce mă înhăma, până şi o prăjină pe al cărei vârf va trebui să prind nişte zdrențe de steag – să-i vestim pe germani că n-am pornit de florile mărului spre poziția lor, nebuneşte, că; suntem oameni de omenie, vor vedea şi se vor convinge, să nu ne împuşte.

Îl găsesc pe Oberleutnantul Seebald Johann cu cizmele în picioare, îmbrăcat şi cu vestonul încheiat până la ultimul nasture.

— Cine te-a încălțat, cine te-a îmbrăcat?

— Alexandra.

— *Alexandra, te rog!*

— *Ba nu, lasă-mă pe mine, să te încalț eu, să-ți închei eu vestonul, de-ar fi posibil ți-aş cere să mă iei cu tine, roaba ta, oricând să apelezi la mine şi eu să te slujesc, dacă ți-ar fi sete eu să-ți aduc de băut, dacă ți-ar fi foame eu să-ți pregătesc*

cina, dacă ai fi obosit eu să-ți aştern pentru somn şi să-ți veghez somnul, dacă...

— *Nu-i cu putință, războiul e al bărbaților.*

— *Atunci să ştii că tot sunt în tine, cuprinsă toată în ființa ta, de mult nu-mi mai aparțin şi exist numai în tine, unde te duci tu sunt şi... ai uitat ceva, ce cauți, mai ai nevoie de ceva?*

Mă tot sucesc şi răsucesc prin odaie, trec în odăile celelalte, deschid lavițele şi sertarele pe rând, am găsit două şuvițe de pânză – una albă, alta roşie, tocmai bune pentru steagul pe care germanii trebuie să-l vadă cât mai de departe.

— Sunt ultimele lucruri de care te mai jefuiesc, draga mea! O iau de mână şi o duc până lângă patul profesorului. E timpul, Johann. Luați-vă rămas bun.

— Alexandra! începe gâtuit de emoție Johann. Draga mea...

— *Alexandra, te rog! Fără lacrimi, chiar şi fără cuvinte dacă se poate, convin să mă conduci la gară cu o singură condiție: niciun cuvint, nicio lacrimă, da? Mai ales în gară, înainte de plecarea trenului, şi după aceea, de acord?*

Dar fetița se smulge din mâinile lui Seebald şi-ncepe, într-o goana nebună, să se îmbrace ca pentru drum lung. Abia reuşesc s-o astâmpăr, s-o încremenesc pe un scaun:

— Te rog să stai la locul dumitale, unde vrei să mergi? Numai el pleacă, Johann, eu mă întorc, pricepi? Eu, eu, eu – şi mă bat stăruitor în piept, mă întorc. Aici, aici, la tine, la tine, pricepi?

S-ar părea c-am limpezit şi lucrul acesta, fetița a rămas pe scaun cu mâinile între genunchi. Mi-l încarc pe Johann în spinare şi-l scot afară din casă. Îl instalez temeinic în sanie, îl acopăr cu paie până la gât. Leg zdrențele de steag pe vârful prăjinii, sunt gata să mă înham între hulube şi să pornesc. M-asigur că toate sunt la locul lor, când mă trezesc cu stimata domnişoară la un pas de mine.

— A, nu! şi o duc uşurel din nou în casă. Te rog fii înțeleaptă ca-ntotdeauna şi nu mă obliga să-mi calc principiile în picioare. Altfel te-nchid aici, prizonieră, poți să

bâzâi cât vei pofti. Tu nu pricepi că doar îl duc pe profesor până la germanii lui şi mă-ntorc la tine?

Am pornit, opintindu-mă din răsputeri ca un cal beteag şi prăpădit ce sunt. Sania e grea şi chinga cuprinsă pe după umeri mă cuțitează până la os. Cad şi îngenunchez în zăpadă, dar mă ridic şi pornesc mai departe. Țin cât mai sus, deasupra mea, steagul menit să-i avizeze pe germani şi să le cerşească o firimitură de indulgență pentru ciudatul parlamentar român. Mi-ntorc ochii într-o doară spre casă, încremenesc locului stupefiat. Fetița e pe urmele mele, împinge la sanie. Îmi dau seama că-n mintea şi sufletul ei se va fi întâmplat o frică teribilă: oamenii aceştia au plecat pentru totdeauna! Cum de nu pricep că fetița asta e a nimănui şi că are nevoie de noi, indiferent cine am fi? *Oare aşa cum ne-a fost ea visul de azi-noapte, al locului cu umbrele pe pereți şi al locului cu iluziile prin zăpadă, nu şi noi îi suntem ei vis – despre ceva mereu tainic în această lume patronată de prea multe micimi omeneşti?*

— Du-te înapoi! țip însă la ea şi arunc în ea cu bulgări de zăpadă. Întoarce-te imediat acasă şi aşteaptă!

Zadarnic însă, preferă să fie lovită şi umilită. Caraghioasa, chiar şi acum continuă să împingă la sanie. De parcă ar fi în stare, cu puterea ei de vrăbiuță, să-mpingă singură sania şi să treacă peste mine mai departe.

— O, Dumnezeule, ce o să mă fac eu cu tine? Vino lângă mine, poftim, ține tu steagul!

Şi cum înaintăm aşa din greu, înotând prin zăpadă până la brâu, deopotrivă împleticindu-ne şi ajutându-ne unul pe altul să ne ridicăm, urcând acest deal ca de calvar spre poziția germană – simt deodată că sunt pe punctul de a săvârşi o mare eroare. Bun, îmi spun: îl întorc pe Johann alor lui, mă întorc şi eu la ai mei, *dar Alexandra a cui rămâne?* Ce vom continua a fi, fiecare în parte, fără Alexandra? Şi părăsind-o pe Alexandra pradă infernului care-i înconjoară ca un cerc de foc casa, tărâmul, când infernul abia aşteaptă să năvălească din toate părțile asupra imperiului ei şi să-l înghită, nu cumva noi înşine îi vom grăbi

sfârşitul? Şi chiar dacă, admițând că alte spirite superioare vor răsări din nămoluri s-o salveze, şi vor salva-o, nu ne vom acoperi cu atât mai mult de ruşine pe veci, nu la torturi de iad vor fi condamnate după aceea conştiințele noastre strâmbe? Cu ce ochi, eu cel puțin, aş mai îndrăzni să mă uit în ochii *celeilalte Alexandra* – când ea ar şti, sigur ar afla, că m-am dovedit mizerabil şi laş? Ea însăşi, ucisă aceasta de-aici, nu şi-ar pierde din plenitudinea şi frumusețea ei, ca şi cum în ea însăşi ar fi murit Ceva, Cineva?

— *Opreşte!* aud în aceeaşi clipă pe cineva strigând. *Opreşte, omule! În numele dreptului de viață şi de moarte pe care-l am asupra conştiinței tale, îți poruncesc să opreşti!*

— *Tu ai strigat, Alexandra*?

— *Eu!*

— *Ce s-a-ntâmplat?* Fetița mă trage desperată de mânecă, s-agață desperată de brațul meu. Ce s-a-ntâmplat, Alexandra?

Abia acum, ridicându-mi ochii din pământ, până atunci cocoşat sub povara hulubelor nu vedeam decât pământul, alarmat de spaimele fetiței şi înălțându-mi fruntea spre zare, văd zarea întreagă, fără sfârşire, punctată de nenumărate căşti negre. Şi sub streaşină căştilor, – ochi, mii de ochi negri, în flăcări, cum țintesc pe cătarea armelor firavele noastre făpturi. O simt alături pe Alexandra cea mică tremurând ca varga, o simt pe *Alexandra cea mare* pietrificată în mine. Îmi şterg obosit năduşeala de pe frunte, de fapt mai mult ca să-mi recâştig calmul, mă-ntorc spre rănitul german:

— Ascultă, Johann: ştii că există riscul să fim omorâți tustrei deodată? Germania ta de pe deal nici să se-ntrebe cine om fi şi ce vrem, nici să se impresioneze de steagul nostru de pace şi nici s-accepte un dialog cu noi, să ne omoare mai înainte chiar de a afla că li te-aducem pe tine viu?

— Ştiu.

— Ştii că, mai presus de orice, ar ucide-o pe Alexandra?

— Ştiu.

— Chiar dacă prin absurd nu se confirmă previziunile mele, ştii că de fapt te condamni pe tine însuți, şi eu te condamn, la moarte? Că Germania ta se va grăbi să-ți oblojească rănile şi să te peticească la loc, să te-ndoape cu untură de peşte şi cu seruri de vitejie – pentru ca, după un examen sumar, să te expedieze din nou, urgent, în linia întâi?

— Ştiu.

— Ştii că după asta, indiferent de ceea ce reprezinți acum pentru mine, devii din nou duşmanul meu? Cu numai simpla ta prezență dincolo mă va obliga să trag în tine, tu însuți vei trage în mine, dar gloanțele noastre vor lovi-o de fapt pe copila asta, *fiindcă Alexandra se va găsi mereu între noi* şi, omorând-o pe ea, noi nu vom mai fi nimic?

— Ştiu.

— Johann, eu întorc sania! Şi pe tine te întorc!

— Întoarce, omule!

— Johann, nu însă înainte de a te preveni că e pentru totdeauna.

— Pentru totdeauna, omule!

— De ce zâmbeşti, Johann?

— Sunt fericit.

— *Alexandra, tu de ce zâmbeşti?* Tu, zgribulito, veveriță mică şi dulce, pe tine te întreb: de ce zâmbeşti? Fiindcă ne-ntoarcem acasă, da? Fiindcă s-a încheiat cea mai tristă istorie a lumii, da? Fiindcă din această clipă a şi-nceput viitorul altei umanități, da? Spune! şi o strâng pătimaş în brațe, o sărut şi o ridic deasupra ca pe un steag: Spune, minunea mea, de asta zâmbeşti, da?

— *Da, da!* şi fetița râde cu lacrimi, râde plângând, râde amețită ca de o beție fără seamăn. *Da, da!*

Ne-am întors acasă şi am făcut focul. Pe Johann l-am instalat cât mai aproape de fereastră, să vadă şi el cum ninge. Alexandra-*Alexandra* a redevenit gospodina-furnică, ne pregăteşte din toată sărăcia ei tainul. Iar eu, ştiind acum bine ce-am fost şi cine sunt, m-am apucat să gravez pe stâlpii casei, cu fierul înroşit în foc, aceste simple şi esențiale

adevăruri...

Bucureşti, iunie 1966

SFÂRŞIT

Lei 12

Colecția
«Romanul de dragoste»
85

În colecția
«ROMANUL DE DRAGOSTE»
au apărut:

61 Gustave Flaubert — Salammbô
62 John Galsworthy — Dincolo de râu
63 Doamna de La Fayette, Benjamin Constant — Principesa de Clèves • Adolphe
64 Stendhal — Armance
65 André Gide — Isabela • Simfonia pastorală
66 Mihail Sadoveanu — Venea o moară pe Siret
67 Erich Maria Remarque — Arcul de Triumf
68 Radu Petrescu — Matei Iliescu
69 Dimităr Dimov — Locotenentul Benz
70 John Galsworthy — Floarea înțunecată
71 Józef Ignacy Kraszewski — Contesa Cosel
72—73 Alexandre Dumas — Cele două Diane
74 Honoré de Balzac — Modeste Mignon
75 Charles Dickens — Poveste despre două orașe
76 François Mauriac — Pustiul dragostei
77 Emmanuel Roblès — O primăvară în Italia
78 Thomas Hardy — Departe de lumea dezlănțuită
79—80 Anne Brontë — Necunoscuta de la Wildfell Hall
81 Thomas Mann — Alteță regală
82 Daphne du Maurier — Verișoara mea Rachel
83 Viktor Astafiev — Un păstor și o păstoriță
84 Alexander Karasimeonov — Iubire